

รายงานการวิจัย ย่อยที่ ๕

กลไกการพัฒนาและยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศ
สำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่

Development Mechanism and Raise the level of excellence in
vocational education in the Buddhist way of life for learning a new
normal

ภายใต้แผนงานวิจัย

กลไกการพัฒนาและสร้างเครือข่ายการยกระดับการจัดการศึกษา
อาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่

Mechanisms for the development and construction of networks for
enhancing the Buddhist vocational education management which is
excellent for learning a new normal

โดย

รศ.ดร.วรวิทย์ นิเทศศิลป์

พระวิฑูรย์ โกฏินกรรจ์

ผศ.ดร.บุญมี พรรษา

ดร.พงศ์ศร พิมพะนิตย์

ดร.ขวัญตระกูล บุทธิจักร

นายณัฐพรหมเสน ลีกลิงแก้ว

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

พ.ศ. ๒๕๖๕

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

MCU RS 800765006

รายงานการวิจัย ย่อยที่ ๕

กลไกการพัฒนาและยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศ
สำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่

Development Mechanism and Raise the level of excellence in
vocational education in the Buddhist way of life for learning a new
normal

ภายใต้แผนงานวิจัย

กลไกการพัฒนาและสร้างเครือข่ายการยกระดับการจัดการศึกษา
อาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่

โดย

รศ.ดร.วรวิทย์ นิเทศศิลป์

พระวิฑูรย์ โกฏฐกรรจ

ผศ.ดร.บุญมี พรรษา

ดร.พงศ์ศธร พิมพะนิตย์

ดร.ขวัญตระกูล บุทธิจักร

นายณัฐพรหมเสน ลีกลิงแก้ว

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

พ.ศ. ๒๕๖๕

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม

MCU 800765006

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Research sub-project 5

Development Mechanism and Raise the Level of Excellence in
Vocational Education in the Buddhist Way of Life for Learning a New
Normal

Under Research Plan

Mechanisms for the Development and Construction of Networks for
Enhancing the Buddhist Vocational Education Management which is
Excellent for Learning a New Normal

BY

Assoc. Prof. Dr. Woravit Nithedsilp

Phra Witawat Kochakan

Asst. Prof.Dr.Boonmee Phansa

Dr.Pongsatron Pimpanit

Dr.Khwantrakun Butthichak

Mr.Natthaphrommasen Luksingkaew

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiangmai Campus

B.E. 2565

Research Project Funded

By Thailand Science Research and innovation Fund

MCU 800765006

(Copyright Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อรายงานการวิจัย:	กลไกการพัฒนาและยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศ สำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่
ผู้วิจัย:	รศ.ดร.วรวิทย์ นิเทศศิลป์, พระวิฑูรย์ โกฏินกรรจ์ ผศ.ดร.บุญมี พรธรรมา, ดร.พงศ์ศธร พิมพะนิตย์ ดร.ขวัญตระกูล บุทธิจักร, นายณัฐพรหมแสน ลีกลิ่งแก้ว
ส่วนงาน:	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่
ปีงบประมาณ:	๒๕๖๕
ทุนอุดหนุนการวิจัย:	กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (สกว.)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ทบทวนและสร้างกลไกการพัฒนาและยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธ 2) ปฏิรูปการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธให้เป็นเลิศ 3) สร้างเวทีประชาพิจารณ์ในการยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ รูปแบบการศึกษาผสมผสานประกอบด้วย การวิจัยเชิงเอกสาร การวิจัยเชิงปริมาณ การวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหาร คณาจารย์ นักศึกษา คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยผู้ที่มีความเชี่ยวชาญ พื้นที่สถานศึกษาอาชีวศึกษาวิถีพุทธพระราชทาน 10 แห่ง เครื่องมือวิจัยมี แบบสัมภาษณ์ การอภิปรายกลุ่มย่อย ชุดกิจกรรม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนาความ

ผลการวิจัยพบว่า 1. การทบทวนและสร้างกลไกการพัฒนา สรุปได้ว่าสถานศึกษาอาชีวศึกษาวิถีพุทธพระราชทานชัดเจนในวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายเชิงกลยุทธ์ สนับสนุนการจัดการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมสร้างความสอดคล้องเชิงนโยบาย แผนงานและเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพ 2. การปฏิรูปการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธให้เป็นเลิศ สรุปได้ว่าการนำหลักธรรมคำสอนมาแทรกเกิดการปฏิรูปการจัดการศึกษา จะก่อเกิดผลลัพธ์ดังนี้ 1) มีระบบการบริหารจัดการและเครือข่ายในการพัฒนาที่ยั่งยืน 2) เกิดกลไกการดูแลนักเรียนเป็นรายบุคคล 3) สังคมมีการขับเคลื่อนสู่ทิศทางที่ดี เยาวชนมีศีลธรรมประจำตนส่งผลให้สังคมสงบสุข 3. การสร้างเวทีประชาพิจารณ์ มีดังนี้ 1) การจัดทำยุทธศาสตร์ นโยบาย แผนงาน เป้าหมายร่วมกัน 2) การปฏิบัติตามแผนยุทธศาสตร์ 3) การติดตามและประเมินผล 4) การสร้างกลไกการพัฒนาและยกระดับการจัดการศึกษา (มี 6 แผนปฏิบัติการได้แก่ องค์ประกอบ ปัจจัย ผลกระทบ หลักการ กลไกการพัฒนาและสร้างเครือข่าย การเชื่อมโยงกลไกการพัฒนาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศ)

คำสำคัญ : กลไกการพัฒนา, การยกระดับอาชีววิถีพุทธ, การเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่, การจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธ

Research Title: Development Mechanism and Raise the Level of Excellence in Vocational Education in the Buddhist Way of Life for Learning a New Normal

Researchers: Assoc Prof.Dr. Woravit Nithedsilp, Phra Witawat Kochakan
Asst Prof.Dr. Boonmee Phansa, Dr.Pongsatron Pimpanit
Dr.Khwantrakun Butthichak, Mr.Natthaphrommasen Luksingkaew

Department: Mahachulalongkornrajadyalaya University, Chiangmai Campus

Fiscal Year: 2565/2022

Research Scholarship Sponsor: Thailand Science Research and innovation Fund

ABSTRACT

The objectives of this research are to 1) review and establish mechanisms for developing and enhancing the management of Buddhist vocational education, 2) reform the management of Buddhist vocational education to be excellent, 3) create a public forum to enhance the management of Buddhist vocational education that is excellent for learning in the new normal of life. The combined educational model consists of documented, quantitative, qualitative, and participatory operational research. The population and sample include administrators, instructors, and students selected by the experts. There are ten royal Buddhist vocational institutes. Research tools are interview forms, small group discussions, and activity sets. The data were analyzed by using the descriptive content analysis method.

The findings showed that 1. reviewing and establishing development mechanisms, it is concluded that the royal Buddhist vocational institutes are clear in their vision, missions, strategic goals, supporting learning management, policy consistency from participations, plans and quality, and developing the goals. 2. Reforming the management of Buddhist vocational education to be excellent, it is concluded that the introduction of teaching principles to reform education management will produce the following results: 1) There is a management system and network for sustainable development, 2) Mechanisms for individualized student care, and 3) Society is driven in a positive direction, and the youth have morals, resulting in a peaceful society. 3. Creating a public hearing forum has been done as follows: 1) The preparation of strategies, policies, plans, and goals

together, 2) The implementation of strategic plans, 3) Monitoring and evaluation 4) The creation of mechanisms for developing and enhancing educational management. (There are six action plans: composition, factors, impacts, principle, development and networking mechanisms, and linking mechanisms for managing excellent Buddhist vocational education.)

Keywords: development mechanisms, Buddhist vocational education, new normal learning, Buddhist vocational education management

กิตติกรรมประกาศ

รายงานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี เนื่องด้วยความเมตตาอนุเคราะห์ และความช่วยเหลือของบุคคลของมหาวิทยาลัยฯ ส่งผลให้ผลงานได้ตามเป้าหมายตามที่กำหนดตามวัตถุประสงค์ ขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร. ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ พระมหาชุตีภัก อภินนโท ผู้อำนวยการส่วนงานวางแผนและส่งเสริมการวิจัย สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์, พระศรีธรรมภาณี, ดร., ผู้อำนวยการสำนักงานพระสอนศีลธรรม รวมถึงผู้บริหารวิทยาลัยจุลมนิศรีสะเกษ ที่ให้สถานศึกษาเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญ พร้อมทั้งวิทยาลัยเทคนิคคูเมืองที่สร้างเวทีสำคัญในการอภิปรายกลุ่มเพื่อสร้างชุดกิจกรรม และขอขอบคุณ รศ.ดร.สุพรต บุญอ่อน, ผศ.ดร.ศศิธร วชิระปัญญาณพงศ์, ผศ.ดร.ธัญชัย บุญหนัก, ดร.สุรพล ดำรงกิตติกุล, อาจารย์ภูมิภักดิ์ พิทักษ์เขื่อนขันธุ์ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัยให้คำปรึกษาแนะนำ และปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของงานตลอดระยะเวลาของการวิจัย

ขอขอบพระคุณผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาวิถีพุทธพระราชนาน จำนวน 10 แห่ง ซึ่งประกอบด้วย วิทยาลัยอาชีวศึกษารัตนโกสินทร์, วิทยาลัยเทคโนโลยีตั้งตรงจิตรพณิชยการ, วิทยาลัยเทคโนโลยีบริหารธุรกิจนครปฐม, วิทยาลัยเทคโนโลยีชัยบาดาล, วิทยาลัยเทคโนโลยีศรีเทพพณิชยการ, วิทยาลัยอาชีวศึกษาจุลมนิศรีสะเกษ, วิทยาลัยเทคโนโลยีวานรนิวาส, วิทยาลัยเทคนิคคูเมือง, วิทยาลัยอาชีวศึกษาดงหลวง, วิทยาลัยเทคโนโลยีธีรภาดา เข้าร่วมกิจกรรมการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบคุณผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ที่อนุเคราะห์สถานที่ให้เป็นศูนย์การศึกษาวิจัย และการให้ความร่วมมือจากคณาจารย์และผู้เกี่ยวข้องทุกท่านที่สร้างงานสร้างสรรค์นี้สำเร็จตามเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ทุก ๆ ประการ

รศ.ดร.วรวิทย์ นิเทศศิลป์ และคณะ

๓๐ กันยายน ๒๕๖๕

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ง
สารบัญ.....	จ
สารบัญตาราง.....	ช
สารบัญแผนภาพ.....	ซ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย.....	4
1.3 ปัญหาการวิจัย.....	5
1.4 ขอบเขตของการวิจัย.....	5
1.5 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย.....	5
1.6 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	7
1.7 ประโยชน์ที่จะได้รับการจากการวิจัย.....	8
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
2.1 แนวคิดการจัดการศึกษากับพัฒนาการของการศึกษาไทย.....	9
2.1.1 ที่มาและประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับการศึกษาจากอดีตถึงปัจจุบัน.....	9
2.1.2 ความหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา.....	34
2.1.3 จุดมุ่งหมายของการศึกษาจากอดีตถึงปัจจุบัน.....	37
2.1.4 รูปแบบการจัดการศึกษาในประเทศไทย.....	41
2.2 แนวคิดการศึกษาระดับสถานศึกษาอาชีวศึกษา.....	55
2.3 แนวคิดการบริหารจัดการการศึกษสถานศึกษาอาชีวศึกษาวิถีพุทธ.....	67
2.4 ทฤษฎีการเรียนรู้.....	80
2.5 แนวคิดการออกแบบการเรียนรู้สู่ยุคชีวิตวิถีใหม่.....	87
2.6 แนวคิด ทฤษฎี หลักการเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์.....	100
2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	105

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	116
3.1 รูปแบบการวิจัย.....	116
3.2 พื้นที่การศึกษา.....	118
3.3 ประชากร กลุ่มตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ.....	119
3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	119
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	123
3.6 สรุปกระบวนการวิจัย.....	123
บทที่ 4 ผลการวิจัย.....	124
4.1 การทบทวนและสร้างกลไกการพัฒนาและยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธ ที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่.....	124
4.2 การปฏิรูปการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธให้เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ ยุคชีวิตวิถีใหม่.....	139
4.3 การยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ ยุคชีวิตวิถีใหม่.....	156
4.4 องค์ความรู้จากการวิจัย.....	169
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	171
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	171
5.2 อภิปรายผล.....	174
5.3 ข้อเสนอแนะ.....	182
บรรณานุกรม.....	184
ภาคผนวก.....	189
ผนวก ก เครื่องมือวิจัย.....	190
ชุดที่ 1 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก.....	191
ชุดที่ 2 แบบสนทนากลุ่ม.....	197
ชุดที่ 3 ชุดกิจกรรม.....	203
ผนวก ข ภาพกิจกรรมวิจัย.....	212
ประวัติผู้วิจัย.....	225

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
4.1	รายชื่อสถานศึกษาผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์.....	125
4.2	การวิเคราะห์ SWOT การจัดการศึกษาสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่.....	160

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
1.1	กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	7
2.1	ขั้นตอนการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ.....	77
4.1	กลไกการขับเคลื่อนอาชีววิถีพุทธ.....	167
4.2	กลไกการพัฒนาและยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธ.....	169

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาประเทศตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี สำหรับประเทศไทยมีสาระสำคัญตามกรอบแนวคิดเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ของชาติ เน้นหลักของความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ประกอบด้วยยุทธศาสตร์สำคัญ ซึ่งประกอบด้วย 1) ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง 2) ยุทธศาสตร์การสร้างความสามารถในการแข่งขัน 3) ยุทธศาสตร์การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ 4) ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาสความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม 5) ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และ 6) ยุทธศาสตร์ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบ ทั้งนี้การศึกษามีความสำคัญจัดอยู่ในยุทธศาสตร์ที่ 3 คือ “ยุทธศาสตร์การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์” เพื่อยกระดับแรงงานที่ส่งเสริมขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ เริ่มพัฒนาตั้งแต่ในครรภ์และต่อเนื่องไปตลอดช่วงชีวิตให้มีคุณภาพเท่าเทียม โดยการปฏิรูปโครงสร้างและระบบบริหารจัดการศึกษาในทุกกระดับ พร้อมทั้งยกระดับสถาบันการศึกษาในสาขาที่มีความเชี่ยวชาญสู่ความเป็นเลิศ ปฏิรูประบบการศึกษาเพื่อเพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากภาคเอกชนในการจัดการศึกษา ปรับระบบการผลิตและพัฒนาครูผู้สอนและระบบการประเมิน การรับรองคุณภาพ กำหนดตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ของประเทศไทยเป็นประเทศรายได้สูงที่มีการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม เป็นศูนย์กลางด้านการขนส่งและโลจิสติกส์ของภูมิภาคสู่ความเป็นชาติการค้าและบริการ (Trading and Service Nation) เป็นแหล่งผลิตสินค้าเกษตรกรรมยั่งยืน แหล่งอุตสาหกรรมสร้างสรรค์และนวัตกรรมสูงที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมโดยมีเป้าหมายสำคัญได้แก่ การพัฒนาเศรษฐกิจในภาพรวมการพัฒนาเศรษฐกิจรายสาขา การพัฒนาการเกษตรสู่ความเป็นเลิศด้านอาหาร การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพคนลดความเหลื่อมล้ำในสังคมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน¹

ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2542 ระบุว่า การจัดการศึกษาเป็นหน้าที่ของรัฐ ซึ่งต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข สอดคล้องกับบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

¹ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ราชกิจจานุเบกษาเล่ม 135 ตอนที่ 82 ก, ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561- 2580), หน้า 34.

มาตรา 80 ที่กล่าวว่ารัฐต้องดำเนินการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับและทุกระดับให้ตรงกับความต้องการทางเศรษฐกิจและสังคม โดยจัดให้มีแผนการศึกษาแห่งชาติ กฎหมายเพื่อพัฒนาการศึกษาของชาติ จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้ก้าวหน้าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก รวมทั้งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกในความเป็นไทย มีระเบียบวินัย คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมและยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข² สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ที่เน้นการพัฒนาคนโดยมุ่งให้มีคุณธรรมและรอบรู้อย่างเท่าทันเกิดภูมิคุ้มกัน ทางกระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศนโยบายและทิศทางหลักในการปฏิรูปการศึกษาที่ยึด “คุณธรรมนำความรู้” ในการจัดการศึกษาให้มีทิศทางและเป้าหมายสำคัญของการจัดการศึกษาที่เสริมสร้างคุณธรรมในระบบการศึกษาไทย ซึ่งจะร่วมมือกัน 3 สถาบัน คือ บ้าน วัด/สถาบันศาสนา และโรงเรียน เพื่อให้เกิดพลังในการขับเคลื่อนการศึกษาที่ใช้คุณธรรมเป็นฐานนำความรู้³

วิถีชีวิตและวัฒนธรรมตามแบบอย่างที่ได้รับอิทธิพลจากคำสอนของพระพุทธเจ้า เอกลักษณ์เด่นนานาประเทศให้การยอมรับ คนอยู่ในแนวทางความประพฤติอันดีงามมีจริยธรรมและศีลธรรม หากแต่ในปัจจุบันสังคมกลับเปลี่ยนไป เมื่อโลกเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ ความเจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ การสื่อสารและโทรคมนาคม ตลอดจนวัฒนธรรมที่หลากหลายในโลกไร้พรมแดน ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของผู้คนตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคคล ครอบครัว ไปถึงสังคมที่กำลังเผชิญปัญหาด้านพฤติกรรมความเสื่อมถอย โดยเฉพาะในด้านคุณธรรมจริยธรรม ตั้งแต่ระดับนักเรียน นักการเมือง ข้าราชการ หรือ คนในแวดวงอาชีพอื่น ๆ ดังข่าวสาร ตัวอย่างเช่น การทุจริตคอร์รัปชัน การก่ออาชญากรรม การเสพและค้ายาเสพติด สำหรับเยาวชนที่ขาดความยึดมั่นในคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับดำรงชีวิต มีการแต่งกายล่อแหลมอันเป็นมูลเหตุก่อให้เกิดอาชญากรรมทางเพศต่อสุภาพสตรี การขายบริการทางเพศ รวมถึงการทะเลาะวิวาทที่เกิดขึ้นทั้งภายในและระหว่างสถาบันทางการศึกษา รวมถึงเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมให้กับเหล่าเยาวชนของชาติ โดยนำหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนามาบูรณาการเข้ากับการศึกษา เพื่อให้บุคคลสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข การศึกษาด้านพระพุทธศาสนาจึงเป็นพลวัตที่มีการเปลี่ยนแปลงในด้านคุณธรรมต่อระบบการศึกษาที่มีเป้าหมายชัดเจนสมบูรณ์ เน้นการพัฒนาทั้งในแง่สติ ปัญญา เหตุผล อารมณ์ และร่างกายของเยาวชน โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาบูรณาการเข้ากับการศึกษา

² สถาบันพระปกเกล้า, รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา, 2551), หน้า 29 และ 49.

³ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) , หน้า ก.

การจัดตั้งวิทยาลัยอาชีวะวิถีพุทธ กำเนิดขึ้นโดยมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ร่วมกันดำเนินงานโครงการวิทยาลัยอาชีวะวิถีพุทธ โดยมี คณะกรรมการร่วมกัน และให้สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาประชาสัมพันธ์แจ้งวิทยาลัยทั้ง รัฐบาลและเอกชนให้สมัครเข้าร่วมโครงการฯ ผ่านเว็บไซต์ชื่อ www.thaibuddhacollege.com จากนั้นประชุมจัดทำเกณฑ์และตัวชี้วัดวิทยาลัยอาชีวะวิถีพุทธสามระดับ ได้แก่ วิทยาลัยอาชีวะวิถีพุทธ วิทยาลัยอาชีวะวิถีพุทธชั้นนำ และวิทยาลัยอาชีวะวิถีพุทธพระราชทาน⁴

การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้ากับระบบการศึกษาของวิทยาลัยอาชีวศึกษาที่เน้นการศึกษาด้านวิชาชีพ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี คนเก่งและมีความสุขตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ โดยผ่านการดำเนินงานในรูปแบบของวิทยาลัยอาชีวศึกษาวิถีพุทธ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในฐานะหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรง เล็งเห็นความสำคัญในวิถีชีวิตและวัฒนธรรม จึงส่งเสริมการพัฒนาอาชีวศึกษาวิถีพุทธ ซึ่งมีความครอบคลุมทั้งด้านคุณธรรม จริยธรรมระดับเยาวชน เพื่อป้องกันและแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้เบาบางและหมดไปอย่างยั่งยืน โดยมีแนวคิดวิปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนาเพื่อยกระดับการจัดการศึกษาสถานศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศในทิศทางชีวิตวิถีใหม่ สามารถต่อยอดเพื่อก้าวไปสู่ความเป็นเลิศ โดยมีสถานศึกษาเป็นจุดสำคัญของการพัฒนา ซึ่งความเป็นเลิศจะส่งผลโดยตรงต่อผู้เรียนเพราะสะท้อนผลสัมฤทธิ์ต่อสถานศึกษา มีเอกภาพและความพร้อมสำหรับก้าวไปสู่เป้าหมายสูงสุด นั่นคือความเป็นเลิศในวิชาการตามพันธกิจของสถานศึกษาภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีอันเป็นยุทธศาสตร์ของประเทศ รวมถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 และนโยบายของรัฐบาลที่มุ่งขับเคลื่อนเศรษฐกิจ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของรัฐบาลด้านการศึกษา ที่มุ่งให้ผู้เรียนมีศักยภาพเพื่อรองรับพลวัตของโลกในศตวรรษที่ 21 การพัฒนาและยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ เป็นกลไกที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนนโยบายประเทศไทย 4.0 ลงสู่การปฏิบัติในด้านวิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ การขับเคลื่อนครูและบุคลากรทางการศึกษา การจัดการเรียนการสอน หลักสูตร คุณลักษณะของผู้บริหาร ด้านความรู้ความสามารถ ด้านภาวะผู้นำ วิสัยทัศน์และคุณธรรม

การปฏิรูปเพื่อจัดการระบบศึกษาวิทยาลัยอาชีวะศึกษามีส่วนสำคัญในการส่งเสริมต่อการพัฒนาคนให้มีความรู้ความสามารถในทักษะวิชาชีพ มีสติปัญญา อารมณ์ และคุณธรรมจริยธรรม เพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขตามวิถีชีวิตของตนเอง กระบวนการถอดบทเรียนเปรียบเสมือนหนทางที่นำไปสู่การค้นหาคำรู้จากการปฏิบัติงานจากผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้วิธีการสกัดความรู้และประสบการณ์ที่ฝังลึกจากกลุ่มเป้าหมายที่ได้ร่วมกันปฏิบัติงาน ขั้นตอนการปฏิบัติงาน ผลจากงานเป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นระหว่างการปฏิบัติงาน เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการปฏิบัติงานพร้อมนำความรู้ที่ได้ไปถ่ายทอดและเรียนรู้ต่อไป โดยเฉพาะในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๖๔ ถึงปัจจุบันสังคมต้องประสบกับภาวะวิกฤตจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนาสายพันธุ์

⁴ <https://www.vitheeabuddha.com/ajiva/index.php?url=about> เข้าถึงเมื่อวันที่ 14 ตุลาคม 2564.

ใหม่ (COVID-19) ซึ่งส่งผลกระทบต่อทุกภาคส่วนทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม จนเกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำรงชีวิตทุกด้านทั่วโลก โดยเฉพาะด้านการศึกษามีการเปลี่ยนการเรียนการสอนจากห้องเรียนปกติไปสู่ห้องเรียนออนไลน์ สถานการณ์นี้กระทบอย่างยิ่งต่อการออกแบบการเรียนการสอน การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ การสร้างบรรยากาศการจัดการในชั้นเรียนรูปแบบใหม่ในลักษณะออนไลน์ การใช้สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยรวมถึงการผลิตนวัตกรรมด้านการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องความต้องการของผู้เรียน

การศึกษาในวันนี้สะท้อนให้เห็นว่าการบริหารจัดการด้านการงานอาชีพและเทคโนโลยีที่พัฒนาทักษะการปฏิบัติงานประดิษฐ์อย่างสร้างสรรค์ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เห็นได้ชัดเจนจากตัวชี้วัดสำคัญที่บ่งบอกว่าผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์มากน้อยเพียงใด นั่นคือ ผลงานที่เป็นความคิดสร้างสรรค์ทางด้านการงานอาชีพและเทคโนโลยีของนักเรียน ตลอดจนความคิดสร้างสรรค์ที่เป็นกระบวนการคิดหรือวิธีคิดและความคิดสร้างสรรค์ที่เป็นผลผลิตหรือชิ้นงานยังมีเป็นจำนวนน้อย สถานการณ์ดังกล่าวบ่งบอกถึงความอ่อนด้อยในการจัดการเรียนการสอนของครูที่ไม่ได้มุ่งเน้นให้นักเรียนได้เรียนรู้โดยการปฏิบัติ (Active Learning) โดยเฉพาะการได้ฝึกปฏิบัติเรื่องราวที่สัมพันธ์กับชีวิตจริง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้เพื่อนำไปใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาอาชีพจนเกิดเป็นการเรียนรู้เพื่อชีวิต (Authentic learning) ซึ่งเป็นหลักในการจัดการเรียนการสอนของกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ทั้งนี้ เป็นเพราะการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมทักษะการปฏิบัติงานประดิษฐ์อย่างสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนได้ จึงเป็นงานเร่งด่วนที่จะต้องดำเนินการ

ดังนั้นคณะผู้วิจัยภายใต้โครงการวิจัยกลไกการพัฒนาและยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ ภายใต้แผนงาน “กลไกการพัฒนาและสร้างเครือข่ายการยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่” ได้ศึกษาการปฏิรูปการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธให้เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ สร้างเวทีประชาพิจารณ์ในการยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ โดยให้มีรูปแบบที่เหมาะสมสามารถจัดการศึกษาได้ เพื่อให้เกิดความสอดคล้องและตอบสนองนโยบายของประเทศได้ต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.2.1 เพื่อทบทวนและสร้างกลไกการพัฒนาและยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่

1.2.2 เพื่อปฏิรูปการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธให้เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่

1.2.3 เพื่อสร้างเวทีประชาพิจารณ์ในการยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่

1.3 ปัญหาการวิจัย

1.3.1 การทบทวนและสร้างกลไกการพัฒนาโดยผ่านการวิเคราะห์เอกสาร การศึกษาแนวคิด ทฤษฎีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ถอดบทเรียนวิทยาลัยอาชีวศึกษาที่ได้รับรางวัลพระราชทาน รวมถึงสร้างเวทีประชาพิจารณ์มีส่วนสำคัญต่อการยกระดับการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาที่เป็นเลิศ สำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่อย่างไร

1.3.2 การปฏิรูปเพื่อจัดการระบบการศึกษาในสถานศึกษาอาชีววิถีพุทธมีสำคัญในการส่งเสริมสู่ความเป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ได้อย่างไร

1.3.3 การสร้างเวทีประชาพิจารณ์ในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพื่อใช้เป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดความคิดสำหรับยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ของการศึกษาในระดับอาชีววิถีพุทธหรือไม่

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตการศึกษาเรื่อง กลไกการพัฒนาและยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ ศึกษาพื้นที่การจัดการศึกษาอาชีวศึกษาวีถีพุทธที่กระจายตัวอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย

1.5 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

กลไก (Mechanism) หมายถึง สิ่งที่ทำให้ระบบมีการขับเคลื่อนหรือดำเนินอยู่ได้โดยมีการจัดสรรทรัพยากร มีการจัดองค์การหน่วยงานหรือกลุ่มบุคคลเป็นผู้ดำเนินงานมีระบบการทำงานชัดเจน

การพัฒนา (Development) หมายถึง แนวทางการส่งเสริมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต
 ของผู้เรียนเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงหรือกำหนดวิธีการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียนให้ดีขึ้น

กลไกการพัฒนา (Development mechanism) หมายถึง กระบวนการในการจัดดำเนินการให้เป็นไปตามขั้นตอน ระเบียบและนโยบายด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียน โดยครอบคลุมในด้านการวางแผน (Planning) การจัดองค์กร (Organizing) การจัดตัวบุคคล (Staffing) การร่วมมือประสานงาน (Coordinating) การควบคุมสั่งการ (Directing) การจัดงบประมาณ (Budgeting) และการประเมินผล (Evaluating)

โรงเรียนวิถิพุทธ (Buddhist Oriented Schools) หมายถึง สถานศึกษาในระบบปกติทุกระดับ ภายใต้การกำกับของกระทรวงศึกษาธิการ ที่เน้นการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาตามหลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) มาบูรณาการในการบริหาร และการพัฒนาผู้เรียนในภาพรวมของสถานศึกษา ผ่านกระบวนการทางวัฒนธรรม แสวงหาปัญญา และมีเมตตา โดยมุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับจุดเน้นการพัฒนาของประเทศ

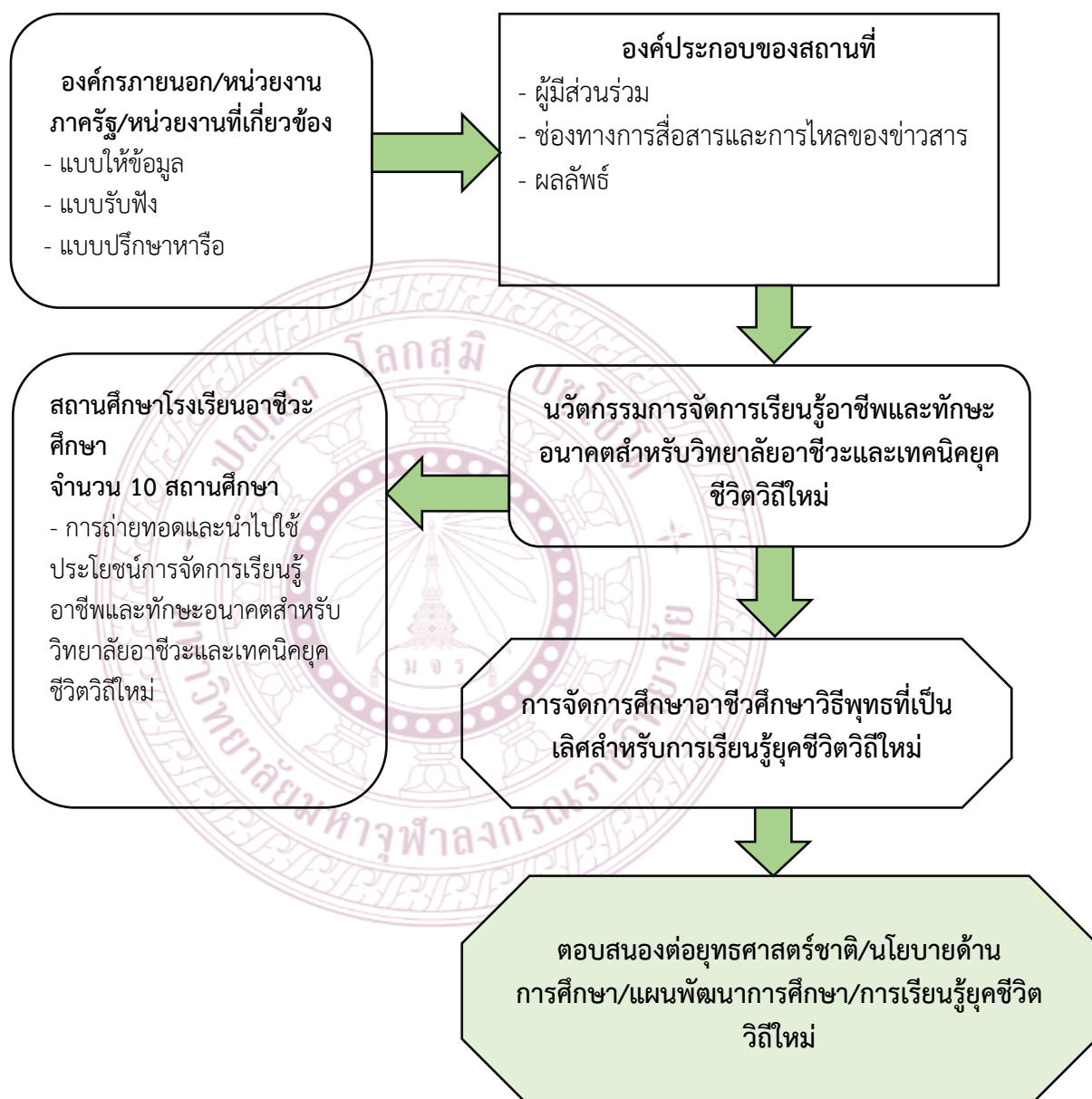
การจัดการศึกษาอาชีวศึกษา หมายถึง การบริหารจัดการศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามจุดมุ่งหมายและการบริหารจัดการศึกษาตามหลักสูตร การผลิตและพัฒนากำลังคน โดย

ดำเนินการให้สอดคล้องกับกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ กรอบคุณวุฒิอาชีวศึกษาแห่งชาติ มาตรฐานการศึกษาของชาติ เกณฑ์มาตรฐานคุณวุฒิอาชีวศึกษาแต่ละระดับ รวมทั้งมาตรฐานอาชีพตามระดับคุณวุฒิเพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษาทุกระดับคุณวุฒิมีคุณภาพทั้งด้านคุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านความสามารถในการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบ เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาวิชาชีพของประเภทวิชา สาขาวิชาและสาขางาน

การศึกษาอาชีวศึกษาวิถีพุทธ หมายถึง กระบวนการเรียนการสอนและการเรียนรู้วิถีพุทธ เศรษฐศาสตร์วิถีพุทธ การฝึกสติภาวนาวิถีพุทธ วัฒนธรรมและมารยาทชาวพุทธ โดยมีรูปแบบการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาวิถีพุทธดังนี้

- 1) กระบวนการเรียนการสอนและการเรียนรู้วิถีพุทธ หมายถึง การสร้างนวัตกรรมกระบวนการเรียนรู้ตามหลักพุทธธรรม เช่น กระบวนการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ 4 และหลักโยนิโสมนสิการและไตรสิกขา
- 2) เศรษฐศาสตร์วิถีพุทธ หมายถึง การประยุกต์แนวความคิดทางศาสนาพุทธเกี่ยวกับหลักความพอเพียง รู้จักประมาณในการดำเนินชีวิตให้มีความสุข
- 3) การฝึกสติภาวนาวิถีพุทธ หมายถึง กระบวนการฝึกจิตให้สงบ เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน
- 4) วัฒนธรรมและมารยาทชาวพุทธ หมายถึง การแสดงออกที่มีแบบแผนประเพณีวิถีพุทธในการประพฤติปฏิบัติของผู้เรียนให้เหมาะสมกับวัย

1.6 กรอบแนวคิดการวิจัย

แผนภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

กลไกการพัฒนาและยกระดับการจัดการศึกษาอาชีพวิธีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่

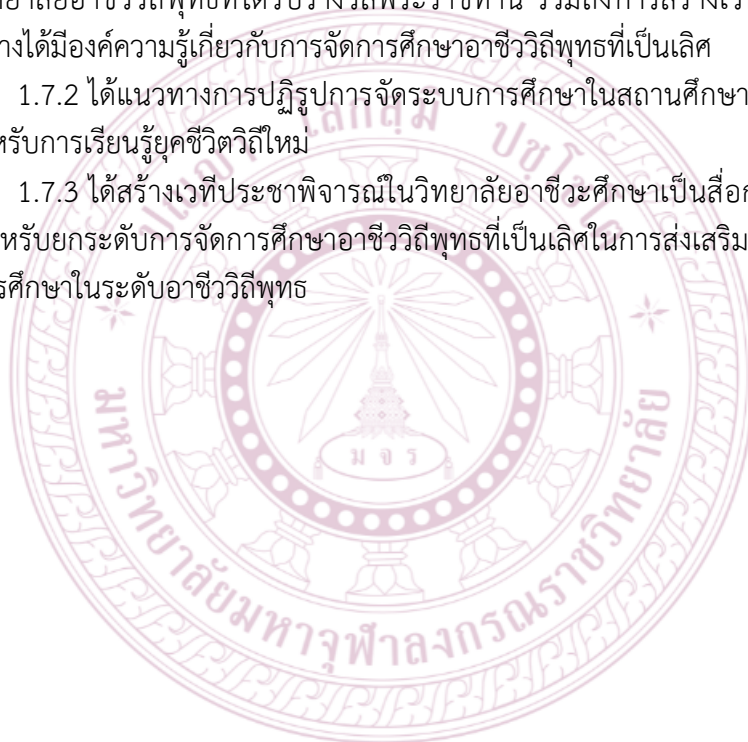
1.7 ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ซึ่งมีประเด็นสำคัญเกี่ยวกับความจำเป็นในการพัฒนากลไกและยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ โดยผ่านกระบวนการสัมมนา ศึกษาดูงานกลุ่มผ่านเวทีประชาพิจารณ์ สร้างรูปแบบที่สามารถจัดการศึกษาได้ สร้างความสอดคล้องตอบสนองนโยบายของประเทศ เพื่อการขับเคลื่อนนโยบาย และแนวทางในการเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสถาบันการศึกษาอาชีวที่เป็นเลิศในยุควิถีใหม่

1.7.1 ได้ผลจากการวิเคราะห์เอกสาร การศึกษาแนวคิด ทฤษฎีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ถอดบทเรียนวิทยาลัยอาชีววิถีพุทธที่ได้รับรางวัลพระราชทาน รวมถึงการสร้างเวทีประชาพิจารณ์จากการศึกษาจ้างได้มีองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศ

1.7.2 ได้แนวทางการปฏิรูปการจากระบบการศึกษาในสถานศึกษาอาชีววิถีพุทธสู่ความเป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่

1.7.3 ได้สร้างเวทีประชาพิจารณ์ในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดความคิดสำหรับยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศในการส่งเสริมการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ของการศึกษาในระดับอาชีววิถีพุทธ

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยภายใต้ “โครงการกลไกการพัฒนาและยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่” ผู้วิจัยได้ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา ดังนี้

2.1 การจัดการศึกษากับพัฒนาการของการศึกษาไทย

2.1.1 ที่มาและประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับการศึกษาจากอดีตถึงปัจจุบัน

2.1.2 ความหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

2.1.3 จุดมุ่งหมายของการศึกษาจากอดีตถึงปัจจุบัน

2.1.4 รูปแบบการจัดการศึกษาในประเทศไทย

2.2 แนวคิดการศึกษาระดับสถานศึกษาอาชีวศึกษา

2.3 แนวคิดการบริหารจัดการการศึกษาสถานศึกษาอาชีวศึกษาวิถีพุทธ

2.4 ทฤษฎีการเรียนรู้

2.5 แนวคิดการออกแบบการเรียนรู้สู่ยุคชีวิตวิถีใหม่

2.6 แนวคิด ทฤษฎี หลักการเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์

2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดการจัดการศึกษากับพัฒนาการของการศึกษาไทย

2.1.1 ที่มาและประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับการศึกษาจากอดีตถึงปัจจุบัน

การศึกษาเป็นฐานรากสำคัญในการเสริมสร้างความเจริญก้าวหน้าและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในสังคม หากมีระบบการจัดการศึกษาที่ดี มีจุดมุ่งหมายและแนวนโยบายในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาชีวิตของคนไปในแนวทางที่พึงประสงค์ ย่อมนำมาซึ่งความเจริญและสามารถพัฒนาประเทศชาติให้ก้าวหน้า

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564) จัดทำขึ้นในช่วงเวลาของการปฏิรูปประเทศท่ามกลางสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและเชื่อมโยงกันอย่างใกล้ชิด ดังนั้น เพื่อให้ประเทศเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9-11 จึงน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาใช้เป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อสร้างเสริมภูมิคุ้มกันให้แก่สังคมไทยให้ยืนหยัดอยู่ได้อย่างมั่นคงและบริหารจัดการความเสี่ยงอย่างเหมาะสม ส่งผลให้การพัฒนาประเทศเป็นไปอย่างสมดุลและยั่งยืน ทั้งนี้ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

(สศช.) ได้จัดทำบนพื้นฐานของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) ซึ่งเป็นแผนแม่บทหลักของการพัฒนาประเทศและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) รวมทั้งปรับโครงสร้างประเทศไปสู่ประเทศไทย 4.0 ตลอดจนประเด็นการปฏิรูปประเทศที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของภาคีจากทุกภาคส่วน ทั้งในระดับกลุ่มอาชีพ ระดับภาค และระดับประเทศ ได้เกิดขึ้นในทุกขั้นตอนของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 อย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง ซึ่งเป็นไปเพื่อร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางการพัฒนาประเทศให้ไปสู่ “ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” ทั้งนี้ การพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 นับเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญของการเชื่อมต่อกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ในลักษณะการแปลงยุทธศาสตร์ระยะยาวสู่การปฏิบัติ โดยในแต่ละยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ได้กำหนดประเด็นการพัฒนา พร้อมทั้งแผนงาน/โครงการสำคัญที่ต้องดำเนินการให้เห็นผลเป็นรูปธรรมในช่วง 5 ปีแรกของการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ เพื่อเตรียมความพร้อมคน สังคม และระบบเศรษฐกิจของประเทศให้สามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม ขณะเดียวกันยังได้กำหนดแนวคิดและกลไกการขับเคลื่อนและติดตามประเมินผลที่ชัดเจนเพื่อกำกับให้การพัฒนาเป็นไปอย่างมีทิศทางและเกิดประสิทธิภาพ นำไปสู่การพัฒนาเพื่อประโยชน์สุขที่ยั่งยืนของสังคมไทย⁵

ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564) มีทั้งสิ้น 10 ยุทธศาสตร์ ดังนี้ 1) การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ 2) การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม 3) การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน 4) การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน 5) การเสริมสร้างความมั่นคงแห่งชาติเพื่อการพัฒนาประเทศสู่ความมั่งคั่งและยั่งยืน 6) การบริหารจัดการในภาครัฐ การป้องกันการทุจริตประพฤติมิชอบและธรรมาภิบาลในสังคมไทย 7) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ 8) การพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรม 9) การพัฒนาภาค เมือง และพื้นที่เศรษฐกิจ 10) ความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนา โดยมียุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ซึ่งมุ่งเน้นการปรับเปลี่ยนค่านิยมคนไทยให้มีคุณธรรม จริยธรรม มีวินัย จิตสำนึกและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ เริ่มตั้งแต่ส่งเสริมการเลี้ยงดูในครอบครัว เน้นการฝึกให้เด็กรู้จักการพึ่งพาตนเอง ส่งเสริมให้มีกิจกรรมการเรียนรู้ การสอนทั้งในและนอกห้องเรียนที่สอดแทรกคุณธรรม ความซื่อสัตย์ มีวินัย มีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม มีความรับผิดชอบ เร่งสร้างสภาพแวดล้อมภายในและโดยรอบสถานศึกษาให้ปลอดจากอบายมุข พร้อมทั้งปรับวิธีการเผยแพร่หลักศาสนาให้มุ่งชี้แนะแนวทางการดำรงชีวิตตามหลักธรรมคำสอนให้สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ส่งเสริมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์สร้างความรู้ ความเข้าใจในบทบาท สิทธิและหน้าที่ของการเป็นพลเมืองที่ดี พัฒนาศักยภาพคนให้มีทักษะความรู้ และความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า เน้นพัฒนาเด็กวัยเรียนและวัยรุ่นให้มีทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะการทำงานและการใช้ชีวิตที่พร้อมเข้าสู่ตลาด

⁵ สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 พ.ศ.2560-2564, หน้า 3.

งาน สร้างแรงจูงใจให้เด็กเข้าสู่การศึกษาในระบบทวิภาคีและสหกิจศึกษาที่มุ่งการฝึกทักษะอาชีพให้พร้อมเข้าสู่ตลาดงาน ส่งเสริมแรงงานให้มีความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพที่เป็นไปตามความต้องการของตลาดงาน พัฒนาศูนย์ฝึกอบรมสมรรถนะแรงงานที่ได้มาตรฐานตามระบบคุณวุฒิวิชาชีพ และมาตรฐานฝีมือแรงงาน จัดทำมาตรฐานอาชีพในอุตสาหกรรมเป้าหมายที่มีศักยภาพและมีการประเมินระดับทักษะของแรงงานบนฐานสมรรถนะ เร่งพัฒนาระบบข้อมูลความต้องการและการผลิตกำลังคนที่มีการบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสามารถนำไปใช้คาดการณ์ความต้องการกำลังคนที่สอดคล้องกับทิศทางตลาดงานในอนาคต ให้สถาบันการศึกษาจัดทำหลักสูตรระยะสั้นเพื่อพัฒนาทักษะพื้นฐานและทักษะที่จำเป็นสำหรับแรงงานกลุ่มนี้⁶

วัตถุประสงค์และเป้าหมายการพัฒนาในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12

วัตถุประสงค์ 1) เพื่อวางรากฐานให้คนไทยเป็นคนที่สมบูรณ์ มีคุณธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย ค่านิยมที่ดี มีจิตสาธารณะ และมีความสุข โดยมีสุขภาวะและสุขภาพที่ดี ครอบครัวอบอุ่น ตลอดจนเป็นคนเก่งที่มีทักษะความรู้ความสามารถและพัฒนาตนเองได้ต่อเนื่องตลอดชีวิต 2) เพื่อให้คนไทยมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม ได้รับความเป็นธรรมในการเข้าถึงทรัพยากรและบริการทางสังคมที่มีคุณภาพ ผู้ด้อยโอกาสได้รับการพัฒนาศักยภาพ รวมทั้งชุมชนมีความเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้ 3) เพื่อให้เศรษฐกิจเข้มแข็ง แข่งขันได้ มีเสถียรภาพ และมีความยั่งยืน สร้างความเข้มแข็งของฐานการผลิตและบริการเดิม ขยายฐานใหม่โดยการใช้นวัตกรรมที่เข้มข้นมากขึ้น สร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานราก และสร้างความมั่นคงทางพลังงาน อาหาร และน้ำ 4) เพื่อรักษาและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้สามารถสนับสนุนการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน 5) เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินมีประสิทธิภาพ โปร่งใส ทันสมัย และมีการทำงานเชิงบูรณาการของภาคีการพัฒนา 6) เพื่อให้มีการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค โดยการพัฒนาภาคและเมือง เพื่อยอมรับการพัฒนายกระดับฐานการผลิตและบริการเดิม และขยายฐานการผลิตและบริการใหม่ 7) เพื่อผลักดันให้ประเทศไทยมีความเชื่อมโยง (Connectivity) กับประเทศต่าง ๆ ทั้งในระดับอนุภูมิภาค ภูมิภาค และนานาชาติได้อย่างสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพ รวมทั้งให้ประเทศไทยมีบทบาทและสร้างสรรค์ในด้านการค้า การบริการ และการลงทุนภายใต้กรอบความร่วมมือต่าง ๆ ทั้งในระดับอนุภูมิภาค ภูมิภาค และระดับโลก

เป้าหมายรวม เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ดังกล่าว ได้กำหนดเป้าหมายรวมการพัฒนาของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ประกอบด้วย

1) คนไทยมีคุณลักษณะเป็นคนไทยที่สมบูรณ์ มีวินัย มีทัศนคติและพฤติกรรมตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคม มีความเป็นพลเมืองต้นรู้ มีความสามารถในการปรับตัวได้อย่างรู้เท่าทันสถานการณ์ มีความรับผิดชอบและทำประโยชน์ต่อส่วนรวม มีสุขภาพกายและใจที่ดี มีความเจริญก้าวหน้าทางจิตวิญญาณ มีวิถีชีวิตที่พอเพียง และมีความเป็นไทย

⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 65.

2) ความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้และความยากจนลดลง เศรษฐกิจฐานรากมีความเข้มแข็งประชาชนทุกคนมีโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากร การประกอบอาชีพ และบริการทางสังคมที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง กลุ่มที่มีรายได้ต่ำสุดร้อยละ 40 มีรายได้เพิ่มขึ้นอย่างน้อยร้อยละ 15

3) ระบบเศรษฐกิจมีความเข้มแข็งและแข่งขันได้ โครงสร้างเศรษฐกิจปรับสู่เศรษฐกิจฐานบริการและดิจิทัล มีผู้ประกอบการรุ่นใหม่และเป็นสังคมผู้ประกอบการ ผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดเล็กที่เข้มแข็งสามารถใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัลในการสร้างสรรค์คุณค่าสินค้าและบริการ มีระบบการผลิตและให้บริการจากฐานรายได้เดิมที่มีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้น และมีการลงทุนในการผลิตและบริการฐานความรู้ขั้นสูงใหม่ ๆ ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและชุมชน รวมทั้งกระจายฐานการผลิตและการให้บริการสู่ภูมิภาคเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ สร้างเศรษฐกิจไทยให้มีเสถียรภาพและมีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 5 ต่อปี โดยมีปัจจัยสนับสนุน อาทิ ระบบโลจิสติกส์ พลังงาน การลงทุนวิจัยและพัฒนาที่เอื้อต่อการขยายตัวของภาคการผลิตและบริการ

4) ทนทางธรรมชาติและคุณภาพสิ่งแวดล้อมสามารถสนับสนุนการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีความมั่นคงทางอาหาร พลังงาน และน้ำ โดยเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ให้ได้ร้อยละ 40 ของพื้นที่ประเทศเพื่อรักษาความสมดุลของระบบนิเวศ ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในภาคพลังงานและขนส่งไม่น้อยกว่าร้อยละ 7 ภายในปี 2563 เทียบกับการปล่อยในกรณีปกติ มีปริมาณหรือสัดส่วนของขยะมูลฝอยที่ได้รับการจัดการอย่างถูกหลักสุขาภิบาลเพิ่มขึ้น และรักษาคุณภาพน้ำและคุณภาพอากาศในพื้นที่วิกฤติให้อยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน

5) มีความมั่นคงในเอกราชและอธิปไตย สังคมปลอดภัย สามัคคี สร้างภาพลักษณ์ดี และเพิ่มความเชื่อมั่นของนานาชาติต่อประเทศไทย ความขัดแย้งทางอุดมการณ์และความคิดในสังคมลดลง ปัญหาอาชญากรรมลดลง ปริมาณความสูญเสียจากภัยโจรสลัดและการลักลอบขนส่งสินค้าและค้ายาเสพติดลดลง มีความพร้อมที่ปกป้องประชาชนจากการก่อการร้ายและภัยพิบัติทางธรรมชาติ ประเทศไทยมีส่วนร่วมในการกำหนดบรรทัดฐานระหว่างประเทศ เกิดโลจิสติกส์ ห่วงโซ่มูลค่า เป็นหุ้นส่วนการพัฒนาที่สำคัญในอนุภูมิภาค ภูมิภาค และโลก และอัตราการเติบโตของมูลค่าการลงทุนและการส่งออกของไทยในอนุภูมิภาค ภูมิภาค และอาเซียนสูงขึ้น

6) มีระบบบริหารจัดการภาครัฐที่มีประสิทธิภาพ ทันสมัย โปร่งใส ตรวจสอบได้ กระจายอำนาจและมีส่วนร่วมจากประชาชน บทบาทภาครัฐในการให้บริการซึ่งภาคเอกชนดำเนินการแทนได้ ดีกว่าลดลง เพิ่มการใช้ระบบดิจิทัลในการให้บริการ ปัญหาคอร์รัปชันลดลง และการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอิสระมากขึ้น โดยอันดับประสิทธิภาพภาครัฐที่จัดทำโดยสถาบันการจัดการนานาชาติและอันดับความง่ายในการดำเนินธุรกิจในประเทศดีขึ้น การใช้จ่ายภาครัฐและระบบงบประมาณมีประสิทธิภาพสูง ฐานภาษีกว้างขึ้น และดัชนีการรับรู้การทุจริตดีขึ้น รวมถึงมีบุคลากรภาครัฐที่มีความรู้ความสามารถและปรับตัวได้ทันกับยุคดิจิทัลเพิ่มขึ้น⁷

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2545 หรือเรียกว่า พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 เป็นพระราชบัญญัติที่มีบทบัญญัติบางประการ

⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 64.

เกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามมาตรา 29 และมาตรา 50 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 โดยกำหนดให้รัฐต้องจัดการศึกษาอบรม และสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม และจัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ มีการปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สร้างเสริมความรู้ และปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข สนับสนุนการค้นคว้าวิจัยในศิลปวิทยาการต่าง ๆ เร่งรัดการศึกษา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาประเทศ พัฒนาวิชาชีพครู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ รวมทั้งในการจัดการศึกษาของรัฐให้คำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองท้องถิ่นและเอกชน ตามที่กฎหมายบัญญัติและในความคุ้มครองตามกำกับดูแลของรัฐ

สาระสำคัญของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ประกอบด้วยสาระสำคัญ 9 หมวด 78 มาตรา สรุปได้ดังนี้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

ความมุ่งหมายของการจัดการศึกษา หลักการในการจัดการศึกษา ในหมวด 1 ว่าด้วยบททั่วไปเกี่ยวกับความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษา ประกอบด้วย 4 มาตรา ได้แก่

มาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

มาตรา 7 ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

มาตรา 8 การจัดการศึกษาให้ยึดหลักการศึกษาดำเนินชีวิตสำหรับประชาชน การให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

มาตรา 9 การจัดระบบ โครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษา ให้ยึดหลักมีเอกภาพด้านนโยบายและมีความหลากหลายในการปฏิบัติ มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษา และจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษา มีหลักการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา และการพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น

สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา

มาตรา 10 การจัดการศึกษา ต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพหรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ การศึกษาสำหรับคนพิการให้จัดตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความสามารถพิเศษ ต้องจัดด้วยรูปแบบที่เหมาะสมโดยคำนึงถึงความสามารถของบุคคลนั้น

มาตรา 11 บิดา มารดา หรือผู้ปกครองมีหน้าที่จัดให้บุตรหรือบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแล ได้รับการศึกษาภาคบังคับตามมาตรา 17 และตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องตลอดจนให้ได้รับการศึกษา นอกเหนือจากการศึกษาภาคบังคับ ตามความพร้อมของครอบครัว

มาตรา 12 นอกเหนือจากรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้บุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น มีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 13 บิดา มารดา หรือผู้ปกครองมีสิทธิได้รับสิทธิประโยชน์ คือ การสนับสนุนจากรัฐ ให้มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดู และการให้การศึกษาแก่บุตรหรือบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแล เงินอุดหนุนจากรัฐสำหรับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของบุตรหรือบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแลที่ครอบครัวจัดให้ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายกำหนด การลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีสำหรับค่าใช้จ่ายการศึกษา ตามที่กฎหมายกำหนด

มาตรา 14 บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ซึ่งสนับสนุนหรือจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีสิทธิได้รับสิทธิประโยชน์ตามควรแก่กรณี ได้แก่ การสนับสนุนจากรัฐให้มีความรู้ ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูบุคคล ซึ่งอยู่ในความดูแลรับผิดชอบ เงินอุดหนุนจากรัฐสำหรับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามที่กฎหมายกำหนด และการลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีสำหรับค่าใช้จ่ายการศึกษาตามที่กฎหมายกำหนด

ระบบการศึกษา ในหมวด 3 ว่าด้วยระบบศึกษา ประกอบด้วย 7 มาตรา ได้แก่

มาตรา 15 การจัดการศึกษามี 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย การศึกษาในระบบ เป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตรระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน การศึกษานอกระบบ เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง

ตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อม และโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อ หรือแหล่งความรู้อื่น ๆ สถานศึกษาอาจจัดการศึกษาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง ให้มีการเทียบโอนผลการเรียนที่ผู้เรียนสะสมไว้ในระหว่างรูปแบบเดียวกันหรือต่างรูปแบบได้ ไม่ว่าจะ เป็นผลการเรียนจากสถานศึกษาเดียวกันหรือไม่ก็ตาม รวมทั้งจากการเรียนรู้นอกระบบ ตามอัธยาศัย การฝึกอาชีพ หรือจากประสบการณ์การทำงาน

มาตรา 16 การศึกษาในระบบมี 2 ระดับ คือ การศึกษาขั้นพื้นฐาน และการศึกษาระดับอุดมศึกษา การศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วย การศึกษาซึ่งจัดไม่น้อยกว่าสิบสองปีก่อน ระดับอุดมศึกษา การแบ่งระดับและประเภทของการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้เป็นไปตามที่กำหนดใน กฎกระทรวง การศึกษาระดับอุดมศึกษาแบ่งเป็น 2 ระดับ คือ ระดับต่ำกว่าปริญญา และระดับ ปริญญา การแบ่งระดับหรือการเทียบระดับการศึกษานอกระบบหรือการศึกษาตามอัธยาศัย ให้เป็นไป ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 17 ให้มีการศึกษาภาคบังคับจำนวน 9 ปี โดยให้เด็กซึ่งมีอายุเข้าปีที่ 7 เข้าเรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจนอายุย่างเข้าปีที่ 16 เว้นแต่สอบได้ชั้นปีที่ 9 ของการศึกษาภาคบังคับ หลักเกณฑ์และวิธีการนับอายุให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 18 การจัดการศึกษาปฐมวัยและการศึกษาขั้นพื้นฐานให้จัดในสถานศึกษา คือ สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ได้แก่ ศูนย์เด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ของสถาบัน ศาสนา ศูนย์บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มของเด็กพิการและเด็กซึ่งมีความต้องการพิเศษ หรือสถาน พัฒนาเด็กปฐมวัยที่เรียกชื่ออย่างอื่น โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนของรัฐ โรงเรียนเอกชน และโรงเรียนที่ สังกัดสถาบันพุทธศาสนาหรือศาสนาอื่น ศูนย์การเรียน ได้แก่ สถานที่เรียนที่หน่วยงานจัดการศึกษา นอกโรงเรียน บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ โรงพยาบาล สถาบันทางการแพทย์ สถาน สงเคราะห์ และสถาบันสังคมอื่นเป็นผู้จัด

มาตรา 19 การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาให้จัดในมหาวิทยาลัย สถาบัน วิทยาลัย หรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่น ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามกฎหมายเกี่ยวกับศึกษาระดับอุดมศึกษา กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถานศึกษานั้น ๆ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

มาตรา 20 การจัดการอาชีวศึกษา การฝึกอบรมวิชาชีพ ให้จัดในสถานศึกษาของรัฐ สถานศึกษาของเอกชน สถานประกอบการ หรือโดยความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับสถาน ประกอบการ ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการอาชีวศึกษาและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

มาตรา 21 กระทรวง ทบวง กรม รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานอื่นของรัฐ อาจจัดการศึกษา เฉพาะทางตามความต้องการและความชำนาญของหน่วยงานนั้นได้ โดยคำนึงถึงนโยบายและ มาตรฐานการศึกษาของชาติ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

แนวการจัดการศึกษา ในหมวด 4 ว่าด้วยแนวทางการจัดการศึกษา ประกอบด้วย 9 มาตรา ได้แก่

มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

มาตรา 23 การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา

1) ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมไทย และระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

2) ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์เรื่องการจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน

3) ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา

4) ความรู้ และทักษะด้านคณิตศาสตร์ และด้านภาษา เน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง

5) ความรู้ และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

มาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ ดังต่อไปนี้

1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

2) ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

4) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกัน จากสื่อการเรียนการสอน และแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ

6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

มาตรา 25 รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์

อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การกีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูล และแหล่งการเรียนรู้
อื่นอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ

มาตรา 26 ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียน โดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน
ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคู่ไปใน
กระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา ให้สถานศึกษา
ใช้วิธีการที่หลากหลายในการจัดสรรโอกาสการเข้าศึกษาต่อ และให้นำผลการประเมินผู้เรียนตาม
วรรคหนึ่งมาใช้ประกอบการพิจารณาด้วย

มาตรา 27 ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษา
ขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ
ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์
ในวรรคหนึ่งในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึง
ประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

มาตรา 28 หลักสูตรการศึกษาระดับต่าง ๆ รวมทั้งหลักสูตรการศึกษาสำหรับบุคคลตาม
มาตรา 10 วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ ต้องมีลักษณะหลากหลาย ทั้งนี้ ให้จัดตามความเหมาะสม
ของแต่ละระดับ โดยมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสมแก่วัยและศักยภาพ สาระของ
หลักสูตร ทั้งที่เป็นวิชาการ และวิชาชีพ ต้องมุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุล ทั้งด้านความรู้ ความคิด
ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม สำหรับหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษา
นอกจากคุณลักษณะในวรรคหนึ่ง และวรรคสองแล้วยังมีความมุ่งหมายเฉพาะที่จะพัฒนาวิชาการ
วิชาชีพขั้นสูงและการค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาองค์ความรู้และพัฒนาสังคม

มาตรา 29 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบัน
สังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการ
จัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการ
ต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้
มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน

มาตรา 30 ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการ
ส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา

การบริหารและการจัดการศึกษา ในหมวด 5 ว่าด้วยการบริหารและการจัดการศึกษา
แบ่งเป็น 3 ส่วน รวม 10 มาตรา ดังนี้

ส่วนที่ 1 การบริหารและการจัดการศึกษาของรัฐ

มาตรา 31 กระทรวงมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริม และกำกับดูแลการศึกษาทุก
ระดับและทุกประเภท กำหนดนโยบาย แผน และมาตรฐานการศึกษา สนับสนุนทรัพยากรเพื่อ
การศึกษา ส่งเสริมและประสานงานการศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และการกีฬาเพื่อการศึกษา รวมทั้ง
การติดตามตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษาและราชการอื่นตามที่มีกฎหมายกำหนดให้
เป็นอำนาจหน้าที่ของกระทรวงหรือส่วนราชการที่สังกัดกระทรวง

มาตรา 32 การจัดระเบียบบริหารราชการในกระทรวง ให้มีองค์กรหลักที่เป็นคณะบุคคล ในรูปสภาหรือในรูปคณะกรรมการจำนวนสี่องค์กร ได้แก่ สภาการศึกษา คณะกรรมการการศึกษาขั้น พื้นฐาน คณะกรรมการการอาชีวศึกษา และคณะกรรมการการอุดมศึกษา เพื่อพิจารณาให้ความเห็น หรือให้คำแนะนำแก่รัฐมนตรี หรือคณะรัฐมนตรี และมีอำนาจหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายกำหนด

มาตรา 33 สภาการศึกษา มีหน้าที่พิจารณาเสนอแผนการศึกษาแห่งชาติที่บูรณาการ ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และกีฬากับการศึกษาทุกระดับ พิจารณาเสนอนโยบาย แผน และมาตรฐาน การศึกษาเพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามแผน พิจารณาเสนอนโยบายและแผนในการสนับสนุน ทรัพยากรเพื่อการศึกษา ดำเนินการประเมินผลการจัดการศึกษา ให้ความเห็นหรือคำแนะนำเกี่ยวกับ กฎหมายและกฎกระทรวงที่ออกตามความในพระราชบัญญัตินี้ การเสนอแนะนโยบาย แผนการศึกษา แห่งชาติ และมาตรฐานการศึกษา ให้เสนอต่อคณะรัฐมนตรี ให้คณะกรรมการสภาการศึกษา ประกอบด้วย รัฐมนตรีเป็นประธาน กรรมการโดยตำแหน่งจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้แทนองค์กร เอกชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนองค์กรวิชาชีพ พระภิกษุซึ่งเป็นผู้แทนคณะสงฆ์ ผู้แทนคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย ผู้แทนองค์กรศาสนาอื่นและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งมีจำนวนไม่น้อยกว่าจำนวนกรรมการประเภทอื่นรวมกัน ให้สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา เป็น นิติบุคคล และให้เลขาธิการสภาเป็นกรรมการและเลขานุการ จำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา การเลือกกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่ง และการพ้นจากตำแหน่ง ให้เป็นไปตามที่ กฎหมายกำหนด

มาตรา 34 คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่พิจารณาเสนอแนะนโยบาย แผนพัฒนามาตรฐานและหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติและแผนการศึกษาแห่งชาติ การสนับสนุนทรัพยากร การติดตาม ตรวจสอบและ ประเมินผลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานคณะกรรมการการอาชีวศึกษามีหน้าที่พิจารณาเสนอแนะนโยบาย แผนพัฒนา มาตรฐานและหลักสูตรการอาชีวศึกษาทุกระดับ ที่สอดคล้องกับความต้องการตาม แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและแผนการศึกษาแห่งชาติ การส่งเสริมประสานงานการ จัดการอาชีวศึกษาของรัฐและเอกชน การสนับสนุนทรัพยากร การติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล การจัดการอาชีวศึกษา โดยคำนึงถึงคุณภาพและความเป็นเลิศทางวิชาชีพ คณะกรรมการการ อุดมศึกษา มีหน้าที่พิจารณาเสนอแนะนโยบาย แผนพัฒนา และมาตรฐานการอุดมศึกษาที่สอดคล้องกับ ความต้องการตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนการศึกษาแห่งชาติ การสนับสนุน ทรัพยากร การติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยคำนึงถึง ความเป็นอิสระและความเป็นเลิศทางวิชาการของสถานศึกษาระดับปริญญาตามกฎหมายว่าด้วยการ จัดตั้งสถานศึกษาแต่ละแห่ง และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

มาตรา 35 องค์ประกอบของคณะกรรมการตามมาตรา 34 ประกอบด้วย กรรมการโดย ตำแหน่งจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้แทนองค์กรเอกชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทน องค์กรวิชาชีพ และผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีจำนวนไม่น้อยกว่าจำนวนกรรมการประเภทอื่นรวมกัน จำนวน กรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา การเลือกประธานกรรมการและกรรมการ วาระการ ดำรงตำแหน่งและการพ้นจากตำแหน่งของคณะกรรมการแต่ละคณะ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงความแตกต่างของกิจการในความรับผิดชอบของคณะกรรมการแต่ละคณะด้วย ให้สำนักงานคณะกรรมการตามมาตรา 34 เป็นนิติบุคคล และให้เลขาธิการของแต่ละสำนักงานเป็นกรรมการและเลขานุการของคณะกรรมการ

มาตรา 36 ให้สถานศึกษาของรัฐที่จัดการศึกษาระดับปริญญาเป็นนิติบุคคล และอาจจัดเป็นส่วนราชการหรือเป็นหน่วยงานในกำกับของรัฐ ยกเว้นสถานศึกษาเฉพาะทางตามมาตรา 21 ให้สถานศึกษาดังกล่าวดำเนินกิจการได้โดยอิสระ สามารถพัฒนาระบบบริหาร และการจัดการที่เป็นของตนเอง มีความคล่องตัว มีเสรีภาพทางวิชาการ และอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสภาสถานศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถานศึกษานั้น ๆ

มาตรา 37 การบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ยึดเขตพื้นที่การศึกษาโดยคำนึงถึงระดับของการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวนสถานศึกษา จำนวนประชากร วัฒนธรรมและความเหมาะสมด้านอื่นด้วย เว้นแต่การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามกฎหมายว่าด้วยการอาชีวศึกษา ให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของสภาการศึกษา มีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษากำหนดเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อการบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งเป็นเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในกรณีที่สถานศึกษาใดจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา การกำหนดให้สถานศึกษาแห่งนั้นอยู่ในเขตพื้นที่การศึกษาใด ให้ยึดระดับการศึกษาของสถานศึกษานั้นเป็นสำคัญ ทั้งนี้ ตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดโดยคำแนะนำของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในกรณีที่เขตพื้นที่การศึกษาไม่อาจบริหารและจัดการได้ตามวรรคหนึ่ง กระทรวงอาจจัดให้มีการศึกษาขั้นพื้นฐานดังต่อไปนี้

เพื่อเสริมการบริหารและการจัดการของเขตพื้นที่การศึกษา ได้แก่ การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการหรือทุพพลภาพ การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดในรูปแบบการศึกษานอกระบบหรือการศึกษาตามอัธยาศัย การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับบุคคลที่มีความสามารถพิเศษ การจัดการศึกษาทางไกล และการจัดการศึกษาที่ให้บริการในหลายเขตพื้นที่การศึกษา

มาตรา 38 ในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา ให้มีคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีอำนาจหน้าที่ในการกำกับดูแล จัดตั้ง ยุบ รวม หรือเลิกสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่การศึกษา ประสาน ส่งเสริม และสนับสนุนสถานศึกษาเอกชนในเขตพื้นที่การศึกษา ประสานและส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้สามารถจัดการศึกษาสอดคล้องกับนโยบายและมาตรฐานการศึกษา ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลายในเขตพื้นที่การศึกษา คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาประกอบด้วย ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรเอกชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนสมาคมผู้ประกอบวิชาชีพครู ผู้แทนสมาคมผู้ประกอบวิชาชีพบริหารการศึกษา ผู้แทนสมาคมผู้ปกครองและครู และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม จำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา การเลือกประธานกรรมการและกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่ง และการพ้นจากตำแหน่ง ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ให้ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นกรรมการและ

เลขานุการของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา การดำเนินการตามวรรคหนึ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาเอกชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นว่าจะอยู่ในอำนาจหน้าที่ของเขตพื้นที่การศึกษาใดให้เป็นไปตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดโดยคำแนะนำของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

มาตรา 39 ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไปไปยังคณะกรรมการ และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง หลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจดังกล่าว ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 40 ให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา และสถานศึกษาอาชีวศึกษาของแต่ละสถานศึกษาเพื่อทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์หรือผู้แทนองค์กรศาสนาอื่นในพื้นที่ และผู้ทรงคุณวุฒิ สถานศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาและสถานศึกษาอาชีวศึกษาอาจมีกรรมการเพิ่มขึ้นได้ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายกำหนด จำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา การเลือกประธานกรรมการและกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่ง และการพ้นจากตำแหน่ง ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการของคณะกรรมการ

ส่วนที่ 2 การบริหารและการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

มาตรา 41 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่งหรือทุกระดับตามความพร้อม ความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่น

มาตรา 42 ให้กระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และมีหน้าที่ในการประสานและส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถจัดการศึกษา สอดคล้องกับนโยบายและได้มาตรฐานการศึกษา รวมทั้งการเสนอแนะการจัดสรรงบประมาณอุดหนุนการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ส่วนที่ 3 การบริหารและการจัดการศึกษาของเอกชน

มาตรา 43 การบริหารและการจัดการศึกษาของเอกชนให้มีความเป็นอิสระ โดยมีการกำกับติดตาม การประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาจากรัฐ และต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาเช่นเดียวกับสถานศึกษาของรัฐ

มาตรา 44 ให้สถานศึกษาเอกชนตามมาตรา 18 (1) เป็นนิติบุคคล และมีคณะกรรมการบริหารประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน ผู้รับใบอนุญาต ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนครู ผู้แทนศิษย์เก่า และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา การเลือกประธานกรรมการและกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่ง และการพ้นจากตำแหน่ง ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 45 ให้สถานศึกษาเอกชนจัดการศึกษาได้ทุกระดับและทุกประเภทการศึกษาตามที่กฎหมายกำหนด โดยรัฐต้องกำหนดนโยบายและมาตรการที่ชัดเจนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเอกชนในด้านการศึกษา การกำหนดนโยบายและแผนการจัดการศึกษาของรัฐของเขตพื้นที่การศึกษา

หรือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้คำนึงถึงผลกระทบต่อการจัดการศึกษาของเอกชน โดยให้รัฐมนตรีหรือคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับฟังความคิดเห็นของเอกชนและประชาชนประกอบการพิจารณาด้วย ให้สถานศึกษาของเอกชนที่จัดการศึกษาระดับปริญญาดำเนินการได้โดยอิสระ สามารถพัฒนาระบบบริหารและการจัดการที่เป็นของตนเอง มีความคล่องตัว มีเสรีภาพทางวิชาการ และอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสภาสถานศึกษา ตามกฎหมายว่าด้วยสถาบันอุดมศึกษาเอกชน

มาตรา 46 รัฐต้องให้การสนับสนุนด้านเงินอุดหนุน การลดหย่อนหรือการยกเว้นภาษี และสิทธิประโยชน์อย่างอื่นที่เป็นประโยชน์ในทางการศึกษาแก่สถานศึกษาเอกชนตามความเหมาะสม รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนด้านวิชาการให้สถานศึกษาเอกชนมีมาตรฐานและสามารถพึ่งตนเองได้

มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา ในหมวด 6 ว่าด้วยมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย 5 มาตรา ได้แก่

มาตรา 47 ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วย ระบบการประกันคุณภาพภายใน และระบบการประกันคุณภาพภายนอก ระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 48 ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก

มาตรา 49 ให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา มีฐานะเป็นองค์การมหาชนทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์ วิธีการประเมินคุณภาพภายนอก และทำการประเมินผลการจัดการศึกษาเพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงความมุ่งหมายและหลักการและแนวการจัดการศึกษาในแต่ละระดับตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ ให้มีการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาทุกแห่งอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกห้าปีนับตั้งแต่การประเมินครั้งสุดท้าย และเสนอผลการประเมินต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

มาตรา 50 ให้สถานศึกษาให้ความร่วมมือในการจัดเตรียมเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ที่มีข้อมูลเกี่ยวข้องกับสถานศึกษา ตลอดจนให้บุคลากร คณะกรรมการของสถานศึกษา รวมทั้งผู้ปกครองและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษาให้ข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่พิจารณาเห็นว่า เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการกิจของสถานศึกษา ตามคำร้องขอของสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษาหรือบุคคลหรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรอง ที่ทำการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษานั้น

มาตรา 51 ในกรณีที่ผลการประเมินภายนอกของสถานศึกษาใดไม่ได้ตามมาตรฐานที่กำหนด ให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา จัดทำข้อเสนอแนะ การ

ปรับปรุงแก้ไขต่อหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อให้สถานศึกษาปรับปรุงแก้ไขภายในระยะเวลาที่กำหนด หากมิได้ดำเนินการดังกล่าว ให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษารายงานต่อคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการการอาชีวศึกษา หรือคณะกรรมการการอุดมศึกษา เพื่อดำเนินการให้มีการปรับปรุงแก้ไข

ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ในหมวด 7 ว่าด้วยครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ประกอบด้วย 6 มาตรา ได้แก่

มาตรา 52 ให้กระทรวงส่งเสริมให้มีระบบ กระบวนการผลิต การพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง โดยการกำกับและประสานให้สถาบันที่ทำหน้าที่ผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์ รวมทั้งบุคลากรทางการศึกษาให้มีความพร้อมและมีความเข้มแข็งในการเตรียมบุคลากรใหม่และการพัฒนาบุคลากรประจำการอย่างต่อเนื่อง รัฐพึงจัดสรรงบประมาณและจัดตั้งกองทุนพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างเพียงพอ

มาตรา 53 ให้มีองค์กรวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษา มีฐานะเป็นองค์กรอิสระภายใต้การบริหารของสภาวิชาชีพ ในกำกับของกระทรวง มีอำนาจหน้าที่กำหนดมาตรฐานวิชาชีพ ออกและเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ กำกับดูแลการปฏิบัติตามมาตรฐานและจรรยาบรรณของวิชาชีพ รวมทั้งการพัฒนาวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษา ให้ครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาอื่น ทั้งของรัฐและเอกชนต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพตามที่กฎหมายกำหนด การจัดให้มีองค์กรวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาอื่น คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ และวิธีการในการออกและเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดความในวรรคสองไม่ใช้บังคับแก่บุคลากรทางการศึกษาที่จัดการศึกษาตามอัธยาศัย สถานศึกษาตามมาตรา 18 (3) ผู้บริหารการศึกษาระดับเหนือเขตพื้นที่การศึกษาและวิทยาการพิเศษทางการศึกษา ความในมาตรานี้ไม่ใช้บังคับแก่คณาจารย์ ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษาในระดับอุดมศึกษาระดับปริญญา

มาตรา 54 ให้มีองค์กรกลางบริหารงานบุคคลของข้าราชการครู โดยให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งของหน่วยงานทางการศึกษาในระดับสถานศึกษาของรัฐ และระดับเขตพื้นที่การศึกษาเป็นข้าราชการในสังกัดองค์กรกลางบริหารงานบุคคลของข้าราชการครู โดยยึดหลักการกระจายอำนาจการบริหารงานบุคคลสู่เขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

มาตรา 55 ให้มีกฎหมายว่าด้วยเงินเดือน ค่าตอบแทน สวัสดิการ และสิทธิประโยชน์เกี่ยวกับอื่นสำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้มีรายได้ที่เพียงพอและเหมาะสมกับฐานะทางสังคมและวิชาชีพ ให้มีกองทุนส่งเสริมครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา เพื่อจัดสรรเป็นเงินอุดหนุนงานริเริ่มสร้างสรรค์ ผลงานดีเด่น และเป็นรางวัลเชิดชูเกียรติครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 56 การผลิตและพัฒนาคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา การพัฒนา มาตรฐาน และจรรยาบรรณของวิชาชีพ และการบริหารงานบุคคลของข้าราชการหรือพนักงานของรัฐ ในสถานศึกษาระดับปริญญาที่เป็นนิติบุคคล ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถานศึกษาแต่ ละแห่งและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

มาตรา 57 ให้หน่วยงานทางการศึกษาระดมทรัพยากรบุคคลในชุมชนให้มีส่วนร่วมใน การจัดการศึกษาโดยนำประสบการณ์ ความรอบรู้ ความชำนาญ และภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคคล ดังกล่าวมาใช้ เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษาและยกย่องเชิดชูผู้ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการจัด การศึกษา

ทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา ในหมวด 8 ว่าด้วยทรัพยากรและการลงทุนเพื่อ การศึกษา ประกอบด้วย 5 มาตรา ได้แก่

มาตรา 58 ให้มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนด้านงบประมาณ การเงิน และ ทรัพย์สิน ทั้งจากรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชนเอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่น และต่างประเทศ มาใช้จัดการศึกษาดังนี้

1) ให้รัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยอาจจัดเก็บ ภาษีเพื่อการศึกษาได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

2) ให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเอกชน องค์กร เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ระดมทรัพยากรเพื่อ การศึกษา โดยเป็นผู้จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา บริจาคทรัพย์สินและทรัพยากรอื่นให้แก่ สถานศึกษา และมีส่วนร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาตามความเหมาะสมและความจำเป็น ทั้งนี้ ให้รัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งเสริมและให้แรงจูงใจในการระดมทรัพยากรดังกล่าว โดยการ สนับสนุน การอุดหนุนและใช้มาตรการลดหย่อนหรือยกเว้นภาษี ตามความเหมาะสมและความจำเป็น ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

มาตรา 59 ให้สถานศึกษาของรัฐที่เป็นนิติบุคคล มีอำนาจในการปกครอง ดูแล บำรุงรักษา ใช้ และจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา ทั้งที่เป็นที่ราชพัสดุ ตาม กฎหมายว่าด้วยที่ ราชพัสดุ และที่เป็นทรัพย์สินอื่น รวมทั้งจัดหารายได้จากบริการของสถานศึกษา และเก็บค่าธรรมเนียมการศึกษาที่ไม่ขัดหรือแย้งกับนโยบาย วัตถุประสงค์ และภารกิจหลักของ สถานศึกษา บรรดาอสังหาริมทรัพย์ที่สถานศึกษาของรัฐที่เป็นนิติบุคคลได้มาโดยมีผู้อุทิศให้ หรือโดย การซื้อหรือแลกเปลี่ยนจากรายได้ของสถานศึกษา ไม่ถือเป็นที่ราชพัสดุ และให้เป็นกรรมสิทธิ์ของ สถานศึกษา บรรดารายได้และผลประโยชน์ของสถานศึกษาของรัฐที่เป็น นิติบุคคล รวมทั้ง ผลประโยชน์ที่เกิดจากที่ราชพัสดุ เบี้ยปรับที่เกิดจากการผิดสัญญาการศึกษา และเบี้ยปรับที่เกิดจาก การผิดสัญญาการซื้อทรัพย์สินหรือจ้างทำของที่ดำเนินการโดยใช้เงินงบประมาณไม่เป็นรายได้ที่ต้อง นำส่งกระทรวงการคลังตามกฎหมายว่าด้วยเงินคงคลังและกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณ บรรดา รายได้และผลประโยชน์ของสถานศึกษาของรัฐที่ไม่เป็นนิติบุคคล รวมทั้งผลประโยชน์ที่เกิดจากที่ราช พักสุ เบี้ยปรับที่เกิดจากการผิดสัญญาการศึกษา และเบี้ยปรับที่เกิดจากการผิดสัญญาการซื้อทรัพย์สิน

หรือจ้างทำของที่ดำเนินการโดยใช้เงินงบประมาณให้สถานศึกษาสามารถจัดสรรเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาของสถานศึกษานั้น ๆ ได้ตามระเบียบที่กระทรวงการคลังกำหนด

มาตรา 60 ให้รัฐจัดสรรงบประมาณแผ่นดินให้กับการศึกษาในฐานที่มีความสำคัญสูงสุดต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศโดยจัดสรรเป็นเงินงบประมาณเพื่อการศึกษา ดังนี้

1) จัดสรรเงินอุดหนุนทั่วไปเป็นค่าใช้จ่ายรายบุคคลที่เหมาะสมแก่ผู้เรียนการศึกษาภาคบังคับและการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดโดยรัฐและเอกชนให้เท่าเทียมกัน

2) จัดสรรทุนการศึกษาในรูปของกองทุนกู้ยืมให้แก่ผู้เรียนที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้น้อยตามความเหมาะสมและความจำเป็น

3) จัดสรรงบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษาอื่นเป็นพิเศษให้เหมาะสม และสอดคล้องกับความจำเป็นในการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการเป็นพิเศษแต่ละกลุ่มตามมาตรา 10 วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ โดยคำนึงถึงความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษาและความเป็นธรรม ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

4) จัดสรรงบประมาณเป็นค่าใช้จ่ายดำเนินการ และงบลงทุนให้สถานศึกษาของรัฐตามนโยบายแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ และภารกิจของสถานศึกษา โดยให้มีอิสระในการบริหารงบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษา ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงคุณภาพและความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา

5) จัดสรรงบประมาณในลักษณะเงินอุดหนุนทั่วไปให้สถานศึกษาระดับอุดมศึกษาของรัฐที่เป็นนิติบุคคล และเป็นสถานศึกษาในกำกับของรัฐหรือองค์การมหาชน

6) จัดสรรกองทุนกู้ยืมดอกเบี้ยต่ำให้สถานศึกษาเอกชน เพื่อให้พึ่งตนเองได้

7) จัดตั้งกองทุนเพื่อพัฒนาการศึกษาของรัฐและเอกชน

มาตรา 61 ให้รัฐจัดสรรเงินอุดหนุนการศึกษาที่จัดโดยบุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ตามความเหมาะสมและความจำเป็น

มาตรา 62 ให้มีระบบการตรวจสอบ ติดตามและประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการใช้จ่ายงบประมาณการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับหลักการศึกษา แนวการจัดการศึกษาและคุณภาพมาตรฐานการศึกษา โดยหน่วยงานภายในและหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ตรวจสอบภายนอก หลักเกณฑ์ และวิธีการในการตรวจสอบ ติดตามและการประเมิน ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ในหมวด 9 ว่าด้วยเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ประกอบด้วย

มาตรา 63 รัฐต้องจัดสรรคลื่นความถี่ สื่อตัวนำและโครงสร้างพื้นฐานอื่นที่จำเป็นต่อการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ วิทยุโทรคมนาคม และการสื่อสารในรูปอื่น เพื่อใช้ประโยชน์สำหรับการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย การทะนุบำรุงศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมตามความจำเป็น

มาตรา 64 รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการผลิตและพัฒนาแบบเรียน ตำรา หนังสือทางวิชาการ สื่อสิ่งพิมพ์อื่น วัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอื่น โดยเร่งรัดพัฒนาขีดความสามารถในการผลิต จัดให้มีเงินสนับสนุนการผลิตและมีการให้แรงจูงใจแก่ผู้ผลิต และพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ทั้งนี้ โดยเปิดให้มีการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม

มาตรา 65 ให้มีการพัฒนาบุคลากรทั้งด้านผู้ผลิต และผู้ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการผลิต รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม มีคุณภาพ และประสิทธิภาพ

มาตรา 66 ผู้เรียนมีสิทธิได้รับการพัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในโอกาสแรกที่ทำได้ เพื่อให้มีความรู้และทักษะเพียงพอที่จะใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

มาตรา 67 รัฐต้องส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนา การผลิตและการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา รวมทั้งการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้เกิดการใช้ที่คุ้มค่าและเหมาะสมกับกระบวนการเรียนรู้ของคนไทย

มาตรา 68 ให้มีการระดมทุน เพื่อจัดตั้งกองทุนพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาจากเงินอุดหนุนของรัฐ ค่าสัมปทาน และผลกำไรที่ได้จากการดำเนินกิจการด้านสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ และโทรคมนาคมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรประชาชน รวมทั้งให้มีการลดอัตราค่าบริการเป็นพิเศษในการใช้เทคโนโลยีดังกล่าว เพื่อการพัฒนาคนและสังคมหลักเกณฑ์ และวิธีการจัดสรรเงินกองทุนเพื่อการผลิต การวิจัยและการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 69 รัฐต้องจัดให้มีหน่วยงานกลางทำหน้าที่พิจารณาเสนอนโยบาย แผนส่งเสริมและประสานการวิจัย การพัฒนาและการใช้ รวมทั้งการประเมินคุณภาพและประสิทธิภาพของการผลิตและการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา⁸

แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560 - 2579)

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติ มีเป้าหมาย ดังนี้

- 1) คนทุกช่วงวัยมีความรักในสถาบันหลักของชาติ และยึดมั่นการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
- 2) คนทุกช่วงวัยในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้และพื้นที่พิเศษได้รับการศึกษา และเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ
- 3) คนทุกช่วงวัยได้รับการศึกษา การดูแลและป้องกันจากภัยคุกคามในชีวิตรูปแบบใหม่ กำหนดแนวทางการพัฒนา ดังนี้

⁸ อ้างแล้ว, สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 พ.ศ.2560-2564, หน้า 1-38.

1) พัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของสถาบันหลักของชาติ และการปกครอง ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

2) ยกระดับคุณภาพและส่งเสริมโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจ จังหวัดชายแดนภาคใต้

3) ยกระดับคุณภาพและส่งเสริมโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาในพื้นที่พิเศษ (พื้นที่สูงพื้นที่ตามแนวตะเข็บชายแดน และพื้นที่เกาะแก่งชายฝั่งทะเล ทั้งกลุ่มชนต่างเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม กลุ่มชนชายขอบ และแรงงานต่างด้าว)

4) พัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อการจัดระบบการดูแลและป้องกันภัยคุกคามในรูปแบบใหม่ อาทิ อาชญากรรมและความรุนแรงในรูปแบบต่าง ๆ ยาเสพติด ภัยพิบัติจากธรรมชาติภัยจากโรคอุบัติใหม่ ภัยจากไซเบอร์ เป็นต้น

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การผลิตและพัฒนากำลังคน การวิจัยและนวัตกรรมเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ มีเป้าหมาย ดังนี้

1) กำลังคนมีทักษะที่สำคัญจำเป็นและมีสมรรถนะตรงตามความต้องการของตลาดงาน และการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

2) สถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่จัดการศึกษาผลิตบัณฑิตที่มีความเชี่ยวชาญและเป็นเลิศเฉพาะด้าน

3) การวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมที่สร้างผลผลิตและมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ

กำหนดแนวทางการพัฒนา ดังนี้

1) ผลิตและพัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะในสาขาที่ตรงตามความต้องการของตลาดงาน และการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

2) ส่งเสริมการผลิตและพัฒนากำลังคนที่มีความเชี่ยวชาญและเป็นเลิศเฉพาะด้าน

3) ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมที่สร้างผลผลิตและมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัย และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ มีเป้าหมาย ดังนี้

1) ผู้เรียนมีทักษะและคุณลักษณะพื้นฐานของพลเมืองไทย และทักษะและคุณลักษณะที่จำเป็น ในศตวรรษที่ 21

2) คนทุกช่วงวัยมีทักษะความรู้ความสามารถและสมรรถนะตามมาตรฐานการศึกษาและมาตรฐานวิชาชีพ และพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ตามศักยภาพ

3) สถานศึกษาทุกระดับการศึกษาสามารถจัดกิจกรรม/กระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรได้ อย่างมีคุณภาพและมาตรฐาน

4) แหล่งเรียนรู้ สื่อตำราเรียน นวัตกรรมและสื่อการเรียนรู้มีคุณภาพและมาตรฐาน และประชาชนสามารถเข้าถึงได้โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่

5) ระบบและกลไกการวัด การติดตามและประเมินผลมีประสิทธิภาพ

- 6) ระบบการผลิตครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาได้มาตรฐานระดับสากล
- 7) ครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนาสมรรถนะตามมาตรฐานกำหนดแนวทางการพัฒนา ดังนี้

1) ส่งเสริม สนับสนุนให้คนทุกช่วงวัยมีทักษะความรู้ความสามารถ และการพัฒนาคุณภาพชีวิต อย่างเหมาะสม เต็มตามศักยภาพในแต่ละช่วงวัย

2) ส่งเสริมและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ สื่อตำราเรียน และสื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ ให้มีคุณภาพมาตรฐาน และประชาชนสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ได้โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่

3) สร้างเสริมและปรับเปลี่ยนค่านิยมของคนไทยให้มีวินัย จิตสาธารณะ และพฤติกรรมที่พึงประสงค์

- 4) พัฒนาระบบและกลไกการติดตาม การวัดและประเมินผลผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพ
- 5) พัฒนาค้นคว้า สื่อ และนวัตกรรมการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและมาตรฐาน
- 6) พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการผลิตครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา
- 7) พัฒนาคุณภาพครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การสร้างโอกาส ความเสมอภาคและความเท่าเทียมทางการศึกษา
มีเป้าหมาย ดังนี้

- 1) ผู้เรียนทุกคนได้รับโอกาสและความเสมอภาคในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ
 - 2) การเพิ่มโอกาสทางการศึกษาผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาสำหรับคนทุกช่วงวัย
 - 3) ระบบข้อมูลรายบุคคลและสารสนเทศทางการศึกษาที่ครอบคลุมถูกต้องเป็นปัจจุบัน
- เพื่อการวางแผนการบริหารจัดการศึกษา การติดตามประเมินและรายงานผล
กำหนดแนวทางการพัฒนา ดังนี้

- 1) เพิ่มโอกาสและความเสมอภาคในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ
- 2) พัฒนาระบบเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาสำหรับคนทุกช่วงวัย
- 3) พัฒนาระบบข้อมูลด้านการศึกษาที่มีมาตรฐานเชื่อมโยงและเข้าถึงได้

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีเป้าหมาย ดังนี้

- 1) คนทุกช่วงวัย มีจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม มีคุณธรรม จริยธรรม และนำแนวคิดตามหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ
 - 2) หลักสูตร แหล่งเรียนรู้ และสื่อการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม คุณธรรม จริยธรรม และการนำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ
 - 3) การวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้และนวัตกรรมด้านการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับ สิ่งแวดล้อม
- กำหนดแนวทางการพัฒนา ดังนี้

- 1) ส่งเสริม สนับสนุนการสร้างจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม มีคุณธรรม จริยธรรม และนำแนวคิดตาม หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในการดำเนินชีวิต
- 2) ส่งเสริมและพัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
- 3) พัฒนาองค์ความรู้ งานวิจัยและนวัตกรรม ด้านการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

ยุทธศาสตร์ที่ 6 การพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการศึกษาเป้าหมาย มีเป้าหมาย ดังนี้

- 1) โครงสร้าง บทบาท และระบบการบริหารจัดการการศึกษามีความคล่องตัว ชัดเจน และสามารถตรวจสอบได้
 - 2) ระบบการบริหารจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผลส่งผลกระทบต่อคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา
 - 3) ทุกภาคส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่ตอบสนองความต้องการของประชาชน และพื้นที่
 - 4) กฎหมายและรูปแบบการบริหารจัดการทรัพยากรทางการศึกษารองรับลักษณะที่แตกต่างกันของผู้เรียน สถานศึกษา และความต้องการกำลังแรงงานของประเทศ
 - 5) ระบบบริหารงานบุคคลของครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษามีความเป็นธรรมสร้างขวัญ กำลังใจ และส่งเสริมให้ปฏิบัติงานได้อย่างเต็มตามศักยภาพ
- กำหนดแนวทางการพัฒนา ดังนี้
- 1) ปรับปรุงโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษา
 - 2) เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการสถานศึกษา
 - 3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษา
 - 4) ปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับระบบการเงินเพื่อการศึกษาที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพและประสิทธิภาพการจัดการศึกษา
 - 5) พัฒนาระบบบริหารงานบุคคลของครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา⁹

แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 - 2564)

จากการตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการระบบการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการในฐานะหน่วยงานหลักในภาคการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพคนของประเทศ ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาภายใต้วิสัยทัศน์ “มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้คู่คุณธรรม มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุขในสังคม” ซึ่งบรรจุอยู่ในแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 -

⁹ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560), หน้า 93-131.

2564) อันเป็นเสมือนเครื่องมือในการกำหนดทิศทางการปฏิบัติงานของกระทรวงศึกษาธิการและส่วนราชการ/หน่วยงานในสังกัด โดยน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้เป็นกรอบในการดำเนินงาน เพื่อสร้างผลผลิต ผลลัพธ์ให้เกิดกับผู้เรียนรู้อย่างมีความสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศในช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 - 2564) ซึ่งได้ระบุสาระสำคัญเกี่ยวกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ของกระทรวงศึกษาธิการ ที่สามารถตอบสนองต่อเป้าหมายของการพัฒนาประเทศทั้งมิติความมั่นคง มิติเศรษฐกิจ มิติสังคม และมิติการบริหารจัดการภาครัฐได้อย่างเป็นรูปธรรม จึงได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์และวางเป้าหมายที่สามารถตอบสนองการพัฒนาที่สำคัญในด้านต่าง ๆ คือ

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ยุทธศาสตร์พัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล ที่มุ่งหวังให้คนไทยมีคุณธรรมจริยธรรม มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาประเทศในอนาคต ซึ่งตอบสนองในด้านการพัฒนาคุณภาพและด้านการตอบโจทย์บริบทที่เปลี่ยนแปลง

ผลผลิต / ผลลัพธ์

ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น สามารถท่องจำและนำสิ่งที่จำไปฝึกคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดในเชิงสร้างสรรค์ และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ มีทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น สอดคล้องกับทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มีคุณธรรมจริยธรรม ผู้สำเร็จการศึกษาทุกระดับ/ประเภท ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพมาตรฐาน มีจิตสำนึกประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รวมทั้งสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสามัคคีปรองดอง

กลยุทธ์

- 1) พัฒนาระบวนการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ และจัดกิจกรรมเสริมทักษะพัฒนาผู้เรียนในรูปแบบที่หลากหลายสอดคล้องกับทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21
- 2) พัฒนาและปรับปรุงหลักสูตร การวัดและประเมินผลการศึกษาทุกระดับ/ประเภท การศึกษาให้ทันสมัย สอดคล้องกับความก้าวหน้าทางวิทยาการและการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก
- 3) ส่งเสริมการพัฒนาเนื้อหาสาระที่ทันสมัยในทุกระดับ/ประเภทการศึกษา เพื่อการผลิตสื่อการเรียนการสอน ตำราเรียนที่มีคุณภาพ รวมทั้งตำราเรียนอิเล็กทรอนิกส์
- 4) ปรับปรุงระบบทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติให้สอดคล้องกับหลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนการสอน
- 5) ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความเป็นพลเมืองและพลโลก ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระบบการศึกษาอย่างเข้มข้น

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ยุทธศาสตร์ผลิต พัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา ที่มุ่งหวังให้มีการผลิตครูได้สอดคล้องกับความต้องการในการจัดการศึกษาทุกระดับ ทุกประเภท และมีสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพ สามารถใช้ศักยภาพในการสอนได้อย่างเต็มที่ ซึ่งตอบสนองการพัฒนาในด้านคุณภาพ

ผลผลิต / ผลลัพธ์

มีการผลิตครูได้สอดคล้องกับความต้องการในการจัดการศึกษาทุกระดับทุกประเภท มีครูครบตามเกณฑ์ มีครูประจำชั้นครบทุกห้อง และมีครูที่จบตรงวุฒิตามสาขาวิชาที่สอน ผู้มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู มีจรรยาบรรณของวิชาชีพ รวมทั้งมีคณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาที่มีสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพ สามารถใช้ศักยภาพในการสอนได้อย่างเต็มที่และขวัญกำลังใจที่ดีในการปฏิบัติหน้าที่

กลยุทธ์

- 1) วางแผนการผลิต และพัฒนาครู คณาจารย์ อย่างเป็นระบบให้สอดคล้องกับความต้องการในการจัดการศึกษาทุกระดับ/ประเภทการศึกษา
- 2) ปรับระบบการผลิตครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ
- 3) เร่งรัดพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา รวมทั้งครูประจำการที่สอนไม่ตรงวุฒิ ครูที่สอนคณะชั้นและครูในสาขาวิชาที่ขาดแคลน
- 4) สร้างขวัญกำลังใจ สร้างแรงจูงใจให้กับครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา
- 5) พัฒนาระบบบริหารงานบุคคลของครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ยุทธศาสตร์ผลิตและพัฒนาากำลังคน รวมทั้งงานวิจัยที่สอดคล้องกับความต้องการของการพัฒนาประเทศ ที่มุ่งหวังให้กำลังคนได้รับการผลิตและพัฒนาเพื่อเสริมสร้างศักยภาพการแข่งขันของประเทศ และมีองค์ความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรม สนับสนุนการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนซึ่งตอบสนองการพัฒนาในด้านคุณภาพและการตอบโจทย์บริบทที่เปลี่ยนแปลง

ผลผลิต / ผลลัพธ์

มีการผลิตและพัฒนากำลังคนด้านอาชีวศึกษา และด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ที่มีคุณภาพ เพิ่มจำนวนบัณฑิตในสาขาวิชาชีพที่ขาดแคลน มีสมรรถนะ มีความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงาน ตามมาตรฐานวิชาชีพ และสามารถแข่งขันได้ในระดับสากล ประชาชนได้รับการฝึกอาชีพตามความถนัดและความสนใจ รวมทั้งมีผลงานวิจัยและนวัตกรรมที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงในเชิงพาณิชย์ การให้การรักษายาบาลและการพัฒนาความเป็นศูนย์กลางด้านการศึกษาของภูมิภาค

กลยุทธ์

- 1) เร่งผลิตและพัฒนากำลังคนสาขาที่จำเป็นต่อการพัฒนาประเทศ อาทิ ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี แพทย์ และพยาบาล
- 2) เร่งผลิตและพัฒนาสมรรถนะกำลังคนด้านอาชีวศึกษาให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี และรองรับพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ
- 3) ส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาผู้มีความสามารถพิเศษอย่างต่อเนื่องทุกระดับ
- 4) เสริมสร้างความเข้มแข็งของกระบวนการผลิตและพัฒนากำลังคน โดยสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ตามรูปแบบประชารัฐ ทั้งระหว่างองค์กรภายในและต่างประเทศ
- 5) ส่งเสริมงานวิจัยและนวัตกรรมที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ยุทธศาสตร์ขยายโอกาสการเข้าถึงบริการทางการศึกษาและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งตอบสนองการพัฒนาในด้านการเข้าถึงการให้บริการ ซึ่งตอบสนองการพัฒนาในด้านการเข้าถึงการให้บริการและด้านความเท่าเทียม

ผลผลิต / ผลลัพธ์

ผู้เรียนทุกคนเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมกันในทุกระดับและประเภท การศึกษาได้รับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายตั้งแต่ระดับอนุบาลจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสามารถเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สถานศึกษาในภูมิภาค/ชนบท ได้รับการยกระดับคุณภาพในการให้บริการ เด็กพิการและด้อยโอกาสได้รับโอกาสทางการศึกษาทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน รวมทั้งสามารถเทียบโอนผลการเรียนและทักษะประสบการณ์เพื่อขอรับวุฒิการศึกษาเพิ่มขึ้นได้

กลยุทธ์

- 1) ประกันโอกาสการเข้าถึงบริการทางการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้แก่ผู้เรียนในทุกพื้นที่ ครอบคลุมถึงคนพิการ ผู้ด้อยโอกาสและผู้มีความต้องการพิเศษ
- 2) ส่งเสริมการจัดการศึกษานอกระบบ และการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ที่สอดคล้องกับ ความสนใจและวิถีชีวิตของผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมาย
- 3) เร่งสร้างความเข้มแข็งของระบบการเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ให้เกิดผลเป็นรูปธรรมอย่างกว้างขวาง
- 4) จัดหาทุนและแหล่งทุนทางการศึกษา
- 5) เร่งพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ มีความหลากหลายและสามารถให้บริการได้อย่างทั่วถึง

ยุทธศาสตร์ที่ 5 ยุทธศาสตร์ส่งเสริมและพัฒนาระบบเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา ที่มุ่งหวังให้คนไทยได้รับโอกาสในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งตอบสนองการพัฒนาในด้านการเข้าถึงการให้บริการ ด้านความเท่าเทียมและประสิทธิภาพ

ผลผลิต / ผลลัพธ์

ผู้เรียน สถานศึกษา และหน่วยงานทางการศึกษาทุกระดับทุกประเภทการศึกษา เข้าถึงทรัพยากร และระบบเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ มีองค์ความรู้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาเพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น รวมทั้งมีศูนย์กลางในการจัดเก็บรวบรวมสื่อการเรียน การสอนแบบดิจิทัลที่ทันสมัย และระบบฐานข้อมูลกลางทางการศึกษาของประเทศที่ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน

กลยุทธ์

- 1) พัฒนาระบบเครือข่ายเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาและการบริหารจัดการที่ทันสมัย และไม่ซ้ำซ้อน ให้ผู้รับบริการสามารถเข้าถึงได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ
- 2) พัฒนาระบบการจัดทำระบบฐานข้อมูลกลางทางการศึกษาของประเทศ ระบบการรายงานผลของฐานข้อมูลโดยเชื่อมโยงข้อมูลการศึกษาทุกระดับ/ประเภทการศึกษา ให้เป็นเอกภาพ เป็นปัจจุบัน และมีมาตรฐานเดียวกัน

3) ผลิตและพัฒนาโปรแกรมประยุกต์หรือสื่อการเรียนรู้อิเล็กทรอนิกส์ให้ผู้เรียนสถานศึกษา และหน่วยงานทางการศึกษาทุกระดับ/ประเภทการศึกษา นำมาใช้เพิ่มคุณภาพการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ

4) จัดหาอุปกรณ์/ทรัพยากรพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศให้กับผู้เรียนอย่างเพียงพอทั่วถึง และเหมาะสมกับการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

ยุทธศาสตร์ที่ 6 ยุทธศาสตร์พัฒนาระบบบริหารจัดการและส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ที่มุ่งหวังให้มีการใช้ทรัพยากรทั้งด้านงบประมาณและบุคลากรได้อย่างคุ้มค่า ไม่เกิดการสูญเปล่าและมีความคล่องตัว ซึ่งตอบสนองการพัฒนาในด้านประสิทธิภาพ

ผลผลิต / ผลลัพธ์

ระบบบริหารจัดการมีความคล่องตัวในการบริหารงานการศึกษามากยิ่งขึ้น มีความโปร่งใสและเป็นที่ยอมรับของผู้รับบริการ โครงสร้างของกระทรวงได้รับการปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพ โดยการกระจายอำนาจลงไปสู่ส่วนภูมิภาคและสถานศึกษา และมีกลไกการส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการสนับสนุนทรัพยากรเพื่อการศึกษาสถานศึกษาทุกระดับทุกประเภทมีธรรมาภิบาลในการบริหาร รวมทั้งผู้เรียนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น มีศักยภาพเพื่อไปประกอบอาชีพในท้องถิ่นได้

กลยุทธ์

1) ปรับปรุงกลไกการบริหารจัดการการศึกษาให้เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล โดยเน้นด้านคุณธรรม ความโปร่งใส ทั้งในระดับส่วนกลางและในพื้นที่ระดับภาค/จังหวัด

2) พัฒนาระบบบริหารงานงบประมาณ/การเงินให้มีประสิทธิภาพ

3) ยกกระดับคุณภาพการศึกษาตอบสนองการสร้างอาชีพและเพิ่มคุณภาพชีวิต ลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความสมานฉันท์ และเสริมสร้างความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้

4) เร่งส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษา รวมทั้งสนับสนุนทรัพยากรเพื่อการศึกษา

5) เสริมสร้างภาพลักษณ์หน่วยงานให้เกิดความร่วมมือ และสร้างเครือข่าย/ความเป็นภาคีหุ้นส่วน กับองค์กรทั้งภายในและต่างประเทศ

6) ส่งเสริมและขยายผลให้สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีความพร้อมพัฒนาเป็น สถานศึกษานิตินุคคลในกำกับ

ทั้งนี้ การดำเนินงานภายใต้ยุทธศาสตร์การพัฒนาศึกษากระทรวงศึกษาธิการ ที่จะเกิดขึ้นในตลอดระยะ 5 ปีนี้ จะได้สะท้อนถึงความสามารถในการจัดการทรัพยากรที่มีภายในกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อมุ่งการบรรลุผลความสำเร็จต่อเด็ก เยาวชน นักเรียน นักศึกษา และประชาชน ที่ได้รับการบริการจากกระทรวงศึกษาธิการในเป้าหมาย 5 ด้านที่สำคัญ คือ 1) ด้านการเข้าถึง (Accessibility) 2) ด้านความเท่าเทียม (Equity) 3) ด้านคุณภาพ (Quality) 4) ด้านประสิทธิภาพ (Efficiency) และ 5) ด้านการตอบโจทย์บริบทที่เปลี่ยนแปลง (Relevancy) ที่สำคัญในเป้าหมายด้านคุณภาพนั้น นอกจากจะได้เห็นความสำเร็จผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่เพิ่มขึ้นแล้ว ในมิติ

ด้านความมั่นคงยังคงจะได้เห็นระดับความสำเร็จที่ชัดเจนในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และความเป็นพลเมืองของผู้เรียน ซึ่งนับเป็นจุดเด่นของแผนพัฒนาการศึกษา ฉบับนี้

สำหรับการนำแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ไปสู่การปฏิบัติ (Implement) จะเน้นให้ความสำคัญกับการถ่ายทอดสาระสำคัญของแผนพัฒนาฯ ไปสู่การจัดทำแผนปฏิบัติราชการของทุกองค์กรหลักและหน่วยงานในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ โดยมีเงื่อนไขที่สำคัญ คือ การกำหนดเจ้าภาพหลักผู้รับผิดชอบในแต่ละตัวชี้วัดของแผนฯ และใช้กลไกการกำกับ ติดตาม รายงานผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัด โดยคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการในภูมิภาค สำหรับการขับเคลื่อนแผน/โครงการในระดับพื้นที่ที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษา นั้น จะมีคณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัด เป็นกลไกหลักในการประสานงานร่วมกับภาคเอกชน สถานประกอบการ และภาคประชาสังคม อันได้แก่ ครอบครัวยุคใหม่ องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา และสถาบันทางสังคมอื่น ๆ เพื่อให้เป็นไปตามแนวนโยบายประชารัฐ ทั้งนี้ ในการประเมินผลความสำเร็จของแผนพัฒนาการศึกษา เมื่อได้รวบรวมข้อมูลสถิติที่สะท้อนผลการดำเนินงานจริงในแต่ละตัวชี้วัด และนำมาเปรียบเทียบกับค่าเป้าหมายตามที่ระบุไว้ในแผนพัฒนาการศึกษา จะสามารถประเมินความสำเร็จทั้งในภาพรวมของแผนพัฒนาการศึกษา และสามารถประเมินผลในระดับยุทธศาสตร์ โดยจะมีการประเมินในช่วงระยะครึ่งแผนฯ ก่อน (ประมาณปี 2562) เพื่อทำการพิจารณาทบทวนปรับปรุงยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ และแนวทางการดำเนินงานให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น หลังจากนั้นจึงทำการประเมินเมื่อสิ้นสุดระยะของแผนพัฒนาการศึกษา อีกครั้งในปี 2564 เพื่อนำผลการประเมินไปใช้ในการวิเคราะห์จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2565 – 2569) ต่อไป¹⁰

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564) ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560 - 2579) และแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 - 2564) ต่างมีการทำงานที่สอดประสานกันอย่างลงตัว ทั้งนี้เพราะต่างมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน นั่นคือ สร้างเสริมภูมิคุ้มกันให้แก่สังคมไทยในการยืนหยัดอยู่ได้อย่างมั่นคง จึงน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นแนวทางปฏิบัติ รวมทั้งปรับโครงสร้างประเทศไปสู่ประเทศไทย 4.0 ทั้งนี้ แผนการศึกษาแห่งชาติอันเป็นแผนงานหลักระยะยาวในการจัดการศึกษาของชาติ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดและบริหารการจัดการศึกษาของชาติที่จะนำไปสู่ประสิทธิภาพและประสิทธิผล ประกอบด้วยความมุ่งหมาย นโยบาย ระบบการศึกษา แนวปฏิบัติและเกณฑ์อายุมาตรฐานของนักเรียนแต่ละระดับ จึงเป็นเสมือนแผนกลยุทธ์ที่เพิ่มเติมจากแผนการศึกษาแห่งชาติ เพื่อกำหนดทิศทางและขอบเขตในการพัฒนาการศึกษาของชาติ ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กำหนดขึ้นเป็นแนวทางจัดการศึกษา

¹⁰ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ, แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564), หน้า ก-ข.

หลังจากนั้นมีการปรับปรุงขึ้นใหม่ตามความเหมาะสมกับความเปลี่ยนแปลงของโลกและเพื่อสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมของชาติ

ปัจจุบันประเทศไทยได้ใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559) ยึดทางสายกลางอยู่บนพื้นฐานของความสมดุลพอดี รู้จักพอประมาณอย่างมีเหตุผล มีความรอบรู้เท่าทันโลก ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 อันเป็นกฎหมายการศึกษาฉบับแรกได้ให้ความสำคัญในการจัดศึกษาการอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษา มุ่งให้เกิดความรู้คุณธรรมที่กำหนดขึ้นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ที่มุ่งปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจและสังคม สร้างเสริมความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข แบ่งออกเป็น 9 หมวด 78 มาตรา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นกฎหมายการศึกษาที่ใช้เป็นแม่บทในการตรากฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการศึกษา เช่น พระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ กฎกระทรวงว่าด้วยการแบ่งระดับและประเภทของการศึกษาขั้นพื้นฐาน กฎกระทรวงว่าด้วยระบบหลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา และกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา

2.1.2 ความหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

สมเด็จพระญาณสังวร (สุวฑฺฒโน) ให้ความหมายของการศึกษาไว้ว่า สิกขานั้นก็คือศึกษา เป็นคำเดียวกัน ศึกษามาจากศึกษาที่เป็นภาษาสันสกฤต สิกขาเป็นภาษามคธหรือภาษาบาลี มีความหมายถึงทั้งภาคปริยัติและภาคปฏิบัติ ภาคปริยัติ หมายถึงเล่าเรียนด้วยวิธีฟังด้วยวิธีอ่านทรงจำพิจารณาให้มีความรู้ความเข้าใจ ภาคปฏิบัติ หมายถึงว่านำมาปฏิบัติทางกาย ทางวาจา ทางใจ¹¹

พุทธทาสภิกขุ ให้ความหมายของการศึกษาไว้ว่า คำว่า “การศึกษา” หมายถึงการเรียนหนังสือรวมอยู่ในการเรียนหนังสือเป็นการศึกษา เรียนในโรงเรียนหรือในสถานที่เรียนด้วยตำราเรียนแล้วก็จำได้ แล้วก็พอจะคิดเป็นบ้างจากแนวที่ได้เรียนมาแล้ว แล้วก็เรียกว่าการศึกษา และยังมีจุดมุ่งหมายที่ไม่ถูกต้องตามที่มนุษย์ควรจะมี คำว่า “การศึกษา” นี้ ในภาษาศาสตร์ หมายถึง การประพจน์ หรือการปฏิบัติ หรือการกระทำ ไม่ได้หมายถึง การเล่าเรียนโดยส่วนเดียว คำว่า “ปริยัติ” นี้ ก็เป็นการศึกษา แต่ไม่ถูกต้อง ไม่สมบูรณ์ คำว่า “ปฏิบัติ” นั้นเป็นคำที่ถูกต้องและสมบูรณ์¹²

พระราชวรมนี (ประยูร ธมฺมจิตโต) ให้ความหมายของการศึกษาไว้ว่า การศึกษามาจากภาษาบาลีว่า สิกขา คำว่า สิกขา มีรากศัพท์ว่า สิกข หมายถึง วิชฺโชปาทาน แปลว่า การแสวงหาวิชา ส่วนคำว่า วิชชา หมายถึง ความรู้สภาวะแท้จริงของสิ่งทั้งหลาย ดังนั้น สิกขาหรือศึกษา หมายถึง การ

¹¹ สมเด็จพระญาณสังวร สุวฑฺฒโน, ลักษณะพุทธศาสนา, (พิมพ์ครั้งที่ 5), (กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2540), หน้า 2.

¹² พุทธทาสภิกขุ, คู่มือการศึกษาพระพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, 2544), หน้า 4-6.

แสวงหาวิชาหรือความรู้แจ้งซึ่งก็คือปัญญานั้นเอง นั่นคือ การศึกษาเป็นกระบวนการแสวงหาปัญญาและกำจัดอวิชชาไปพร้อมกัน¹³

สาโรช บัวศรี ให้ความหมายของการศึกษาไว้ว่า การศึกษา คือ การพัฒนาขั้น 5 เพื่อว่า โลกะ โทสะ โมหะ จะได้ลดน้อยถอยไปหรือว่าหมดไปในที่สุด และได้บรรลุชีวิตที่ดี¹⁴

สุมน อมรวิวัฒน์ ให้ความหมายของการศึกษาไว้ว่า การศึกษาคือชีวิต และชีวิตคือ การศึกษา การศึกษา หมายถึง การสั่งสอน การฝึกหัด ฝึกปรี้อ ฝึกฝน อบรมบ่มนิสัย

ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ ให้ความหมายของการศึกษาไว้ว่า การศึกษาแยกได้ 2 แนว คือ 1) เป็นการพิจารณาในวงกว้างครอบคลุมถึงกระบวนการต่าง ๆ ของสังคมที่จะถ่ายทอดแนวคิด ความเชื่อ ระบบพฤติกรรม ตลอดจนศิลปกรรมต่าง ๆ รวมเรียกว่าวัฒนธรรม จากชุมชนหนึ่งไปสู่อีกชุมชนหนึ่ง การศึกษาแนวนี้เรียกว่า การศึกษาในฐานะเป็นกระบวนการสังคมประกิต (Education as a socialization process) ซึ่งเกิดขึ้นทุกสถาบัน ทุกระดับชีวิตของบุคคล แนวที่ 2) เป็นการพิจารณาการศึกษาในวงแคบมุ่งที่สถาบันสังคมเพียงสถาบันเดียว คือ สถาบันการศึกษาหรือโรงเรียน เป็นการทำความเข้าใจในเรื่องบทบาท หน้าที่ และกระบวนการต่าง ๆ ในโรงเรียน การศึกษาแนวหลังเป็นการศึกษาในฐานะเป็นสถาบันทางสังคม (Education as a social institution)¹⁵

สนิท ศรีสำแดง ให้ความหมายของการศึกษาไว้ว่า การศึกษา Education มีรากศัพท์มาจากภาษาละตินว่า “Eduare” มีความหมายตรงกับคำว่า “Bring up” หมายถึง การดึงออก การศึกษามีใช้การใส่เข้าไป (Put in) แต่หมายถึง การดึงเอาความรู้ หรือสิ่งที่มีอยู่ในผู้เรียนออกมาใช้ประโยชน์ให้มากที่สุด¹⁶

ทองหล่อ วงษ์ธรรมมา ให้ความหมายของการศึกษาไว้ว่า ไม่ว่าการศึกษาจะเป็นอะไรหรือคืออะไร แต่การศึกษาย่อมเป็น “กระบวนการ” เสมอ และอาจสรุปได้ว่า ไม่ว่าคำนิยามหรือคำอธิบาย การศึกษาจะคล้ายคลึงหรือแตกต่างกัน ก็อาจจะแบ่งกลุ่มได้ 3 กลุ่ม ซึ่งแต่ละกลุ่มมีหลักพื้นฐานแตกต่างกันคือ กลุ่มที่ 1) การศึกษาเป็นกระบวนการที่นำเอาความสามารถของผู้เรียนที่มีอยู่ในตัวของเขาออกมาพัฒนาให้เจริญงอกงามยิ่ง ๆ ขึ้นไป กลุ่มที่ 2) การศึกษาเป็นกระบวนการที่จะนำเอาความรู้ภายนอกเข้าไปสั่งสมไว้ในตัวผู้เรียน และกลุ่มที่ 3) การศึกษาเป็นกิจกรรมตอบสนองกันระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม และมนุษย์เรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมด้วย¹⁷

¹³ พระราชวรมณี (ประยูร ธมมจิตโต), **ขอบฟ้าแห่งความรู้**, (พิมพ์ครั้งที่ 2), (กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก, 2540), หน้า 3.

¹⁴ สาโรช บัวศรี, **ปรัชญาการศึกษาตามแนวพุทธศาสตร์ ใน การศึกษาตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อสันติภาพและการพัฒนา เล่ม 1**, (กรุงเทพมหานคร: ศิลปะสนองการพิมพ์, 2531), หน้า 388.

¹⁵ ไพฑูรย์ สีนลารัตน์, **ปรัชญาการศึกษาเบื้องต้น**, (พิมพ์ครั้งที่ 7), (กรุงเทพมหานคร: วี.พรินท์, 2555), หน้า 19.

¹⁶ สนิท ศรีสำแดง, **พระพุทธศาสนากับหลักการการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: นิลนารการพิมพ์, 2534), หน้า 152.

¹⁷ ทองหล่อ วงษ์ธรรมมา, **พื้นฐานปรัชญาการศึกษา: ภูมิปัญญาของตะวันออกและตะวันตก**, (กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พรินติ้ง เฮาส์, 2555), หน้า 41.

วิชย ต้นศิริ ให้ความหมายของการศึกษาไว้ว่า การศึกษาซึ่งในภาษาอังกฤษใช้คำว่า “Education” แท้จริงรากศัพท์ “Educare” ก็หมายถึง การอบรมเลี้ยงดู การอบรมบ่มนิสัย ส่วนรากศัพท์ “Educere” ก็หมายถึง การดึงออกมา หรือทำให้ปรากฏออกมาซึ่งศักยภาพของชีวิต¹⁸

สุนทร โคตรบรรเทา ให้ความหมายของการศึกษาไว้ว่า การศึกษา คือ กระบวนการพัฒนาความรู้ที่มีอยู่แล้วในตัวผู้เรียน นำความรู้จากภายนอกไปสะสมไว้ในตัวผู้เรียนและตอบสนองระหว่างผู้เรียนกับสิ่งแวดล้อม เพื่อให้มีความรู้ความสามารถมากขึ้นและกว้างขึ้น¹⁹

คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้ความหมายของการศึกษาไว้ว่า หมายถึง กระบวนการกระตุ้นสมองให้รับรู้ เก็บสะสม และรวบรวมสิ่งที่มีคุณค่าทั้งหลายไว้ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนรู้จักนำความคิดและความรู้ออกมาใช้และพัฒนาขั้น 5 ให้เจริญงอกงามทั้งด้าน เศรษฐกิจ สังคม และบ้านเมือง²⁰

พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ให้ความหมายของการศึกษาไว้ว่า “การศึกษา” หมายความว่า กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต”²¹

ยูเนสโก (UNESCO) ให้ความหมายของการศึกษาไว้ว่า การศึกษา หมายถึง การกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนาความรู้ ศีลธรรม คุณค่า และความเข้าใจต่าง ๆ ซึ่งจำเป็นสำหรับชีวิต เพื่อให้เด็กและผู้ใหญ่มีความเข้าใจต่อวัฒนธรรมและแนวคิดต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อสังคมของตนเองและของชาติอื่น ตลอดทั้งความเข้าใจต่อกฎต่าง ๆ ตามธรรมชาติ พร้อมทั้งมีทักษะอื่น ๆ ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้และการสื่อสาร

พลาโต (Plato) ให้ความหมายของการศึกษาไว้ว่า การศึกษา คือ การเปลี่ยนแปลงความคิดหรือวิญญาณของมนุษย์ คือพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น จากโลกมืดไปสู่โลกที่สว่าง²²

ฟรานซิส เบคอน (Francis Bacon) ให้ความหมายของการศึกษาไว้ว่า การศึกษา คือ ทำให้คนมีเหตุ ให้เข้าถึงความจริงที่ตรงกันข้าม สรุปความจริงมีเพียงหนึ่งเดียว²³

¹⁸ วิชย ต้นศิริ, *อุดมการณ์ทางการศึกษา: ทฤษฎีและภาคปฏิบัติ*, (พิมพ์ครั้งที่ 2), (กรุงเทพมหานคร: สามลดา, 2550), หน้า 3.

¹⁹ สุนทร โคตรบรรเทา, *ปรัชญาการศึกษาสำหรับผู้บริหารการศึกษา*, (กรุงเทพมหานคร: ปัญญาชน, 2553), หน้า 39.

²⁰ คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, *พุทธปรัชญาการศึกษา*, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2556), หน้า 90.

²¹ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545*, หน้า 2.

²² พลาโต (Plato) อ้างถึงใน คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, *พุทธปรัชญาการศึกษา*, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2556), หน้า 124.

²³ ฟรานซิส เบคอน (Francis Bacon) อ้างถึงใน คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, *พุทธปรัชญาการศึกษา*, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2556), หน้า 124.

รุสโซ (Rousseau) ให้ความหมายของการศึกษาไว้ว่า การศึกษา คือ การเข้าให้ถึงธรรมชาติเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับธรรมชาติ ชีวิตที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกับธรรมชาติ จะมีแต่ความสดชื่น จิตใจจะเป็นอิสระ สว่างไสว มองโลกได้กว้างไกล การศึกษาที่ดีต้องสอดคล้องกับความจริงตามธรรมชาติและสามารถนำไปแก้ปัญหาได้²⁴

จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) ให้ความหมายของการศึกษาว่า การศึกษา คือ ความเจริญงอกงาม (Growth) กระบวนการศึกษา ก็คือ กระบวนการสร้างเงื่อนไขให้ชีวิตมีความเจริญงอกงาม ความงอกงามในที่นี้ มิใช่เป็นเพียงเครื่องมือไปสู่จุดหมายปลายทางอื่นใด แต่เป็นไปเพื่อความเจริญงอกงามของชีวิตมนุษย์²⁵

กูต คาร์เตอร์ (Good Carter) ให้ความหมายของการศึกษาว่า การศึกษาเป็นกระบวนการที่จะใช้พัฒนาความสามารถ ทักษะ และรูปแบบพฤติกรรมของคนที่มีคุณค่าต่อสังคม และการศึกษาเป็นกระบวนการที่คนได้รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมที่เลือกสรรถูกควบคุมไว้แล้ว เพื่อที่คนเหล่านั้นจะสามารถอยู่ในสังคมได้และสามารถพัฒนาตนเองได้²⁶

สรุป การศึกษา หมายถึง การพัฒนาตนเองทางร่างกายและจิตใจให้เจริญงอกงามอาศัยกระบวนการจัดการศึกษาผู้อื่น โดยเริ่มจากครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ส่วนความหมายในทางพระพุทธศาสนา หมายถึง การพัฒนาจิตใจของตนเองให้เจริญขึ้นสามารถบรรลุถึงความสุขอย่างยั่งยืน การศึกษาจึงเป็นกระบวนการที่ส่งเสริมและพัฒนาให้คนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์มีความเจริญงอกงามทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึกฝน การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม เพื่อให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคมและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

2.1.3 จุดมุ่งหมายของการศึกษาจากอดีตถึงปัจจุบัน

จุดมุ่งหมายของการศึกษา คือ เป้าหมายหรืออุดมการณ์ที่ตั้งไว้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ และเป็นแนวทางนำไปสู่ความสำเร็จและความปรารถนาที่ต้องการ การกระทำต่าง ๆ จำเป็นต้องมีความมุ่งหมายเพื่อจะได้ไปถึงเป้าหมายที่วางไว้ การศึกษามีความสำคัญต่อบุคคล สังคม ประเทศชาติ และต่อโลกเป็นอย่างยิ่ง จึงจำเป็นต้องมีความมุ่งหมายที่ชัดเจน ความมุ่งหมายของการศึกษาที่ดีและชัดเจนจะชี้นำการศึกษาไปสู่ความสำเร็จในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และสังคม เพื่อเป็นพลโลกอย่างมีคุณภาพ

²⁴ รุสโซ (Rousseau) อ้างถึงใน คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, **พุทธปรัชญาการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2556), หน้า 124.

²⁵ จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) อ้างถึงใน วิชัย ตันศิริ, **อุดมการณ์ทางการศึกษา: ทฤษฎีและภาคปฏิบัติ**, (พิมพ์ครั้งที่ 2), (กรุงเทพมหานคร: สามลดา, 2550), หน้า 2.

²⁶ กูต คาร์เตอร์ (Good Carter) อ้างถึงใน จินตนา สุขจรรย์, **การศึกษาลดชีวิตและการพัฒนาชุมชน**, (กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พรินติ้งเฮาส์, 2554), หน้า 40.

การศึกษาจึงเป็นรากฐานที่มีความสำคัญที่สุดประการหนึ่งในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในสังคม โดยเฉพาะระบบการจัดการศึกษาอันเป็นตัวกำหนดหลักสูตร จุดมุ่งหมาย แนวนโยบายในการจัดการศึกษา เพื่อใช้เป็นเครื่องมือพัฒนาชีวิตของคนไปในแนวทางที่พึงประสงค์ ระบบการจัดการศึกษาที่ได้รับการพัฒนาเนื้อหาสาระ กระบวนการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และมีหลักการจัดการที่ดีจะพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้า การพัฒนาหลักสูตรการศึกษาของไทยได้พัฒนาการมาเป็นระยะ ๆ ตามกาลเวลาในสมัยต่าง ๆ แต่ยังไม่สามารถบรรลุผลตามที่กำหนดไว้ เพราะยังมีปัญหาด้านคุณภาพของผลผลิต ด้านการกระจายโอกาสทางการศึกษา ด้านการบริหารการศึกษา และด้านการระดมสรรพกำลังเพื่อจัดการศึกษา จึงมีความจำเป็นในการปรับปรุงระบบการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันการแข่งขันกับนานาประเทศโดยเฉพาะในกลุ่มประเทศอาเซียน การพัฒนาคนและคุณภาพของคนเป็นทั้งเหตุปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศ ผู้ที่เกี่ยวข้องทางการศึกษาต้องตระหนักเพื่อให้สามารถพัฒนาประเทศได้อย่างเหมาะสมกับสภาพของสังคมไทยและความต้องการของประเทศในอนาคต ดังนั้น การศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมา และระบบการจัดการศึกษาไทยจึงเป็นสาระที่ทำให้คนไทยได้รู้จักตนเอง เข้าใจผู้อื่น เข้าใจในวัฒนธรรม และรู้คุณค่าสิ่งสำคัญในอดีต นำมาปรับปรุงพัฒนาระบบการศึกษาไทยในปัจจุบันให้สอดคล้องกับเงื่อนไขของการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เพื่อก้าวให้ทันต่อยุคสมัย

จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาในประเทศไทยจากอดีตถึงปัจจุบัน มีวิวัฒนาการมาโดยตลอด มีปัจจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศทำให้สังคมมีการเปลี่ยนแปลง กล่าวคือ ปัจจัยภายในเกิดจากความต้องการพัฒนาสังคมให้มีความเจริญและทันสมัย ส่วนปัจจัยภายนอกเกิดจากกระแสความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ทั้งด้านเศรษฐกิจและการเมือง ตลอดจนการติดต่อสื่อสารกันทำให้ประเทศไทยต้องปรับตัวให้ทันสมัยเพื่อความอยู่รอดและประเทศเกิดการพัฒนาให้ทัดเทียมกับนานาประเทศ ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาทำให้การจัดการศึกษาของไทยมีวิวัฒนาการเรื่อยมา ซึ่งเป็นปัจจัยที่ช่วยเสริมความเจริญก้าวหน้าทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจและการเมืองของชาติให้มั่นคงและเจริญก้าวหน้า²⁷

พระราชวรมุณี (ประยูร ธมมจิตโต) กล่าวถึงความสำคัญของการศึกษาไว้ว่า การศึกษาที่เหมือนการสอนวิธีจับปลาก็คือ การสอนให้คนพึ่งตน การสอนต้องสอนให้คนรู้ตน นั่นคือ อ่านตน ออก บอกตนได้ ใช้ตนเป็น เห็นตนชัด เมื่อรู้ตนแล้วก็รู้สิ่งที่เกี่ยวข้องใกล้ชิดกับตนเองตามลำดับของการรู้ตน รู้คน รู้งาน รู้วิชาการ นั่นคือรู้รอบและรู้กว้างขยายไปครอบคลุมโลกภายนอก²⁸

ประเวศ วะสี ได้กล่าวถึงความสำคัญของการศึกษาไว้ว่า การศึกษาเป็นเรื่องที่ใหญ่มากควรจะเป็นพลังที่สำคัญที่สุดของชาติ เพื่อทุกคนและทุกเรื่อง (Education For All) ทุกภาคส่วนของสังคมต้องทุ่มเทเพื่อการศึกษา (All For Education) ไม่ใช่เรื่องของโรงเรียนและครูเท่านั้น และ

²⁷ สมหมาย ปะบุตร, **หลักการศึกษาศาสตร์**, (กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 2558), หน้า 62.

²⁸ พระราชวรมุณี (ประยูร ธมมจิตโต), **ขอบฟ้าแห่งความรู้**, (พิมพ์ครั้งที่ 2), (กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก, 2540), หน้า 18.

การศึกษาต้องสามารถแก้ปัญหาทั้งหลายทั้งปวง มีความยากจนเป็นอาทิ ซึ่งกล่าวเป็นสำนวนว่า การศึกษาเป็นยารักษาทุกโรค (Education Cure All) การศึกษาจึงเป็นเรื่องใหญ่มาก แต่เราไปลดทอนให้เหลือเล็กน้อยเดียว ว่าการศึกษาเป็นเรื่องของการท่องตำรา และการศึกษาเป็นเรื่องของครูในโรงเรียนเท่านั้น กลายเป็นการกักขังการศึกษาไว้ในห้องสี่เหลี่ยมแคบ ๆ และท่องบ่นวิชาการอยู่แค่นั้น แทนที่จะเป็นการเรียนรู้ในการปฏิบัติการจริงร่วมกัน ของคนทั้งมวลในพื้นที่อันกว้างขวางของชีวิตและสังคม²⁹

สมุน อมรวิวัฒน์ กล่าวถึงความสำคัญการศึกษาไทยไว้ว่า ลักษณะอันสมบูรณ์ของการศึกษาไทย คือ ความสัมพันธ์สอดคล้องและผสมกลมกลืนกันสนิท ต่อเนื่องเป็นขั้นตอน ได้สัดส่วนสมดุลกันในองค์ประกอบต่าง ๆ ที่เป็นแบบไทยแท้ ๆ นำไปสู่คุณสมบัติของความเป็นคนไทยที่สมบูรณ์ แก่นของการศึกษาจึงน่าจะเกิดขึ้นจากความรัก ความรู้ ความคิด ความสามารถ และความดี เป้าหมายของการศึกษาจึงมุ่งสู่สัมมาชีพและสัมมาปฏิบัติ กระบวนการสอนประกอบด้วยการสั่ง-สอน-ฝึก-ฝน-อบรม-ปณิธิฯ ทั้งด้วยวิธีที่เป็นระบบและวิธีที่ยืดหยุ่นคล่องตัวจากระบบ โดยไม่ถูกผูกมัดด้วยการกำหนดว่าคนไทยอยู่สังคมเกษตรกรรมหรือสังคมอุตสาหกรรม แต่มุ่งให้ผู้เรียนปรับตัวอยู่ในสังคมมนุษย์ได้ ทั้งนี้ พื้นฐานที่นำมาจัดการศึกษาจึงได้แก่ วัฒนธรรม ปัญญาธรรม และเมตตาธรรม คือ สมบัติทิพย์ของการศึกษาไทย³⁰

วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์ กล่าวถึงความสำคัญของการศึกษาไว้ว่า การศึกษาช่วยให้คนมีความคิด สามารถใช้ความคิดตัดสินใจได้อย่างมีเหตุผลว่า สิ่งใดควรทำ สิ่งใดควรเชื่อ และรู้จักแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันด้วยวิธีที่ดีที่สุด มองเห็นคุณค่าและความงดงามของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ลึกซึ้งจนสามารถนำมาใช้ประโยชน์แก่ตนเองและส่วนรวม การศึกษาช่วยให้คนมีความรู้ความสามารถดีพอที่จะประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ คนเราจึงจำเป็นต้องศึกษาเล่าเรียนอยู่เสมอ การศึกษาเป็นวิธหาความรู้อย่างหนึ่ง ซึ่งทำให้คนรอดพ้นจากความเขลาและสามารถดำรงชีพได้อย่างมีความสุข การศึกษานั้นเป็นคุณค่าอย่างหนึ่งที่คนได้เรียนรู้ ฝึกฝนและสะสมไว้เป็นคุณสมบัติเฉพาะตน การศึกษาจึงเป็นกระบวนการต่อเนื่องที่บุคคลได้เผชิญและเรียนรู้สิ่งใหม่จนสามารถแก้ไขปัญหาระดับตน และแสวงหาประสบการณ์ที่ดีไปตลอดชีวิต เพื่อความสงบสุขส่วนบุคคลและสันติภาพของสังคม³¹

พนม พงษ์ไพบูลย์ กล่าวว่า การศึกษามีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ ช่วยพัฒนาคนให้มีความรู้ความสามารถ เสริมสร้างสติปัญญา เป็นแนวทางในการเลี้ยงชีพที่สุจริต และเป็นพลเมืองที่มี

²⁹ ประเวศ วะสี, ระบบการศึกษาที่แก้ความทุกข์ยากของคนทั้งแผ่นดิน, (พิมพ์ครั้งที่ 2), (นครปฐม: พิสิษฐ์เซ็นเตอร์, 2554), หน้า 35.

³⁰ สมุน อมรวิวัฒน์, สมบัติทิพย์ของการศึกษาไทย, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533), หน้า 22.

³¹ วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์, ปฏิรูปการศึกษา แนวคิด และข้อเสนอแนะ, (กรุงเทพมหานคร: วชิระ, 2553), หน้า 26.

ประสิทธิภาพของประเทศชาติซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศในทุก ๆ ด้าน การศึกษาคือการสร้างคนให้มีความรู้ความสามารถ มีทักษะพื้นฐานที่จำเป็น มีลักษณะนิสัยจิตใจที่ดีงาม มีความพร้อมที่จะต่อสู้เพื่อตนเองและสังคม มีความพร้อมที่จะประกอบการทำงานอาชีพได้ การศึกษาช่วยให้คนเจริญอกงาม ทั้งทางปัญญา จิตใจ ร่างกาย และสังคม การศึกษาจึงเป็นความจำเป็นของชีวิตอีกประการหนึ่ง นอกเหนือจากความจำเป็นด้านที่อยู่อาศัย อาหาร เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค การศึกษาจึงเป็นปัจจัยที่จะช่วยแก้ปัญหาทุก ๆ ด้านของชีวิตและเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดของชีวิตในโลกที่มีกระแสความเปลี่ยนแปลงทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว และส่งผลกระทบให้วิถีชีวิตต้องเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเช่นเดียวกัน การศึกษายังมีบทบาทและความจำเป็นมากขึ้นด้วย การศึกษาที่จะช่วยให้ทุกคนมีชีวิตที่ดี มีความสุข จะต้องมียุทธศาสตร์ที่สำคัญดังนี้

1) การศึกษาให้ความรู้และทักษะพื้นฐานที่จำเป็นอย่างเพียงพอ เช่น ความรู้และทักษะทางด้านภาษา การคิดคำนวณ ความเข้าใจหลักการทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สภาพปัจจุบันมีความจำเป็นต้องสนับสนุนให้ทุกคนได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างน้อย 12 ปี จึงจะเพียงพอกับความต้องการและความจำเป็นที่จะยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น

2) การศึกษาทำให้คนเป็นคนฉลาด เป็นคนมีเหตุผล คิดเป็นแก้ปัญหาเป็น และรู้จักวิธีแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองและเพื่อการทำงานอาชีพ

3) การศึกษาสรางนัสนัที่ตังามให้เกดขั้กับผู้เรียน โดยเฉพาะนัสนัรักการเรยนรู้ และนัสนัอื่น ๆ เช่น ความเป็นคนซื่อสัตย์ ขยัน อดทน รับผิดชอบ

4) การศึกษาสรางความองกามทางร่างกาย มีสุขภาพพลานามัยที่ดี รู้จักรักษาดนให้แข็งแรง ปลอดจากโรคภัยไข้เจ็บและสารพิษ

5) การศึกษาทำให้ผู้เรียนไม่เป็นคนเห็นแก่ตัว เห็นความสำคัญของประโยชน์ส่วนรวม ให้ความร่วมมือกับผู้อื่นในสังคม อยู่ร่วมกับผู้อื่น ช่วยเหลือผู้อื่น ช่วยสร้างสังคมที่สงบเป็นสุข รักษาสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืน

6) การศึกษาทำให้คนมีทักษะการทำงานอาชีพที่เพียงพอกับการเข้าสู่การทำงานอาชีพ รู้จักการประกอบอาชีพ และรู้จักพัฒนาการทำงานอาชีพ³²

องค์การสหประชาชาติ (United Nations : UN) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการศึกษาไว้ในแผนปฏิบัติการที่ 21 (Agenda21) ไว้ว่า การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญของการเสริมสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืน การศึกษาในระบบและนอกระบบโรงเรียนจะต้องมีจุดมุ่งหมายในการเปลี่ยนทัศนคติของคน เพื่อให้มีความตระหนักในปัญหาที่เกิดจากการพัฒนา มีทักษะ และพฤติกรรมที่ส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยบูรณาการในทุกสาขาวิชา³³

³² พนม พงษ์ไพบูลย์ อ้างถึงใน สมหมาย ปะบุตร, *ตำราหลักการการศึกษา*, (กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 2558), หน้า 12.

³³ องค์การสหประชาชาติ (United Nations: UN) อ้างถึงใน พงษ์สิทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์, *การจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน: พื้นฐานการศึกษาด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม*, (กรุงเทพมหานคร: ไทยสัมพันธ์, 2555), หน้า 79.

ยูเนสโก (UNESCO) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการศึกษาไว้ว่า การศึกษาเป็นความหวังที่ดีที่สุดของมนุษยชาติในการบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน แต่การศึกษาไม่ได้หมายถึงการศึกษาในระบบและโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียนเท่านั้น การศึกษามีความหมายรวมถึงการศึกษาตามอัธยาศัย หรือการเรียนรู้ที่ไม่เป็นทางการทั้งหลายที่สามารถเรียนรู้ในวิถีชีวิตประจำวัน ทั้งที่บ้านและชุมชนในวงกว้าง³⁴

จุดมุ่งหมายทางการศึกษาเป็นไปเพื่อส่งเสริมสติปัญญา ความคิด ไคร่ครวญ ไตร่ตรอง ฝึกฝนความรู้อันเกิดจากการใช้เหตุผล การสอนควรจะทำให้ผู้เรียนรู้จักคิด ค้นหาความรู้ที่แท้จริง สรุปได้ว่า การศึกษามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในกระบวนการพัฒนาตนเอง พัฒนาสังคม และพัฒนาประเทศชาติ โดยการทำให้มีความเจริญขึ้นทั้งด้านวัตถุที่จับต้องเห็นได้ด้วยตาตนเองและทางด้านจิตใจอันเป็นความเจริญภายในตน กล่าวคือ เป็นการศึกษาเป็นสิ่งมีความสำคัญต่อ 1) ประโยชน์ตน (อัตตัตถะ) คือ การพัฒนาตนเอง ทางกาย วาจา ใจ 2) ประโยชน์ผู้อื่น (ปรัตถะ) คือ การพัฒนาสังคมและประเทศชาติ และ 3) ประโยชน์อย่างยิ่ง (ปรมาตถะ) คือ พัฒนาตนเองจนถึงนิพพาน และช่วยเหลือผู้อื่นจนถึงนิพพาน

2.1.4 รูปแบบการจัดการศึกษาในประเทศไทย

นักวิชาการ นักการศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษาทั้งของไทยและต่างประเทศ ได้กล่าวถึงแนวคิดทางการศึกษาไว้ดังต่อไปนี้

ประเวศ วะสี ได้เสนอแนวคิดทางการศึกษาไว้ว่า ความรู้ที่จำเป็นมี 4 ประเภทใหญ่ เรียกว่า ปัญญา 4 หรือ จตุรปัญญา คือ ความรู้ธรรมชาติที่เป็นวัตถุ (วิทยาศาสตร์กายภาพ) ความรู้ทางสังคม (วิทยาศาสตร์สังคม) ความรู้ทางศาสนา (วิทยาศาสตร์ข้างใน) และความรู้เรื่องการจัดการ ซึ่งปัญญาที่เกิดจากความรู้ชนิดใดชนิดหนึ่งไม่เป็นการเพียงพอที่จะทำให้เกิดดุลยภาพในสังคม เราจำเป็นต้องมีปัญญาย่างบูรณาการการศึกษาและการวิจัยจำเป็นต้องคำนึงถึงปัญญาทุกด้าน มิใช่ให้เรียนรู้เป็นส่วน ๆ เพราะความรู้แบบแยกส่วน จะนำไปสู่การกระทำแบบแยกส่วน ทำให้เกิดการเสียดุลยภาพและเกิดวิกฤติการณ์ขึ้น การศึกษาเรียนรู้ จำเป็นต้องให้ผู้เรียนได้เรียนรู้แบบเชื่อมโยง เนื่องจากในโลกแห่งความเป็นจริงนั้นเป็นโลกแห่งการเชื่อมโยงเป็นองค์รวม การจัดการเรียนรู้ ควรจะไปให้ถึง 3 ระดับ ได้แก่

1. ระดับที่เกิดความรู้ หมายถึง การรู้ความจริง การที่บุคคลจะทำอะไรให้สำเร็จได้ บุคคลนั้นต้องรู้และใช้ความจริง ความรู้ต้องเป็นความจริง เพราะการใช้ความจริงทำให้ทำได้ถูกต้อง การให้ผู้เรียนสัมผัสความจริงเท่ากับเป็นการทำให้ผู้เรียนมีความรู้ระดับเบื้องต้น

2. ระดับที่เกิดปัญญา เป็นระดับที่ผู้เรียนสามารถบูรณาการหรือเชื่อมโยงความรู้ใน 4 ด้านดังกล่าวข้างต้นและนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิต

³⁴ ยูเนสโก (UNESCO) อ้างถึงใน พงษ์สิทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์, การจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน: พื้นฐานการศึกษาด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม, (กรุงเทพมหานคร: ไทยสัมพันธ์, 2555), หน้า 80.

3. ระดับที่เกิดจิตสำนึก คือเกิดความเข้าใจความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ และเข้าใจตัวเองว่าสัมพันธ์กับสรรพสิ่งอย่างไร³⁵

สมน อมรวิวัฒน์ ได้เสนอยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาในอนาคตไว้ 8 ประการดังนี้

1. การจัดสาระและกระบวนการเรียนรู้ในระดับประถมศึกษา ต้องมีส่วนที่เป็นแกนหลักและส่วนที่ยืดหยุ่นคล่องตัวเป็นพลวัต โดยคำนึงว่า เด็กทุกคนเกิดมาเป็นมนุษย์เหมือนกัน แต่มีต้นทุนติดตัวมาแตกต่างกัน ทั้งทางด้านความสมบูรณ์ของร่างกาย สติปัญญา ความสามารถ และความถนัด ส่วนที่เป็นสาระและกระบวนการพัฒนาความเป็นมนุษย์ เด็กทุกคนต้องมีโอกาสที่จะได้รับการพัฒนาไปจนสุดความสามารถที่เขามี และแน่นอนที่สุดในส่วนที่เขาบกพร่องหรือส่อแวว เขาย่อมต้องได้รับการซ่อมเสริมเติมเต็มด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่เหมาะสม

2. การจัดโครงสร้างของสาระและกระบวนการเรียนรู้ ต้องอาศัยวิศวกรการศึกษาที่มีความเข้าใจและมีความรู้ทางรากฐานชีวิตไทย เครือข่ายของวิทยาการ พัฒนาการของเด็กวัยเรียน บริบททางสังคม รวมทั้งหลักการและวิธีการทางการศึกษา สามารถร่วมกันออกแบบสาระและกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับเด็กที่เป็นกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. สาระความรู้สำหรับเด็กวัยเรียน ที่เป็นสาระหลักเพื่อความเป็นมนุษย์ คือ

- 1) ทักษะและกระบวนการสื่อความหมาย
- 2) ทักษะและกระบวนการแสวงหาความรู้
- 3) ทักษะและกระบวนการคิด เช่น คิดคำนวณ คิดเหตุผล
- 4) ทักษะและกระบวนการวิทยาศาสตร์
- 5) ทักษะและกระบวนการสังคม
- 6) ทักษะและกระบวนการทำงาน
- 7) สุขภาพและบุคลิกภาพ
- 8) ศิลธรรมและสุนทรียภาพ

ศิลปะวิทยาทั้ง 8 ประการนี้ เป็นแก่นแท้ของศักยภาพมนุษย์ ถ้าการศึกษาเป็นการพัฒนาเด็กในฐานะที่เขาเป็นมนุษย์แต่ละคน นักการศึกษาทั้งหลายต้องหันมาปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนเพื่อสร้างศักยภาพดังกล่าวนี้ให้จงได้ การสอนด้วยการที่ครูยืนบอกและนักเรียนตอบคำถามตามที่ครูบอกเท่านั้นย่อมไม่เกิดผล และการนำศักยภาพเหล่านี้มาจัดแยกเป็นวิชา ๆ ก็ไม่น่าจะบรรลุวัตถุประสงค์

4. การจัดการศึกษาในอนาคต ครูจะลดบทบาทในการยืนบอกอธิบาย และครูจะใช้เครื่องมือต่าง ๆ ช่วยสอนมากขึ้น เช่น มีการใช้สื่อดิจิทัลอุปกรณ์ทางการสอน ใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน ใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ใช้สื่อมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ และใช้ระบบการสอน

³⁵ ประเวศ วะสี, ยุทธศาสตร์ทางปัญญาแห่งชาติ, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิภูมิปัญญา ร่วมกับ สมาคมนักข่าวแห่งประเทศไทย, 2537), หน้า 10.

ทางไกล เมื่อเป็นเช่นนี้ การเรียนรู้จะไม่จำกัดอยู่ในห้องสี่เหลี่ยมแคบ ๆ หากจะเป็นกระบวนการที่มีลักษณะเปิดกว้างเกี่ยวข้องกับบุคคลและแหล่งวิทยาการหลายประเภท

5. เมื่อครูมีภาระในการบอกอธิบายน้อยลง นักเรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และมีสื่อการเรียนการสอนช่วยมากขึ้น ครูย่อมมีเวลามากขึ้นเพื่อใช้พัฒนานักเรียนได้อย่างแท้จริง กล่าวคือ ครูจะมีเวลาพอในการทำกิจกรรมต่อไปนี้

5.1 สร้างความสัมพันธ์ (หรือปฏิสัมพันธ์) อันดีระหว่างครูกับผู้บริหาร ครูกับเพื่อนครู ครูกับนักเรียน นักเรียนกับนักเรียน ครูกับผู้ปกครอง โรงเรียนกับชุมชน

5.2 จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นการฝึกปฏิบัติ (ฝึกหัด ฝึกปรือ และฝึกฝน) สร้างเจตคติ และปลูกฝังคุณธรรมได้อย่างต่อเนื่อง

5.3 แสวงหาความรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อพัฒนาตัวเอง ให้มีความรู้ความชำนาญในการสอน

5.4 จัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในการเรียนที่ช่วยให้นักเรียนได้ใกล้ชิดธรรมชาติ เข้าใจความเจริญและความเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม และมีสุนทรียภาพ

5.5 จัดกิจกรรมที่สร้างสรรค์ให้เด็กได้เห็นคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม ศิลปะดนตรี กีฬา บันเทิง ตามวิถีชีวิตไทย

6. ผู้บริหารและครูต้องมีความรู้ในเรื่อง “บูรณาการ” มากขึ้น เพราะคลื่นของสาระความรู้และวิธีการต่าง ๆ จะถาโถมเข้ามาสู่หลักสูตรและกระบวนการศึกษา การคิดแบ่งแยกรายวิชา แบ่งชั่วโมง แบ่งคะแนนในการวัดและประเมินผล อาจแยกย่อยลงไปไม่ได้ชัดเจน กระบวนการจัดหลักสูตรแบบ “ลดหลั่น” คือ จากแม่บทลงไปกลุ่มประสบการณ์ ต่อลงไปถึงรายวิชา หน่วยใหญ่ หน่วยย่อย และหัวข้อเรื่องนั้นจะสับสนมากขึ้น เพราะในอนาคตหัวใจเรื่องหนึ่ง ๆ จะไปเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์เป็นเหตุปัจจัยของอีกหลาย ๆ เรื่อง ทักษะอย่างหนึ่งจะไปมีผลกระทบต่อกิจกรรมอื่น ๆ อีกหลายอย่าง ความหลากหลายและความแปรเปลี่ยนของข้อมูลข่าวสาร จะทำให้ครูวิ่งพล่านเป็นหนูติดจั่น นักพัฒนาหลักสูตรและผู้บริหารจึงจำเป็นต้องสามารถบูรณาการทั้งในด้านสาระความรู้และกระบวนการเรียนการสอนได้อย่างฉลาด

7. การจัดการประถมศึกษา เป็นการจัดการศึกษาเพื่อชีวิต เป็นการจัดการศึกษาสำหรับปวงชน ดังนั้น กระบวนการเรียนการสอนต้องครอบคลุมกระบวนการที่สำคัญ 5 ประการ คือ

7.1 กระบวนการแสวงหา รวบรวม และพิสูจน์ความจริงให้ประจักษ์ เหตุและผลด้วยตนเอง ที่ส่วนใหญ่เรียกว่า กระบวนการวิทยาศาสตร์

7.2 กระบวนการคิดวิเคราะห์หาค่าประกอบปัจจัยต่าง ๆ อย่างถูกต้องตามความเป็นจริง หรืออีกนัยหนึ่งทางพระพุทธศาสนา เรียกว่า การคิดโดยถูกต้องแบบคาย

7.3 กระบวนการแก้ปัญหา ผู้เรียนได้มีโอกาสเผชิญสถานการณ์และฝึกฝนการแก้ปัญหาอยู่เสมอ จนสามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตประจำวัน

7.4 กระบวนการทางมนุษยสัมพันธ์ การฝึกฝนอย่างต่อเนื่องยาวนาน ให้ผู้เรียนรู้จักตนเอง และการปรับตัวสามารถสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นได้อย่างเหมาะสม

7.5 กระบวนการประชาธิปไตย ผูกพันการมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบในสิทธิและหน้าที่ การยอมรับซึ่งกันและกัน และความยุติธรรมในสังคม

8. บรรยาการและกิจกรรมการเรียนรู้ การสอน ต้องช่วยสร้างเสริมคุณสมบัติที่เน้นวัฒนธรรมไทยและคุณธรรมไทยที่เด่นชัด คือ 1) การรู้จักผิดชอบชั่วดี หรือบาปบุญคุณโทษ 2) ศรัทธาและการปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนา 3) ความรักชาติ 4) ความสำนึกในความเป็นไทย และธำรงวัฒนธรรมไทย 5) ความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์และพระราชวงศ์³⁶

ลิปพนธ์ เกตุทัต ได้กล่าวสรุปวิสัยทัศน์การศึกษาไทยในอนาคตไว้ 5 ประเด็น คือ

1. เป็นระบบการศึกษาที่เพิ่มศักยภาพ การเรียนรู้ของบุคคล ครอบครัว และชุมชน ด้วยการส่งเสริมทักษะเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ เพื่อสามารถพัฒนาตนเองได้ต่อเนื่องตลอดชีวิต สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาวะโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สามารถรับข่าวสารใหม่ ๆ ด้วยการคิดวิเคราะห์ รวมทั้งส่งเสริมให้ชุมชนสามารถนึกกำลังเพื่อเปลี่ยนแปลงสภาพปัญหาไปสู่สภาพที่พึงประสงค์

2. ปรัชญาการศึกษาในอนาคต ถือว่า ชีวิตที่มีความสุข คือ ชีวิตที่มีการเรียนรู้ และพัฒนาคนให้เป็นผู้สร้าง มากกว่าผู้เสพ

3. เป้าหมายของการจัดการศึกษา 1) มุ่งสร้างให้คนมีความมั่นใจและเป็นตัวของตัวเอง 2) มุ่งสนองปัญญามากกว่าตัณหา 3) มุ่งพัฒนาภูมิของความเป็นมนุษย์ที่วัดไม่ได้ด้วยวุฒิบัตร 4) ส่งเสริมอิสรภาพของปัจเจกบุคคล 5) ส่งเสริมให้คนมีคุณธรรมต่อการต้านกระแสวัตถุนิยมและบริโภคนิยม ปลุกฝังวัฒนธรรมแห่งการวิจารณ์

4. เนื้อหาของการศึกษาจะเน้นการสอนวิชาสุนทรีย์ศึกษาและพลศึกษา ซึ่งจะไปช่วยเสริมสร้างการพัฒนาความเป็นมนุษย์ให้สมดุล

5. รูปแบบการจัดการศึกษาในอนาคต ได้แก่

5.1 ให้อิสระแก่ผู้เรียน

5.2 ให้ทางออกและทางเลือกแก่ทุกคน

5.3 ทำให้คนรักท้องถิ่นและสามารถดำเนินชีวิตในท้องถิ่นได้อย่างพึงพอใจ

5.4 ช่วยให้ผู้เรียนสามารถทำงานมีเสรีภาพและความรับผิดชอบในหน้าที่

5.5 รูปแบบการศึกษามีความหลากหลาย เพื่อสนองความต้องการและลักษณะแตกต่างกันของบุคคลและชุมชน

5.6 สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ที่มีการประสานสัมพันธ์กัน

5.7 ใช้ความหลากหลายขององค์กรให้เป็นประโยชน์ ได้แก่ โรงเรียน ครอบครัว ชุมชน สื่อมวลชน องค์กรศาสนา ภาคเอกชน องค์กรเอกชนสาธารณะประโยชน์ และองค์กรเฉพาะกิจ

5.8) นำเทคโนโลยีสารสนเทศและเครือข่ายข้อมูลทั่วโลก มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการจัดการศึกษา

³⁶ สมุน อมรวิวัฒน์, สมบัติพิพม์ของการศึกษาไทย, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533), หน้า 410.

5.9 ช่วยสร้างความสมดุลระหว่างภาคเศรษฐกิจที่ทันสมัยกับคุณค่าแบบไทยที่เน้นค่านิยมและจริยธรรมตามแนวทางของศาสนา

5.10 เป็นสื่อให้คนไทยเข้าถึงแก่นวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชนชาติต่าง ๆ เพื่อสร้างความร่วมมือและการแข่งขันในเชิงสร้างสรรค์

5.11 สร้างดุลยภาพหรือความพอดีในการผสมผสานคุณลักษณะต่างชั่ว ได้แก่ 1) ความเป็นผู้นำกับผู้ตาม 2) ความสามารถในการทำงานเป็นหมู่คณะ กับความสามารถในการดำรงตนในฐานะปัจเจกบุคคล 3) เสรีภาพกับความรับผิดชอบ 4) ความสามารถในการแข่งขันกับสมณะ 5) การเห็นความสำคัญและประโยชน์ในวิทยาการสมัยใหม่กับความชื่นชมในภูมิปัญญาแบบดั้งเดิม 6) การเปิดรับวัฒนธรรมต่างชาติกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมและเอกลักษณ์ไทย 7) การเพิ่มพูนทักษะเฉพาะทางกับการเพิ่มพูนสุนทรียภาพและความรอบรู้ในภาพรวม 8) การเรียนรู้ผ่านสื่อและเทคโนโลยีต่าง ๆ กับการเรียนรู้ด้วยกระบวนการมนุษย์สัมพันธ์มนุษย์ 9) การจัดประมวลสาระความรู้ทางมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และวิทยาศาสตร์³⁷

ไพฑูรย์ สินลารัตน์ ได้กล่าวถึงปรัชญาการศึกษาของไทยไว้ว่า แม้ปรัชญาการศึกษาไทยจะมีหลายแบบ แต่ในทางปฏิบัติแล้ว การจัดการศึกษาของไทยเองหรือของประเทศอื่น ๆ ก็ไม่ได้เน้นที่ปรัชญาใดปรัชญาหนึ่งแต่เพียงใด ๆ เพียงแต่จะปรัชญาใดเป็นตัวนำ แล้วปรัชญาอื่น ๆ จะไปเสริมได้อย่างใดบ้าง ในทางปฏิบัติของการศึกษาไทยปัจจุบันเห็นได้ชัดเจนว่า เป้าหมายจะโดยตั้งใจหรือไม่ได้ตั้งใจก็ตาม การศึกษาไทยเน้นไปที่ปรัชญาปฏิบัตินิยมค่อนข้างมาก คือ เน้นย้ำให้การศึกษาเป็นไปเพื่อสนองตอบต่อตลาดเป็นหลักใหญ่ โดยเฉพาะถ้าผู้นำประเทศให้น้ำหนักของการพัฒนาไปในทางเศรษฐกิจสูง ก็จะกระตุ้น ผลักดัน และเรียกร้องให้การศึกษาสนองต่อความต้องการดังกล่าว โดยที่ปรัชญาแนวอื่น ๆ ลดความสำคัญลงไป ดังนั้น การนำปรัชญาการศึกษาไปใช้ในการปฏิบัติ จึงควรจะต้องมองให้กว้างกว่าการใช้ประโยชน์จากปรัชญาใดปรัชญาหนึ่งเท่านั้น แต่ควรเป็นการมองภาพรวมของประเทศ ทิศทางที่ควรจะเน้นคนที่เหมาะสมสำหรับอนาคตแล้ว จึงกำหนดทิศทางหรือปรัชญาให้สอดคล้องและสมดุล³⁸

ยูเนสโก (UNESCO) ได้นำเสนอแนวคิดที่สำคัญว่าด้วยการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนไว้ 3 แนวคิด ได้แก่ 1) การเปลี่ยนแปลงสู่คุณภาพชีวิตที่ดีกว่าเริ่มต้นด้วยการศึกษา 2) การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่ง มิใช่เป็นเพียงทางเลือก 3) การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นภารกิจของทุกคน

นอกจากนี้ ยูเนสโกยังได้สรุปสิ่งที่ท้าทายที่สำคัญมี 4 เรื่อง ได้แก่

1) ขยายการจัดการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาไปสู่การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

³⁷ สิปพนนท์ เกตุทัต, การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์: เสริมสร้างสมรรถนะไทยในประชาคมโลกก้าวมันทันโลก, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539), หน้า 17.

³⁸ ไพฑูรย์ สินลารัตน์, ปรัชญาการศึกษาเบื้องต้น, (พิมพ์ครั้งที่ 7), (กรุงเทพมหานคร: วิ.พรินท์, 2555), หน้า 116.

2) สรุปบทเรียนและขยายผล โดยบูรณาการวิสัยทัศน์การจัดการศึกษาแนวใหม่นี้เข้าไปในแผนระดับชาติ

3) ระดมสื่อสารมวลชนในการเป็นภาคีหรือพันธมิตรในการสื่อสารสนเทศที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืน

4) เสริมสร้างความร่วมมือของพันธมิตรและเครือข่ายเพื่อรวมพลังในการสร้างสรรค์โลกให้น่าอยู่สำหรับอนุชนรุ่นหลัง

ซึ่งลักษณะสำคัญของการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนตามข้อเสนอของยูเนสโกมี 6 ลักษณะ คือ 1) เป็นการจัดการศึกษาแบบสหวิทยาการและเป็นองค์รวม 2) เป็นการผลักดันการเสริมสร้างค่านิยม 3) เน้นการคิดเชิงวิพากษ์และการคิดแก้ปัญหา 4) ใช้พหุวิธีวิทยา 5) ใช้การตัดสินใจแบบมีส่วนร่วม 6) มีความสอดคล้องกับท้องถิ่น

และเพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมาย ยูเนสโกได้ระบุถึงสิ่งที่ควรจะทำอย่างเร่งด่วน 4 เรื่อง ได้แก่

1) เร่งส่งเสริมการปรับปรุงคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต และเสริมสร้างวิถีชีวิตที่เป็นวิถีชีวิตที่ยั่งยืน

2) เร่งปรับเปลี่ยนการจัดการศึกษาทุกระดับให้มุ่งเน้นการพัฒนาความรู้ ทักษะ ค่านิยม และมุมมองที่จะเสริมสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืน

3) เร่งเสริมสร้างความเข้าใจและความตระหนักของสาธารณชน ให้มีความตระหนักรู้ (Informed Awareness) และเป็นพลเมืองที่มีความกระตือรือร้น (Active Citizen) ในด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน

4) เร่งรัดการจัดฝึกอบรมประชาชน รวมทั้งผู้ประกอบการและแรงงานทุกภาคส่วน ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับภูมิภาค และระดับชาติ ให้มีความรู้และทักษะที่จำเป็นในการตัดสินใจและการปฏิบัติที่เสริมสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืน³⁹

ยัง ยักส์ รูสโซ (Jean Jacques Rousseau) นักปราชญ์ชาวฝรั่งเศส มีแนวคิดว่า การฝึกฝนทักษะทางร่างกายและสุขภาพเป็นสิ่งสำคัญเบื้องต้นของการศึกษา

1) จะต้องให้การยกย่องเด็ก และโดยธรรมชาติเด็กย่อมแตกต่างกัน
2) ธรรมชาติสร้างคนมาดีแล้ว แต่มนุษย์นั้นเองทำให้คนเลวลง
3) การสอนเน้นความสำคัญในการที่จะช่วยให้เด็กเติบโต และมีพัฒนาการตามธรรมชาติ

4) ครูควรศึกษาเด็กเพื่อจะได้เข้าใจเด็กที่สอนและการสอนให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์มากกว่าจากหนังสือ

³⁹ ยูเนสโก (UNESCO) อ้างถึงใน พลฤทธิ ศิริบรรณพิทักษ์, การจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน: พื้นฐานการศึกษาด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม, (กรุงเทพมหานคร: ไทยสัมพันธ์, 2555), หน้า 81.

5) การเรียนควรจะบรรจุวิชาเกี่ยวกับการฝึกฝนร่างกาย คือ กายบริหารและการพลานามัย เพื่อให้สอดคล้องกับธรรมชาติของเด็ก⁴⁰

โจฮัน ฟรีดริค แฮร์บาร์ต (Johann Friedrich Herbart) นักปราชญ์การศึกษา นักจิตวิทยาชาวเยอรมัน ได้พยายามนำวิทยาศาสตร์มาใช้ในการศึกษา มีแนวคิดที่ว่า จุดมุ่งหมายของการศึกษา คือ การสร้างอุปนิสัย คุณธรรมและจริยธรรม ความดีงามในตัวบุคคล จึงจำเป็นต้องบรรจุสาระสำคัญดังกล่าวไว้ในหลักสูตร

1) การเสนอความเชื่อมโยงระหว่างประสบการณ์หรือแนวคิดใหม่กับของเดิม
2) ควรนำเอาวิชาวรรณคดีและประวัติศาสตร์มาสอนตั้งแต่ระดับประถมศึกษา
โดยแฮร์บาร์ต ได้เสนอวิธีการสอน แบบ 5 ขั้นตอนดังนี้

(1) ขั้นเตรียม (Preparation) เป็นขั้นที่ยั่วให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ พร้อมที่จะเรียน

(2) ขั้นสอน (Presentation) เป็นขั้นที่ให้ความรู้ใหม่แก่ผู้เรียน

(3) ขั้นเปรียบเทียบ (Association) เป็นขั้นที่เชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เก่าโดยให้เห็นความแตกต่างและความเหมือนกัน

(4) ขั้นสรุป (generalization) เป็นขั้นสร้างกฎเกณฑ์ย่อเรื่องเพื่อความเข้าใจ

(5) ขั้นใช้ (application) เป็นขั้นทดสอบความรู้ ความเข้าใจของผู้เรียนด้านหลักการทั่วไป ด้วยสิ่งที่ตั้งขึ้นมาจากข้อ 4⁴¹

ฟรีดริค วิลเฮล์ม ออกัสต์ เฟรเบล (Friedrich Wilhelm August Froebel) นักปราชญ์ชาวเยอรมัน ได้ชื่อว่าเป็นบิดาแห่งการอนุบาลศึกษา มีแนวคิดว่าการศึกษจะต้องพัฒนาบุคลิกภาพของเด็ก ซึ่งมีรากฐานมาจากการพัฒนาตนเอง และเป็นไปตามแรงผลักดันของสังคม

1) เด็กเมื่อแรกเกิดเป็นสิ่งมีชีวิตที่ไม่ชอบอยู่นิ่ง และจะมีการพัฒนาการทางกายภาพก่อนพัฒนาการทางสติปัญญา ควรสร้างความจริงตามธรรมชาติ

2) อนุบาลศึกษา จะต้องมีกิจกรรมของเด็กเป็นหลัก

3) การศึกษาเป็นการพัฒนาบุคลิกภาพของเด็ก และมุ่งให้เด็กพัฒนาตนเองเป็นสำคัญ

4) ควรส่งเสริมและพัฒนาความถนัดตามธรรมชาติของเด็กและบุคคลตามความแตกต่างระหว่างบุคคล⁴²

⁴⁰ ยัง ยักส์ รูสโซ (Jean Jacques Rousseau), อ้างถึงใน สมหมาย ปะบุตร, **ตำราหลักการการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 2558), หน้า 17.

⁴¹ โจฮัน ฟรีดริค แฮร์บาร์ต (Johann Friedrich Herbart) อ้างถึงใน สมหมาย ปะบุตร, **ตำราหลักการการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 2558), หน้า 18.

⁴² ฟรีดริค วิลเฮล์ม ออกัสต์ เฟรเบล (Friedrich Wilhelm August Froebel) อ้างถึงใน สมหมาย ปะบุตร, **ตำราหลักการการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 2558), หน้า 18.

จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) นักปรัชญาการศึกษา นักจิตวิทยา และนักปฏิรูปการศึกษาชาวอเมริกา เป็นผู้ริเริ่มปรัชญาการศึกษาแผนใหม่ เป็นผู้วางการศึกษาแบบพัฒนาการ (Progressive) มีแนวคิดว่าการศึกษาเป็นการสร้างพัฒนาการให้แก่บุคคลหลายด้าน ไม่เฉพาะแต่ความรู้เท่านั้น การเรียนที่จะให้ผลดีต้องเป็นการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดมากที่สุดและได้กระทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเองให้มากที่สุด ดิวอี้ได้ใช้วิธีสอนแบบแก้ปัญหา ซึ่งแบ่งเป็นขั้นตอนตามลำดับดังนี้

1. ขั้นรวบรวมปัญหา
2. ขั้นรวบรวมข้อมูลเพื่อความกระจ่างในปัญหา
3. ขั้นตั้งสมมติฐานในการแก้ปัญหา
4. ขั้นวางแผนในการแก้ปัญหา
5. ขั้นลงมือกระทำเพื่อทดสอบสมมติฐาน

ตามวิธีเรียนของดิวอี้ ผู้เรียนต้องไปค้นหาเนื้อหาวิชาและข้อมูลต่าง ๆ ด้วยตนเอง และมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเนื้อหาวิชานั้นไปใช้ในการแก้ปัญหา การได้เนื้อหาด้วยวิธีการนี้ย่อมมีความหมายแก่ผู้เรียนเป็นอย่างมาก ขณะเดียวกันผู้เรียนย่อมเกิดความเข้าใจยิ่งขึ้นเพราะได้ไปทำการค้นคว้าด้วยตนเอง

วิธีการสอนของดิวอี้ นับเป็นรากฐานของการสอนแผนใหม่แบบต่าง ๆ ในเวลาต่อมา เช่น การสอนแบบโครงการ (Project Based Learning) และการสอนแบบหน่วย (Unit Teaching) เป็นต้น⁴³

จากการศึกษาแนวคิดของนักการศึกษา จะเห็นได้ว่า มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการศึกษาของไทย ซึ่งเป็นการสะท้อนถึงลักษณะการจัดการศึกษาของไทยในอดีตที่ผ่านมา ทำให้เห็นข้อดีและประเด็นปัญหาที่เป็นผลทำให้การศึกษาของไทยที่จะต้องแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนาต่อไป เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทและสภาพของสังคมที่เปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ทั้งนี้ แนวคิดทฤษฎีทางการศึกษานับได้ว่าเป็นแนวคิดการจัดการศึกษาที่ได้นำแนวคิดทฤษฎีทางการศึกษาของต่างประเทศมาประยุกต์กับการศึกษาในสังคมไทย และเป็นการจัดการศึกษาที่เป็นไปสอดคล้องตามความทิศทางการพัฒนาของประเทศตามแต่ละยุคสมัย

2.1.5 การพัฒนาหลักสูตรการศึกษาของประเทศไทย

การศึกษาไทยในทศวรรษที่ผ่านมา มีทิศทางการศึกษาและปัจจัยที่ส่งผลต่ออนาคต ทั้งการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 นโยบายการศึกษาของรัฐบาลปัจจุบัน และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ประชากร พลังงานและสิ่งแวดล้อม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ในท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ที่มีการเคลื่อนย้ายผู้คน เงิน เทคโนโลยี ข้อมูล ข่าวสาร และความรู้อย่างเสรี เป็นต้น จึงกำหนดหลักการและกรอบแนวคิด วิสัยทัศน์ เป้าหมาย และกรอบแนวทางการปฏิรูปเพื่อพัฒนาหลักสูตรการศึกษาของไทยในทศวรรษที่สองบน

⁴³ จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) อ้างถึงใน สมหมาย ปวะบุตร, ตำราหลักการการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 2558), หน้า 19.

ฐานของหลักการและแนวทางแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 โดยมีหลักการและกรอบแนวคิด เน้นปฏิรูประบบการศึกษาและการเรียนรู้ และเสนอกลไกที่จะก่อให้เกิดผลต่อการพัฒนาการศึกษาและการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ไม่ใช่ส่วนใดส่วนหนึ่งของระบบ และพิจารณาระบบการศึกษาและเรียนรู้ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของระบบการพัฒนาประเทศ ซึ่งต้องเชื่อมโยงกับการพัฒนาระบบอื่นทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม เกษตรกรรม สาธารณสุข การจ้างงาน เป็นต้น⁴⁴

การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561)

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กล่าวถึงการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้สรุปสาระสำคัญของข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สองไว้ดังนี้

1. วิสัยทัศน์ “คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ”

2. เป้าหมาย ภายในปี 2561 มีการปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ โดยเน้นประเด็นหลักสามประการ คือ

1) คุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและเรียนรู้ของคนไทย พัฒนาผู้เรียน สถานศึกษาแหล่งเรียนรู้ สภาพแวดล้อม หลักสูตรและเนื้อหา พัฒนาวิชาชีพครูให้เป็นวิชาชีพที่มีคุณค่า สามารถดึงดูดคนเก่งดีและมีใจรักมาเป็นครู คณาจารย์ได้อย่างยั่งยืน ภายใต้ระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ

2) โอกาสทางการศึกษาและเรียนรู้ เพิ่มโอกาสการศึกษาและเรียนรู้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพ เพื่อให้ประชาชนทุกคน ทุกเพศ ทุกวัยมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาและเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคม ในการบริหารและจัดการศึกษา โดยเพิ่มบทบาทของผู้ที่อยู่ภายนอกกระบวนการศึกษาด้วย

กรอบแนวทางการปฏิรูปการศึกษา

การปฏิรูปการศึกษาได้วางกรอบแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาไทยไว้ดังนี้

1) พัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่

ที่มีนิสัยใฝ่เรียนรู้ สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองและแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มีความสามารถในการสื่อสาร สามารถคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหา คิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจิตสาธารณะ มีระเบียบวินัย คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม สามารถทำงานเป็นกลุ่มได้อย่างเป็นกัลยาณมิตร มีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม มีจิตสำนึกและความภูมิใจในความเป็นไทย ยึดมั่นการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รังเกียจการทุจริตและต่อต้านการซื้อสิทธิ์ขายเสียง โดย

(1) พัฒนาคุณภาพการศึกษาและเรียนรู้

⁴⁴ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ.2552-2561), (กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค, 2552), หน้า 9.

(2) ผลิตและพัฒนากำลังคนที่มีคุณภาพ มีสมรรถนะ และความสามารถ

2) พัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่

ที่เป็นผู้เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เป็นวิชาชีพที่มีคุณค่า สามารถดึงดูด คนเก่ง คนดี มีใจรักในวิชาชีพครูมาเป็นครู

(1) พัฒนาระบบผลิตครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา

(2) การพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา

(3) การใช้ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา

3) พัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่

เพื่อพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาทุกระดับ ทุกประเภทให้สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพ และพัฒนาแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ สำหรับการศึกษาและเรียนรู้ทั้งในระบบโรงเรียนนอกระบบโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย เช่น ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และศูนย์การศึกษาและนันทนาการ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตและมีคุณภาพ

4) พัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการใหม่

ที่มุ่งเน้นการกระจายอำนาจสู่สถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน ภาคเอกชนและทุกภาคส่วน มีระบบการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล โดย

(1) กระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้กับสถานศึกษาและเขตพื้นที่การศึกษา

(2) พัฒนาระบบบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลให้มีประสิทธิภาพ

(3) พัฒนาการบริหารจัดการเพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษาอย่างมีคุณภาพ

(4) พัฒนาระบบบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน ภาคเอกชน และทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษาและสนับสนุนการศึกษาและเรียนรู้ให้มากขึ้น โดย

(1) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร ชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นในการจัดการศึกษาและสนับสนุนการศึกษาให้มากขึ้น

(2) ส่งเสริมบทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ให้เข้ามามีส่วนร่วมจัดและสนับสนุนการจัดการศึกษามากขึ้น

(3) พัฒนาระบบบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

กลไกเพื่อขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษา

เพื่อให้การปฏิรูปการศึกษาตามข้อเสนอดังกล่าวบรรลุผลอย่างเป็นรูปธรรม จึงเสนอให้มีกลไกหลักเพื่อขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาดังนี้

1. คณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาให้มีคณะกรรมการ 2 คณะเพื่อดำเนินการทางนโยบายและขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษา ได้แก่ คณะกรรมการนโยบายปฏิรูป

การศึกษาในทศวรรษที่สอง มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานและคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเป็นประธานคณะกรรมการ ให้คณะกรรมการทั้ง 2 คณะมีกรอบเวลาในการดำเนินงาน 5 ปี และให้ยุบเลิกเมื่อสิ้นสุดระยะเวลานี้แล้ว โดยให้สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาปฏิบัติหน้าที่ฝ่ายเลขานุการ

2. จัดตั้งหน่วยงานและ/หรือปรับบทบาทหน่วยงานเพื่อเป็นกลไกรับรองคุณภาพมาตรฐาน และเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ได้แก่

1) องค์กรเพื่อรับรองคุณภาพมาตรฐานสถาบันผลิตครู ได้แก่ สถาบันครูศึกษาแห่งชาติ เป็นหน่วยงานระดับชาติที่มีการบริหารจัดการอย่างคล่องตัว เป็นหน่วยงานในกำกับของรัฐ ทำหน้าที่ดังนี้ ศึกษา ค้นคว้า วิจัยและพัฒนานวัตกรรมเกี่ยวกับการผลิตและพัฒนาวิชาชีพครู ประกันและรับรองคุณภาพและมาตรฐานสถาบันผลิตและพัฒนาครู

3. พัฒนาระบบการศึกษาและการเรียนรู้

1) สถาบันคุณวุฒิวิชาชีพแห่งชาติ เป็นหน่วยงานระดับชาติ ที่มีการบริหารจัดการอย่าง อิสระ คล่องตัว ไม่อยู่ในระบบราชการ ทำหน้าที่พัฒนาระบบคุณวุฒิวิชาชีพ ประเมินและให้การรับรองสมรรถนะวิชาชีพตามเกณฑ์มาตรฐานโดยเชื่อมโยงกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2) สถาบันเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาแห่งชาติและกองทุนพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เป็นหน่วยงานกลางเพื่อทำหน้าที่เสนอนโยบาย แผน ส่งเสริม และประสานการวิจัย การพัฒนาและการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา รวมทั้งการประเมินคุณภาพและประสิทธิภาพของการผลิตและการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา จัดตั้งกองทุนพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อสนับสนุนการผลิต การวิจัย และการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และสถานีโทรทัศน์เพื่อการศึกษาเพื่อส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาและเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

3) ปรับบทบาทสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเป็น สำนักงานการศึกษาตลอดชีวิต และให้ดำเนินการจัดให้มีศูนย์การศึกษาตลอดชีวิตเพื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมในทุกพื้นที่ เพื่อเติมเต็มระบบการศึกษาให้รองรับการเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ อย่างแท้จริง

4. มอบหมายให้หน่วยงานที่มีอยู่แล้วปฏิบัติภารกิจเพิ่มเติมหรือเร่งรัดดำเนินการ ดังนี้

1) ให้สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดำเนินการประกันการเรียนรู้และรับรองมาตรฐานผู้เรียน โดยประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนในชั้นเรียนสุดท้ายของแต่ละช่วงชั้นให้เป็นการวัดผลระดับชาติ เพื่อให้สามารถใช้การวัดประเมินผลที่เป็นมาตรฐาน สามารถเทียบเคียงกันได้ เป็นกลไกในการประกันการเรียนรู้และรับรองมาตรฐานผู้เรียนแต่ละช่วงชั้น

2) ให้สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาขับเคลื่อนการกระจายอำนาจสู่เขตพื้นที่และสถานศึกษา โดยให้มีองค์คณะบุคคลที่มีความรู้ มีความเข้าใจและประสบการณ์เกี่ยวกับการกระจายอำนาจ และสนับสนุนส่งเสริมการศึกษาทางเลือก โดยให้มีองค์คณะบุคคลเพื่อดำเนินการ โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับหลักการและแนวทางจัดการศึกษาตาม พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ และ

นโยบายรัฐบาล นอกจากนี้ มีกลไกสนับสนุนที่ต้องพัฒนาและปรับปรุงคู่ขนานกัน ได้แก่ ระบบการเงิน การคลัง ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา และการปรับปรุงแก้ไข บังคับใช้ กฎหมายการศึกษาและที่เกี่ยวข้อง⁴⁵

การพัฒนาหลักสูตรการศึกษาในต่างประเทศ

เมื่อแต่ละประเทศทั่วโลกต่างมีบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ดังนั้น วิธีการดำเนินการด้านต่าง ๆ ย่อมมีความแตกต่างกันตามไปด้วย เช่นเดียวกับหลักสูตรและการบริหาร การศึกษา ที่ต้องปรับเปลี่ยนไปตามบริบทของประเทศนั้น ๆ หากกล่าวเฉพาะในภูมิภาคเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ ประเทศสิงคโปร์นับว่ามีความโดดเด่นในการใช้การศึกษาคุณภาพสูงสร้างการก้าว กระโดดทางสังคม โดยมีพัฒนาการให้เห็นตามช่วงเวลา ดังนี้

การวางรากฐานทางการศึกษาของประเทศสิงคโปร์เริ่มต้นเมื่อปี ค.ศ. 1959 เมื่อเอก ราชโดยรวมอยู่กับมาเลเซีย และต่อมาในฐานะประเทศในปี ค.ศ. 1965 อันเป็นยุคของการสร้างตัว เพื่ออยู่รอด คนสิงคโปร์สร้างประเทศและระบบต่าง ๆ ของสังคมบนพื้นฐานการไร้ทรัพยากรธรรมชาติ และยากจนรวมทั้งไม่มีระบบการศึกษาภาคบังคับ

ระบบการเมืองของสิงคโปร์ภายใต้ภาวะผู้นำของลี กวน ยู ในขณะนั้นมุ่งสร้างสังคม ที่สะอาดบริสุทธิ์จากคอร์รัปชัน พัฒนาจนประสบความสำเร็จ ซึ่งสามารถแบ่งพัฒนาการการศึกษาของ ประเทศสิงคโปร์ออกเป็น 3 ยุค ดังนี้

ยุคที่ 1 เพื่อความอยู่รอด (ค.ศ.1959-1978) ยุคที่ 2 เพื่อประสิทธิภาพ (1978-1996) และยุคที่ 3 ความรู้โลก (1990s- ปัจจุบัน) เคล็ดลับสำคัญ คือ ออกแบบระบบการศึกษาตาม แนวทางการพัฒนาประเทศ แต่ละยุคเน้นกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ตามยุคของการพัฒนาประเทศ ซึ่ง ชัดเจนว่า ระบบการศึกษาของสิงคโปร์ในปัจจุบันประสบความสำเร็จสูงมากเป็นอันดับต้น ๆ ของโลก ในฐานะการศึกษาเพื่อความเป็นส่วนหนึ่งของสังคมโลก ที่สำคัญคือเป็นระบบที่มีคุณภาพและ ประสิทธิภาพสูง เป็นระบบการศึกษาที่สร้างพลังขับเคลื่อนความสามารถในการแข่งขันและการเป็น สังคมที่คนมีสุขภาวะของประเทศ

ยุคที่ 2 เริ่มจากการประเมินภาพรวมของระบบการศึกษาที่มีอัตราตกออกสูง เนื่องจากเป็นระบบเดียวสำหรับเด็กทุกคน นำไปสู่การออกแบบระบบการศึกษาใหม่ให้มี 3 เส้นทาง ตั้งแต่ชั้นมัธยมปลาย คือ สายวิชาการ สายโพลิเทคนิค และสายอาชีวะ โดยทุกสายสามารถข้ามไปมา ได้ เพื่อให้เด็กทุกคนได้เรียนตามความถนัด ความชอบและความสามารถของตน เพื่อเตรียมพลเมือง สำหรับยกระดับการพัฒนาประเทศ จากเศรษฐกิจแบบใช้แรงงานสู่เศรษฐกิจแบบใช้ทุนและทักษะ

⁴⁵ อ้างแล้ว, สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ.2552-2561), หน้า 10.

โดยมีเป้าหมายสำคัญของการศึกษา คือ สร้างพลเมืองที่มีทักษะด้านเทคนิคในทุกระดับ โดยจัดตั้ง ITE (Institute for Technical Education) เป็นสถาบันการศึกษาหลังระดับมัธยม รับคนที่เรียนจบเกรด 10 หรือผู้ใหญ่ที่ต้องการเปลี่ยนงานเข้าเรียน เป็นกลไกสำคัญให้คนสิงคโปร์เห็นคุณค่าของการศึกษาสายอาชีวะมาจนปัจจุบัน โดยที่รัฐบาลสิงคโปร์มีการรณรงค์ให้ผู้เห็นคุณค่าของอาชีวศึกษาด้วยคำว่า Hands-on, Mind-on, Heart-on คือย้ำให้เห็นว่า อาชีวศึกษาสิงคโปร์ไม่ใช่แค่การฝึกทักษะทางมือเท่านั้น แต่ยังเป็นการฝึกทักษะทางจิตใจและหัวใจด้วย

ITE ได้รับการพัฒนาต่อเนื่อง โดยดำเนินการร่วมกับบริษัทไฮเทค ที่เข้าไปดำเนินการในประเทศสิงคโปร์ ทำให้ผู้จบการศึกษาสายอาชีวะมีความรู้และทักษะดี เป็นที่ต้องการของตลาดแรงงานและมีงานทำอย่างดี รายได้ดี เยาวชนมองการศึกษาสายอาชีวะว่าเป็นการปูพื้นฐานการศึกษาสู่นาคตที่มั่นคง และ ITE กลายเป็นที่ยกย่องในวงการอาชีวศึกษาของโลก

ยุคที่ 3 เกิดจากการที่รัฐบาลสิงคโปร์เห็นว่า แม้การศึกษาและการพัฒนาประเทศโดยเน้นประสิทธิภาพจะประสบความสำเร็จ แต่โลกกำลังก้าวสู่ยุคค้นพบและประยุกต์ความรู้ใหม่ สิงคโปร์จึงปรับการศึกษาให้เน้นนวัตกรรม การสร้างสรรค์ และการวิจัย โดยรัฐบาลจัดสรรทุนวิจัยและทุนดึงดูดนักวิทยาศาสตร์และนักวิจัยชั้นยอดเข้าไปเป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัยสิงคโปร์ รวมทั้งดึงดูดบริษัทที่เน้นพัฒนานวัตกรรมเข้าไปตั้งอยู่ในประเทศสิงคโปร์ ซึ่งในแต่ละช่วงเวลามีคนต่างประเทศเข้าไปทำงานในสิงคโปร์ประมาณ 1 ล้านคน ในยุคนี้ คำขวัญด้านการศึกษา คือ “Thinking Schools, Learning Nation” โดยมีเป้าหมายให้คนสิงคโปร์มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และมีทักษะและฉันทะในการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต

จากการจัดการศึกษาของสิงคโปร์ ทำให้กล่าวได้ว่า ประเทศสิงคโปร์มีการยกระดับคุณภาพและฐานะของครูผ่าน NIE (National Institute of Education) รวมทั้งเปลี่ยนรูปแบบการจัดการโรงเรียน จากระบบรวมศูนย์สั่งการจากเบื้องบน เป็นให้โรงเรียนรวมตัวกันเป็นกลุ่ม มีอิสระในการจัดการและดำเนินการ รวมทั้งส่งเสริมยกย่องผู้นำโรงเรียนที่มีผลงานดี

ในส่วนของรัฐบาลมีการประกาศใช้นโยบาย “Teach Less, Learn More” ส่งเสริมการใช้ไอทีในการเรียน ส่งเสริมการเรียนรู้ด้านศิลปะและดนตรีมากขึ้น ในชั้นเด็กเล็กเน้นการเรียนรู้โดยการเล่น และการกระตุ้นความอยากรู้อยากเห็นของเด็ก

ปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อความสำเร็จของสิงคโปร์

1) วิสัยทัศน์และภาวะผู้นำ

สิงคโปร์มีวิสัยทัศน์และภาวะผู้นำที่มองเห็นความจำเป็นที่จะต้องจัดการศึกษาคุณภาพสูงให้แก่พลเมือง เพราะทรัพยากรหลักสำหรับความอยู่รอดและอยู่ดีของสิงคโปร์คือทรัพยากรมนุษย์ ปัจจัยต่อมาคือ ความต่อเนื่องของนโยบาย และการเปลี่ยนนโยบายการศึกษาตาม

ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ที่ทำอย่างสอดคล้องกลมกลืนกัน เน้นความเข้มแข็งด้าน วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์และด้านอาชีวศึกษาคุณภาพสูงจนเป็นที่ยกย่องไปทั่วโลก

2) วัฒนธรรมให้คุณค่าความสามารถและผลงาน (Meritocracy)

สร้างวัฒนธรรมให้คุณค่าความสามารถและผลงานขึ้นมาใหม่แทนที่วัฒนธรรมเดิมที่ เน้นผลประโยชน์ของชนชั้นสูง

3) ตั้งมาตรฐานไว้สูง

เน้นความเข้มแข็งของวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์และสองภาษา คือ ภาษาแม่ กับภาษาอังกฤษ

4) ระบบหลักสูตร การเรียนการสอน และการประเมิน

เมื่อตั้งมาตรฐานไว้สูง สถาบันพัฒนาหลักสูตร (Curriculum Development Institute) ก็มารับพัฒนาหลักสูตรด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษา และอาชีวศึกษา และจัด ฝึกอบรมครูให้จัดการเรียนการสอนตามแนวทางดังกล่าวเป็น สถาบันพัฒนาหลักสูตรต้องมีท่าทีการ ทำหน้าที่ในลักษณะ Empowerment แก่ครู ไม่ใช่ทำที่ Top-down, Command and Control

5) ครูและครูใหญ่มีคุณภาพสูง

เริ่มตั้งแต่การคัดเลือกนักเรียนที่มีความสามารถและรักอาชีพครูเข้าเรียนครู การ เรียนการฝึกงานคุณภาพสูง การส่งเสริมการสนับสนุนต่อเนื่อง เมื่อจบออกไปเป็นครู รวมทั้งระบบ จัดการทรัพยากรมนุษย์ของประเทศที่จัดว่าเป็นที่หนึ่งของโลก

6) ความเชื่อมโยง (Alignment and Coherence)

นโยบายและการปฏิบัติเป็นเนื้อเดียวกัน หรือเชื่อมโยงไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งช่วย ส่งเสริมการทำงานให้รู้จุดหมายและสำเร็จ

7) ความรับผิดชอบ (Accountability)

ใช้ Performance Management เชื่อมโยงกับ Career Development

8) เน้นโลกและอนาคต

ระบบการศึกษามุ่งสร้างกระบวนทัศน์แก่ทุกคนว่า สิงคโปร์เป็นส่วนหนึ่งของโลกและ ต้องปรับตัวสู่การเปลี่ยนแปลงในอนาคต⁴⁶

ระบบการศึกษาของประเทศสิงคโปร์ คือ การเอาชนะหลักสูตรเดิม ๆ เน้นเนื้อหา เน้นการสอนแบบถ่ายทอดความรู้ มุ่งสนองการสอบตัดสินอนาคตของเด็ก ที่พ่อแม่มุ่งให้ลูกสอบได้

⁴⁶ วิจารณ์ พานิช, การศึกษาคุณภาพสูงระดับโลก, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสยามกัมมาจล, 2563), หน้า 29.

คะแนนสูง โดยให้ลูกเข้าโรงเรียนกวดวิชา การเอาชนะความเคยชินของครูที่คุ้นเคยกับการสอนแบบครูเป็นศูนย์กลาง จากโรงเรียนผลิตครูแบบเก่า ระบบการศึกษาของประเทศสิงคโปร์ได้ปิดช่องว่างดังกล่าวลงไปมาก เช่นเดียวกับการศึกษาของประเทศไทยที่ตระหนักถึงสถานการณ์ดังกล่าว และออกพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติในการของประเทศไทย เพื่อเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดอนาคตของการศึกษาไทย ให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ประชากร พลังงานและสิ่งแวดล้อม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ที่มีการเคลื่อนย้ายผู้คน เงิน เทคโนโลยี ข้อมูล ข่าวสาร และความรู้อย่างเสรี จึงมุ่งส่งเสริมหลักการและกรอบแนวคิดของระบบการศึกษาและการเรียนรู้ ก่อให้เกิดผลต่อการพัฒนาการศึกษาและการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ไม่ใช่ส่วนใดส่วนหนึ่งของระบบ และพิจารณาระบบการศึกษาและเรียนรู้ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของระบบการพัฒนาประเทศ ซึ่งต้องเชื่อมโยงกับการพัฒนาระบบอื่นทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม เกษตรกรรม สาธารณสุข การจ้างงานในตลาดแรงงานอีกด้วย

2.2 แนวคิดการศึกษาระดับสถานศึกษาอาชีวศึกษา

2.2.1 ที่มาและประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับการศึกษาสถานศึกษาอาชีวศึกษา

ภายใต้การขับเคลื่อนเพื่อพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564 พบว่า ยุทธศาสตร์ที่ 1 : การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ มีความสัมพันธ์โดยตรงกับการศึกษาซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อปรับเปลี่ยนให้คนไทยมีค่านิยมตามบรรทัดฐานที่ดีทางสังคม เตรียมคนในสังคมไทยให้มีทักษะในการดำรงชีวิตสำหรับโลกศตวรรษที่ 21 ส่งเสริมให้คนไทยมีสุขภาวะที่ดีตลอดช่วงชีวิต และเสริมสร้างสถาบันทางสังคมให้มีความเข้มแข็งเอื้อต่อการพัฒนาคนและประเทศ โดยมีแนวทางในการพัฒนาศักยภาพคนให้มีความรู้ ทักษะความรู้ และความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในระดับอาชีวศึกษา ดังนี้

1) ปรับเปลี่ยนค่านิยมคนไทยให้มีคุณธรรม จริยธรรม มีวินัย จิตสาธารณะ และพฤติกรรมที่พึงประสงค์

1.1 ส่งเสริมการเลี้ยงดูในครอบครัวที่เน้นการฝึกเด็กให้รู้จักการพึ่งพาตัวเอง มีความซื่อสัตย์ มีวินัย มีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม มีความรับผิดชอบ ในรูปแบบของกิจกรรมที่เป็นกิจวัตรประจำวัน และให้พ่อแม่หรือผู้ปกครองเป็นแบบอย่างที่ดีให้เด็กสามารถเรียนรู้และยึดถือเป็นต้นแบบในการดำเนินชีวิต

1.2 ส่งเสริมให้มีกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งในและนอกห้องเรียนที่สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ความมีวินัย จิตสาธารณะ รวมทั้งเร่งสร้างสภาพแวดล้อมภายในและโดยรอบสถานศึกษาให้ปลอดจากอบายมุขอย่างจริงจัง

1.3 ปรับวิธีการเผยแพร่หลักศาสนาให้มุ่งชี้แนะแนวทางการดำรงชีวิตตามหลักธรรมคำสอนที่เข้าใจง่าย สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง นำไปสู่การปลูกฝังค่านิยมที่ดีงาม

1.4 เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมสาธารณประโยชน์ จัดระเบียบทางสังคม และกำหนดบทลงโทษแก่ผู้ละเว้นการปฏิบัติตามบรรทัดฐานในสังคม

1.5 จัดสรรเวลาและพื้นที่ออกอากาศให้แก่สื่อสร้างสรรค์ที่ส่งเสริมการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมอันดีโดยเฉพาะในช่วงเวลาที่มีผู้ชมมากที่สุด และส่งเสริมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ สร้างความรู้ความเข้าใจในบทบาท สิทธิ และหน้าที่การเป็นพลเมืองที่ดี

1.6 ผลักดันให้มีการนำวัฒนธรรมการทำงานที่พึงประสงค์ไปใช้ปฏิบัติจนให้เป็น คุณลักษณะที่สำคัญของคนในสังคมไทย อาทิ การตรงต่อเวลา ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย การทำงานเป็นทีม การเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง การทำงานอย่างกระตือรือร้น

2) พัฒนาเด็กวัยเรียนและวัยรุ่นให้มีทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ มีความคิด สร้างสรรค์ มีทักษะการทำงานและการใช้ชีวิตที่พร้อมเข้าสู่ตลาดงาน

2.1 ปรับกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้เด็กมีการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงสอดคล้องกับ พัฒนาการของสมองแต่ละช่วงวัย เน้นพัฒนาทักษะพื้นฐานด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ด้าน วิศวกรรมศาสตร์ ด้านคณิตศาสตร์ ด้านศิลปะ และด้านภาษาต่างประเทศ

2.2 สนับสนุนให้เด็กเข้าร่วมกิจกรรมทั้งในและนอกห้องเรียนที่เอื้อต่อการพัฒนาทักษะ ชีวิตและทักษะการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง อาทิ การอ่าน การบำเพ็ญประโยชน์ทางสังคม การดูแล สุขภาพการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม การวางแผนชีวิต

2.3 สร้างแรงจูงใจให้เด็กเข้าสู่การศึกษาในระบบทวิภาคีและสหกิจศึกษาที่มุ่งการฝึก ทักษะอาชีพให้พร้อมเข้าสู่ตลาดงาน

3) ส่งเสริมแรงงานให้มีความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพที่เป็นไปตามความ ต้องการของตลาดงาน

3.1 พัฒนาศูนย์ฝึกอบรมสมรรถนะแรงงานที่ได้มาตรฐานตามระบบคุณวุฒิวิชาชีพและ มาตรฐานฝีมือแรงงาน จัดทำมาตรฐานอาชีพในอุตสาหกรรมเป้าหมายที่มีศักยภาพ และให้มีการ ประเมินระดับทักษะของแรงงานบนฐานสมรรถนะ

3.2 เร่งพัฒนาระบบข้อมูลความต้องการและการผลิตกำลังคนที่มีการบูรณาการระหว่าง หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสามารถนำไปใช้คาดการณ์ความต้องการกำลังคนที่สอดคล้องกับ ทิศทางตลาดงานในอนาคต

3.3 จัดตั้งศูนย์บริการข้อมูลและให้คำปรึกษาในการเป็นผู้ประกอบการรายใหม่และ อาชีพอิสระทั้งการจัดหาแหล่งเงินทุนและการตลาดที่เหมาะสม และให้สถาบันการศึกษาจัดทำ หลักสูตรระยะสั้นพัฒนาทักษะพื้นฐานและทักษะที่จำเป็นสำหรับแรงงานกลุ่มนี้

3.4 ส่งเสริมให้สถาบันการเงินร่วมกับสถานประกอบการกำหนดมาตรการการออมที่จูง ใจแก่แรงงานและกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมการออมอย่างต่อเนื่องเพื่อความมั่นคงทางการเงินหลัง เกษียณ

4) ยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต

4.1 ปรับระบบบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีขนาดและจำนวนผู้เรียนต่ำกว่า เกณฑ์มาตรฐานให้มีการจัดทรัพยากรร่วมกันให้มีขนาดและจำนวนที่เหมาะสมตามความจำเป็นของ พื้นที่และโครงสร้างประชากรที่มีสัดส่วนวัยเด็กลดลงอย่างต่อเนื่อง

4.2 ปรับหลักสูตรการผลิตครูที่เน้นสมรรถนะ มีจิตวิญญาณความเป็นครู เป็นผู้แนะนำ และสามารถกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียน สร้างมาตรการจูงใจให้ผู้มีศักยภาพสูงเข้ามาเป็นครู ปรับระบบประเมินวิทยฐานะทางวิชาชีพให้เชื่อมโยงกับพัฒนาการและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน และสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอนที่เป็นการพัฒนาสมรรถนะของครูอย่างต่อเนื่อง

4.3 พัฒนาระบบประเมินคุณภาพมาตรฐานที่สามารถวัดและประเมินผลคุณภาพผู้เรียน ทั้งด้านทักษะ ความรู้ ความสามารถ และสมรรถนะตามมาตรฐานการเรียนรู้แต่ละระดับการศึกษา

4.4 ส่งเสริมมาตรการสร้างแรงจูงใจให้สถานประกอบการขนาดกลางที่มีศักยภาพเข้าร่วมระบบทวิภาคีหรือสหกิจศึกษา สร้างความรู้ความเข้าใจให้กับผู้ประกอบการ ครูฝึกหรือครูพี่เลี้ยง ให้ร่วมวางแผนการจัดการเรียนการสอน การฝึกปฏิบัติ และการติดตามประเมินผลผู้เรียน

4.5 ขยายความร่วมมือระหว่างสถาบันอาชีวศึกษา สถาบันอุดมศึกษา ภาคเอกชน และผู้เชี่ยวชาญทั้งในและต่างประเทศ พัฒนาสาขาวิชาที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านสู่ความเป็นเลิศ การพัฒนางานวิจัยไปสู่นวัตกรรม รวมทั้งขยายการจัดทำและการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะให้มากขึ้น

4.6 จัดทำสื่อการเรียนรู้ที่เป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์และสามารถใช้งานผ่านระบบอุปกรณ์สื่อสารเคลื่อนที่ให้คนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงได้ง่าย สะดวก ทัวถึง ไม่จำกัดเวลาและสถานที่ และใช้มาตรการทางภาษีจูงใจให้ภาคเอกชนผลิตหนังสือ สื่อการอ่านและการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและราคาถูก

4.7 ปรับปรุงแหล่งเรียนรู้ในชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์และมีชีวิต อาทิ พิพิธภัณฑ์ ห้องสมุด โบราณสถาน อุทยานประวัติศาสตร์ โรงเรียนผู้สูงอายุ รวมทั้งส่งเสริมให้มีระบบการจัดการความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น⁴⁷ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎีกา, 2559, หน้า 65-70)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553

พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ.2542 มีความมุ่งหมายในการจัดการศึกษาที่ต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มีการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งปลูกฝังสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยยึดหลักการศึกษาดูตัวอย่างชีวิตสำหรับประชาชน ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มีการพัฒนาสาระกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นไปอย่างต่อเนื่อง จัดระบบโครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษาให้มีเอกภาพด้านนโยบายและความหลากหลายในการปฏิบัติ กระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษาและจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษา ส่งเสริมมาตรฐานและพัฒนาวิชาชีพครู คณาจารย์ ตลอดจนบุคลากรทางการศึกษา การมีส่วนร่วมของบุคคล

⁴⁷ อ้างแล้ว, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 พ.ศ.2560-2564, หน้า 65.

ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น⁴⁸

ในหมวดที่ 3 ระบบการศึกษา มาตราที่ 20 กล่าวเกี่ยวกับการจัดการศึกษาใน วิทยาลัยอาชีวศึกษา ไว้ว่า “การจัดการอาชีวศึกษา การฝึกอบรมวิชาชีพ ให้จัดในสถานศึกษาของรัฐ สถานศึกษาของเอกชน สถานประกอบการหรือโดยความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับสถาน ประกอบการ ทั้งนี้ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการอาชีวศึกษาและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง”⁴⁹

หมวดที่ 5 การบริหารและการจัดการศึกษา มาตราที่ 32 การจัดระเบียบบริหาร ราชการในกระทรวงให้มียกองค์กรหลักที่เป็นคณะบุคคลในรูปสภาหรือในรูปคณะกรรมการจำนวน 4 องค์กร ได้แก่ สภาการศึกษา คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการการอาชีวศึกษา และ คณะกรรมการการอุดมศึกษา เพื่อพิจารณาให้ความเห็นหรือให้คำแนะนำแก่รัฐมนตรีหรือ คณะรัฐมนตรี และมีอำนาจหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายกำหนด ทั้งนี้ มาตราที่ 34 ระบุว่าให้ คณะกรรมการการอาชีวศึกษามีหน้าที่พิจารณาเสนอนโยบายแผนพัฒนามาตรฐานและหลักสูตรการ อาชีวศึกษาทุกระดับ ที่สอดคล้องกับความต้องการตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและ แผนการศึกษาแห่งชาติ การส่งเสริมประสานงานการจัดการอาชีวศึกษาของรัฐและเอกชน การ สนับสนุนทรัพยากร การติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการอาชีวศึกษาโดยคำนึงถึง คุณภาพและความเป็นเลิศทางวิชาชีพ⁵⁰

หมวดที่ 7 ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา มาตรา 52 ระบุให้กระทรวง ส่งเสริมให้มีระบบกระบวนการผลิต การพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพ และมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง โดยการกำกับและประสานให้สถาบันที่ทำหน้าที่ ผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์ รวมทั้งบุคลากรทางการศึกษาให้มีความพร้อมและมีความเข้มแข็งใน การเตรียมบุคลากรใหม่และการพัฒนาบุคลากรประจำการอย่างต่อเนื่อง ซึ่งช่วยส่งเสริมให้บุคลากรมี ศักยภาพพร้อมสำหรับทำงานอย่างเต็มความสามารถตามความต้องการในการพัฒนาประเทศและเท่า ทันเทคโนโลยี ดังเช่นที่ มาตรา 65 ระบุให้มีการพัฒนาบุคลากรทั้งด้านผู้ผลิตและผู้ใช้เทคโนโลยีเพื่อ การศึกษา เพื่อให้มีความรู้ความสามารถและทักษะในการผลิต รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม มี คุณภาพและประสิทธิภาพ สอดคล้องกับมาตราที่ 66 ระบุว่าผู้เรียนมีสิทธิได้รับการพัฒนาขีด ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในโอกาสแรกที่ได้ทำได้ เพื่อให้มีความรู้และทักษะเพียง พอที่จะใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต⁵¹

ภายใต้สถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทำให้ประเทศไทยในฐานะ ประเทศหนึ่งของโลกเล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาบุคลากรให้เท่าทันวิถีการเปลี่ยนแปลง จึงเร่ง

⁴⁸ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545, หน้า 5.

⁴⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 12.

⁵⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 18 และ 20.

⁵¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 30 และ 37.

พัฒนาผ่านนโยบายแห่งชาติ ดังเช่น การกำหนดยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564 ที่มุ่งเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพคนในสังคมไทยให้มีค่านิยมตามบรรทัดฐานที่ดีทางสังคม เตรียมคนในสังคมไทยให้มีทักษะในการดำรงชีวิตสำหรับโลกศตวรรษที่ 21 โดยมีแนวทางในการพัฒนาศักยภาพคนให้มีทักษะความรู้ และความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในระดับอาชีวศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2545 ที่มุ่งในการจัดการศึกษาที่ต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มีการพัฒนาสาระกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นไปอย่างต่อเนื่อง จัดระบบ โครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษาให้มีเอกภาพด้านนโยบายและความหลากหลายในการปฏิบัติ กระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษาและจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษา ส่งเสริมมาตรฐานและพัฒนาวิชาชีพครู คณาจารย์ ตลอดจนบุคลากรทางการศึกษา การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น นโยบายเหล่านี้ที่แทรกกระจายอยู่ทุกภาคส่วนย่อมส่งผลให้การทำงานเพื่อนพัฒนาคนในประเทศไทยก้าวหน้าและทัดเทียมนานาประเทศทั่วโลก

2.2.2 ความหมายของการศึกษาสถานศึกษาอาชีวศึกษา

การอาชีวศึกษา หมายความว่า กระบวนการศึกษาเพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนในด้านวิชาชีพระดับฝีมือ ระดับเทคนิค และระดับเทคโนโลยี

การฝึกอบรมวิชาชีพ หมายความว่า การเพิ่มพูนความรู้และการฝึกทักษะอาชีพระยะสั้นหรือระยะยาว ทั้งในและนอกสถานศึกษาอาชีวศึกษาหรือสถาบันการอาชีวศึกษา ซึ่งจัดขึ้นเป็นโครงการหรือสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะภายใต้หลักสูตรที่คณะกรรมการการอาชีวศึกษากำหนด

สถาบัน หมายความว่า สถาบันการอาชีวศึกษาของรัฐที่จัดตั้งขึ้นเพื่อดำเนินการจัดการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพตามพระราชบัญญัตินี้

สถานประกอบการ หมายความว่า สถานประกอบการที่ร่วมมือกับสถานศึกษาอาชีวศึกษาหรือสถาบันการอาชีวศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาเพื่อจัดการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการการอาชีวศึกษากำหนด

มาตรฐานการอาชีวศึกษา หมายความว่า ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะ คุณภาพ และมาตรฐานในการจัดการอาชีวศึกษาที่พึงประสงค์ เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการส่งเสริม การกำกับดูแล การตรวจสอบ การประเมินผล และการประกันคุณภาพการจัดการอาชีวศึกษา

กองทุน หมายความว่า กองทุนเพื่อพัฒนาการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพ

คณะกรรมการการอาชีวศึกษา หมายความว่า คณะกรรมการการอาชีวศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ⁵²

การอาชีวศึกษา สถานประกอบการมีความคาดหวังในด้านความสามารถของผู้สำเร็จอาชีวศึกษาสูงกว่าคุณภาพที่ผู้สำเร็จอาชีวศึกษาที่มีอยู่จริง ในด้านทักษะ ได้แก่ ภาษา คอมพิวเตอร์ เลขและการคำนวณ การสื่อสาร การจัดการ ความเป็นมืออาชีพ และในด้านความรู้ ได้แก่ กฎหมาย และระเบียบ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ธุรกิจ ความรู้เกี่ยวกับองค์กร และความรู้ทางวิชาชีพ อีกทั้งคุณภาพและมาตรฐานสถานศึกษาบางส่วนยังมีความแตกต่างระหว่างสถานศึกษาใหญ่-กลาง-เล็กและอาชีวะรัฐ-เอกชน⁵³

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มีหน้าที่ผลิตและพัฒนากำลังคนระดับกลางและนักเทคโนโลยี มีการปฏิรูปทั้งระดับแนวคิด โครงสร้างและวิธีการดำเนินงาน เพื่อให้ผลผลิตที่มีคุณภาพ มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับการพัฒนาชาติ ดังพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551 ในมาตรา 1 ที่กำหนดให้การจัดการอาชีวศึกษาต้องสอดคล้องกับรอบทิศทางการพัฒนาการศึกษา ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) และแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560-2579) เพื่อให้สามารถขับเคลื่อนแผนไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยได้ศึกษาสถานการณ์ และบริบทแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อพัฒนาการศึกษาของประเทศ ทั้งด้านความก้าวหน้าของ เทคโนโลยีดิจิทัลแบบก้าวกระโดดที่ส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ภูมิภาค และโลก การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรไปสู่สังคมสูงวัย และทักษะของประชากรในศตวรรษ ที่ 21 ที่ทั่วโลกต่างต้องเผชิญกับความท้าทายและมุ่งพัฒนาประเทศไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมยุค 4.0⁵⁴

กล่าวสรุปได้ว่า การศึกษาสถานศึกษาอาชีวศึกษา คือ สถาบันการศึกษาที่มุ่งเน้นกระบวนการศึกษาเพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนในด้านวิชาชีพระดับฝีมือ ระดับเทคนิค และระดับเทคโนโลยี โดยมีมาตรฐานในการจัดการอาชีวศึกษาที่พึงประสงค์ เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการส่งเสริมการกำกับดูแล การตรวจสอบ การประเมินผล และการประกันคุณภาพการจัดการอาชีวศึกษา ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดทักษะของประชากรในศตวรรษที่ 21 และเป็นกำลังหลักในการพัฒนาประเทศไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมยุค 4.0

2.2.3 จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาสถานศึกษาอาชีวศึกษา

นโยบายรัฐบาลด้านการศึกษา ซึ่งแถลงต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติเมื่อวันศุกร์ที่ 12 กันยายน พ.ศ. 2559 ได้แก่ การจัดให้มีการปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้ ปรับเปลี่ยนการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการศึกษาให้ภาคส่วนต่าง ๆ ร่วมจัดการศึกษาและเน้นการกระจายอำนาจพัฒนาคนทุกช่วงวัยให้มีคุณธรรม จริยธรรม และความเป็นพลเมืองดี ส่งเสริมอาชีวศึกษาและ

⁵² ราชกิจจานุเบกษา, พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551, หน้า 2.

⁵³ สาโรจน์ ขจรจันต์ยว, การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา ประเภทช่างอุตสาหกรรม ภายใต้นโยบายประเทศไทย 4.0, หน้า 60.

⁵⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 4.

การศึกษาระบบวิทยาลัยชุมชน พัฒนาระบบผลิตและพัฒนาครู ทุนบำรุงและอุปถัมภ์ พระพุทธศาสนาและศาสนาอื่น ๆ อนุรักษ์ ปั่นฟู และเผยแพร่มรดกทางวัฒนธรรม สนับสนุนการเรียนรู้ ภาษาต่างประเทศ ปลุกฝังค่านิยมและจิตสำนึกที่ดี ข้อเสนอเพื่อการปฏิรูปการศึกษาของประเทศไทย ของคณะกรรมการการศึกษาและการกีฬา สภานิติบัญญัติแห่งชาติ ได้จัดทำข้อเสนอเพื่อการปฏิรูป การศึกษาของไทยระยะเร่งด่วน มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาอาชีวศึกษา เพื่อพัฒนาชาติกำหนดแนวทาง ได้แก่ ผู้เรียนได้รับความรู้ ความสามารถด้านวิชาชีพในระดับสากล ตรงตามความต้องการสถาน ประกอบการ สอดคล้องข้อตกลงอาเซียน ปรับได้ตามความเปลี่ยนแปลงของโลก ผู้เรียนมีทางเลือก ทางการศึกษามากขึ้นทั้งวิชาชีพและวิชาสามัญ เพื่อการเข้าสู่อาชีพตามความถนัด ผู้เรียนที่มีรายได้ น้อยได้รับการสนับสนุนการมีรายได้ระหว่างเรียน ลดความเหลื่อมล้ำลดช่องว่าง และผู้ปกครองมี ค่านิยมและเชื่อมั่นอาชีวศึกษาภายใน 15 ปี เสนอให้มีการจัดระบบการเรียนต่อยอดอาชีพจัด อาชีวศึกษา ในรูปแบบที่หลากหลายเชื่อมโยงอาชีวศึกษากับการศึกษาขั้นพื้นฐาน อุดมศึกษา ในระบบ และนอกระบบ มีระบบสนับสนุนความร่วมมือกับสถานประกอบการ และการแก้ปัญหาผู้จบ อาชีวศึกษาไม่เข้าสู่ตลาดอาชีพ จัดระบบการจ้างงาน ค่าตอบแทน เส้นทางอาชีพ จัดระบบเทียบโอน ความรู้เพื่อสร้างความก้าวหน้าในอาชีพ ระดับเทคโนโลยีสายปฏิบัติการมีรูปแบบหลากหลาย รวมทั้ง การเพิ่มพูนสมรรถนะแรงงาน และเพิ่มความร่วมมือกับสถานประกอบการในการจัดอาชีวศึกษาระบบ ทวิภาคี

นโยบายคณะกรรมการและพัฒนาศึกษา (ซูเปอร์บอร์ด) กำหนดแนวทางการ พัฒนา ได้แก่ นักเรียนที่จบประถมศึกษาชั้นปีที่ 1 ต้องอ่านออก เขียนได้ และต้องมีการประเมินที่เป็น รูปธรรม นักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ต้องเลือกเรียนวิชาเสริมเป็นสาขาวิชาชีพ เพื่อการวางแผน อาชีพในอนาคต เชื่อมโยงการศึกษากับการส่งเสริมวิชาชีพให้ตรงกับความต้องการของท้องถิ่นและ ของประเทศชาติ ในระดับอุดมศึกษาให้เน้นการวิจัยเพื่อเชื่อมต่อกับงานวิจัยกับภาคเอกชน ให้นักเรียนมี ความสามารถด้านภาษาอังกฤษที่มาจากประเทศต้นทาง คู่ขนานกับเจ้าของภาษา ผลิตรุ่นที่มีความ เข้มแข็ง อาทิ ครูทายาท ที่มีความสามารถตอบรับการสอนของนักเรียนได้อย่างแท้จริง⁵⁵

สรุปได้ว่า จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาสถานศึกษาอาชีวศึกษา เป็นไปเพื่อเพื่อ พัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถด้านวิชาชีพในระดับสากล ลดความเหลื่อมล้ำและผู้ปกครองมี ค่านิยมและเชื่อมั่น มีการจัดระบบการเรียนต่อยอดอาชีพจัดอาชีวศึกษาในรูปแบบที่หลากหลาย เชื่อมโยงอาชีวศึกษากับการศึกษาขั้นพื้นฐาน อุดมศึกษา จัดระบบเทียบโอนความรู้เพื่อสร้าง ความก้าวหน้าในอาชีพ รวมทั้งการเพิ่มพูนสมรรถนะแรงงานและเพิ่มความร่วมมือกับสถาน ประกอบการในการจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี

2.2.4 รูปแบบการจัดการศึกษาสถานศึกษาอาชีวศึกษา

ความหมายของรูปแบบ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ให้ความหมายของ “รูปแบบ (Model)” ไว้ว่า รูปที่กำหนดขึ้นเป็นหลักหรือเป็นแนวซึ่งเป็นที่ยอมรับ เช่น รูปแบบร้อยกรอง;

⁵⁵ อ้างแล้ว, สาโรจน์ ขจรจันต์, การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา ประเภท ข่างอุตสาหกรรม ภายใต้นโยบายประเทศไทย 4.0, หน้า 2.

(ศิลปะ) สิ่ง que แสดงให้เห็นว่าเป็นเช่นนั้น ๆ อย่างรูปคน รูปบ้าน รูปปลา รูปใบไม้ เช่น รูปแบบผู้หญิง รูปแบบเปิด รูปแบบวัด ⁵⁶

สุเทพ บุญเติม รูปแบบมีความหมายในภาษาไทยอีกความหมายหนึ่ง คือ แบบจำลอง หมายถึง สิ่ง que แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่สำคัญเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เป็นวิธีการถ่ายทอดความคิด ความเข้าใจและจินตนาการของบุคคลที่มีต่อปรากฏการณ์หรือเรื่องราวใด ๆ ให้ปรากฏโดยใช้การสื่อสารในลักษณะต่าง ๆ เช่น ภาพวาด ภาพเหมือน แผนภูมิ แผนผังต่อเนื่อง หรือสมการคณิตศาสตร์ให้สามารถเข้าใจได้ง่าย และสามารถเสนอเรื่องราวหรือประเด็นต่าง ๆ ได้อย่างกระชับ ⁵⁷

ถวัลย์รัฐ วรเทพพิพิพงษ์ รูปแบบ หมายถึง ชุดของทฤษฎีที่ผ่านการทดสอบความแม่นยำตรง (Validity) และความน่าเชื่อถือ (Reliability) แล้วสามารถระบุและพยากรณ์ความสัมพันธ์ทางสถิติได้ ⁵⁸

อุทัย บุญประเสริฐ รูปแบบ หมายถึง สิ่ง que แสดงถึงโครงสร้างของความเกี่ยวข้องระหว่างชุดของปัจจัยหรือตัวแปรต่าง ๆ หรือองค์ประกอบที่สำคัญในเชิงความสัมพันธ์หรือเหตุผลซึ่งกันและกันเพื่อช่วยให้เข้าใจถึงข้อเท็จหรือปรากฏการณ์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ ⁵⁹

Tosi and Carroll กล่าวไว้ว่า รูปแบบ เป็นนามพรมของจริงหรือภาพจำลองของสภาพการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งอาจจะมีตั้งแต่รูปแบบอย่างง่าย ๆ ไปจนถึงรูปแบบที่มีความสลับซับซ้อนมาก ๆ ⁶⁰

Bardo and Hartman กล่าวว่า รูปแบบ หมายถึง ชุดของข้อความเชิงนามพรมเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่เราสนใจ เพื่อใช้ในการนิยามคุณลักษณะและ/หรือ บรรยายคุณสมบัตินั้น ๆ รูปแบบเป็นสิ่งที่ได้รับพัฒนาขึ้นมาเพื่อบรรยายคุณลักษณะที่สำคัญ ๆ ของปรากฏการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้่ายต่อการทำความเข้าใจ ⁶¹

Good ได้ให้ความหมายของรูปแบบไว้ 4 ความหมาย คือ 1) เป็นแบบอย่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างหรือทำซ้ำ 2) เป็นตัวอย่างเพื่อเลียนแบบ เช่น ตัวอย่างในการออกเสียงภาษาต่างประเทศเพื่อให้ผู้เรียนได้เลียนแบบ เป็นต้น 3) เป็นแผนภูมิหรือรูปสามมิติซึ่งเป็น

⁵⁶ สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554, (กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊ค, 2554), หน้า 1011.

⁵⁷ สุเทพ บุญเติม, การพัฒนารูปแบบการกำกับการติดตามสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน, (ขอนแก่น: มหาวิทยาลัย ขอนแก่น, 2549), หน้า 26.

⁵⁸ ถวัลย์รัฐ วรเทพพิพิพงษ์, การกำหนดและวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ: ทฤษฎีและการประยุกต์ใช้, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สมารธรรม, 2540), หน้า 21.

⁵⁹ อุทัย บุญประเสริฐ, หลักการบริหารแบบใช้โรงเรียนเป็นฐาน, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544), หน้า 31.

⁶⁰ Tosi. and Carroll, *Management 2nd ed.*, (New York: John Wiley & Sons, 1982), p.74.

⁶¹ Bardo. and Hartman, *Principles of Urban Sociology: A Systematic Introduction*, (New York: F.E. Peacock, 1982), p.245.

ตัวแทนของสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือหลักการหรือแนวคิด 4) เป็นชุดของปัจจัย ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ซึ่งรวมตัวกันเป็นตัวยุบรวมและเป็นสัญลักษณ์ทางระบบสังคม⁶²

จากการให้ความหมายของนักวิชาการตามที่กล่าวมาแล้วสรุปความได้ว่า รูปแบบ (Model) หมายถึง ภาพจำลองที่เกิดขึ้นจากการค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎี และประสบการณ์จากผู้ที่ได้ปฏิบัติงานกระทั่งประสบความสำเร็จ สามารถนำมาพัฒนา แสดง อธิบายเป็นแบบอย่างในการนำไปใช้ ดำเนินการซ้ำแล้วซ้ำอีกได้อย่างถูกต้องแม่นยำ มีประสิทธิภาพ เชื่อถือได้และให้ผลตรงกับความต้องการของผู้ที่นำไปใช้ต่อไป

การบริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา

บริบทการบริหารในสถานศึกษา ประกอบด้วย กฎหมายและนโยบายของประเทศที่เกี่ยวข้องกับการอาชีวศึกษา การจัดการอาชีวศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และการบริหารจัดการอาชีวศึกษาช่วงอุตสาหกรรม ดังนี้

กฎหมายและนโยบายของประเทศที่เกี่ยวข้องกับการอาชีวศึกษา

การพัฒนาการอาชีวศึกษาให้ประสบผลสำเร็จนั้นย่อมต้องอาศัยกฎหมายและนโยบายของประเทศที่เกี่ยวข้องกับการอาชีวศึกษา จะต้องนำมากำหนดพิจารณา เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พุทธศักราช 2551 จุดเน้นเชิงนโยบายรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ และภารกิจและนโยบายการขับเคลื่อนการผลิตและพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษาสู่สากล ดังนี้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

บทบัญญัติบางประการที่เกี่ยวข้องกับการอาชีวศึกษา และเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลซึ่งมาตรา 29 ได้บัญญัติถึงการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำมิได้ เว้นแต่อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็น จะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้ ประกอบกับมาตรา 32 ได้บัญญัติให้บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย และในด้านสิทธิและเสรีภาพในการประกอบอาชีพ และมาตรา 43 ได้บัญญัติให้บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพ และการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐหรือเศรษฐกิจของประเทศ การคุ้มครองประชาชนในด้านสาธารณสุข โภค การรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การจัดระเบียบการประกอบอาชีพ การคุ้มครองผู้บริโภค การผังเมือง การรักษาทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมสวัสดิภาพของประชาชน หรือเพื่อป้องกันการผูกขาด หรือขจัดความไม่เป็นธรรมในการแข่งขัน⁶³

⁶² Good, Dictionary of Education 5th ed., (New York: McGraw – Hill, 2005), p.177.

⁶³ ราชกิจจานุเบกษา, รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550, หน้า 8-9 และ 12.

พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พุทธศักราช 2551

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ได้กำหนดพระราชบัญญัติ การอาชีวศึกษา พุทธศักราช 2551 ประกอบไปด้วย 6 หมวด 63 มาตรา ซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

การจัดการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพต้องเป็นการจัดการศึกษาในด้านวิชาชีพ เพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนในด้านวิชาชีพพระดับฝีมือ ระดับเทคนิค และระดับเทคโนโลยี รูปแบบการจัดการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพประกอบด้วย 1) การศึกษาในระบบที่เน้นการศึกษาในสถานศึกษาอาชีวศึกษาหรือสถาบัน 2) การศึกษานอกระบบ เนื้อหาและหลักสูตรยืดหยุ่นตามความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม 3) การศึกษาระบบทวิภาคี ผู้เรียนใช้เวลาส่วนหนึ่งในสถานศึกษาอาชีวศึกษาหรือสถาบัน และเรียนภาคปฏิบัติในสถานประกอบการ รัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานของรัฐ

หลักสูตรการจัดการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพที่คณะกรรมการการอาชีวศึกษากำหนด ดังต่อไปนี้ 1) ประกาศนียบัตรวิชาชีพ 2) ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง และ 3) ปริญญาตรีสายเทคโนโลยีหรือสายปฏิบัติการ

การจัดการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพต้องคำนึงถึง 1) มีการกระจายอำนาจจากส่วนกลางไปสู่สถานศึกษาอาชีวศึกษาและสถาบัน 2) การศึกษาในด้านวิชาชีพต่อเนื่องจนถึงระดับปริญญาตรี 3) การมีส่วนร่วมของชุมชน สังคม และสถานประกอบการ 4) มีความยืดหยุ่นหลากหลาย และมีระบบเทียบโอนผลการเรียนและระบบเทียบประสบการณ์การทำงานของบุคคล 5) ให้สถานประกอบการมีส่วนร่วมในการจัดการอาชีวศึกษา 6) การระดมทรัพยากรทั้งจากภาครัฐและเอกชน และ 7) พัฒนาครูและคณาจารย์ให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี⁶⁴

จุดเน้นเชิงนโยบายรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

จุดเน้นเชิงนโยบายรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการแนวทางหลักที่เกี่ยวข้องกับด้านการอาชีวศึกษาประกอบด้วย จุดเน้นด้านการผลิต พัฒนากำลังคนและสร้างความสามารถในการแข่งขัน จุดเน้นด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน และจุดเน้นด้านการสร้างโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียมกันทางสังคม

1) จุดเน้นด้านการผลิต พัฒนากำลังคนและสร้างความสามารถในการแข่งขัน ประกอบด้วย 4 โครงการหลัก ดังนี้ การจัดการศึกษาเพื่อความเชี่ยวชาญ/เป็นเลิศเฉพาะด้าน การส่งเสริม สนับสนุนการผลิตกำลังคนด้านอาชีวะ การประสานพลังประชารัฐด้านการศึกษา การส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างการผลิตและพัฒนากำลังคน

1.1 การจัดการศึกษาเพื่อความเชี่ยวชาญ/เป็นเลิศเฉพาะด้าน ประกอบด้วย 7 โครงการคือโครงการอาชีวศึกษาเป็นเลิศ โครงการอาชีวศึกษาไทยเป็น Hub ASEAN โครงการอาชีวศึกษาสู่สากล โครงการเปิดปริญญาตรีในสายวิชาชีพ โครงการ Echo English Vocational โครงการอบรม Boot Camp ระดับอาชีวศึกษาและโครงการสอนภาษาอังกฤษให้นักศึกษาที่จบไปแล้ว

⁶⁴ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551, หน้า 3.

1.2 การส่งเสริม สนับสนุนการผลิตกำลังคนด้านอาชีวศึกษาประกอบด้วย 3 โครงการคือ โครงการการให้ทุนศึกษาด้านวิชาชีพ ช่างเทคนิคและบัณฑิตนักปฏิบัติ (TTS) โครงการให้ทุนกู้ยืมในสาขาที่ขาดแคลน และโครงการสร้างค่านิยมอาชีวศึกษาและการส่งเสริมอาชีวศึกษา

1.3 การประสานพลังประชารัฐด้านการศึกษามีประกอบด้วย 5 โครงการคือ โครงการทวิศึกษา โครงการทวิภาคี โครงการสหกิจศึกษา/Work-integrated Learning (WiL) โครงการสานพลังประชารัฐและโครงการการปรับโรงงานเป็นโรงเรียน

1.4 การส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างการผลิตและพัฒนากำลังคน ประกอบด้วย 3 โครงการคือโครงการจัดการเรียนรู้เป็นผู้ประกอบการทำธุรกิจพอเพียง โครงการจัดทำแผนผลิตและพัฒนากำลังคนให้ตรงกับความต้องการของตลาดงานในกลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมายและโครงการสร้างทักษะการเป็นผู้ประกอบการ Start Up/Spin Off

2) จุดเน้นด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน พัฒนาหลักสูตรกระบวนการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล การเรียนการสอนรูปแบบ Active Learning และการส่งเสริมและสร้างคนดี ซึ่งประกอบด้วย 4 โครงการคือ โครงการโรงเรียนคุณธรรม โครงการพัฒนาจิตสำนึกเยาวชนไทย โครงการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธและโครงการสร้างวินัย หน้าที่ และความเป็นพลเมือง

3) จุดเน้นด้านการสร้างโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียมกันทางสังคม ได้มีการดำเนินการ ดังนี้ 1) ขยายโอกาสการเข้าถึงบริการทางการศึกษาและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต 2) เพิ่มโอกาสและความเสมอภาคในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ ประกอบด้วยโครงการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อโอกาสและการเข้าถึงบริการทางการศึกษา ซึ่งมี 3 โครงการคือโครงการเสริมสร้างคุณภาพสถานศึกษาขนาดเล็กให้ได้มาตรฐาน โครงการลดปัญหาการออกกลางคันของผู้เรียนอาชีวศึกษาและโครงการเตรียมความพร้อมผู้เรียนอาชีวศึกษา⁶⁵

ภารกิจและนโยบายการขับเคลื่อนการผลิตและพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษาสู่สากล

การผลิตและพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษาสู่สากล พ.ศ. 2555-2569 ภารกิจและนโยบายสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มี 4 ด้านดังนี้ คือ ด้านการเพิ่มปริมาณผู้เรียนสายอาชีพ ด้านการขยายโอกาสในการเรียนอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพ ด้านการยกระดับคุณภาพการจัดอาชีวศึกษา และด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ

1) ด้านการเพิ่มปริมาณผู้เรียนสายอาชีพ ประกอบด้วย 1) รักษาเป้าหมายผู้เรียนในระดับ ปวช.เพิ่มปริมาณผู้เรียนในระดับ ปวส. 2) ปัญหาการออกกลางคันโดยวางเป้าหมายให้ลดลงร้อยละ 5 3) จัดการเรียนการสอนในระดับพื้นที่และภาพรวมความต้องการในแต่ละสาขา 4) เปิดโอกาสให้นักเรียนเข้าเรียนสายอาชีพด้วยระบบโควตา และ 5) เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายผู้มีส่วนสำคัญในการเลือกเรียนอาชีวศึกษาในเชิงรุก

⁶⁵ อ้างแล้ว, สาโรจน์ ขจรจันต์, การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา ประเภทช่างอุตสาหกรรม ภายใต้นโยบายประเทศไทย 4.0, หน้า 97.

2) ด้านการขยายโอกาสในการเรียนอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพ ประกอบด้วย 1) จัดอาชีวศึกษาครอบคลุมทุกพื้นที่ สาขาอาชีพ การขยายกลุ่มเป้าหมาย 2) จัดตั้งสถาบันการศึกษาในรูปแบบกลุ่มจังหวัด และสถาบันการศึกษาเกษตร 3) จัดตั้งสถานศึกษา อาชีวะอำเภอในกลุ่มอำเภอชั้นหนึ่ง 4) ส่งเสริมการจัดอาชีวะชายแดนใต้สู่สันติสุข ศูนย์ฝึกอบรม อาชีวะสองระบบ หลักสูตรท้องถิ่น 5) มุ่งผลิตและพัฒนากำลังคนในสาขาที่เป็นความต้องการของ ตลาดแรงงาน 6) ขยายกลุ่มเป้าหมายอาชีวะในโรงเรียนการศึกษาขั้นพื้นฐาน และอาชีวะเพื่อคนพิการ 7) สนับสนุนให้หน่วยงาน/องค์กร ร่วมจัดอาชีวศึกษา 8) จัดอาชีวะทางเลือก อาชีวะทายาท วิทยาลัย อาชีวศึกษาฐานวิทยาศาสตร์ อาชีวะอินเตอร์ และอาชีวะเทียบโอนประสบการณ์ และ 9) เพิ่มช่องทางการเรียนอาชีวศึกษาด้วยอาชีวะทางไกลและเครือข่ายวิทยุเพื่อการศึกษาและพัฒนาอาชีพ (R-radio network)

3) ยกระดับคุณภาพการจัดอาชีวศึกษา ประกอบด้วย ระดับสถานศึกษา ระดับ ผู้เรียนและเตรียมผู้เรียนสู่การเป็นประชาคม ASEAN

3.1 ระดับสถานศึกษาและระดับห้องเรียน ประกอบด้วย 7 โครงการคือ โครงการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ โครงการพัฒนาระบบนิเทศ โครงการสร้างความเข้มแข็งการประกัน คุณภาพภายใน โครงการยกระดับคุณภาพสถานศึกษาขนาดเล็ก โครงการใช้ ICT เพื่อการเรียนการสอน โครงการพัฒนาครู สร้างเครือข่ายครูและโครงการจัดหาสื่อ/หนังสือ วัสดุฝึก อุปกรณ์การเรียน การสอน

3.2 ระดับผู้เรียน ประกอบด้วย 8 โครงการคือ โครงการสมรรถนะหลัก (Core Competency) โครงการสมรรถนะการทำงาน (Function Competency) โครงการสร้างเสริมทักษะอาชีพโครงการพัฒนาทักษะการคิดพื้นฐาน โครงการความสามารถด้านนวัตกรรม โครงการเสริมสร้างทักษะชีวิตโครงการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม และโครงการวิถีประชาธิปไตย

3.3 เตรียมผู้เรียนสู่การเป็นประชาคม ASEAN ประกอบด้วย โครงการ จัดระบบ Sister School โครงการทักษะภาษาอังกฤษในงานอาชีพ โครงการสนับสนุนการฝึกงาน ต่างประเทศ โครงการใช้หลักสูตร/สื่อต่างประเทศ โครงการ Mini English Program (MEP) และ โครงการ English Program (EP)

ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพบริหารจัดการ มี 4 ด้านคือ ด้านบริหารทั่วไป ด้าน งบประมาณ ด้านบริหารงานบุคคล และด้านการสร้างความร่วมมือ

1) ด้านบริหารทั่วไป ประกอบด้วย 2 โครงการคือ โครงการประยุกต์ใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น Web Portal, E-office, Data based และโครงการปรับภาพลักษณ์เชิง บวก

2) ด้านงบประมาณ มี 5 โครงการคือ โครงการ Strategic Performance Based Budgeting: SPBB โครงการ Formula Funding โครงการจัดงบประมาณตามความจำเป็น พื้นฐาน โครงการการกระจายอำนาจจัดซื้อจัดจ้าง และโครงการจัดหางบประมาณค่าสาธารณูปโภค และค่าจ้างครูให้เพียงพอ

3) ด้านบริหารงานบุคคล ประกอบด้วย 3 โครงการคือ โครงการสร้างเครือข่ายครู/สมาคมวิชาชีพ โครงการจัดหาลูกจ้าง พนักงานราชการและโครงการพัฒนาระบบบริหารงานบุคคล

4) ด้านการสร้างความร่วมมือ ประกอบด้วย โครงการองค์การ/สมาคมวิชาชีพ สมาคมอุตสาหกรรม สมาคมการค้า กระทรวงแรงงาน โครงการประเทศเพื่อนบ้าน ประเทศในกลุ่มอาเซียน โครงการองค์การระหว่างประเทศและโครงการประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคของโลก

การจัดการอาชีวศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษามีหน้าที่จัดการศึกษาวิชาชีพ เพื่อพัฒนากำลังคนระดับกึ่งฝีมือ ระดับฝีมือและระดับผู้ชำนาญการเฉพาะสาขาวิชาชีพ (ระดับเทคนิค) ให้สอดคล้องกับตลาดแรงงาน สภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม สามารถเป็นผู้ปฏิบัติงาน หัวหน้างานหรือเป็นผู้ประกอบการ และการประกอบอาชีพอิสระได้ โดยเน้นการแก้ปัญหา สร้างองค์ความรู้ในอาชีพ มีบุคลิกภาพ คุณธรรมและเจตคติที่ดี⁶⁶

จากการที่รัฐบาลมีนโยบายในการขับเคลื่อนประเทศไทยให้ก้าวไปสู่ประเทศไทย 4.0 สิ่งที่กระทรวงศึกษาธิการเน้น คือ มุ่งพัฒนาความคิดสร้างสรรค์เพื่อพัฒนานวัตกรรม การเรียนรู้ผ่านอินเทอร์เน็ตการสร้าง Smart Farmer Smart Startups และแรงงานเฉพาะทางรวมทั้งใช้การศึกษาโดยยึดจังหวัดเป็นฐาน เพื่อให้สังคมไทยก้าวสู่เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อน ด้วยนวัตกรรม (Value-based Economy) เพื่อให้ประเทศสามารถพึ่งพาตนเองได้ ลดการนำเข้าและเป็นสังคมที่แบ่งปัน มหาวิทยาลัยถือว่าเป็นหน่วยงานหลักที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศไทย 4.0 โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้เครือข่ายอุดมศึกษาเป็นพี่เลี้ยง ลงไปช่วยโรงเรียนทั่วประเทศ นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยต้องปรับตัวให้เป็นมหาวิทยาลัย 4.0 โดยมีบทบาทที่สำคัญ คือ การจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาคนในชาติรวมทั้งการวิจัยและพัฒนา เพื่อให้เกิดความรู้และนวัตกรรมใหม่ ๆ ซึ่งทั้งสองส่วนจะส่งผลไปถึงเศรษฐกิจและสังคม 4.0

2.3 แนวคิดการบริหารจัดการการศึกษาสถานศึกษาอาชีวศึกษาวิถีพุทธ

2.3.1 ที่มาและประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับสถานศึกษาอาชีวศึกษาวิถีพุทธ

วิถีพุทธ คือ การดำเนินชีวิตแบบผู้รู้ตามหลักธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า โดยวิถีทางที่ดีและประเสริฐนั้น เรียกว่า มรรค 8 ซึ่งเป็นคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นสิ่งที่ให้ผลได้ไม่จำกัดกาล ควรน้อมเข้ามาใส่ตัว จึงพอสรุปได้ว่า วิถีพุทธที่แท้จริง ไม่จำเป็นต้องได้รับคำสั่งจากหน่วยงานใด จึงจะเป็นวิถีพุทธได้ ถ้าความเป็นพุทธยังอยู่ในจิตวิญญาณ การพูด การทำต้องออกมาดี มีเหตุมีผล สังคมไทยมีโรงเรียนให้เด็กได้เรียนรู้วิชาการ แต่ปัจจุบันโรงเรียนต้องเป็นบ้าหลอมทางศีลธรรมไปพร้อมกัน เพื่อฝึกอบรมผู้เรียนให้มีวิถีชีวิตแบบพุทธในสถานศึกษา และเกิดการ

⁶⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 98.

พัฒนาจนกลายเป็น "วัฒนธรรม" แล้วนำออกไปใช้ในและนอกสถานศึกษา นั่นก็คือ บทสรุปเกี่ยวกับการแก้ปัญหา ด้านต่าง ๆ ที่ไม่ต้องลงทุนอะไรมากมาย

โรงเรียนวิถีพุทธ คือ โรงเรียนระบบปกติทั่วไปที่นำหลักธรรมพระพุทธศาสนามาใช้หรือประยุกต์ใช้ในการบริหารและการพัฒนาผู้เรียนโดยรวมของสถานศึกษา เน้นกรอบการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา อย่างบูรณาการเป็นโรงเรียนที่สอนและฝึกให้ผู้เรียน กิน อยู่ ดู ฟัง เป็น ถ้าทำอย่างจริงจังต่อเนื่องผู้เรียนจะต้องได้รับการพัฒนาทั้ง 4 ด้าน คือ กาย (กายภาวนา) สังคม (ศีลภาวนา) จิต (จิตภาวนา) และปัญญา (ปัญญาภาวนา)⁶⁷

โรงเรียนวิถีพุทธ เป็นโรงเรียนรูปแบบใหม่ ที่จะช่วยผลักดันให้เด็กและเยาวชนไทยสามารถพัฒนาตามศักยภาพ เป็นคนดี คนเก่ง และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข เป็นแนวทางปฏิบัติโดยแท้ที่ยึดหลักไตรสิกขาเป็นองค์รวม เป้าหมายในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้เรียนรู้ตลอดชีวิต ประสานประโยชน์ให้สังคม ลักษณะโรงเรียนวิถีพุทธ เน้นการจัดสภาพทุก ๆ ด้านเพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองตามหลักพุทธธรรมอย่างบูรณาการ ส่งเสริมให้เกิดความเจริญงอกงาม ตามลักษณะแห่งปัญญาคุณธรรม 4 ประการคือ

1. สัมปรีสังเสวะ การอยู่ใกล้คนดี ใกล้ผู้รู้ มีครู อาจารย์ดี มีข้อมูลที่ดี
2. สัทธัมมัสสวนะ การเอาใจใส่ศึกษา โดยมีหลักสูตรการเรียนการสอนที่ดี
3. โยนิโสมนสิการ มีกระบวนการคิดวิเคราะห์หาเหตุผลที่ดี และถูกวิธี
4. อัมมานุสัสมัตตติ สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม

โรงเรียนวิถีพุทธดำเนินการพัฒนาผู้เรียนโดยใช้หลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา อย่างบูรณาการ ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการพัฒนา “การกิน อยู่ ดู ฟัง เป็น” คือ มีปัญญารู้เข้าใจในคุณค่าแท้ ใช้กระบวนการทางวัฒนธรรมแสวงหาปัญญา และมีวัฒนธรรมเมตตาเป็นฐานการดำเนินชีวิต โดยมีผู้บริหารและคณะครูเป็นกัลยาณมิตร ช่วยกันพัฒนาดำเนินการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนมีวิถีการทำงาน วิถีชีวิต วิถีการเรียนรู้ วิถีวัฒนธรรมต่าง ๆ ตามหลัก “ไตรสิกขา” ที่นำไปสู่ “ปัญญา” วิถีชีวิตที่ดีงามตามหลักไตรสิกขาทั้ง 3 ด้าน

ศีล (พฤติกรรม) มีกิริยามารยาท กิน อยู่ ดู ฟัง เป็นรู้จักพิจารณาเลือกเสพสิ่งบริโภคและสื่อต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์ด้วยปัญญา รู้จักความพอดี พอประมาณ ในการแสวงหาบริโภค สะสมสิ่งต่าง ๆ ปฏิบัติตามระเบียบ กฎเกณฑ์ภายนอกที่ถูกต้องเพื่อให้เกิดวินัยในตนเองไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นโดยมีศีล 5 เป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิต มีชีวิตที่สัมพันธ์ด้วยดีกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน สังคมและสิ่งแวดล้อม

จิตใจ (สมาธิ) มีสมรรถภาพที่ดี คือ มีสมาธิ มีความตั้งมั่น เข้มแข็ง มุ่งมั่นทำดีด้วยจิตใจกล้าหาญ อดทน สู้สิ่งยาก ขยันหมั่นเพียร ไม่ย่อท้อสามารถฟันฝ่าอุปสรรคผ่านความยากลำบาก

⁶⁷ กระทรวงศึกษาธิการ, แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), 2546), หน้า 9.

ไปได้ พึ่งตนเองได้มีคุณภาวะ คือ มีความกตัญญูรู้คุณ มีจิตใจเมตตา กรุณาโอบอ้อมอารีมีน้ำใจ ละอายชั่วกลัวบาป ซื่อสัตย์ รับผิดชอบ กล้ารับผิดชอบ เกิดจิตที่เป็นบุญกุศลอย่างสม่ำเสมอ มีสุขภาวะที่ดี คือมีความสุข ความร่าเริง เบิกบาน มองโลกในแง่ดี มีกำลังใจ เกิดแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ในการร่วมกิจกรรมงานต่าง ๆ

ปัญญา มีศรัทธาเลื่อมใสและมีความเข้าใจในพระรัตนตรัย ในกฎแห่งกรรม และในหลักบาปบุญคุณโทษมีทักษะและอุปนิสัยในการเรียนรู้ที่ดี จูงใจ ใฝ่รู้ รู้จักการค้นคว้า การจดบันทึกให้เกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง การคิดวิเคราะห์ประมวลผล สามารถนำเสนอถ่ายทอดได้ทั้งแบบกลุ่มและรายบุคคล มีทักษะชีวิตเท่าทันต่อสิ่งเร้าภายนอกและกิเลสภายในตน สามารถแก้ปัญหาชีวิตได้ สามารถนำหลักธรรมไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตได้ มีฐานชีวิตที่ดี มีทัศนคติที่ดีต่อการปฏิบัติธรรม เกิดปัญญาเข้าใจในสังขารในสังขารได้ตามวุฒิภาวะของตน สามารถต่อยอดพัฒนาไปสู่การปฏิบัติธรรมให้เกิดความเจริญงอกงามในธรรมที่สูงยิ่งขึ้นไป⁶⁸

ก้าวอย่างสำคัญของการจัดตั้งวิทยาลัยอาชีวะวิถีพุทธ เริ่มต้นขึ้นเมื่อมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยทำหนังสือขึ้นเพื่อแจ้งสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาให้ทราบถึงการดำเนินงานโครงการวิทยาลัยอาชีวะวิถีพุทธและขอจัดโครงการโดยเป็นความร่วมมือระหว่างสองหน่วยงานและให้มีการแต่งตั้งกรรมการร่วมกันสองฝ่าย จากนั้นจึงขอให้สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาออกหนังสือแจ้งวิทยาลัยทั้งภาครัฐและเอกชนให้สมัครเข้าร่วมโครงการวิทยาลัยอาชีวะวิถีพุทธ ผ่านทางเว็บไซต์ www.thaibuddhacollege.com แล้วจึงเชิญคณะกรรมการประชุมจัดทำเกณฑ์และตัวชี้วัดวิทยาลัยอาชีวะวิถีพุทธสามระดับ ประกอบด้วย วิทยาลัยอาชีวะวิถีพุทธ วิทยาลัยอาชีวะวิถีพุทธชั้นนำ วิทยาลัยอาชีวะวิถีพุทธพระราชทาน⁶⁹

การดำเนินกิจกรรมด้านวิถีพุทธในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ หรือหน่วยงานต่าง ๆ เป็นการพัฒนาชีวิตบุคคลให้ถึงความสมบูรณ์และสร้างสรรค์อารยะธรรมที่ส่งเสริมให้ระบบความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งเจริญงอกงามไปในวิถีทางที่เกื้อกูลกันยิ่งขึ้น ๆ การศึกษาที่แท้คือ การพัฒนาชีวิตบุคคลให้สมบูรณ์พร้อมไปด้วยกับการสร้างสรรค์อารยะธรรมที่ยั่งยืน นักการศึกษาที่ยึดมั่นในหลักของวิถีพุทธด้านพระพุทธศาสนา ก็พยายามพิจารณาตรวจสอบปัญหาต่าง ๆ อย่างใกล้ชิดใช้หลักศาสนานามาประยุกต์ใช้กับการศึกษา เราจึงเริ่มเห็นปัญหาและสาเหตุแห่งปัญหาอย่างชัดเจนว่าการศึกษาที่ขาดคุณลักษณะเป็นสาเหตุแห่งวิกฤตการณ์ในด้านต่าง ๆ จึงได้หันกลับมาพิจารณากันว่าการจัดการเรียนการสอนในอนาคตมีความจำเป็นต้องสร้างความสมดุลให้เกิดขึ้น จึงมีความเห็นพ้อง

⁶⁸ ส่วนวางแผนและพัฒนาการอบรม สำนักงานพระสอนศีลธรรมและหลักสูตรพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, *โรงเรียนวิถีพุทธ*, (พระนครศรีอยุธยา: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2562), หน้า 8.

⁶⁹ สำนักงานโครงการวิทยาลัยอาชีวะวิถีพุทธ, <https://www.vitheeabuddha.com/ajiva/index.php?url=about>. สืบค้นเมื่อ [ออนไลน์วันที่ 10 ตุลาคม 2564].

กันว่าควรจะปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอน โดยได้นำเอาหลักการของพระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐานในการเรียนการสอนโดยมุ่งส่งเสริมกิจกรรมด้านวิถีพุทธ

ด้วยตั้งความหวังร่วมกันว่า การจัดการเรียนการสอนด้านวิถีพุทธอันมีพระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐาน เพราะพระพุทธศาสนาเหมาะสมอย่างยิ่งกับสังคมไทย ก็จะก่อให้เกิดคุณภาพแห่งการศึกษา และการพัฒนาสังคมเพราะพระพุทธศาสนาในส่วนของวิถีพุทธ มีหลักธรรมที่แน่นอนเป็นหลักในการดำเนินชีวิต เช่น ศีล 5 ก็ควบคุมการดำรงชีวิตของแต่ละบุคคลและเชื่อมั่นว่า การศึกษาที่สมดุลและการพัฒนาที่สมบูรณ์เช่นนี้จะเป็นพลวัตปัจจัยให้เกิดสังคมที่ปกติสุขที่ มนุษย์ สัตว์ ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม จะอยู่ร่วมกัน และพึ่งพาอาศัยกันด้วยสันติ บนพื้นฐานแห่งความเมตตาธรรม อันเป็นแกนนำแห่งสัมพันธ์ภาพที่ไร้พรมแดนเพราะอาศัยหลักการทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางนำมาซึ่งสุขของสรรพสิ่งทั้งปวง การศึกษาตามแนววิถีพุทธที่มุ่งเน้นหลักพระพุทธศาสนาเป็น การศึกษาระบบกัลยาณมิตรระหว่างครูกับศิษย์ ซึ่งในปัจจุบันครูกับศิษย์มีความปฏิสัมพันธ์ในด้านต่าง ๆ ห่างกันมาก ครูทำหน้าที่เพียงบรรยาย(ลิปพายก) แล้วก็จบออกไป

โอกาสที่ครูและศิษย์จะมีปฏิสัมพันธ์ทางความรู้ก็ไม่มี ซึ่งแตกต่างกับการศึกษาสมัยก่อน แบบตะวันออก เช่น การเรียนแพทย์ แพทย์ที่มีชื่อเสียง เช่น หมอชิวโกมารภักจ์ ไปเรียนที่ เมืองตักสิลา หลักสูตร 14 ปี ต้องเรียนวิชาการแพทย์ 7 ปี อยู่ปรนนิบัติรับใช้อาจารย์อีก 7 ปี ได้รับการถ่ายทอดความรู้ความประทับใจในจรรยาบรรณต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการแพทย์ รวมทั้งศีลธรรมที่ได้รับการถ่ายทอดมาด้วยนี่คือการสอนแบบตะวันออกและเป็นระบบที่ปฏิบัติในพระพุทธศาสนาจนถึงทุกวันนี้

โดยบุคคลที่ได้รับการศึกษาด้านนี้จะได้รับผลตามความมุ่งหมายของการศึกษาทั้งในแง่คุณสมบัติประจำตัวกล่าวคือ มีปัญญาและกรุณา ซึ่งเป็นผลจากการศึกษาในแง่ของทฤษฎีเชิงพุทธ สามารถดับความทะยานอยากสิ่งของที่เกิดความจำเป็นได้ และในแง่ของการดำเนินชีวิต จะสามารถฝึกฝน อบรม ตนเองได้ดีทั้งในด้านร่างกายและจิตใจ สมบูรณ์ด้วยวิชาและจรณะ และจะสามารถบำเพ็ญตนเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่นได้ ทั้งในด้านวัตถุและจิตใจนั่นก็คือ การบรรลุถึงความไม่เห็นแก่ตัว ซึ่งจะนำไปสู่ภาพรวมของการพัฒนาทางสังคมโดยอาศัยแนวคิดการศึกษาเชิงพุทธตามแนววิถีพุทธเป็นหลักในการจัดการศึกษา เพื่อการศึกษาที่สมบูรณ์และเพื่อความสงบสุขของสังคมไทยในยุคโลกาภิวัตน์ต่อไป

2.3.2 ความหมายที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาอาชีวศึกษาวิถีพุทธ

วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวไทยได้รับอิทธิพลจากคำสอนของพุทธศาสนา จนเป็นเอกลักษณ์ที่ทั่วโลกให้การยอมรับ แต่ปัจจุบันเยาวชนส่วนใหญ่ละเลยที่จะประพฤติและปฏิบัติตามแนวพุทธ จนเกิดเป็นปัญหาที่กระทบต่อสังคมปัจจุบัน ทั้งปัญหาความเสื่อมถอยในด้านคุณธรรมจริยธรรมของคน ทั้งในระดับนักการเมืองข้าราชการ หรือ คนในแวดวงอาชีพอื่น ๆ ภาพที่เห็นชัดเจน

และเป็นข่าวอยู่ทุกวัน ก็คือ การทุจริตคอร์รัปชัน การก่ออาชญากรรม การเสพและการค้ายาเสพติด ซึ่งแพร่ระบาดในกลุ่มเยาวชนไทย ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา จนถึงอุดมศึกษา รวมถึงการแต่งกาย ล่อแหลม ที่เป็นมูลเหตุก่อให้เกิดอาชญากรรมทางเพศ ของนักศึกษาหญิง การขายบริการทางเพศของนักศึกษา การที่นักศึกษาอยู่ร่วมกันฉันทสามิภรรยา การ ทะเลาะวิวาทของนักศึกษาทั้งภายในสถาบัน เดียวกันและต่างสถาบัน เหล่านี้เป็นต้น การศึกษาด้านพระพุทธศาสนาจึงเป็นพลวัตมีการเปลี่ยนแปลงในด้านคุณธรรมต่อระบบการศึกษาที่มีเป้าหมายชัดเจนสมบูรณ์ ที่ต้องพัฒนาทั้งในแง่ของ สติ ปัญญา เหตุผล อารมณ์ และร่างกายของเยาวชน โดยใช้หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนามาบูรณา การเข้ากับการศึกษาในระบบการศึกษาของวิทยาลัยอาชีวศึกษา โดยเฉพาะวิทยาลัยอาชีวศึกษาที่เน้น การศึกษาด้านวิชาชีพ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี คนเก่งและมีความสุขอย่างต่อเนื่องตาม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ โดยผ่านการดำเนินงานในรูปแบบของวิทยาลัยอาชีวศึกษาวิถีพุทธ

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการศึกษา ในรูปแบบการศึกษาด้านวิชาชีพ ที่เรียกกันว่า วิทยาลัยอาชีวศึกษา และเห็นความสำคัญทางด้านวิถี ชีวิตและวัฒนธรรมของชาวไทยดังกล่าวมา จึงเห็นว่าการพัฒนาอาชีวศึกษาให้พัฒนาด้านวิถีพุทธ เพื่อ ส่งเสริมด้านคุณธรรม จริยธรรมของคน ตั้งแต่ระดับเยาวชนขึ้นไป เพื่อป้องกันและแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้ เบาบางและหมดไปจึงควรส่งเสริมด้านวิถีพุทธนั่นเอง

สถานศึกษาอาชีวศึกษาวิถีพุทธ แบ่งเป็น 5 ลำดับขั้น คือ 1) วิถีพุทธ 2) วิถีพุทธดีเด่น 3) วิถีพุทธชั้นนำ 4) วิถีพุทธชั้นนำยอดเยี่ยม 5) วิถีพุทธพระราชทาน ตามลำดับ มีแนวคิดพัฒนาบุคลากร พัฒนานักศึกษา พัฒนาระบบการศึกษาให้เหมาะกับสถานศึกษาอาชีวศึกษาโดยมีธรรมะเป็นเครื่อง ชี้นำ โดยเน้นการนำหลักไตรสิกขาหรือหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ในการบริหารและพัฒนา นักเรียน อย่างบูรณาการในวิถีชีวิตประจำวัน เพื่อพัฒนาการกิน อยู่ ดู ฟังเป็น โดยผ่านกระบวนการ ทางวัฒนธรรมแสวงปัญญาและ วิถีวัฒนธรรม เป็นการศึกษาพัฒนา 3 ด้าน อย่างบูรณาการ คือ

- 1) ด้านศีล พัฒนาพฤติกรรมให้ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ตลอดจนสิ่งแวดล้อม
- 2) ด้านสมาธิ พัฒนาให้มีจิตใจที่เข้มแข็งและมีสุขภาพดีมีความสุขสงบ
- 3) ด้านปัญญาเป็นการพัฒนาความรู้ที่เข้าใจ เท้าทันโลกและชีวิต

ซึ่งหลักไตรสิกขาจะส่งผลให้ผู้ที่ได้รับการศึกษาพัฒนาสู่การมีชีวิตที่ดีงาม มีความสุข และดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม ทำให้มีชีวิตที่สันติสุขได้ อันเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้เกิดสันติภาพ ในสังคมและการศึกษาแนววิถีพุทธนี้มีความเหมาะสมกับสังคมไทยอย่างยิ่ง เพราะวิถีไทยมี พระพุทธศาสนาเป็นรากฐานและพื้นฐานของวิถีชีวิตและจิตใจ ในปัจจุบันประชากรไทย 95% นับถือ พระพุทธศาสนา ดังนั้น การจัดศึกษาแนววิถีพุทธ จึงมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกับคนไทยเป็นอย่างมาก หน่วยงานภาครัฐ คณะสงฆ์และประชาชนชาวไทย คาดหวังว่าจะเป็นโอกาสและหนทางหลักของ การพัฒนาระบบการศึกษาไทยให้มีเครื่องมือสำคัญที่จะพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ตาม พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2551

2.3.3) จุดมุ่งหมายของสถานศึกษาอาชีวศึกษาวิสุทธิพร

จุดมุ่งหมายของสถานศึกษาอาชีวศึกษาวิสุทธิพรดำเนินไปตามแนวทางการดำเนินงานและ จังหวะก้าวการพัฒนาของสถานศึกษาวิสุทธิพรแต่ละแห่งจะมีความแตกต่างกันได้ ตามลักษณะเฉพาะ ของแต่ละสถานศึกษา อย่างไรก็ตามก้าวอย่างชัดเจนจะมีโอกาสเกิดขึ้นได้จากความพยายามในการ พัฒนาผู้เรียนทั้ง ศิล สมาธิ ปัญญา ควบคู่กันไปอย่างบูรณาการบนวิถีการดำเนินชีวิตธรรมดาที่ส่งเสริม การพัฒนา “การกิน อยู่ ดู ฟัง ให้เป็น” คือ ดำเนินชีวิตได้อย่างรู้เท่าทันและจัดการได้ในลักษณะที่ก่อ ประโยชน์ต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมให้มากที่สุด

ข้อเสนอแนะแนวทางดำเนินการสถานศึกษาวิสุทธิพรของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่ง สถานศึกษาสามารถนำไปปรับใช้ได้ ได้แก่ การจัดลักษณะทางกายภาพสถานศึกษาวิสุทธิพร การพัฒนา บุคลากรและคุณลักษณะบุคลากรที่คาดหวัง การเกื้อกูลสัมพันธ์สถานศึกษาวิสุทธิพรและชุมชน การจัด วิถีพุทธสู่วิถีการเรียนรู้ กิจกรรมเสนอแนะการพัฒนา และการบริหารจัดการสถานศึกษาวิสุทธิพร ซึ่งมี รายละเอียด ดังนี้

1. การจัดลักษณะทางกายภาพสถานศึกษาวิสุทธิพร

หลักการ: ในการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพของสถานศึกษาวิสุทธิพร มีหลักการ ดังนี้ บรรยากาศสงบเงียบ เรียบง่าย ใกล้ชิดกับธรรมชาติ ร่มรื่น ใกล้ชิดชุมชน สะอาด มีระเบียบ ทันสมัยมีการปรับปรุงพัฒนาอยู่เสมอ เป็นแหล่งเรียนรู้ ทั้งด้านวิชาการ วิชาชีพ และคุณธรรม

หลักคิด: สถานศึกษาเป็นปัจจัยภายนอกที่สำคัญต่อการเรียนรู้ พระพุทธเจ้าทรงให้ ความสำคัญกับสถานที่ที่เกี่ยวเนื่องกับการเรียนรู้มาก เหตุการณ์ในพระพุทธศาสนาหลายตอนเน้นถึง ความสำคัญของสถานที่และบรรยากาศ เช่น 1) ทรงเจริญอานาปานสติกรรมฐานเมื่อมีพระชนมายุ 7 พรรษา ณ ใต้ต้นหว้าในบรรยากาศที่เงียบสงบ 2) ทรงเลือกสถานที่ที่ใกล้ชิดธรรมชาติและชุมชน สำหรับบำเพ็ญเพียร 3) เมื่อตรัสรู้แล้วทรงเปลี่ยนสถานที่จากที่ตรัสรู้ไปประทับใต้ต้นไทรและต้นอื่น ๆ 4) ทรงกำหนดเรื่องความสะอาด ความมีระเบียบไว้ในพระวินัยปิฎกว่าด้วยเสนาสนวัตรและเสนาสน ชันธกะ 5) ทรงแสดงภาวะที่เอื้อ เกื้อกูล เหมาะสม สะดวกสบายของสภาพแวดล้อม ซึ่งประมวลกันไว้ 7 ประการ คือ สัปายะ 7 นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้สถานศึกษาในอุดมคติ มี บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนอย่างมีความสุข คือมุ่งเน้นการเรียนรู้ตามธรรมชาติ ปลุกฝังเรื่องความสะอาด ความมีวินัย รวมทั้งการจัดสถานศึกษาให้มีความร่มรื่น มีต้นไม้ มีแหล่งน้ำ บ่อน้ำ ไร่ฟืน ไร่ผลไม้ ปลอดภัยและไม่มีมุมอับ

หลักทำ: สถานศึกษาวิสุทธิพร มีลักษณะทางกายภาพที่เป็นธรรมชาติ ร่มรื่น สวยงาม สะอาด เป็นระเบียบ ปลอดภัย ให้ความรู้สึกที่ผ่อนคลาย สบายกาย สบายใจ มีศูนย์รวมศรัทธาของครู นักเรียนและบุคคลในชุมชน คือมีพระพุทธรูปที่เด่นชวนให้ระลึกถึงพระรัตนตรัย มีสวนพุทธธรรม ประกอบด้วยต้นไม้สำคัญในพระพุทธศาสนา มีป้ายนิเทศ ป้ายคุณธรรม มีอาคารสถานที่ที่สะอาดเป็น ระเบียบและเพียงพอต่อการใช้สอย มีแปลงเกษตร โรงฝึกงานที่เหมาะสมต่อการฝึกฝนคุณธรรมเพื่อ ประกอบสัมมาอาชีวะ มีห้องจริยธรรม ห้องสมุดพระพุทธศาสนา ทุกห้องเรียนมีพระพุทธรูปเพื่อให้

นักเรียนได้เห็นและระลึกถึงพระรัตนตรัยอยู่เสมอ บรรยากาศในห้องเรียนมีความสงบ สะอาด ครูและนักเรียน มีความสามัคคีอยู่เสมอ สื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนทันสมัยและครบครัน ทั้งสื่อที่เกิดจากภูมิปัญญาของครู นักเรียนและชุมชน ตลอดจนสื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุข ปลุกฝังคุณลักษณะใฝ่รู้ใฝ่เรียน และความรู้ที่เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก สถานศึกษาต้องมีความใกล้ชิดธรรมชาติ ชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความสะอาด มีระเบียบเรียบร้อยของสถานศึกษาวิถีพุทธ จะต้องเกิดจากความร่วมมือร่วมใจของนักเรียนทุกคน โดยครูสร้างบรรยากาศของความรักความสามัคคี และความรับผิดชอบ

2. การพัฒนาบุคลากรและคุณลักษณะบุคลากรที่คาดหวัง

หลักการ: ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรมีความสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนในระบบไตรสิกขา ทั้งในฐานะเป็นผู้อบรมสั่งสอน ผู้จัดการเรียนรู้และการเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตน บุคลากรทุกคนพัฒนาตามหลักไตรสิกขา มีคุณลักษณะเป็นผู้มีความรู้พุทธธรรมเป็นอย่างดี ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ สามารถจัดการเรียนรู้ตามวิถีพุทธและเป็นกัลยาณมิตร มีลักษณะของการเป็นผู้ที่ “สอนให้รู้ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น” พร้อมจะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาได้เป็นอย่างดี

หลักคิด: ในการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาควรดำเนินการอย่างต่อเนื่อง มีรูปแบบวิธีการหลากหลาย เหมาะสมกับลักษณะและเงื่อนไขของตนเอง แนวทางสำคัญหนึ่งในการพัฒนาบุคลากร คือ การปฏิบัติธรรมในวิถีชีวิตประจำวัน ทั้งนี้ผู้บริหารควรเป็นผู้นำในการพัฒนาตนเองและการปฏิบัติเป็นตัวอย่าง

หลักทำ: แนวทางการพัฒนาบุคลากร เช่น ค้นหาบุคลากรแกนนำ วางแผนพัฒนาบุคลากรโดยการสร้างศรัทธา สร้างความเข้าใจด้วยวิธีที่เหมาะสมกับลักษณะของบุคลากร จัดกิจกรรมที่เป็นตัวอย่างสะท้อนให้เห็นความสำเร็จ ทั้งกิจกรรมรูปธรรมและกิจกรรมพัฒนาจิต มีการยกย่องชมเชย บุคลากรที่พัฒนาจนเป็นแบบอย่างได้ เป็นต้น ลักษณะแนวกิจกรรมพัฒนาบุคลากร เช่น จัดอบรมใหญ่ประจำปี จัดการพัฒนาคัด เจริญปัญญา rays สัปดาห์หรือรายเดือน จัดกลุ่มสนทนาธรรม จัดฟังเทศน์ ปฏิบัติในธรรมวันสำคัญ เป็นต้น

คุณลักษณะสำคัญของบุคลากรสถานศึกษาวิถีพุทธ

ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นผู้ที่มีศรัทธาในพระพุทธศาสนา ละเลิกอบายมุข ถือศีล 5 เป็นนิจ มีอุดมการณ์ที่จะพัฒนาตนเองและดำเนินชีวิตที่ติงาม เป็นผู้นำและปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างในการทำมาดี

ครู อาจารย์ และบุคลากร เป็นผู้ที่มีศรัทธาในพระพุทธศาสนา ละเลิกอบายมุข ถือศีล 5 เป็นนิจ มีอุดมการณ์ที่จะพัฒนาตนเองและดำเนินชีวิตที่ติงาม และมีความเป็นกัลยาณมิตรต่อศิษย์

3. การเกื้อกูลสัมพันธ์สถานศึกษาวิถีพุทธและชุมชน

หลักการ: สถานศึกษาวิถีพุทธกับชุมชนซึ่งประกอบด้วยบ้าน วัด และสถาบันอื่น ๆ ในชุมชน มีความเป็นกัลยาณมิตรต่อกัน เกื้อกูลร่วมมือกันและกันในการพัฒนานักเรียน และพัฒนาชุมชน สังคมในวิถีแห่งพุทธธรรมเพื่อประโยชน์สุขร่วมกัน

หลักคิด: สถานศึกษาวิถีพุทธเพียรพัฒนาตนเองให้มีผลการพัฒนานักเรียนเป็นที่ยอมรับและศรัทธาของชุมชน เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษา จัดระดมสรรพ

กำลังลักษณะต่าง ๆ อย่างหลากหลาย ในการพัฒนางานทุกด้านของสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนานักเรียน

สถานศึกษาวิพุทธรบริการวิชาการ อาคารสถานที่ ร่วมมือสนับสนุนกับชุมชนในการพัฒนาภูมิธรรม ภูมิปัญญา คุณธรรมจริยธรรม และกิจกรรมสัมมาอาชีวะต่าง ๆ เป็นต้น แก่ชุมชน สังคม ด้วยเมตตาธรรมและด้วยความเป็นกัลยาณมิตร เพื่อให้เกิดความเจริญงอกงามและสันติสุข

หลักทำ: สถานศึกษาอาจพิจารณากำหนดและดำเนินงานตามวิสัยทัศน์ และแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา ซึ่งบ่งชี้ถึงความเป็นวิพุทธรอย่างเข้มแข็งและต่อเนื่อง จนบังเกิดผลที่ชัดเจนทั้งในด้านการบริหารจัดการ ด้านลักษณะทางกายภาพ ด้านบุคลิกภาพและคุณธรรมของครู อาจารย์ นักเรียนและบุคลากรของสถานศึกษาจนเป็นภาพที่เห็นได้ชัดเจน เช่น ผู้บริหารมีคุณธรรม มีการบริหารจัดการโดยใช้หลักเมตตาธรรม ครูมีความเป็นกัลยาณมิตร นักเรียนมีกิริยาวาจาสุภาพ มีน้ำใจ มีคุณธรรม เป็นลักษณะเด่นที่บุคคลทั่วไปเห็นได้ชัดเจน พร้อมกันนั้นสถานศึกษาวิพุทธรมีลักษณะเปิดกว้างสู่ชุมชนและสังคม พร้อมทั้งจะรับฟังความคิดเห็นเพื่อการปรับปรุงพัฒนาอยู่เสมอ และพร้อมที่จะให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชนสังคม ด้วยความเกื้อกูลกันและกันอย่างต่อเนื่อง

กิจกรรมเสนอแนะเกื้อกูลสัมพันธ์ เช่น

1. สถานศึกษา บ้าน วัด ชุมชน ดำเนินกิจกรรมร่วมกันในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและวันตามประเพณี เช่น กิจกรรมหล่อเทียนพรรษา กิจกรรมวันพ่อวันแม่ เป็นต้น
2. สถานศึกษาร่วมกิจกรรมของวัดและชุมชน เช่น กิจกรรมทำความสะอาดวัด หรือกิจกรรมช่วยเหลือสังคมอื่น ๆ เช่น นำอาหารไปเลี้ยงคนชราที่บ้านพักคนชรา เป็นต้น
3. สถานศึกษาต้องเป็นของชุมชนโดยเปิดต้อนรับผู้ปกครองและชุมชนตลอดเวลา (Open House) เพื่อให้ผู้ปกครองได้มีโอกาสเสนอข้อคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการกิจต่าง ๆ เช่น เชิญผู้ทรงภูมิปัญญาทางพระพุทธศาสนา ภูมิปัญญาท้องถิ่น มาช่วยสถานศึกษาในการจัดการเรียนรู้ เป็นต้น
4. เปิดห้องสมุดเพื่อให้ชุมชนใช้บริการได้ในวันหยุด รวมทั้งสนามกีฬา หอประชุม เป็นต้น
5. เป็นศูนย์กลางของชุมชนในด้านวิชาการ วิชาชีพ เช่น จัดอบรมให้ความรู้แก่ผู้ปกครองในเรื่องอาชีพพิเศษต่าง ๆ จัดร้านค้าของสถานศึกษาเพื่อให้ผู้ปกครองนำผลิตผลทางเกษตร ผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ มาขาย โดยให้นักเรียนเป็นผู้ดูแลกิจการ เป็นต้น
6. ร่วมกับวัดในชุมชนจัดการเรียนธรรมศึกษา กิจกรรมทางด้านศาสนาต่าง ๆ เช่น นิมนต์พระสงฆ์มาแสดงพระธรรมเทศนา เป็นต้น
7. จัดกิจกรรมเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษา บ้าน วัด ชุมชน เช่น จัดการแข่งขันกีฬา เป็นต้น
8. เสริมความเข้มแข็งของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เช่น การเยี่ยมบ้านนักเรียน เป็นต้น
9. ประชาสัมพันธ์ผลงานของสถานศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ เช่น จัดทำวารสารของสถานศึกษา เผยแพร่แก่ผู้ปกครอง ศิษย์เก่า ชุมชน เป็นต้น

10. ยกย่องเชิดชูเกียรติของผู้กระทำความดีทั้งครู อาจารย์ นักเรียน บุคลากร ของสถานศึกษาและบุคคลในชุมชน เพื่อให้เป็นตัวอย่างแก่บุคคลทั่วไป เพื่อให้วิถีพุทธเป็นวิถีชีวิตของคนทั้งชุมชน

4. การจัดวิถีพุทธสู่วิถีการเรียนรู้

หลักการ: จัดวิถีพุทธสู่วิถีการเรียนรู้ ได้แก่ บูรณาการพุทธธรรมสู่การจัดการเรียนรู้ และการปฏิบัติจริงที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตอย่างต่อเนื่อง สม่่าเสมอ เพื่อนำสู่การรู้ เข้าใจ ความจริง จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในทุกสถานการณ์ ทุกสถานที่ ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อมและ ประสานความร่วมมือ วัด/คณะสงฆ์ และชุมชนในการจัดการเรียนรู้

หลักธรรมสำคัญสู่การจัดการเรียนรู้สถานศึกษาวิถีพุทธ ได้แก่ ปรัตถิมะ โยนิโส มนสิการ ไตรสิกขา ปัญญาวิมุตติธรรม

หลักทำ: แนวการจัดการเรียนรู้สถานศึกษาวิถีพุทธ ประกอบด้วย

1. หลักสูตรสถานศึกษา: สอดแทรก เพิ่มเติมพุทธธรรมในวิสัยทัศน์ คุณลักษณะอัน พึงประสงค์ของนักเรียน เพิ่มเติมคุณธรรม จริยธรรม ในผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ให้มีการบูรณาการ พุทธธรรมในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระ และสอดแทรกความรู้ และการปฏิบัติจริงในการ เรียนรู้ทุกกลุ่มสาระ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและสถานการณ์อื่น ๆ นอกห้องเรียน ได้แก่ บูรณาการใน การเรียนรู้ บูรณาการในวิถีชีวิต และบูรณาการไตรสิกขาเข้าในชีวิตประจำวัน

2. ผู้สอน: เป็นตัวอย่างที่ดีในลักษณะ “สอนให้รู้ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น” อย่างสม่ำเสมอเป็น กัลยาณมิตรของผู้เรียน มีเมตตาธรรม ความอ่อนโยน อุดหนุน อดกลั้น และสร้างเสริมกำลังใจแก่เรียนอยู่เสมอ

3. กระบวนการเรียนรู้: พัฒนาผู้เรียนรอบด้าน สมดุล สมบูรณ์ทั้งกาย (กายภาวนา) ความประพฤติ (ศีลภาวนา) จิตใจ (จิตตภาวนา) ปัญญา (ปัญญาภาวนา) จัดโอกาสส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ เรียนรู้ และปฏิบัติธรรมอย่างสอดคล้องกับวิถีชีวิต (กิน อยู่ ดู ฟัง) สร้างเสริมให้เกิดวัฒนธรรมแสวง ปัญญาและวัฒนธรรมเมตตา และเน้นให้เกิดการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการ เข้าใจและค้นพบคุณค่า แท้ของสรรพสิ่ง

5. กิจกรรมเสนอแนะการพัฒนา

หลักการ: กระบวนการพัฒนาผู้เรียน คือ การจัดกิจกรรมอย่างหลากหลาย ต่อเนื่อง เป็นวิถีชีวิตเพื่อให้ผู้เรียนรู้จักคิด มีการฝึกปฏิบัติเสมอ ๆ ทั้งด้านความประพฤติ (ศีล) จิตใจ (สมาธิ) และปัญญา (ปัญญา) เพื่อให้เกิดการพัฒนาทั้ง 3 ด้าน ไปพร้อม ๆ กัน

หลักคิด: การศึกษาแนวพุทธปรัชญาการศึกษาของสถานศึกษาวิถีพุทธ คือ กระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ทั้งในด้านความประพฤติ (ศีล) จิตใจ (สมาธิ) ปัญญา (ปัญญา) เพื่อความ เจริญงอกงามในทุกขั้นตอนของชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การกิน อยู่ ดู ฟัง ในชีวิตประจำวันที่มี สติสัมปชัญญะคอยกำกับเพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาตนจนเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาสังคมและ สิ่งแวดล้อมให้เจริญสืบไป และเนื่องจากพุทธศาสนามีหลักการพัฒนามานุษย์ทุกคนมีศักยภาพที่จะ ฝึกฝนและพัฒนาได้ ประกอบกับวิเคราะห์ผู้เรียนว่ามีสติปัญญา อุปนิสัย ความพร้อมและภูมิหลังที่ แตกต่างกัน การพัฒนาผู้เรียนจึงเน้นที่ตัวผู้เรียนแต่ละคนเป็นสำคัญ

หลักทำ: ในการจัดกิจกรรมของสถานศึกษาวิถีพุทธนั้น ครูและผู้บริหารสามารถจัดพัฒนาได้ตามหลักการ หลักคิดข้างต้น โดยให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา ทั้งนี้ แนวทางจัดกิจกรรม 4 ลักษณะ ได้แก่

1. กิจกรรมเสริมเนื้อหาสาระตามหลักสูตร เช่น พิธีแสดงตนเป็นพุทธมามกะ ประกวดมารยาทชาวพุทธ กิจกรรมค่ายพุทธบุตร (ตามสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา) กิจกรรมบริหารจัดการจิตเจริญปัญญา เรียนธรรมศึกษา/สอบธรรมศึกษา และบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน เป็นต้น

2. กิจกรรมประจำวัน/ประจำสัปดาห์ เช่น กิจกรรมหน้าเสาธง อาทิ กิจกรรมที่กระทำเพื่อรำลึกถึงชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ (ก่อนเคารพธงชาติ) กิจกรรมไหว้พระสวดมนต์ แผ่เมตตา สงบนิ่ง (สมาธิ) กิจกรรมพุทธศาสนสุภาษิตวันละบท กิจกรรมนั่งไหว้พี่ (ในแถวหน้าเสาธง) กิจกรรมเดินแถวอย่างมีสติ เป็นต้น กิจกรรมทำความดีระหว่างวัน อาทิ กิจกรรมเดินอย่างมีสติก่อนเข้าโรงอาหาร กิจกรรมกล่าวคำพิจารณาอาหารก่อนการรับประทานอาหาร กิจกรรมรับประทานอาหารอย่างมีสติ เช่น มีกติกากว่า ไม่ดั่ง ไม่หก ไม่เหลือ และกิจกรรมนั่งสมาธิ 1 นาทีก่อนเรียน เป็นต้น กิจกรรมก่อนเลิกเรียน อาทิ กิจกรรมไหว้พระสวดมนต์ กิจกรรมรำลึกพระคุณของผู้มีพระคุณ และกิจกรรมท่องอาขยานสร้างสมาธิ เป็นต้น และกิจกรรมประจำสัปดาห์ อาทิ กิจกรรมสวดมนต์สรภัญญะประจำสัปดาห์ กิจกรรมทำบุญตักบาตรประจำสัปดาห์ (อาจทำในวันพระหรือวันที่สถานศึกษากำหนด) เป็นต้น

3. กิจกรรมเนื่องในโอกาสวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น กิจกรรมวันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันมาฆบูชา และวันเข้าพรรษา สถานศึกษา ผู้ปกครองและชุมชน ร่วมกิจกรรม อาทิ ทำบุญ ตักบาตรบริเวณสนามของสถานศึกษา ฟังพระเทศน์ (โดยนักเรียนเป็นผู้ดำเนินพิธีกรรม) และเวียนเทียนทั่ววัด หรือในสถานศึกษา เป็นต้น หล่อเทียนพรรษา และร่วมกับชุมชนในการหล่อเทียนและแห่เทียนพรรษา และ สถานศึกษาจัดบรรยายภาควันสำคัญทางศาสนา เปิดเพลงธรรมะทางวิทยุของสถานศึกษา (เสียงตามสาย) เป็นต้น

4. กิจกรรมพิเศษอื่น ๆ เช่น กิจกรรมไขปัญหาธรรม กิจกรรมวันสำคัญของชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ กิจกรรมการประเมินผลการทำความดี กิจกรรมยกย่องเชิดชูเกียรติผู้ทำความดี กิจกรรมอาสาตาวีเศษ (มีผู้สังเกตพฤติกรรมของผู้ปฏิบัติธรรม) กิจกรรมบันทึกความดีของผู้ปฏิบัติธรรม กิจกรรมต้นไม้พูดได้ (เน้นคติธรรม) กิจกรรมจัดนิทรรศการผลงานทางพระพุทธศาสนา กิจกรรมสมათานศีลในวันพระ กิจกรรมสร้างสรรค์สังคม เช่น ทำความสะอาดห้องน้ำ และกิจกรรมอบรมธรรมะ 5 นาที (อาจจัดสัปดาห์ละ 1 ครั้ง) เป็นต้น

6. การบริหารจัดการสถานศึกษาวิถีพุทธ

การพัฒนาสู่สถานศึกษาวิถีพุทธที่ชัดเจนมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องพิจารณาองค์ประกอบและลำดับขั้นตอนที่เป็นระบบ และลำดับขั้นตอนขององค์ประกอบต่อไปนี้ เป็นข้อเสนอเชิงตัวอย่างที่สถานศึกษาสามารถนำไปพิจารณาปรับใช้ได้ตามความเหมาะสม ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ขั้นเตรียมการ: ที่จะทำให้การจัดสถานศึกษาวิถีพุทธดำเนินไปโดยสะดวกด้วยศรัทธาและฉันทะ

2. ขั้นตอนการ จัดสภาพและองค์ประกอบ: ที่จะเป็นปัจจัย เป็นกิจกรรม เป็นเครื่องมือสู่การพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับลักษณะแห่งปัญญาคุณธรรม

3. ขั้นตอนการพัฒนาผู้เรียนและบุคลากรตามระบบไตรสิกขา: ซึ่งเป็นขั้นตอนที่เป็นหัวใจของการดำเนินการสถานศึกษาวิสุทธิ ซึ่งต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

4. ขั้นตอนสนับสนุนใกล้ชิด: ที่จะช่วยให้การดำเนินการทุกส่วนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพด้วยท่าทีความเป็นกัลยาณมิตร

5. ขั้นตอนปรับปรุงและพัฒนาต่อเนื่อง: ที่จะเน้นย้ำการพัฒนาว่าต้องมีมากขึ้น ๆ ด้วยหลักธรรมอิทธิบาท 4 และอุปปัญญาธรรม 2

6. ขั้นตอนประเมินผล และเผยแพร่ผลการดำเนินการ: ที่จะนำข้อมูลผลการดำเนินงานสู่การเตรียมการที่จะดำเนินการในรอบปีต่อไป หรือใช้กับโครงการต่อเนื่องอื่นและนำผลสรุปจัดทำรายงานผลการดำเนินงานแจ้งแก่ผู้เกี่ยวข้องให้ทราบ

ขั้นตอนการดำเนินงานสถานศึกษาวิสุทธิ 6 ขั้นตอน ดังนี้

แผนภาพที่ 2.1 ขั้นตอนการบริหารจัดการโรงเรียนวิสุทธิ

จากแผนภาพที่ 2.1 ขั้นตอนการบริหารจัดการสถานศึกษาวิพุท 6 ขั้นตอน แต่ละขั้นตอนมีแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

1. การเตรียมการ เป็นขั้นตอนความพยายามที่จะเตรียมสิ่งที่จะทำให้การดำเนินการพัฒนาเป็นไปได้โดยสะดวก ซึ่งมีประเด็นสำคัญที่ต้องคำนึงถึงในการเตรียมการ เช่น

1) การหาที่ปรึกษา แหล่งศึกษา และเอกสารข้อมูลต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ปรึกษาที่เป็นกัลยาณมิตรในการพัฒนาวิพุท ซึ่งอาจจะเป็นพระภิกษุหรือคฤหัสถ์ที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ มีศรัทธาและความรู้ชัดในพุทธธรรม ถ้าเป็นคฤหัสถ์ควรเป็นแบบอย่างในสังคมได้ เช่น เป็นผู้ไม่ข้องแวะในอบายมุข เป็นผู้ทรงศีล ผู้ปฏิบัติธรรม เป็นต้น ที่ปรึกษาจะมีความจำเป็นมากโดยเฉพาะในระยะเริ่มของการพัฒนา

2) การเตรียมบุคลากร คณะกรรมการสถานศึกษา นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ให้มีความตระหนักในคุณประโยชน์ที่จะเกิดขึ้น ให้เกิดศรัทธาและฉันทะในการร่วมกันพัฒนาสถานศึกษาวิพุท ด้วยปัญญาเข้าใจทิศทางจากศรัทธาและฉันทะการพัฒนาร่วมกัน ความสำเร็จในการพัฒนาคาดหมายได้ว่าจะเกิดขึ้นได้ไม่ยาก สำหรับวิธีการเตรียมผู้เกี่ยวข้องนี้สามารถดำเนินการได้หลากหลายตั้งแต่วิธีทั่วไป เช่น การประชุมชี้แจง การสัมมนา จนถึงการประชุมสัมพันธที่หลากหลาย การร่วมกันศึกษาดูงาน เป็นต้น

3) การกำหนดเป้าหมาย จุดเน้น หรือวิสัยทัศน์ และแผนงาน ที่ชัดเจนทั้งระยะยาวและแผนปฏิบัติการรายปีก็ตามที่ผู้เกี่ยวข้องเห็นพ้องกันจะเป็นหลักประกันความชัดเจนในการดำเนินการพัฒนาสถานศึกษาวิพุทได้อย่างดี อันเป็นส่วนสำคัญของการเตรียมการที่ดี (กระทรวงศึกษาธิการ, หน้า 8-29)

2.3.5 การพัฒนาสถานศึกษาอาชีวศึกษาวิพุท

การดำเนินการจัดสภาพและองค์ประกอบ เป็นการดำเนินการจัดปัจจัยต่าง ๆ ของการพัฒนาผู้เรียน ซึ่งประกอบไปด้วยสภาพทั้งกายภาพและองค์ประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอันจะนำสู่การเป็นปัจจัยในการพัฒนาผู้เรียนตามหลักปัญญาธรรม 4 ประการ คือ 1) การอยู่ใกล้คนดี ใกล้ผู้รู้ มีข้อมูลมีสื่อที่ดี (สัปปุริสสังเสวะ) 2) การใส่ใจศึกษาเล่าเรียน โดยมีฐานของหลักสูตร การเรียนการสอนที่ดี (สัทธัมมัสสนะ) 3) การมีกระบวนการคิดที่ดี คิดถูกวิธี โดยมีสภาพและบรรยากาศที่ส่งเสริม (โยนิโสมนสิการ) 4. ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรมหรือนำความรู้ไปใช้ในชีวิตได้เหมาะสม (ธัมมานุวัตรปฏิบัติ) สภาพและองค์ประกอบที่สำคัญที่จำเป็นต้องจัดส่งเสริมให้เกิดวิพุท ตัวอย่างเช่น

1. หลักสูตรสถานศึกษา หน่วยการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของการเรียนการสอนที่สถานศึกษาวิพุทควรคำนึงถึงอย่างยิ่ง แนวคิดหนึ่งของการจัด คือการบูรณาการหลักธรรมทั้งที่เป็นความรู้ (K) ศรัทธา ค่านิยม คุณธรรม (A) และการฝึกปฏิบัติหลักธรรม (P) ในการเรียนการสอนโดยอาจกำหนดในระดับจุดเน้นหลักสูตรสถานศึกษาที่แทรกในทุกองค์ประกอบหลักสูตรสถานศึกษา หรือกำหนดในระดับหน่วยการเรียนรู้ หรือแผนการจัดการเรียนรู้ที่ครูจะนำสู่การจัดการเรียนรู้ต่อไป 2. การเตรียมกิจกรรมนักเรียนที่สถานศึกษาต้องคิดและ

กำหนดให้เหมาะสมกับผู้เรียนของตนมากที่สุด ซึ่งลักษณะกิจกรรมที่กำหนดมีหลากหลายทั้งที่เป็นกิจกรรมประจำวัน ประจำสัปดาห์หรือประจำโอกาสต่าง ๆ และกิจกรรมวิถีชีวิต ซึ่งถ้าสถานศึกษาเลือกกำหนดและเตรียมการไว้ล่วงหน้า จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน อีกทั้งสะท้อนให้เห็นถึงคำกล่าวที่ว่า “การศึกษาเริ่มต้นเมื่อคนกิน อยู่ ดู ฟังเป็น”

3. การจัดสภาพสถานศึกษา ครอบคลุมถึงอาคารสถานที่ ห้องเรียน แหล่งเรียนรู้ สภาพแวดล้อม อาณาบริเวณของสถานศึกษาซึ่งจำเป็นต้องคำนึงถึงการจัดให้เหมาะสมและมุ่งเน้นที่จะส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาไตรสิกขาให้มากที่สุด ทั้งที่ผ่านระบบการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษา และผ่านการเรียนรู้วิถีชีวิตจริงจาก “การกิน อยู่ ดู ฟัง” ในชีวิตประจำวัน

4. การจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ โดยผ่านการเตรียมการ การมอบหมายการรับผิดชอบของบุคลากรในการจัดกิจกรรมส่งเสริม หรือดูแลให้บรรยากาศปฏิสัมพันธ์ที่ดีเป็นกัลยาณมิตรเกิดขึ้นอย่างจริงจังต่อเนื่อง โดยจัดผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย อาทิ การกระตุ้นทุกคนทำตนเป็นตัวอย่างที่ดี การยกย่องผู้ทำดี การปลูกศรัทธาค่านิยมปฏิบัติดีปฏิบัติชอบต่อผู้อื่น เป็นต้น

การดำเนินการพัฒนาตามระบบไตรสิกขา จุดเน้นการดำเนินการพัฒนา คือ นักเรียนของสถานศึกษา โดยเป็นการพัฒนาตามระบบไตรสิกขาที่เป็นลักษณะบูรณาการ ทั้งในกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรและกิจกรรมวิถีชีวิตต่าง ๆ ที่ส่งเสริม “การกิน อยู่ ดู ฟังให้เป็น” เป้าหมายการพัฒนาจัดให้มีความชัดเจนที่พัฒนาทั้งองค์รวมของชีวิต ที่จะนำไปสู่การพัฒนาชีวิตที่สมบูรณ์ในที่สุด นอกจากการพัฒนาผู้เรียนอันเป็นภาระหลักแล้วสถานศึกษาจำเป็นต้องไม่ละเลยการพัฒนาบุคลากรของตนเองทั้งหมดด้วย เพราะบุคลากรโดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือ ครูและผู้บริหารจะเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาผู้เรียน ดังนั้น ยิ่งบุคลากรได้รับการพัฒนาตามระบบไตรสิกขามากเท่าไรจะส่งผลดีต่อการช่วยให้นักเรียนได้รับการพัฒนามากขึ้นเท่านั้น

การดำเนินการพัฒนาผู้เรียนและบุคลากรตามระบบไตรสิกขานี้จะดำเนินการได้ดี หากในขั้นเตรียมการ ขั้นดำเนินการจัดสภาพและองค์ประกอบ และขั้นดูแลสนับสนุนใกล้ชิด ดำเนินการได้อย่างดี เพราะต่างเป็นเหตุปัจจัยที่สำคัญในการดำเนินการพัฒนาผู้เรียน

การดูแลสนับสนุนใกล้ชิด เป็นขั้นตอนสำคัญในการเป็นปัจจัยส่งเสริมให้การดำเนินการพัฒนาเป็นไปอย่างราบรื่นมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ลักษณะของการดูแลสนับสนุนที่เหมาะสม ควรมีลักษณะของความเป็นกัลยาณมิตรที่ปรารถนาดีต่อกัน ปรารถนาดีต่อการพัฒนาผู้เรียนหรือต่อ งาน กิจกรรมที่สำคัญของขั้นนี้ คือ การนิเทศติดตาม ที่จะดูแลการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ การให้คำปรึกษาและชี้แนะผู้ปฏิบัติ การให้ความช่วยเหลือทางวิชาการ ฯลฯ การสนับสนุน ทั้งทรัพยากรข้อมูลและเครื่องมือต่าง ๆ ในการช่วยดำเนินการให้เป็นไปได้อย่างราบรื่น การรวบรวม ข้อมูลและการประเมินผลระหว่างดำเนินการ อันจะเป็นฐานของการปรับปรุงต่อเนื่องต่อไป หรือแม้เป็น ข้อมูลในการพิจารณาจัดการดูแลสนับสนุนได้อย่างเหมาะสม

การปรับปรุงและพัฒนาต่อเนื่อง เป็นขั้นตอนของระบบบริหารจัดการที่กำหนดเพื่อนำการพัฒนาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยนำข้อมูลในขั้นตอนต้น ๆ มาพิจารณาแล้วกำหนดปรับปรุงหรือพัฒนางานที่กำลังดำเนินการอยู่ให้ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้องค์กรที่สนับสนุนการปรับปรุงและพัฒนางานเป็นไปอย่างชัดเจนต่อเนื่อง คือ การมีอิทธิบาท 4 (ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา) และอุปนิสัย 2 (ความไม่สันโดษในกุศลธรรม และความไม่ระย่อในการพากเพียร) เป็นต้น

การประเมินผลและเผยแพร่ผลการดำเนินงาน เป็นขั้นตอนที่จะสะท้อนให้ทราบถึงผลการดำเนินงานในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ อาจเป็น 1 ปี หรือ 3 ปี หรือเมื่อเสร็จสิ้นกิจกรรมเป็นต้น และในการประเมินจะเน้นข้อมูลที่เป็นเชิงประจักษ์ เชื่อถือได้ ให้ข้อมูลที่ชัดเจน ที่สามารถนำไปสู่การเผยแพร่หรือรายงานผู้เกี่ยวข้องให้ทราบผลการดำเนินงานนั้น ๆ และนำไปเป็นข้อมูลในการวางแผนดำเนินการอื่น ๆ ต่อไป และในระบบประกันคุณภาพ ขั้นตอนนี้มีความสำคัญไม่น้อยต่อการเสนอให้ผู้เกี่ยวข้องยอมรับในการดำเนินการและบริหารจัดการ⁷⁰

2.4. ทฤษฎีการเรียนรู้

2.4.1 ที่มาและประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับการเรียนรู้

การศึกษาหรือการเรียนรู้เป็นเรื่องที่สำคัญของมนุษย์ทุกคนและเป็นเครื่องมือในการพัฒนาศักยภาพของตนทั้งด้านความรู้ ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม สุขภาพและการดำเนินชีวิตในสังคมอย่างมีความสุขและเป็นกระบวนการที่ทำให้มนุษย์เจริญงอกงามขึ้น อริสโตเติล (Aristotle) นักปรัชญาการศึกษาได้ให้ความหมายของการศึกษาหรือการเรียนรู้ว่า มีจุดมุ่งหมายเพื่อการสร้างคุณธรรมและคุณธรรมเกิดจากความรู้และการฝึกจิตใจให้มีศีลธรรม เรียกว่า Character Development วิชัย ต้นศิริ กล่าวว่า การฝึกจิตใจให้มีศีลธรรมต้องฝึกภาคปฏิบัติ มิใช่เพียงสอนคุณธรรมในภาคทฤษฎี⁷¹ สอดคล้องกับแนวคิดของพระราชวรมุนี (ป.อ.ปยุตโต) ที่ได้ให้นิยามการศึกษาหรือการเรียนรู้ว่าเป็นการพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์⁷² นอกจากนั้นท่านยังได้กล่าวอีกว่าหมายถึง การเรียนรู้ การฝึกฝน การพัฒนาตน การพัฒนาคนให้มีปัญญาที่จะทำกรรมได้ถูกต้อง จึงต้องมีการศึกษาที่เรียกว่า ศึกษา คือต้องศึกษา ต้องเรียนรู้ ต้องพัฒนาตนโดยไม่ประมาทการฝึกฝนแก้ไข ปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ ดังนั้น การเรียนรู้จึงเป็นการกระทำเพื่อทำให้เกิดการพัฒนาภายในตัวตนทั้งด้านจิตใจ ร่างกาย สังคม และสติปัญญา เพื่อให้เป็นบุคลากรที่ดีในองค์กร เป็นประชาชนที่ดีของสังคม ทั้งนี้ตลอดชีวิตของมนุษย์ จำเป็นต้องเรียนรู้ทั้งจากธรรมชาติ ภูเขา ต้นไม้ สิ่งแวดล้อม เหตุการณ์ บุคคลรอบข้างหรือแม้แต่ความรู้สึกรู้สึกนึกคิดภายในใจของตนเพื่อให้เกิดการพัฒนาให้รู้เท่าทัน

⁷⁰ กระทรวงศึกษาธิการ, แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), 2546, หน้า 29.

⁷¹ วิชัย ต้นศิริ, **อุดมการณ์ทางการศึกษา: ทฤษฎีและภาคปฏิบัติ**, (พิมพ์ครั้งที่ 2), (กรุงเทพมหานคร: สามลดา, 2550), หน้า 8.

⁷² พระราชวรมุนี (ป.อ. ปยุตต์ ปยุตโต), **ทางสายกลางของการศึกษาไทย**, (กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์ พรินท์ติ้งกรุ๊ป, 2530), หน้า 70.

และปฏิบัติตนต่อโลกธรรม (โลกธรรม 8 คือ มีลาภ สุนัขเสีย มียศ เสื่อมยศ ตีเดียวน สรรเสริญ ความสุข และ ความทุกข์) ได้โดยไม่ตกเป็นทาสของโลกธรรม 8⁷³

2.4.2 ความหมายเกี่ยวกับการเรียนรู้

การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ซับซ้อนทั้งนักจิตวิทยาและนักการศึกษา ได้ทำการศึกษา ค้นคว้าเกี่ยวกับคุณลักษณะและธรรมชาติของการเรียนรู้แล้วทำให้นิยามความหมายของการเรียนรู้ เอาไว้มากมายในที่นี้จะขอยกตัวอย่างมาเป็นสังเขปเพื่อเป็นแนวทางการหาข้อสรุป ดังนี้

โดนัลด์ คลาร์ก (Donald Clark) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ไว้ว่า การเรียนรู้ คือ กระบวนการเพิ่มพูนและปรับแต่งศักยภาพของพฤติกรรมที่ค่อนข้างถาวรซึ่งสามารถวัดได้ อันเป็น ผลมาจากการได้รับการฝึกฝน การได้รับความรู้ การฝึกทักษะ การเรียนการสอนและการมี ประสบการณ์มาก่อน⁷⁴

เบอร์ตัน (Burton) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ไว้ว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวบุคคลและเป็นปฏิสัมพันธ์ (Interaction) เกิดขึ้นจากสิ่งแวดล้อม (Environment) ซึ่งจะทำให้บุคคลได้ตอบสนองความต้องการของตนและทำให้สามารถต่อสู้กับสภาพแวดล้อมได้อย่างเหมาะสมต่อไป⁷⁵

ครอว์และครอว์ (Crow and Crow) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ไว้ว่า การเรียนรู้เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลง (Change) การได้รับลักษณะนิสัย ความรู้ และทัศนคติทั้งหลาย การเรียนรู้จึงทำให้บุคคลมีการปรับตัวทั้งในด้านส่วนตัว และทางด้านสังคม การเปลี่ยนแปลงใด ๆ จึง ย่อมจะมีการเรียนรู้เกิดขึ้นเสมอ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจึงอยู่ในกระบวนการเรียนรู้ (Learning Process)⁷⁶

แฮร์ริสและชววนส์ (Harris and Schawahn) ได้กล่าวถึงความหมายของการเรียนรู้ไว้ว่า การเรียนรู้ เป็นการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากประสบการณ์ และได้แยกให้เห็นถึง ประเด็นสำคัญ 3 ประการที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ ดังนี้

1) การเรียนรู้ในลักษณะผลผลิต (Learning as Product) โดยเน้นให้เห็น ความสำคัญของผลลัพธ์ขั้นสุดท้าย นั่นคือผลของการเรียนรู้ (Outcome of Learning) ซึ่งได้มาจาก ประสบการณ์

⁷³ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, (พิมพ์ครั้งที่ 10), (กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอส.อาร์. พรินติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, 2548), หน้า 295.

⁷⁴ โดนัลด์ คลาร์ก (Donald Clark) อ้างถึงใน พรพิมล พรพิระชนม์, **การจัดกระบวนการเรียนรู้**, (สงขลา: เทมการพิมพ์สงขลา, 2550), หน้า 13.

⁷⁵ เบอร์ตัน (Burton), อ้างถึงใน พรพิมล พรพิระชนม์, **การจัดกระบวนการเรียนรู้**, (สงขลา: เทมการพิมพ์สงขลา, 2550), หน้า 4.

⁷⁶ ครอว์และครอว์ (Crow and Crow), อ้างถึงใน พรพิมล พรพิระชนม์, **การจัดกระบวนการเรียนรู้**, (สงขลา: เทมการพิมพ์สงขลา, 2550), หน้า 5.

2) การเรียนรู้ในลักษณะกระบวนการ (Learning as Process) โดยเน้นความสำคัญเกี่ยวกับเหตุการณ์และกระบวนการที่ทำให้บุคคลเกิดการเรียนรู้หรือสิ่งที่เกิดขึ้นระหว่างการเรียนรู้จนกระทั่งทำให้บุคคลเกิดการเรียนรู้

3) สิ่งที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ (Learning as Function) เป็นการศึกษาค้นคว้าเพื่อหาสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ เช่น แรงจูงใจ ความตั้งใจในการเรียนรู้ หรือการถ่ายโยงการเรียนรู้ (Transformation of Learning) สิ่งเหล่านี้ล้วนมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ของมนุษย์⁷⁷

โรเจอร์ (Roger) ได้กล่าวถึงการเรียนรู้ไว้ว่า หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่ทำให้ได้รับความรู้ ความเข้าใจ ที่ขึ้นอยู่กับความสามารถในการจำ และสามารถพิจารณาการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ใน 2 ลักษณะ คือ

1) เป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีลักษณะเป็นไปโดยอัตโนมัติ (Automatic) ในการเรียนรู้สิ่งใหม่ โดยเฉพาะการเรียนรู้ตามอรรถาศัย หรือการเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการซึ่งเกิดขึ้น โดยที่ผู้เรียนไม่ได้ตั้งใจ (Unintended Learning)

2) เป็นการเปลี่ยนแปลงโดยตั้งใจและต้องใช้ความพยายาม (Purpose and Effort) ต้องมีการวางแผนในการเรียน ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงของการเรียนรู้ทั้งสองลักษณะจะต้องเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ค่อนข้างถาวร (Permanence changes)⁷⁸

พิมล พรพีระชนม์ ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ไว้ว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการอันซับซ้อนที่ทำให้พฤติกรรมของบุคคลเปลี่ยนแปลงไปอันเนื่องมาจากประสบการณ์ที่ได้รับผ่านประสาทสัมผัส สามารถเกิดขึ้นได้โดยตั้งใจและไม่ตั้งใจ ทั้งนี้ผลของการเรียนรู้จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมใน 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ (Knowledge) ด้านทักษะหรือกระบวนการ (Skill Process) และด้านความรู้สึก (Affective)⁷⁹

กล่าวโดยสรุป การเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการที่ทำให้คนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความคิด ซึ่งเกิดจากการดู ได้ยิน ตมกลิ่น ลิ้มรส สัมผัส การอ่าน การนึกคิด การใช้เทคโนโลยี การเรียนรู้ของเด็กและผู้ใหญ่จะต่างกัน เด็กจะเรียนรู้ด้วยการเรียนในห้อง การซักถาม ผู้ใหญ่มักเรียนรู้ด้วยประสบการณ์ที่มีอยู่ แต่การเรียนรู้จะเกิดขึ้นจากประสบการณ์ที่ผู้สอนนำเสนอ โดยการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ผู้สอนจะเป็นผู้ที่สร้างบรรยากาศทางจิตวิทยาที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ที่จะให้เกิดขึ้นเป็นรูปแบบใดก็ได้ เช่น ความเป็นกันเอง ความเข้มงวดกวดขันหรือความไม่มีระเบียบวินัย สิ่งเหล่านี้ผู้สอนจะเป็นผู้สร้างเงื่อนไขและสถานการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ดังนั้นผู้สอนจะต้องพิจารณาเลือกรูปแบบการสอน รวมทั้งการสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียน

⁷⁷ แฮร์ริสและชววนส์ (Harris and Schawahn), อ้างถึงใน พรพิมล พรพีระชนม์, **การจัดกระบวนการเรียนรู้**, (สงขลา: เทมการพิมพ์สงขลา, 2550), หน้า 5.

⁷⁸ โรเจอร์ (Roger) อ้างถึงใน ศิริบุรณ์ สายโกสุม, **จิตวิทยาการศึกษา**, (พิมพ์ครั้งที่ 1), (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2547), หน้า 129.

⁷⁹ พรพิมล พรพีระชนม์, **การจัดกระบวนการเรียนรู้**, (สงขลา: เทมการพิมพ์สงขลา, 2550), หน้า 33.

2.4.3 จุดมุ่งหมายของการเรียนรู้

ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 20 มีนักคิดและนักจิตวิทยาเกิดขึ้นจำนวนมาก และแนวคิดเริ่มมีความหลากหลายขึ้น ทฤษฎีการเรียนรู้ในจุดนี้เริ่มมีลักษณะของความเป็นวิทยาศาสตร์มากขึ้น มีการนำแนวทางการทดลองตามกระบวนการทางวิทยาศาสตร์มาใช้มากขึ้นเป็นลำดับ สามารถจัดเป็นกลุ่มทฤษฎีการเรียนรู้ในยุคนี้ออกเป็น 4 กลุ่มใหญ่ ๆ ดังนี้

1. **ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพฤติกรรมนิยม (Behaviorism)** นักคิดในกลุ่มนี้มองธรรมชาติมนุษย์ในลักษณะที่เป็นกลางคือ ไม่ดี ไม่เลว (Neutral-active) การกระทำต่าง ๆ ของมนุษย์เกิดจากอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมภายนอก พฤติกรรมของมนุษย์เกิดจากการตอบสนองต่อสิ่งเร้า (Stimulus-Response) การเรียนรู้เกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนอง กลุ่มพฤติกรรมนิยมให้ความสนใจกับ “พฤติกรรม” มากเพราะพฤติกรรมเป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดเจน สามารถวัดและทดสอบได้ เป้าหมายหลักของนักพฤติกรรมนิยม คือ การค้นหาและระบุถึงกฎที่สามารถควบคุมการเรียนรู้ โดยให้ความสุขใจต่อความสัมพันธ์ระหว่าง สิ่งเร้าและการตอบสนองต่อสิ่งเร้า (Stimulus) หมายถึง เหตุการณ์หรือสิ่งใด ๆ ที่สามารถรับรู้ได้โดยผ่านอวัยวะรับสัมผัสของบุคคลส่วน การตอบสนอง (Response) หมายถึง การที่บุคคลแสดงอาการโต้ตอบต่อสิ่งเร้าที่รับรู้⁸⁰

2. **ทฤษฎีการเรียนรู้ของกลุ่มพุทธินิยม (Cognitive)** นักคิดในกลุ่มพุทธินิยม หรือกลุ่มความรู้ความเข้าใจ หรือกลุ่มที่เน้นกระบวนการทางปัญญา หรือความคิด นักคิดกลุ่มนี้เริ่มขยายขอบเขตของความคิดที่เน้นทางด้านพฤติกรรมออกไปสู่กระบวนการทางความคิด ซึ่งเป็นกระบวนการภายในของสมอง โดยเชื่อว่าการเรียนรู้ของมนุษย์ไม่ใช่เรื่องของพฤติกรรมที่เกิดจากกระบวนการตอบสนองต่อสิ่งเร้าเพียงเท่านั้น การเรียนรู้ของมนุษย์ มีความซับซ้อนยิ่งไปกว่านั้น การเรียนรู้เป็นกระบวนการทางความคิดที่เกิดจากการสะสมข้อมูล การสร้างความหมาย สร้างความสัมพันธ์ของข้อมูล และการดึงข้อมูลออกมาใช้ในการกระทำและการแก้ปัญหาต่าง ๆ การเรียนรู้เป็นกระบวนการทางสติปัญญาของมนุษย์ในการที่จะสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ตนเอง⁸¹

3. **ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มมนุษยนิยม (Humanism)** นักคิดกลุ่มมนุษยนิยมให้ความสำคัญของความเป็นมนุษย์และมองมนุษย์ว่ามีคุณค่ามีความดีงาม มีความสามารถ มีความต้องการและมีแรงจูงใจภายในที่จะพัฒนาศักยภาพของตนเองหากบุคคลได้รับอิสรภาพและเสรีภาพมนุษย์จะพยายามพัฒนาตนเองไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์⁸²

4. **ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มผสมผสาน (Eclecticism)** กลุ่มนี้จะผสมผสานแนวคิดระหว่างพฤติกรรมนิยมและพุทธินิยม (Behavior Cognitive) โดยอาศัยทฤษฎีและหลักการที่

⁸⁰ ศรีเรือน แก้วกังวาน, จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย, (พิมพ์ครั้งที่ 7), (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540), หน้า 47.

⁸¹ ศิริบุรณ์ สายโกสม, จิตวิทยาการศึกษา, (พิมพ์ครั้งที่ 1), (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2547), หน้า 89.

⁸² เรื่องเดียวกัน, หน้า 129.

หลากหลายของทั้งสองแนวคิด เช่น แนวคิดของกานเย เป็นต้น โดยกานเย เชื่อว่า ความรู้สึกมีสิ่งหลายประเภท บางประเภทสามารถเข้าใจได้อย่างรวดเร็ว โดยไม่ต้องใช้ความคิดที่ลึกซึ้ง บางประเภทมีความซับซ้อนมากจำเป็นต้องใช้ความสามารถในขั้นสูง กานเย ได้จัดลำดับขั้นการเรียนรู้ซึ่งเริ่มจากง่ายไปหายาก โดยผสมผสานทฤษฎีการเรียนรู้ของกลุ่มพฤติกรรมนิยมและพุทธินิยมเข้าด้วยกัน⁸³

โดยสรุปแล้วนักจิตวิทยาทั้ง 4 กลุ่มต่างมีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือ การพัฒนามนุษย์ ซึ่งสอดคล้องหลักการศึกษาในพระพุทธศาสนา ทั้งนี้ กล่าวได้ว่า นักจิตวิทยาที่สนใจเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ ที่แสดงออกในรูปความสัมพันธ์ของสิ่งเร้า (Stimulus) ตอบสนอง (Responses) ถึงเรื่ององค์ประกอบของการเรียนรู้และได้นำมาประยุกต์ใช้ในการวางแผนการสอน นักจิตวิทยาส่วนใหญ่เห็นด้วยในหลักการเรียนรู้พอสรุปได้ 10 ประการ ดังนี้

1) การเตรียมตัวก่อนเรียน (Pre-learning preparation) นักเรียนจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างน่าพึงพอใจ ถ้าเขามีพื้นฐานความรู้ในเรื่องที่จะเรียนนั้นมาก่อน (Prerequisite) แต่ถ้านักเรียนไม่เคยมีพื้นฐานความรู้เดิมมาก่อน การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นใหม่อาจเกิดจากการท่องจำ ซึ่งนักเรียนจะไม่สามารถจัดความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ในเรื่องที่เรียนกับบทเรียนได้โดยง่าย

2) การเร้าความสนใจ (Motivation) หากนักเรียนทราบผลลัพธ์หรือคุณค่าที่ตนจะได้รับจากการเรียนรู้หรือได้รับการกระตุ้นให้เกิดความต้องการเรียนรู้ เขาจะเกิดความสนใจต่อการเรียน มีความรับผิดชอบต่อการเรียนและเกิดการเรียนรู้ได้ดี

3) ความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Differences) นักเรียนแต่ละคนมีความสามารถในการเรียนรู้ไม่เท่ากันทั้งในกลุ่ม ห้องเรียน และระดับอายุเดียวกัน ครูจึงควรคำนึงถึงความแตกต่างกันระหว่างบุคคล โดยการเตรียมบทเรียนและประสบการณ์การเรียนรู้ เพื่อให้นักเรียนบรรลุผลการเรียนรู้ตามความสามารถของตน

4) เงื่อนไขการสอน (Instructional Conditions) นักเรียนจะประสบผลสำเร็จในการเรียนรู้ได้ครบถ้วน เมื่อครูผู้สอนระบุจุดประสงค์การเรียนรู้ไว้อย่างชัดเจนและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องสัมพันธ์กับจุดประสงค์การเรียนรู้ ดังนั้น ครูจึงควรจัดลำดับเนื้อหาวิชาให้เรียนจากง่ายไปยากจากความจริงเดี่ยว (facts) ไปสู่ความคิดรวบยอด/หลักการ (concepts/principles) กฎและทฤษฎีที่สูงขึ้น โดยใช้รูปแบบการสอน วิธีสอนและกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสม

5) การมีส่วนร่วมในกิจกรรม (Active Participation) การเรียนรู้เป็นบทบาทของนักเรียน การที่นักเรียนจะประสบผลสำเร็จในการเรียนรู้จึงควรให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ส่วนครูนั้นจะมีบทบาทเพียงการเลือกจัดกิจกรรมและประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ให้มากที่สุดให้กับนักเรียนเท่านั้น

⁸³ รังสรรค์ บุชยะมา, การจัดการการเรียนรู้, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, 2550), หน้า 36.

6) การเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Successful Achievement) นักเรียนจะเกิดการเรียนรู้ได้ดี หากเขาเห็นว่าตนเองได้รับผลสำเร็จในการเรียน ซึ่งจะทำให้เขาเกิดความพึงพอใจ และมีแรงกระตุ้นให้เกิดความพยายามต่อไป

7) การทราบผลการเรียน (Knowledge of Results) การแจ้งผลการเรียนให้นักเรียนทราบความก้าวหน้าเป็นระยะ ๆ โดยเฉพาะผลการเรียนในทางที่ดี (Positive) จะเป็นการเสริมแรง (reinforcement) ให้นักเรียนมีความพยายามในการเรียนมากยิ่งขึ้น

8) การฝึกฝน (Practice) นักเรียนจะบรรลุผลสำเร็จในการเรียนอีกประการหนึ่งก็คือ การให้โอกาสนักเรียนได้ใช้ความรู้และทักษะใหม่ที่ได้รับ ทั้งในด้านหลักการ (Principles) และการสรุปขยายต่อ (Generalizations) ในสถานการณ์ใหม่ นักเรียนจึงจำเป็นต้องทำแบบฝึกหัดและฝึกปฏิบัติอยู่เสมอ

9) ช่วงเวลาในการใช้สื่อ (Rate of presenting Material) ระยะเวลาและจำนวนของสื่อการเรียนการสอนที่ใช้ในบทเรียนหนึ่ง ๆ ต้องสัมพันธ์กับบทเรียนและระดับความสามารถของนักเรียน การสอนเนื้อหาใด ๆ ครูจึงต้องให้โอกาสแก่นักเรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลในการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมในการเรียน การฝึกฝนและการทดสอบตนเอง เป็นต้น

10) เจตคติของครู (Instructor's) การจัดการเรียนรู้ การสอนเจตคติของครูจะมีอิทธิพลต่อเจตคติของนักเรียน ในการยอมรับวิธีสอนและกระบวนการเรียนรู้ใหม่ เทคนิคและวิทยาการจัดการการเรียนรู้เป็นกระบวนการสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู ซึ่งเป็นคนที่มีชีวิตจิตใจมีอารมณ์มีวิญญาณ มีความรู้สึกนึกคิด ครูจึงต้องอาศัยทั้งศาสตร์และศิลป์ที่จะเข้าถึงจิตใจของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดประสงค์ การจัดการการเรียนรู้มีพื้นฐานมาจากความเชื่อในปรัชญาทฤษฎีทางการศึกษา ความต้องการและสภาพที่เป็นจริงของสถานศึกษา สังคมและประเทศชาติเชื่อในปรัชญา/ทฤษฎีใดมีความต้องการแบบใดครูย่อมต้องจัดการเรียนรู้ตามแบบที่ได้ออกแบบให้สอดคล้องกับความเชื่อและความต้องการดังกล่าว

สรุปได้ว่า การเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาของชาติให้เป็นสากลและทันกับความเจริญทางวิทยาการมาหลายยุค นับเริ่มตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นต้นมา กลไกสำคัญในกระบวนการเปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนาการศึกษาของชาติได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรและการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนซึ่งในทุกครั้งของการเปลี่ยนแปลงจะอ้างถึงผลการศึกษาประกอบคำสำคัญคือ การจัดการเรียนการสอนที่ผ่านมานักเรียนยังไม่บรรลุความต้องการ จำเป็นต้องปฏิรูปการศึกษาโดยเน้นที่การปฏิรูปการเรียนรู้เป็นสำคัญ ในด้านการจัดการกระบวนการเรียนรู้ของไทยส่วนใหญ่มีพัฒนาการตามความก้าวหน้าของวิทยาการด้านการเรียนการสอนที่รับมาจากต่างประเทศเป็นหลัก แต่ก็มีนักการศึกษาไทยในยุคหลัง ๆ ได้ปรับเป็นแบบการสอนให้เหมาะกับลักษณะการเรียนรู้ของไทยบ้างแต่ก็มีไม่มากนัก

2.4.4 รูปแบบของการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ต้องยึดหลักว่า นักเรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่านักเรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการเรียนรู้ต้องส่งเสริมให้นักเรียนสามารถ

พัฒนาตามธรรมชาติและเต็มเต็มศักยภาพ ดังนั้น วิธีการที่จะทำให้การจัดการเรียนรู้ดำเนินไปตามแนวทางที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ได้กำหนดไว้ คือ การที่ครูได้มีโอกาสรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล เพื่อจะได้ให้การส่งเสริมนักเรียนได้อย่างเหมาะสม องค์ประกอบหนึ่งที่ช่วยให้ผู้ครูสามารถส่งเสริมพัฒนาการกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนได้อย่างเกิดประสิทธิภาพสูงสุดคือ การรับรู้รูปแบบการเรียนรู้ (Learning Style) ของนักเรียนเพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลในการออกแบบจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนานักเรียนให้บรรลุตามศักยภาพสูงสุด

กระบวนการเรียนรู้

กระบวนการเรียนรู้โดยทั่วไปมี 2 แบบ คือ การเรียนรู้ที่เน้นผู้สอนเป็นศูนย์กลางและการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางแต่ละแบบมีลักษณะสำคัญพอสรุปได้ ดังนี้

1) การเรียนรู้ที่เน้นครู/ผู้สอนเป็นศูนย์กลาง (Teacher Center) จัดเป็นการสอนแบบบอกความรู้ (Instruction) มีลักษณะดังนี้

- (1) ครูเป็นผู้ให้ความรู้แก่นักเรียน โดยการอธิบาย/บอกให้จดบันทึก
- (2) นักเรียนรับความรู้จากครู โดยการฟัง หรือจดบันทึกแล้วจึงฝึก โดยการทดสอบ/พิสูจน์ความรู้ที่ได้ หรือทำแบบฝึกหัด
- (3) ความรู้ที่นักเรียนได้รับมักจะลืมได้ง่ายเนื่องจากได้รับความรู้โดยอ้อม
- (4) นักเรียนจะมีพฤติกรรมการเรียนรู้ที่เฉื่อยชาไม่กระตือรือร้น (Passive Learning)
- (5) ครูแสดงบทบาทมากกว่านักเรียน เพราะครูต้องบอก / อธิบายมาก นักเรียนเพียงคอยฟัง จดบันทึก ทำแบบฝึกหัด ท่องจำและทดสอบ

2) การเรียนรู้ที่เน้นเด็ก / นักเรียนเป็นศูนย์กลาง (Child Center) เป็นการสอนแบบสร้างองค์ความรู้ (Construction) มีลักษณะดังนี้

- (1) ครูจัดสถานการณ์ให้นักเรียนศึกษา ค้นคว้า ทดลอง หรือปฏิบัติกิจกรรมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง
- (2) ครูจัดสถานการณ์ให้นักเรียนศึกษา ค้นคว้า ทดลอง ภายใต้การจัดการสถานการณ์การเรียนรู้ของครูที่กระตุ้นให้สงสัยใคร่รู้ คิดหาคำตอบ ลงมือปฏิบัติ และค้นพบคำตอบด้วยตนเอง

- (3) ความรู้ที่นักเรียนได้รับมักจะลืมได้ยาก เนื่องจากได้รับความรู้โดยตรง
- (4) นักเรียนจะมีพฤติกรรมการเรียนรู้ที่กระตือรือร้น (Active : earning)
- (5) นักเรียนแสดงบทบาทมากกว่าครู เพราะนักเรียนต้องศึกษา ค้นคว้า คิดหาคำตอบแสดงความคิดเห็น ทดลอง พิสูจน์ จดบันทึก ทำแบบฝึกและปฏิบัติกิจกรรมอื่น ๆ

กระบวนการเกิดการเรียนรู้

ในสภาพการณ์ของการเรียนการสอนนั้น การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ตามลำดับ ดังนี้

1) การรับรู้ (Perception) หมายถึง การที่ผู้เรียน “รับ” ข้อมูลข่าวสารและองค์ความรู้ต่าง ๆ จากแหล่งความรู้ที่หลากหลาย รวมทั้งจากผู้สอนโดยผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า ได้แก่ ตา หู จมูก ปากและผิวหนัง ซึ่งการรับรู้ของบุคคลจากประสาทสัมผัสทั้งห้า พบว่า มีประสิทธิภาพในการเรียนรู้ต่างกันจากน้อยไปมาก ซึ่งสุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ ได้สรุปไว้ ดังนี้⁸⁴

การเรียนรู้จากการอ่าน เกิดประสิทธิภาพในการเรียนรู้	10%
การเรียนรู้จากการได้ยิน เกิดประสิทธิภาพในการเรียนรู้	20%
การเรียนรู้จากการได้เห็น เกิดประสิทธิภาพในการเรียนรู้	30%
การเรียนรู้จากการได้เห็นและได้ยิน เกิดประสิทธิภาพในการเรียนรู้	50%
การเรียนรู้จากการได้พูดและได้ยิน เกิดประสิทธิภาพในการเรียนรู้	70%
การเรียนรู้จากการได้พูดและได้ทำ เกิดประสิทธิภาพในการเรียนรู้	90%

จึงกล่าวได้ว่า การจัดการการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ควรเป็นการจัดให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง สอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ (Learning by Doing) ของ จอห์น ดิวอี้ (John Dewey)

2) การเข้าใจ (Comprehension) หมายถึง การที่ผู้เรียนสามารถแปลความหมายตีความ หรือสรุปความสำคัญในสิ่งที่รับรู้ได้ โดยเกิดการเชื่อมโยงประสบการณ์ หรือความรู้ใหม่กับความรู้เดิมสามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ที่ตนเองรับรู้และสามารถอธิบายโดยให้เหตุผล

3) การปรับเปลี่ยน (Transformation) หมายถึง การที่ผู้เรียนนำความเข้าใจที่เกิดจากการรับรู้มาสร้างแบบแผนพฤติกรรมของตนขึ้น เช่น ผู้เรียนรับรู้ว่าเป็นพาหนะนำโรคก็จะไม่กล้าเข้าใกล้ถึงแม้ผู้เรียนบางคนจะเห็นว่าลูกหมูเป็นสัตว์ที่น่ารักก็ตาม

การเรียนรู้จึงเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นตามลำดับตั้งแต่การรับรู้ สร้างสรรค์ความเข้าใจต่อจากนั้นจึงนำมาปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่จะกระทำหรือไม่กระทำเกี่ยวกับสิ่งที่เรียนรู้นั้นต่อไป

2.5 แนวคิดการออกแบบการเรียนรู้สู่ยุคชีวิตวิถีใหม่

2.5.1 ที่มาและประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับการเรียนรู้สู่ยุคชีวิตวิถีใหม่

แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559)

ปัจจุบันประเทศไทยใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559) อันเป็นแผนระยะยาวในการจัดการศึกษาของชาติ ภายใต้บทบัญญัติของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ เน้นนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ยึดทางสายกลางบนพื้นฐานของความสมดุลพอดี รู้จักประมาณอย่างมีเหตุผล มีความรอบ

⁸⁴ สุวิทย์ มูลคำและอรทัย มูลคำ อ้างถึงใน อุทัย บุญประเสริฐ, หลักการบริหารแบบใช้โรงเรียนเป็นฐาน, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544), หน้า 16.

รู้เท่าทันโลกเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต เพื่อมุ่งให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของคนไทย โดยยึด “คน” เป็นศูนย์กลางการพัฒนา มีวัตถุประสงค์และแนวนโยบาย ดังนี้

1) พัฒนาคนอย่างรอบด้านและสมดุลเพื่อเป็นฐานหลักของการพัฒนา มีแนวนโยบายดังนี้

1.1) พัฒนาคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ในทุกระดับและประเภทการศึกษา
1.2) ปลุกฝังและเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม จิตสำนึกและมีความภูมิใจในความเป็นไทย มีระเบียบวินัย มีจิตสาธารณะ คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม ยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และรังเกียจการทุจริตต่อต้านการซื้อสิทธิ์ขายเสียง

1.3) เพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้ประชาชนทุกคนตั้งแต่แรกเกิดจนตลอดชีวิตได้มีโอกาสเข้าถึงบริการการศึกษาและการเรียนรู้โดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการหรือทุพพลภาพ ยากจน อยู่ในท้องถิ่นห่างไกล ทุรกันดาร

1.4) ผลิตและพัฒนากำลังคนให้สอดคล้องกับความต้องการของประเทศและเสริมสร้างศักยภาพการแข่งขันและร่วมมือกับนานาประเทศ

1.5) พัฒนามาตรฐานและระบบการประกันคุณภาพการศึกษาทั้งระบบประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอก

1.6) ผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐาน มีคุณธรรมและคุณภาพชีวิตที่ดี

2) สร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญาและการเรียนรู้ มีแนวนโยบาย ดังนี้

2.1) ส่งเสริมการจัดการศึกษา อบรม และเรียนรู้ของสถาบันศาสนา และสถาบันทางสังคม ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

2.2) ส่งเสริมสนับสนุนเครือข่ายภูมิปัญญาและการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ศิลปะ วัฒนธรรม พลศึกษา กีฬา เป็นวิถีชีวิตอย่างมีคุณภาพและตลอดชีวิต

2.3) ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างองค์ความรู้ นวัตกรรม และทรัพย์สินทางปัญญา พัฒนาระบบบริหารจัดการความรู้และสร้างกลไกการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

3) พัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคมเพื่อเป็นฐานในการพัฒนาคน และสร้างสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญาและการเรียนรู้ มีแนวนโยบาย ดังนี้

3.1) พัฒนาและนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพ เพิ่มโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต

3.2) เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการโดยเร่งรัดกระจายอำนาจการบริหาร และจัดการศึกษาไปสู่สถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3.3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน ประชาชน ประชาสังคม และทุกภาคส่วนของสังคมในการบริหารจัดการศึกษา และสนับสนุนส่งเสริมการศึกษา

3.4) ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ และการลงทุนเพื่อการศึกษา ตลอดจนบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

3.5) ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศด้านการศึกษา พัฒนาความเป็นสากลของการศึกษาเพื่อรองรับการเป็นประชาคมอาเซียนและเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของประเทศภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ขณะเดียวกันสามารถอยู่ร่วมกันกับพลโลกอย่างสันติสุข มีการพึ่งพาอาศัยและเกื้อกูลกัน⁸⁵

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้กล่าวถึงแนวคิดการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ไว้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 20 เน้นการเรียนรู้เฉพาะสาระวิชาแกนและมีการประเมินผลเฉพาะเนื้อหาสาระตามวิชาแกน ส่วนการศึกษาในศตวรรษที่ 21 การเรียนรู้เน้นทั้งสาระตามวิชาแกนและสาระสำคัญสำคัญในศตวรรษที่ 21 ทักษะชีวิต ทักษะการคิดและการเรียนรู้ และการรู้ไอซีที การประเมินผลครอบคลุมการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ดังที่นักการศึกษายุคใหม่ได้เสนอหลักการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ไว้ 10 ประการดังนี้

1. มนุษย์มีรูปแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ผู้สอนจึงต้องใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย หากผู้สอนนำรูปแบบการเรียนรู้แบบใดแบบหนึ่งไปใช้กับผู้เรียนทุกคนตลอดเวลา อาจทำให้ผู้เรียนบางคนเกิดอาการตายด้านทางสติปัญญา
2. ผู้เรียนควรเป็นผู้กำหนดองค์ความรู้ของตนเอง ไม่ใช่ นำความรู้ไปใส่สมองผู้เรียน แล้วให้ผู้เรียนดำเนินรอยตามผู้สอน
3. โลกยุคใหม่ต้องการผู้เรียนซึ่งมีวินัย มีพฤติกรรมที่รู้จักยืดหยุ่นหรือปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม ไม่ว่าจะอยู่ในสถานการณ์ที่เป็นแบบเผด็จการแบบให้อิสระ หรือแบบประชาธิปไตย
4. เนื่องจากข้อมูลข่าวสารในโลกจะทวีเพิ่มขึ้นเป็น 2 เท่า ทุก ๆ 10 ปี โรงเรียนจึงต้องใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย โดยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ กัน
5. ให้ใช้กฎเหล็กของการศึกษาที่ว่า “ระบบที่เข้มงวดจะผลิตคนที่เข้มงวด” และ “ระบบที่ยืดหยุ่นก็จะผลิตคนที่รู้จักการยืดหยุ่น”
6. สังคมหรือชุมชนที่มั่งคั่งร่ำรวยด้วยข้อมูลข่าวสาร ทำให้การเรียนรู้สามารถเกิดขึ้นได้ในหลาย ๆ สถานที่
7. การเรียนรู้แบบเจาะลึก (Deep Learning) มีความจำเป็นมากกว่าการเรียนรู้แบบผิวเผิน (Shallow Learning) หมายความว่า จะเรียนอะไรต้องเรียนรู้ให้รู้จริง ให้รู้สึก รู้รอบ ไม่ใช่เรียนแบบงู ๆ ปลา ๆ ดังจะเห็นจากอดีตว่า มีการบรรจุเนื้อหาไว้ในหลักสูตรมากเกินไปจนผู้เรียนไม่รู้ว่าเรียนไปเพื่ออะไรและสิ่งที่เรียนไปแล้วมีความสัมพันธ์กันอย่างไร
8. การสอนที่ดีควรมีประสิทธิภาพ ต้องการครูที่มีคุณสมบัติมากกว่าการเป็นผู้ทำหน้าที่สอน (Instructor) คือ ต้องการครูที่มีคุณลักษณะเป็นผู้ชี้แนะการเรียนรู้ (Learning

⁸⁵ สำนักงานเลขาธิการสภา อ้างถึงใน สมหมาย ปะบุตร, **ตำราหลักการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 2558), หน้า 105.

Coach) และเป็นตัวแทนในการนำผู้เรียนท่องเที่ยวไปสู่อะไรก็ได้ (Learning Travel Agent) บทบาทของครูในโลกยุคใหม่จึงต้องกว้างขวางกว่าที่เป็นอยู่ปัจจุบัน ไม่ใช่เป็นเพียงผู้ดูแลโปรแกรมการเรียนการสอนเท่านั้น เพราะทำให้เด็กที่จบจากโรงเรียนมีปัญหาในเรื่องความรู้และทักษะ คือรู้ก็รู้ไม่จริง แล้วยังขาดทักษะที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพอีกด้วย

9. การศึกษาเล่าเรียนในโรงเรียน (Schooling) กับการศึกษา (Education) ไม่ใช่เรื่องเดียวกัน วินสตัน เชอร์ชิลล์ (Winston Churchill) เคยกล่าวไว้กับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (Mr. R.A. Butler) เมื่อปี ค.ศ. 1944 ว่า “โรงเรียนไม่มีความจำเป็นมากนักในการจัดการศึกษา เพราะเป็นเพียงสถาบันที่มีงานหลักคือพำสอนอบรมสั่งสอนเด็ก ๆ เท่านั้น แต่การศึกษามีความแตกต่างออกไปอย่างสิ้นเชิงและการศึกษาเกิดขึ้นในโรงเรียนน้อยมาก”

10. โลกอนาคตจะให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาที่บ้าน (Home – Based Education) มากขึ้น เด็กๆ จะเรียนอยู่ที่บ้าน โดยเรียนจากประสบการณ์ของนักการศึกษาที่มีความรู้ในเรื่องนั้น ๆ โดยตรง⁸⁶

จากการศึกษาแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559) และข้อคิดเห็นจากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา การกำหนดวิสัยทัศน์ด้านการจัดการศึกษา มีความสอดคล้องกัน เป็นกรอบแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน แผนพัฒนาการอาชีวศึกษา แผนพัฒนาการอุดมศึกษา และแผนการพัฒนาด้านศิลปะ วัฒนธรรม ทั้งระดับเขต พื้นที่ การศึกษา องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และสถานศึกษา เพื่อนำไปสู่การดำเนินการปฏิรูปการศึกษาที่สอดคล้องต่อเนื่องกันทั่วประเทศ

2.5.2 แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้สู่ยุคชีวิตวิถีใหม่

ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) เป็นแนวทางที่หลาย ๆ คนต้องปรับเปลี่ยนชุดพฤติกรรมในช่วงไวรัสโควิด - 19 แพร่ระบาด ซึ่งส่งผลให้ผู้คนทั่วทุกมุมโลกต้องปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตที่ปฏิบัติกันมาอย่างยาวนานแล้วก้าวสู่วิถีชีวิตแบบใหม่ จากที่เคยออกจากบ้าน เพื่อไปทำงาน ไปโรงเรียน กลับต้องหันมาทำทุกอย่างที่บ้าน หากมีความจำเป็นต้องออกจากบ้านไปจับจ่ายซื้อสินค้าเพื่ออุปโภคบริโภค หรือแม้กระทั่งไปพบแพทย์ ก็ต้องใส่หน้ากากเพื่อป้องกันโรค ต้องเว้นระยะห่างสำหรับบุคคล ล้างมือบ่อย ๆ นาน 20 วินาที เช็ดมือด้วยแอลกอฮอล์ ฯ รวมถึงการปรับเปลี่ยนทางด้านธุรกิจและบริการต่าง ๆ ให้ทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน จึงต้องปรับเปลี่ยนไปสู่การเปิดระบบลงทะเบียนออนไลน์ การใช้ระบบซื้อขายและบริการทางออนไลน์ สิ่งนี้ เกิดเป็นวิถีใหม่ในการดำรงชีวิต ซึ่งมนุษย์จำต้องปฏิบัติกันเป็นปกติต่อเนื่องในระยะเวลาหนึ่งจนเกิดเป็นความพอใจ ในที่สุดทั้งหมดนี้ก็ได้กลายเป็น New Normal ในสังคมของเราท่านไปนั่นเอง

แต่หากมาพิจารณาถึง New Normal ที่เกิดขึ้นในสังคมในช่วงนี้ คงจะหนีไม่พ้นประเด็น ดังนี้

⁸⁶ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, การพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนยุคใหม่เพื่อการรองรับการปฏิรูปการศึกษาในศตวรรษที่สอง ด้วยการบูรณาการไอซีที ในการจัดการเรียนรู้ด้วยโครงการ, (กรุงเทพมหานคร: พรักหวานกราฟฟิค, 2555), หน้า 45.

1. การ Work From Home การอยู่ในบ้าน พร้อมทำงาน ทำกิจกรรมต่าง ๆ ภายในที่อยู่อาศัยของตนเอง ส่งผลต่อความต้องการที่พักอาศัยที่เปลี่ยนไปจากเดิม ที่อาศัยในพื้นที่ที่มีขนาดเล็กอาจจะไม่เพียงพอ จำเป็นต้องการมีพื้นที่ที่สามารถทำอะไรได้หลายหลากมากยิ่งขึ้น

2. การดำเนินการทางธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ Online Business ด้วยพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลง จนส่งผลทำให้ระบบการสั่งซื้อสินค้าและบริการ ระบบการขนส่งระยะสั้นและการจัดส่งแบบรวดเร็วเป็นที่ต้องการ และมีความสำคัญมากยิ่งขึ้น ซึ่งหลังจากนี้ การขอรับบริการจากผู้บริโภคจะเริ่มหันมาให้ความสำคัญกับสุขภาพมากยิ่งขึ้น ระบบบริการต้องสร้างความมั่นใจมากขึ้นว่าสินค้าหรือบริการจะต้องมีมาตรฐาน ปลอดภัย และมีความสะอาด คาดว่าน่าจะเห็นการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของการลงทุนของภาคเอกชน ห้างร้านต่าง ๆ หันมาจริงจังกับการทำธุรกิจ online กันมากขึ้น

3. การเรียน Online Learning/Entertainment การอยู่ในบ้าน สิ่งสำคัญในการพัฒนาและการค้นหาตัวตน สิ่งหนึ่งก็คือ การหาความรู้สิ่งใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเอง ด้วยการเรียนรู้ ซึ่งสามารถเลือกเรียนในช่วงเวลาที่สะดวกได้ตามต้องการ สามารถย้อนกลับ เพื่อทบทวนเนื้อหาและทำความเข้าใจใหม่ได้ และประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทาง การท่องเที่ยวในรูปแบบออนไลน์ เช่น การชมพิพิธภัณฑ์เสมือน (Virtual Museum) การเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์ออนไลน์ (Virtual Exhibitor) และการเข้าชมแกลอรีชื่อดังต่าง ๆ (Virtual Gallery)

สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 หรือโคโรนาไวรัสช่วงปลาย พ.ศ. 2562 ถึง พ.ศ. 2563 ซึ่งเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและรุนแรงจนแพร่กระจายไปในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ผู้คนเจ็บป่วยและล้มตายจำนวนมาก จนกลายเป็นความสูญเสียอย่างใหญ่หลวงอีกครั้งหนึ่งของมนุษยชาติ มนุษย์จำเป็นต้องป้องกันตนเองเพื่อให้มีชีวิตรอดด้วยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการดำรงชีวิตที่ผิดไปจากวิถีเดิม ๆ

โดยสร้างเสริมปรับหาวิถีการดำรงชีวิตแบบใหม่เพื่อให้ปลอดภัยจากการติดเชื้อ ควบคู่ไปกับการพยายามรักษาและฟื้นฟูศักยภาพทางเศรษฐกิจและธุรกิจ นำไปสู่การสรรค์สร้างสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ เทคโนโลยีใหม่ ๆ มีการปรับแนวคิด วิสัยทัศน์ วิธีการจัดการ ตลอดจนพฤติกรรมที่เคยทำมาเป็นกิจวัตร เกิดการบ่ยเบนออกจากความคุ้นเคยอันเป็นปกติมาแต่เดิมในหลายมิติ ทั้งในด้านอาหาร การแต่งกาย การรักษาสุขอนามัย การศึกษาเล่าเรียน การสื่อสาร การทำธุรกิจ ฯลฯ ซึ่งสิ่งใหม่เหล่านี้ได้กลายเป็นความปกติใหม่ ๆ จนในที่สุด เมื่อเวลาผ่านไปจนทำให้เกิดความคุ้นชินก็จะกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตปกติของผู้คนในสังคม⁸⁷

2.5.3 ทฤษฎีเกี่ยวกับทักษะการเรียนรู้ในอนาคต ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

ความท้าทายที่เป็นพลวัตของโลกศตวรรษที่ 21 ทั้งในส่วนที่เป็นแรงกดดันภายนอก ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงของบริบทเศรษฐกิจและสังคมโลก อันเนื่องจากการปฏิวัติดิจิทัล (Digital Revolution) การเปลี่ยนแปลงสู่อุตสาหกรรม 4.0 (The Fourth Industrial Revolution) การ

⁸⁷ กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, ชีวิตวิถีใหม่ New Normal. <https://www.tosh.or.th/covid-19/index.php/new-normal>. [ออนไลน์วันที่ 20 ส.ค. 64].

ดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ 2573 (Sustainable Development Goals : SDGs 2030) ที่ประเทศไทยได้ให้สัตยาบัน รวมทั้ง ผลกระทบของการเป็นประชาคมอาเซียน และความต้องการกำลังคนที่มีทักษะในศตวรรษที่ 21 ประกอบกับแรงกดดันจากภายในประเทศจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่ส่งผลให้ประเทศเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ในอนาคตอันใกล้ การติดกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลาง ทักษะคน ความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรม และพฤติกรรมของประชากรที่ปรับเปลี่ยนไปตามกระแส โลกาภิวัตน์ การเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศที่ส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลายและเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็ว รวมทั้งระบบการศึกษาที่ยังมีปัญหาหลายประการ นับตั้งแต่ปัญหาคุณภาพ ของคนไทยทุกช่วงวัย ปัญหาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกกระดับ จุดอ่อนของระบบการศึกษาและการพัฒนาบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ เทคโนโลยี และการบริหาร จัดการศึกษาของสถานศึกษาที่ยังไม่เหมาะสม ขาดความคล่องตัว ยังมีความเหลื่อมล้ำในด้านโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา รวมทั้งปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรมและการขาดความตระหนักถึงความสำคัญของการมีวินัย ความซื่อสัตย์สุจริตและการมีจิตสาธารณะของคนไทยส่วนใหญ่ ส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษาที่ต้องปรับเปลี่ยนให้สนองและรองรับความท้าทาย ดังกล่าว จึงมีความจำเป็นที่ประเทศไทยต้องปฏิรูปการศึกษา เพื่อให้ระบบการศึกษาเป็นกลไกหลักของการขับเคลื่อนประเทศภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับใหม่ กรอบยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) และกรอบทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) เพื่อให้สามารถพาพาประเทศไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนในอีก 20 ปีข้างหน้า

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ ได้เสนอแนวคิดการศึกษาไทยในทศวรรษที่ 21 คือ การสร้างปัญญา การศึกษาที่สร้างปัญญาควรมีลักษณะ 10 ประการดังนี้

1. มีความสมดุลระหว่างการศึกษากับชีวิตจริง
2. เป็นการศึกษาที่สอนให้คนคิดเป็น วิเคราะห์เป็น และประยุกต์ใช้เป็น
3. มีหลักสูตรที่มีความสมดุลระหว่างความเป็นท้องถิ่นและความเป็นสากล
4. เป็นการศึกษาที่ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ 1) การศึกษาเพื่อความรู้ (Knowledge) 2) การศึกษาเพื่อสร้างทักษะ (Skill) 3) การศึกษาเพื่อสร้างคุณลักษณะชีวิต (Character)
5. เป็นการศึกษาเพื่อทุกคน
6. เป็นการศึกษาเพื่อสร้างอุดมการณ์ประชาธิปไตย
7. เป็นการศึกษาที่เน้นการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม
8. เป็นการเรียนการสอนที่เน้นสิ่งที่ประเทศไทยมีอยู่เป็นเอกลักษณ์และสอนโดยเป็นแบบอย่างให้ทำตาม (Role Modeling)
9. เป็นการศึกษาที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย

10. มีเครือข่ายการสร้างปัญญาที่ดี 3 เครือข่าย คือ เครือข่ายของเด็กวัยเรียน เครือข่ายคนวัยทำงาน และเครือข่ายคนในชุมชน⁸⁸ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2541, หน้า 32-37)

การปรับเปลี่ยนระบบนิเวศการเรียนรู้เพื่อมุ่งการทำงานให้เกิดผลสัมฤทธิ์ (Result-Based Learning) ดังนี้

- 1) เปลี่ยนจากการเรียนโดยเน้นทฤษฎีเป็นการเรียนที่เน้นการวิเคราะห์และแก้ไขปัญหา
- 2) เปลี่ยนจากการเรียนแบบฟังบรรยายเป็นการทำโครงงานและแก้ปัญหา โจทย์ในรูปแบบต่าง ๆ
- 3) เปลี่ยนจากการวัดความสำเร็จจากระบบการนับหน่วยกิตเป็น การวัดความสำเร็จจากการบรรลุผลสัมฤทธิ์
- 4) เปลี่ยนจากการเรียนเพื่อวุฒิการศึกษาเป็นการเรียนเพื่อการประกอบอาชีพ
- 5) ผลักดันให้มีการนำวัฒนธรรมการทำงานที่พึงประสงค์ไปปฏิบัติจนให้เป็นคุณลักษณะที่สำคัญของคนในสังคมไทย

การพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ในศตวรรษที่ 21 และการเตรียมคนไทย 4.0 สู่โลกที่หนึ่ง ผ่านระบบนิเวศการเรียนรู้ดังกล่าว จะเป็นหัวใจสำคัญในการเปลี่ยนผ่านสังคมไทยไปสู่ “สังคมไทย 4.0” นั่นคือ สังคมที่มีความหวัง (Hope) สังคมที่เปี่ยมสุข (Happiness) และสังคมที่มีความสมานฉันท์ (Harmony) ในที่สุด

- 1) การปฏิรูปการศึกษาเพื่อเตรียมคนไทยสู่โลกที่หนึ่ง
- เป้าหมายการพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ในศตวรรษที่ 21 และการเตรียมคนไทย 4.0 สู่โลกที่หนึ่ง ผ่าน 4 ระบบนิเวศการเรียนรู้ดังกล่าวจะต้องนำไปสู่การปรับเปลี่ยนใน 3 เรื่องสำคัญ ประกอบไปด้วย 1) การปรับเปลี่ยนเป้าหมายและระบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ทั้งระบบ 2) การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์และทักษะครู และ 3) การปรับเปลี่ยนหลักสูตรและรูปแบบการเรียนการสอน

การพัฒนาสู่ “แรงงาน 4.0” ที่มีความรู้และทักษะสูง พร้อม ๆ กับเรื่องการศึกษาขั้นพื้นฐาน การปรับเปลี่ยนและการพัฒนาทักษะและอาชีพ เป็นประเด็นที่สำคัญ เพื่อรองรับพลวัตของโลกในศตวรรษที่ 21

⁸⁸ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, คลื่นลูกที่ 5 ปรากฏสังคม: สังคมไทยที่ไม่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21, (กรุงเทพมหานคร: ซีเอสเอ็มเดีย, 2541), หน้า 32.

ประเด็นปัญหาของแรงงานไทย อยู่ที่มีการมีผลิตภาพแรงงานต่ำโดยจัดอยู่ในอันดับที่ 56 จากทั้งหมด 61 ประเทศทักษะแรงงานอยู่ในระดับต่ำกว่าความต้องการของผู้ประกอบการทั้งด้านภาษาต่างประเทศ การใช้คอมพิวเตอร์ คณิตศาสตร์/ การคำนวณ ทักษะการสื่อสาร การบริหารจัดการ ความสามารถเฉพาะในวิชาชีพ ฯลฯ

ทักษะที่มีความสำคัญมากขึ้นในศตวรรษที่ 21 ซึ่งประกอบไปด้วย Cognitive Abilities, Systems Skills, Complex Problem Solving, Content Skills และ Process Skills ในขณะที่ทักษะที่จะมีความสำคัญน้อยลงในศตวรรษที่ 21 จะประกอบด้วย Social Skills, Resource Management Skills, Technical Skills และ Physical Abilities ดังนั้น หากไม่มีการปรับเปลี่ยนและพัฒนาทักษะอาชีพ แรงงานไทยที่มีทักษะสูงและปานกลางที่มีอยู่มีผลกระทบตามมา

หนึ่งในยุทธศาสตร์ภายใต้ประเทศไทย 4.0 คือ การปรับโครงสร้างอุตสาหกรรม และปรับเปลี่ยนแรงงานให้สอดคล้องกับอุตสาหกรรม 4.0 ดังนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องดำเนินการ Reskilling, Upskilling และ Multiskilling ในแรงงานปัจจุบัน โดยเน้นการพัฒนาทักษะเพื่อรองรับงานที่เป็น Non – Routine/Non – Repetitive/Task Specific/Project – Based Jobs มากขึ้น

รัฐบาลจะวางระบบเพื่อบูรณาการการศึกษา การฝึกอบรม การพัฒนาอาชีพให้คนไทยปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงและกำหนดเส้นทางชีวิตสู่อนาคต โดยกำหนดเป้าหมายไว้ 4 ประการ ดังต่อไปนี้ คือ 1) ช่วยบุคคลให้รู้ถึงทางเลือกในการศึกษา ฝึกอบรมและพัฒนาอาชีพ 2) พัฒนาระบบการศึกษา ฝึกอบรม และพัฒนาทักษะให้ตอบสนองความต้องการของภาคอุตสาหกรรม 3) ส่งเสริมการพัฒนาเส้นทางวิชาชีพบนฐานทักษะและความเชี่ยวชาญ 4) สร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยการสร้างโปรแกรมพัฒนาทักษะอาชีพ ใน 3 ระดับ

2) การสร้างโปรแกรมพัฒนาทักษะอาชีพ

โปรแกรม“ในสถานศึกษา”เช่น Education & Career Guidance, Enhanced Internship, Individual Learning Portfolio และ Young Talent Program โปรแกรม “ช่วงเริ่มต้นการทำงาน” อาทิ Education & Career Guidance, Earn & Learn Program, Skill Development Credit และ Individual Learning Portfolio โปรแกรม “เสริมสร้างการเติบโตในอาชีพ” อาทิ Education & Career Guidance, Skills- Based Modular Course, Mid-Career Enhanced Subsidy, Sectoral Manpower Plan, Leadership Development Program, Skill Development Credit และ Individual Learning Portfolio

3) กรอบยุทธศาสตร์กำลังคนของประเทศ

เพื่อให้ประเทศไทย 4.0 บรรลุผลสัมฤทธิ์ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการรอบยุทธศาสตร์กำลังคนของประเทศ (Manpower) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “Brain Power Development” เพื่อพัฒนาและยกระดับแรงงานที่มีความรู้และทักษะสูงที่ชัดเจน โดยเน้นการบริหารจัดการ Stock & Flow ของแรงงานที่มีความรู้และทักษะสูง ผ่านกลไกของ Talent Development และ Talent Mobility เพื่อตอบสนองความต้องการกำลังคนของประเทศในแต่ละช่วงขณะ อาจจำเป็นต้องใช้เครือข่ายต่างประเทศมาช่วยในเรื่อง Talent Development พร้อม ๆ กับเปิดกว้างให้เกิด Free

Flow ของ Talent Mobility ในทิศทางที่จะตอบโจทย์ ความต้องการของประเทศมีเพียงเท่านั้น จะต้องทำให้ตลาดแรงงานที่มีความรู้และทักษะสูงเป็นตลาดแรงงานที่มีประสิทธิภาพ มีความยืดหยุ่น เน้นการพัฒนาทักษะอาชีพอย่างต่อเนื่อง พร้อม ๆ กับการมีระบบสวัสดิการ และสิทธิประโยชน์ที่เหมาะสม เป้าหมายเพื่อยกระดับผลิตภาพของแรงงานที่มีความรู้และทักษะสูง ซึ่งจะเป็นองค์ประกอบสำคัญของการยกระดับผลิตภาพของประเทศ อันจะส่งผลต่อการยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในที่สุด แรงงานคนไทยกำลังอยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่าน เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายประเทศไทย 4.0 จำเป็นที่จะต้องมีการทบทวนการใช้แรงงานทักษะต่ำจากเพื่อนบ้าน เพื่อผลักดันให้ผู้ประกอบการไทยปรับเปลี่ยนในทิศทางที่ใช้เทคโนโลยีและแรงงานที่มีความรู้และทักษะสูงมากขึ้น⁸⁹

การเตรียมคนไทย 4.0 จึงเป็นการปรับเปลี่ยนกรอบความคิด (Mindset) ทักษะ (Skill-Set) และพฤติกรรม (Behavior Set) ของคนไทยทั้งระบบ เพื่อให้คนไทย 4.0 เป็นตัวขับเคลื่อนหลักในการเปลี่ยนผ่านสู่ประเทศไทย 4.0 ที่มีคามมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน อย่างแท้จริง

ขณะนี้ประเทศไทยอยู่ในระยะ “เปลี่ยนผ่าน” วิถีทางเศรษฐกิจและการเมืองหลายต่อหลายครั้ง ควบคู่กับการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของโลกในศตวรรษที่ 21 หากประเทศไทยไม่มีการกำหนด วิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ตลอดจนไม่ดำเนินการเพื่อขับเคลื่อนประเทศผ่านการปฏิรูปและการปรับเปลี่ยนอย่างจริงจัง ประเทศไทยอาจจะประสบกับสถานะเสื่อมถอยจาก “ประเทศในโลกที่สอง” ในปัจจุบันเป็น “ประเทศในโลกที่สาม” ในอนาคตก็เป็นได้ แต่หากดำเนินการปฏิรูปสำเร็จจะทำให้ประเทศไทยสามารถก้าวไปสู่ “ประเทศในโลกที่หนึ่ง”

อันเป็นดังพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวที่พระราชทานไว้ว่า “เราจำต้อง ก้าวไปข้างหน้าเสมอ เราต้องไม่ถอยหลังเป็นอันขาด แม้ว่าหยุดอยู่กับที่ก็ได้ แต่หากเพราะการหยุดก็เสมอด้วยการถอยหลัง” เมื่อโลกไม่ใช่ใบเดิม โลกมีพลวัตอยู่ตลอดเวลา

การจำแนก 4 ยุค คือ ยุคที่ 1) เกิดการปฏิวัติในภาคเกษตรหรือที่เรียกกันว่า Green Evolution ยุคที่ 2) เกิดการปรับเปลี่ยนสู่สังคมอุตสาหกรรมผ่าน Industrial Revolution ครั้งที่ 1 และ 2 ยุคที่ 3) เกิด Digital Revolution เป็นระลอก ๆ ยุคที่ 4) คือ The Fourth Industrial Revolution หรือการปฏิวัติอุตสาหกรรมยุคที่ 4

ในห้วงปัจจุบันอันเกิดการรวมตัวและแตกตัวของเทคโนโลยีและนวัตกรรมใน 3 Domains หลักประกอบด้วย 1) Bio Domain เช่น Bioprint, Genetic Transformation 2) Physical Domain เช่น Autonomous Vehicle (รถที่ขับเองได้) วัสดุศาสตร์ นาโนเทคโนโลยี และ 3D/4D Printing และ 3) Digital Domain เช่น Internet of Thing (IoT) , Digital Manufacturing

⁸⁹ อ้างแล้ว, สารโจน์ ขจรจันต์, การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา ประเภทช่างอุตสาหกรรม ภายใต้นโยบายประเทศไทย 4.0, หน้า 34.

จากนี้ไป นวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ ๆ จะเกิดจากการรวมตัวและแตกตัวของ 3 Domains นี้ โลกในระยะเปลี่ยนผ่าน

ในการปฏิวัติอุตสาหกรรมยุคที่ 4 นั้น “ปัญญาประดิษฐ์” หรือ Artificial Intelligence (AI) จะมาแทนคน ซึ่งมนุษย์ต้องตามให้ทันเพื่อการปรับตัวสำหรับทำงานร่วมกับปัญญาประดิษฐ์ แต่หากตามไม่ทัน AI จะเข้ามาทำงานแทนมนุษย์ในที่สุด การรวมตัวและแตกตัวของเทคโนโลยีทั้ง 3 Domains ข้างต้น ทำให้โลกกำลังอยู่ใน “ยุคของการเปลี่ยนแปลงอย่างเฉียบพลัน” หรือ “The Age of Disruption” ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตของผู้คน

Globalization ที่เป็นแรงขับเคลื่อนให้เกิดการเคลื่อนไหลของทุนสินค้าและบริการ ผู้คน อย่างเสรี จนกลายเป็นโลกที่เชื่อมต่อกันเป็นเครือข่าย เกิดการยับยั้งปรับเปลี่ยนจาก One Country, One Destiny เป็น One World, One Destiny

Digitization การติดต่อสื่อสารมีการเปลี่ยนรูปแบบจากการสื่อสารกับ Someone, Somewhere และ Sometime เป็น Anyone, Anywhere และ Anytime ส่งผลให้มนุษย์จำต้องดำรงชีวิตอยู่ใน 2 อารยธรรมไปพร้อม ๆ กัน คืออารยธรรมในโลกจริงและอารยธรรมในโลกเสมือน ในโลกดิจิทัล ก่อให้เกิด Network Externalities ดังนั้น รูปแบบการเติบโตในโลกดิจิทัลจะไม่เป็นไปตามหลักเศรษฐศาสตร์เดิมที่ว่าด้วย Diminishing Return to Scale อีกต่อไปแต่รูปแบบการเติบโตจะเปลี่ยนไปเป็นแบบ Exponential Return to Scale มากขึ้น

Urbanization สัดส่วนของผู้คนในเมืองจะมีมากขึ้น โดยในปี 1995 โลกมีคนในเมืองเพียงร้อยละ 30 และเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 54 ในปี 2014 และคาดว่าจะเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 66 ในปี 2050 ดังนั้น วิถีชีวิตพฤติกรรมและปฏิสัมพันธ์ของผู้คนจะเปลี่ยนแปลงไปจากสังคมชนบทเป็นสังคมเมือง จะเกิดประเด็นท้าทายชุดใหม่ครอบคลุมทั้งในมิติพลังงาน การคมนาคม การศึกษา สาธารณสุข สิ่งแวดล้อม ความปลอดภัย อาชญากรรม ยาเสพติด ฯลฯ ซึ่งหากเตรียมการไว้ได้ไม่ดีพอ เมืองเหล่านี้จะกลายเป็น Mega-Slums แต่หากเตรียมการได้ดีพอเมืองเหล่านี้จะถูกปรับเปลี่ยนไปเป็น Smart Cities

Individualization ผู้คนในศตวรรษที่ 21 จะมีความเป็นปัจเจกมากขึ้น มีความคิด ความอ่านเป็นของตัวเองมากขึ้น ต้องการแสดงออกมากขึ้น ความเป็นปัจเจกจะเกิดขึ้นได้ 2 รูปแบบ คือ Collective Individuals และ Contra-Individuals รูปแบบแรกเป็นรูปแบบที่สร้างสรรค์ ที่ผู้คนอยากอยู่ร่วมกันเพื่อสร้างสรรค์สังคม เกิดเป็นสังคมที่เข้มแข็ง แต่ในรูปแบบที่สอง เป็นรูปแบบที่ผู้คนต่างคนต่างอยู่ มองแต่ประโยชน์ส่วนตน เกิดสังคมที่เปราะบาง โอกาสที่จะเกิดความขัดแย้งจะมีอยู่สูง

Communization ในโลกที่ยังเชื่อมต่อกันมากขึ้นเท่าไร ผู้คนก็ยังต้องพึ่งพิงอิงอาศัยกันมากยิ่งขึ้นเท่านั้น ความเสี่ยงและภัยคุกคามมิได้ส่งผลกระทบต่อประเทศใดประเทศหนึ่งเป็นการเฉพาะ หากแต่ส่งผลกระทบต่อโลกโดยรวม เป็นปัญหาที่ทุกประเทศต้องเผชิญที่เรียกกันว่า

“Global Commons” อาทิ วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ โรคระบาด การก่อการร้าย ภาวะโลกร้อน เป็นต้น นั้นหมายความว่า จากนั้นไปเวลาสุขประชาคมโลกจะสุขด้วยกัน และเวลาทุกข์ประชาคมโลกก็จะทุกข์ไปด้วยกัน

ทั้ง 5 กระแสดังกล่าวข้างต้น ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใน 4 มิติ คือ การเปลี่ยนแปลงในวัฒนธรรมของการดำรงอยู่ การเปลี่ยนแปลงในวัฒนธรรมของการดำเนินธุรกิจ การเปลี่ยนแปลงในวัฒนธรรมของการทำงาน และการเปลี่ยนแปลงในวัฒนธรรมของการเรียนรู้ ดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงในวัฒนธรรมของการดำรงอยู่

วัฒนธรรมของการดำรงอยู่ชุดใหม่ การดำรงชีวิตให้อยู่รอดในศตวรรษที่ 21 จะเกิดจาก Power of Shared Knowledge ไม่ใช่ Power of Knowledge ดังเช่นในศตวรรษที่ผ่านมา โดยในยุคศตวรรษที่ 21 การได้มาซึ่งความรู้ (Producing Knowledge) นั้นไม่เพียงพอ สิ่งสำคัญควบคู่กันไปก็คือการสร้าง ความหมายและนัยในองค์ความรู้ (Producing Meaning) นั้นด้วย ในโลกศตวรรษที่ 20 เรามองเห็น “ข้อเสียในสิ่งที่ดี” (Negative Side of the Good) แต่โลกในศตวรรษที่ 21 เราต้องเรียนรู้และค้นหา “ข้อดีในสิ่งที่ไม่พึงประสงค์” (Positive Side of the Bad) ตัวอย่างเช่น การปรับตัวให้เข้ากับภาวะโลกร้อนนำมาสู่การปรับเปลี่ยนสู่สังคมคาร์บอนต่ำและการพัฒนา Green Growth Industries เป็นต้น

2. การเปลี่ยนแปลงในวัฒนธรรมของการดำเนินธุรกิจ

วัฒนธรรมของการดำเนินธุรกิจชุดใหม่ในอดีตการทำธุรกิจยึดหลักการประหยัด อันเนื่องมาจากขนาด (Economies of Scale) กล่าวคือ ยิ่งผลิตมากเท่าไร ต้นทุนถูกลงเท่านั้น ซื้อมากเท่าไร ได้ราคาถูกลงเท่านั้น ณ วันนี้โลกได้เปลี่ยนไปแล้ว โลกของดิจิทัลเอื้อบริษัทเล็ก ๆ อย่างเช่น SMEs และ Startups s มีโอกาสมากขึ้น จากปัจจัยต่าง ๆ คือ Open Innovation Economy เกิดกระแสของนวัตกรรมแบบเปิดผ่านหลักคิดว่าด้วย NEA:

N: Nobody owns ไม่มีใครเป็นเจ้าของที่แท้จริง

E: Everybody can use it ทุกคนสามารถเข้าถึงและนำไปใช้ได้

A: Anybody can improve it ใคร ๆ ก็สามารถเข้าไปแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้นได้ เกิดธุรกิจภายใต้แนวคิด Sharing Economy อาทิ UBER, Airbnb, Co-Working Space เป็นต้น

เกิดธุรกิจภายใต้ Do It Yourself Economy (DIY) จากนั้นไป Maker และ Buyer เริ่มแยก ออกจากกันไม่ได้เด็ดขาดเหมือนในอดีต จึงเกิดขึ้นว่า Prosumer กล่าวคือ ผู้บริโภคสามารถเป็น ทั้ง Producer และ Consumer ด้วยในเวลาเดียวกัน

ดังนั้น การทำธุรกิจในศตวรรษที่ 21 เริ่มจากการคิดค้นนวัตกรรมเพื่อสร้างมูลค่า ผ่านนวัตกรรมในผลิตภัณฑ์ นวัตกรรมในกระบวนการผลิต และนวัตกรรมเชิงธุรกิจ เป็นสำคัญ

กระบวนการทัศน์ในการทำธุรกิจมีการปรับเปลี่ยนจาก “Make & Sell” Paradigm ในยุค Industrial Revolution เป็น “Sense & Respond” Paradigm ในยุค Digital Revolution และเปลี่ยนจาก “Sense & Respond” Paradigm ในยุค Digital Revolution เป็น “Care & Share” Paradigm ในการปฏิวัติอุตสาหกรรมยุคที่ 4 ดังเช่นในปัจจุบัน

3. การเปลี่ยนแปลงในวัฒนธรรมของการทำงาน

วัฒนธรรมของการทำงานชุดใหม่ การใช้ชีวิตสมัยก่อน มนุษย์เรามี 4 กิจกรรมหลักคือ ทำงาน พักผ่อน จับจ่ายซื้อของ และท่องเที่ยว ผู้คนจะใช้เวลาแต่ละช่วงเป็นเรื่อง ๆ ไป แต่ปัจจุบันนี้ ดิจิทัลเทคโนโลยี ทำให้เราสามารถทำกิจกรรมหลาย ๆ อย่างได้ในเวลาเดียวกัน (Multiplexing) การเชื่อมโยงต่อกันเป็นเครือข่ายจะมีมากขึ้น ดังนั้น จะทำงานกันบนแพลตฟอร์มในระบบเปิดมากขึ้น ในลักษณะงานที่ต้องมีการประสานและร่วมมือกันมากขึ้นและมีลักษณะของการแชร์หรือแลกเปลี่ยนแบ่งปันกันมากขึ้น

กระบวนการผลิตในอนาคตอันใกล้จะเข้าสู่ยุคอุตสาหกรรม 4.0 ซึ่งเป็นการสื่อสารระหว่าง Machine กับ Machine ใน Cyber Physical System ดังนั้น งานในลักษณะ Routine/Repetitive Jobs จะค่อยๆ ลดน้อยถอยลง และจะค่อยๆ ถูกแทนที่ด้วยหุ่นยนต์และ Automation ในการเปลี่ยนผ่านสู่อุตสาหกรรม 4.0 งานในลักษณะ Non-Routine/Non-Repetitive Jobs จะทวีความสำคัญมากขึ้น

4. การเปลี่ยนแปลงในวัฒนธรรมของการเรียนรู้

วัฒนธรรมของการเรียนรู้ชุดใหม่ โลกในศตวรรษที่ 21 มีการเปลี่ยนแปลงใน 3 กระแสหลักคือ 1) เกิด Demonopolization of Knowledge ไม่มีการผูกขาดความรู้ 2) เกิด Democratization of Information ไม่มีการผูกขาดข้อมูล และ 3) เกิด Disruption of Technology & Innovation

เทคโนโลยีและนวัตกรรมเกิดขึ้นใหม่ ๆ จากการรวมตัวและแตกตัวของเทคโนโลยีและนวัตกรรมเดิมตลอดเวลาเพื่อให้สามารถปรับตัวเข้ากับกระแสดังกล่าว วัฒนธรรมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ต้องประกอบไปด้วย 3 องค์ประกอบสำคัญคือ Learn, Unlearn และ Relearn

“Unlearn” คือการไม่ยึดติดกับสิ่งที่เรารู้มา ต้องปรับตัวให้ทันตลอดเวลา ส่วน “Relearn” นั่นคือ สิ่งที่เรารู้มามันเปลี่ยนไปในบริบทใหม่ ๆ ดังนั้น ต้องเรียนรู้สถานการณ์หรือเหตุการณ์จากมุมมองใหม่ที่แตกต่างไปจากเดิมสำหรับ “Learn” นั้น โจทย์ที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 คือจะเรียนรู้อย่างไรให้มีความสามารถในการรังสรรค์นวัตกรรม

หลายประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่พัฒนาแล้ว เริ่มมีการปรับเปลี่ยนโมเดลเศรษฐกิจให้สอดคล้องกับพลวัตของโลกในศตวรรษที่ 21 ยกตัวอย่างเช่น A Nation of Makers

ของสหรัฐอเมริกา, Design in Innovation ของสหราชอาณาจักร, Made in China 2025 ของสาธารณรัฐประชาชนจีน, Make in India ของอินเดีย, Smart Nation ของสิงคโปร์, Creative Economy ของเกาหลีใต้⁹⁰

การเคลื่อนจากโลกในศตวรรษที่ 20 มาสู่โลกในศตวรรษที่ 21 จึงเป็นการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างที่ก่อให้เกิดชุดของโอกาส ภัยคุกคาม เงื่อนไขและข้อจำกัดชุดใหม่ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการพัฒนาชุดของระบบนิเวศน์ และขีดความสามารถชุดใหม่ที่แตกต่างไปจากเดิมอย่างสิ้นเชิง

2.5.4 รูปแบบของการเรียนรู้สู่ยุคชีวิตวิถีใหม่

โควิด19 เป็นโรคติดต่อร้ายแรง รัฐบาลไทยและทุกประเทศทั่วโลกต่างให้ความสำคัญในการวางมาตรการป้องกัน เพื่อลดและจำกัดการระบาด การวางมาตรการจัดการระบาดของโรคในครั้งนี้ มีผลกระทบต่อวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ที่ต้องปรับตัวอย่างมาก เช่น มาตรการ Social distancing ส่งผลกระทบต่อการทำงาน การศึกษา การดำเนินวิถีชีวิตหลายอย่างต้องปรับเปลี่ยน มีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมากขึ้น จนเป็นการปรับตัวเข้าสู่ชีวิตวิถีใหม่ (New normal) ด้วยการใช้เทคโนโลยีช่วยดำเนินงานด้านต่าง ๆ เพื่อลดการแออัด ฯลฯ โครงการความช่วยเหลือของรัฐบาลที่ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลแบบเต็มรูปแบบ เช่น การลงทะเบียนขอรับการช่วยเหลือจากผลกระทบโควิด - 19 ในโครงการเราไม่ทิ้งกัน ลงทะเบียนเกษตรกร การใช้บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ โครงการกระตุ้นเศรษฐกิจที่ยาวด้วยกัน โครงการคนละครึ่ง เป็นต้น ประชาชนได้ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ทำให้ปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตไปจากเดิม เช่น การทำงานจากบ้าน การเรียนการศึกษาออนไลน์ การซื้อขายของบนแพลตฟอร์มดิจิทัล การใช้เงินแบบดิจิทัล สิ่งเหล่านี้เป็นวิถีใหม่ที่เริ่มคุ้นเคย

ชีวิตวิถีใหม่จึงเกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล จำเป็นต้องวางรากฐาน ความรู้ความเข้าใจ เพื่ออยู่กับโลกดิจิทัล มีการปรับตัวและเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตที่เป็นการผสมผสานการดำเนินชีวิตบนโลกกายภาพ (Physical) กับโลกเสมือนที่เรียกว่า โลกไซเบอร์ (Cyber) ที่มีแพลตฟอร์มการบริการแบบดิจิทัล (Digital service platform) ความสำคัญจึงอยู่ที่ประชาชนต้องพัฒนาความรู้ความสามารถ ทักษะ และความฉลาดทางดิจิทัล เพื่อเตรียมพร้อมสู่การเป็นพลเมืองดิจิทัล

บทเรียนออนไลน์ที่จัดทำ นอกจากให้ความสำคัญกับเรื่องชีวิตวิถีใหม่ ที่เกี่ยวข้องกับการทักษะความฉลาดทางดิจิทัล และการเป็นพลเมืองดิจิทัลแล้ว ยังเน้นการสร้างความรู้ความเข้าใจที่เท่าทันต่อสื่อใหม่ (New media) ให้ความสำคัญในเรื่องการคิด การวิเคราะห์ ความเชื่อถือของแหล่งข้อมูล การประมวลผลข่าวสาร การแยกแยะและไม่หลงเชื่อข่าวปลอม และให้เห็นถึงปัญหาที่

⁹⁰ อ้างแล้ว, สารโจน์ ขอจ่วนเตี๋ย, การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา ประเภทช่างอุตสาหกรรม ภายใต้นโยบายประเทศไทย 4.0, หน้า 26.

เกิดขึ้นในสังคม เพื่อดูแลปกป้องตนเอง ดูแลข้อมูลส่วนตัว ความเสี่ยงด้านความมั่นคงปลอดภัยทั้งของตนเองและสังคม

จุดมุ่งหมายของบทเรียนจึงเป็นพื้นฐานที่นักเรียน และประชาชนควรได้เรียนรู้ ในเบื้องต้น เข้าใจถึง สิทธิ หน้าที่ คุณธรรม จริยธรรม และกฎหมาย ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีดิจิทัล เนื้อหาที่สำคัญระดับพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต เพื่อลดความเสี่ยงในการดำรงชีวิตในยุควิถีใหม่

การสร้างบทเรียนออนไลน์ ในรูปแบบ MOOC เป็นสื่อการเรียนรู้ให้กับนักเรียน และประชาชนทั่วไป เน้นให้เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง โดยวางเค้าโครงเนื้อหา เป็นโมดูลขนาดเล็ก ๆ รวมกันเป็นบท เพื่อเรียนได้ตามเวลาที่มิและเรียนต่อเนื่องได้จนจบหลักสูตร โดยเป้าหมายผู้เรียนตั้งแต่ นักเรียน ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 และประชาชนทั่วไป โดยผู้เรียนเข้าเรียนได้ทุกที่ ทุกเวลา ได้จำนวนมาก ไร้ขอบเขตจำกัด ใช้อุปกรณ์ได้ตั้งแต่สมาร์ทโฟนถึงพีซี เมื่อเรียนจบจะได้ประกาศนียบัตรดิจิทัลออกให้ทันที นักเรียนสามารถนำเก็บในแฟ้มสะสมงานของตนเองได้ โดยเทียบผลการเรียนขนาด 0.5 หน่วยกิต หรือเทียบการเรียนการสอนตามตารางเรียนของนักเรียน 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละหนึ่งชั่วโมง ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน⁹¹

2.6 แนวคิด ทฤษฎี หลักการเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์

2.6.1 ที่มาและประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์

กระบวนการจัดการศึกษาในทางพระพุทธศาสนายึดหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิและปัญญา ซึ่งเป็นการฝึกอบรม (Training) ที่เน้นภาคปฏิบัติมากกว่าจะเป็นการเรียน การสอนในทางทฤษฎี (Teaching) เมื่อกล่าวในเชิงบริหารต้องยอมรับว่า พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญแก่การจัดการศึกษาอบรมเพื่อพัฒนาบุคลากรเป็นอย่างยิ่ง ด้วยเหตุนี้พระพุทธศาสนาจึงได้ชื่อว่าเป็นศาสนาแห่งการศึกษา การศึกษาอบรมในพระพุทธศาสนายึดผู้เรียนสำคัญที่สุด หมายถึง การกำหนดจุดสาระ กิจกรรม แหล่งการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ และการวัดประเมินผลที่มุ่งพัฒนาคนและชีวิตให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้เต็มความสามารถ สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียน⁹²

ดังจะเห็นได้จากการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับพัฒนาการ และวุฒิภาวะของผู้เรียน โดยที่พระพุทธเจ้าเทียบความพร้อมในการศึกษาเล่าเรียนของบุคคลเปรียบเทียบกับบัว 4 เหล่า และทรงจำแนกประเภทของบุคคลที่ได้รับการศึกษาอบรมไปตามจริต 6 ประการ และที่สำคัญ

⁹¹ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, *ชีวิตวิถีใหม่และความฉลาดทางดิจิทัล*. <https://learningdc-dc.ku.ac.th/> [ออนไลน์วันที่ 10 ตุลาคม 2564].

⁹² คณะกรรมการและศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการแห่งชาติ, *ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด*, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกระทรวงกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543), หน้า 20.

พระพุทธเจ้าทรงมุ่งให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติด้วยตัวเอง ดังมีพุทธพจน์ที่ว่า “ตุมเหติ กิจจํ อาตปปี อกฺขา ตาโร คคาคตา เธอทั้งหลายต้องทำความเพียรเพื่อกิเลสพระตถาคตเจ้าเป็นเพียงผู้บอกทาง”⁹³

บุคลากรที่ได้รับการพัฒนาแล้วจะได้รับการจัดสรรภาระหน้าที่ให้ปฏิบัติงานภายในองค์กรตามความรู้ความสามารถ ดังพระพุทธเจ้าทรงแต่งตั้งเอตทัคคะในด้านต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้วในการบริหารงานบุคคล พระพุทธศาสนามีระบบการให้รางวัลและการลงโทษซึ่งเปรียบเทียบกับกับการใช้พระเดช พระคุณในสมัยปัจจุบัน ใครทำดีก็จะได้การยกย่อง ใครทำผิดก็ต้องได้รับการลงโทษดังพระบาลีว่า “นิคฺคณฺเห นิคฺคหารหํ ปคฺคณฺเห ปคฺคหารหํ ชมฺกนฺที่ควรชมฺ ยกฺยงฺ กนฺที่ควรยกฺยงฺ”⁹⁴ เราจะเข้าใจระบบการให้รางวัล และการลงโทษได้ดี จากเรื่องเกสียสูตร ว่า วันหนึ่ง สาริณีผู้ฝึกม้าชื่อว่า นายเกสียเข้าไปเฝ้าพระพุทธเจ้าแล้วทูลว่า พระพุทธเจ้าทรงมีวิธีฝึกคนอย่างไร พระพุทธเจ้าทรงย้อนถามว่า นายเกสียมีวิธีฝึกม้าอย่างไร นายเกสียกราบทูลว่า ข้าพระองค์ใช้ 3 วิธี คือ วิธีที่นุ่มนวล วิธีรุนแรง วิธีผสมผสาน คือมีทั้งนุ่มนวล และรุนแรง⁹⁵

2.6.2 ความหมายเกี่ยวกับพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์

พุทธทาสภิกขุ ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาว่าควรยึดหลัก 4 ประการ คือ

1. พุทธศึกษา ต้องให้มีความรู้โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องสำคัญที่สุดของชีวิต คือ ผู้เรียนควรรู้ว่า เราเกิดมาทำไม เกิดมาเพื่ออะไร สิ่งที่ดีที่สุดที่มนุษย์ควรจะได้คืออะไร อยู่ที่ไหน สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ควรได้รับการสั่งสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาล
2. จริยศึกษา ผู้เรียนสามารถบังคับตนเองให้ถูกต้อง มีระเบียบวินัย ทำลายความเห็นแก่ตัวและพวกพ้อง และมีความสำรวมมัธยัสถ์
3. พลศึกษา ผู้เรียนต้องประกอบด้วยกำลังฝ่ายกาย และกำลังฝ่ายจิต เมื่อพลศึกษา คือ การศึกษาเพื่อใช้กำลังจึงต้องมีกำลังชนิดนี้ (กำลังฝ่ายจิต) ด้วย ไม่ควรมีแต่กำลังกล้ามเนื้อสำหรับชกต่อย
4. หัตถศึกษา ผู้เรียนต้องประกอบด้วยวิชาเทคนิคต่างต่าง ๆ เพื่อจะได้นำไปใช้ในการประกอบสัมมาชีพสร้างความเป็นอยู่ทางวัตถุ⁹⁶

พระเทพโสมถ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้กล่าวถึงแนวคิดการศึกษาไว้ว่า การศึกษาที่พึงประสงค์ต้องมีองค์ประกอบ 4 ประการ เรียกว่า จตุสทมภ์ของการศึกษา (Four Pillars of Education) จากองค์การยูเนสโก เรื่อง การศึกษาคือขุมทรัพย์ภายใน (Learning: The Treasure Within) ได้แก่

⁹³ ชุ.ธ. (ไทย) 25/30/51.

⁹⁴ ชุ.ชา. (ไทย) 27/242/532.

⁹⁵ อง.จตุกก. (ไทย) 21/111/150.

⁹⁶ พุทธทาสภิกขุ อ้างถึงใน ทองหล่อ วงษ์ธรรมมา, **พื้นฐานปรัชญาการศึกษา: ภูมิปัญญาของตะวันออกและตะวันตก**, (กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พรินติ้ง เฮาส์. 2555), หน้า 80.

1. การศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพ (Learning to know) สดมภ์แรกของการศึกษาคือ Learning to know แปลว่า เรียนเพื่อรู้ หมายถึง การเรียนเพื่อเตรียมเครื่องมือสำหรับการศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิต เช่น เด็กไทยต้องเรียนภาษาไทยให้อ่านออกเขียนได้ เพื่อที่จะได้เรียนต่อในระดับสูงขึ้น หรือเรียนภาษาอังกฤษและคอมพิวเตอร์ ก็เพื่อใช้ค้นคว้าหาความรู้ผ่านอินเทอร์เน็ตซึ่งข้อมูลส่วนใหญ่ถูกบันทึกไว้เป็นภาษาอังกฤษ

2. การศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถภาพ (Learning to do) สมรรถภาพคือความสามารถในการนำความรู้มาปฏิบัติให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ สำหรับสดมภ์ที่สองนี้ ใช้คำว่า Learning to do แปลว่า เรียนเพื่อใช้ทำงานมุ่งภาคปฏิบัติ การเรียนสายอาชีพศึกษาก็ดี การเรียนวิชาเอกในมหาวิทยาลัยก็ดี ต่างมุ่งให้ผู้เรียนทำงานได้ จึงจัดอยู่ในข้อนี้

3. การศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพ (Learning to live together) สดมภ์แห่งการศึกษาสองข้อแรกที่เราได้กล่าวมาแล้วนั้น สอนเด็กให้เป็นคนเก่งทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ส่วนสดมภ์ที่สามนี้มุ่งสอนเด็กให้เป็นคนดีที่ใช้ความรู้ความสามารถทำคุณประโยชน์แก่ผู้อื่น นั่นคือ สอนให้อยู่อย่างมีคุณภาพด้วยการทำคุณประโยชน์แก่สังคม ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Learning to live together แปลว่า เรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันฉันญาติมิตร

4. การศึกษาเพื่อพัฒนามนุษยภาพ (Learning to be) สดมภ์ท้ายของการศึกษาคือ พัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ นั่นคือ เด็กที่จบการศึกษาไปแล้วต้องเป็นอะไรมากกว่าเครื่องจักรในโรงงาน หรือแรงงานราคาถูกตามท้องไร่ท้องนา ผู้จบการศึกษาต้องเป็นอะไรมากกว่าทรัพยากรมนุษย์หรือสัตว์เศรษฐกิจ การทำคนให้เป็นเพียงทรัพยากรหรือเครื่องจักรชิ้นหนึ่งนั้นเท่ากับกำลังลดฐานะของมนุษย์ให้ต่ำลง การศึกษาต้องพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เต็มตามศักยภาพทั้งทางกาย ทางสังคม ทางอารมณ์ และทางปัญญา⁹⁷

ศาสตราจารย์ บัณฑิต ได้เสนอแนวคิดทางการศึกษาในพระพุทธศาสนา โดยเรียกว่า แนวนโยบายหลักหรือมรรคของการศึกษา แยกออกเป็น 2 ระดับ ได้แก่

1. แนวนโยบายหลักของการศึกษาในระดับผู้ไม่ครองเรือน จุดมุ่งหมายของการศึกษาระดับสูง (ระดับผู้ไม่ครองเรือน) ได้แก่ นิพพาน แนวทางการปฏิบัติหรือแนวนโยบายของการศึกษาเพื่อบรรลุนิพพานนั้น ก็คือมรรคมีองค์ 8 (อัฐังคิกมรรค) ได้แก่ สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติ และสัมมาสมาธิ ซึ่งมรรคมีองค์ 8 ประการนี้ สรุปเป็น 3 ประการคือ ศีล สมาธิ และปัญญา ผู้ศึกษาในระดับนี้จะต้องเล่าเรียนและปฏิบัติตามแนวนโยบายอันมีองค์ 8 ประการดังกล่าวอย่างเคร่งครัด อันเป็นแนวทางที่พระพุทธองค์ทรงกำหนดไว้ เพื่อสนองความมุ่งหมายให้ระงับหรือแก้ปัญหอันสูงสุดของชีวิต ได้แก่ ปัญหาที่เรียกว่า อกุศลมูล เมื่อสามารถแก้ปัญหานี้สำเร็จ ก็จะประสบชีวิตอันสมบูรณ์ที่สุดหรือที่เรียกว่า นิพพาน

2. แนวนโยบายหลักของการศึกษาในระดับผู้ครองเรือน โดยพื้นฐาน แนวนโยบายหลักของการศึกษาในระดับผู้ครองเรือน (ฆราวาส) จะต้องประยุกต์ตามทางที่เรียกว่า มรรคมีองค์ 8 หรือศีล สมาธิ ปัญญา เท่าที่สามารถจะทำให้เหมาะสมกับผู้ครองเรือน ซึ่งหมายความว่า เป็นแนวทาง

⁹⁷ พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), *ทิศทางการศึกษาไทย*, (พิมพ์ครั้งที่ 4), (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2547), หน้า 25.

ที่จะต้องแก้ปัญหาเช่นกัน แม้จะไม่ใช่เป็นการแก้ปัญหาที่สูงสุดในชีวิต แต่เป็นปัญหาที่สับสนและยุ่งเหยิง แนวทางหรือแนวนโยบายหลักของการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยนี้ เรียกว่า แนวนโยบายทั้ง 3 ของการศึกษา ได้แก่

1) ศึกษาให้รู้จักตนเอง อันประกอบด้วยสิ่งสำคัญ 2 ข้อคือ การศึกษาขั้น 5 และการศึกษาวิชาความรู้หลายแขนงอย่างกว้างขวาง

2) ศึกษาให้รู้จักสังคมและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้รู้จักว่าสังคมที่ตนอาศัยอยู่นั้นประกอบด้วยโครงสร้างอะไรบ้างและมีปัญหาสำคัญอะไรบ้าง

3) ศึกษาเรื่องจริยธรรม ศึกษาเล่าเรียนและปฏิบัติเรื่องคุณธรรม ศีลธรรมอย่างกว้างขวางและลึกซึ้ง เพื่อจะได้ลดการเบียดเบียนกันและทุจริตต่อกันลงไป รู้จักละอายต่อความชั่ว รู้จักประกอบความดี อันจะก่อให้เกิดสันติสุขและความร่มเย็นทั้งแก่ตนเองและสังคม⁹⁸

วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์ กล่าวถึงแนวคิดทางการศึกษาว่า การศึกษา อาจแบ่งออกได้เป็น 2 ด้าน คือ การศึกษาในทางโลก และ การศึกษาในทางธรรม แต่ในการจัดการศึกษาให้แก่สมาชิกของสังคมแล้ว การศึกษาทั้ง 2 ด้านนี้ย่อมจะต้องประกอบกันตามที่กล่าวกันว่า “ความรู้คู่คุณธรรม” ซึ่งยอมรับว่าเป็นนโยบายสำคัญของการศึกษา สิ่งที่ไม่เปลี่ยนแปลงในเรื่องของการศึกษา 3 ประการคือ 1) การศึกษาต้องประกอบด้วย ครู นักเรียน และวิชาความรู้ที่ครูจะอบรมสั่งสอนนักเรียน 2) การศึกษาจะต้องคำนึงถึงภารกิจที่ประกอบกันทั้งปริมาณและคุณภาพ ซึ่งจะมองข้ามสิ่งหนึ่งสิ่งใดไปไม่ได้ 3) การศึกษามีทั้งในทางโลก และในทางด้านทางธรรม ซึ่งประกอบเป็นสิ่งเดียวกันที่ไม่อาจแยกออกจากกันได้⁹⁹

วิชัย ตันศิริ ได้เสนอแนวคิดทางการศึกษาไว้ว่า จุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ทุกระดับการศึกษา คือ หัวใจของการพัฒนาคน หากเราไม่สามารถสร้างความเป็นคนในความหมายของพระพุทธศาสนา ระบบการศึกษาของเราก็คงจะล้มเหลว การสร้างคนในความหมายที่แท้จริง คือ การสร้างให้บุคคลเป็นผู้มีจิตใจสูง ดังนั้น กระบวนการเรียนรู้ทุกระดับจึงต้องมุ่งเน้นไปที่การพัฒนามนุษย์ทั้งกาย ใจ และปัญญา โดยเฉพาะปัญญานั้น สัมพันธ์กับใจ หรือใจสัมพันธ์กับปัญญา จิตใจที่สะอาดมีสมาธิจะนำไปสู่ปัญญา ปัญญาที่ฝึกไว้ดีแล้วจะนำไปสู่จิตที่สูงส่ง กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การฝึกให้นักเรียนได้หัดคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ เข้าใจหลักกรรมภาค และเห็นความสัมพันธ์ระหว่างหลักแนวคิดมหากากับข้อเท็จจริงระดับจุลภาค¹⁰⁰

จอห์น เอมอส คอมินิอุส (John Amos Comenius) นักมนุษยธรรม นักอุดมคติชาวเชโกสโลวาเกีย ได้รับยกย่องให้เป็นนักการศึกษาที่ยิ่งใหญ่ในยุค ค.ศ. 1592 -1670 มีความคิดว่าจุดมุ่งหมายของการศึกษาควรอยู่ที่ความรู้และศีลธรรมการศึกษาเป็นสิทธิของทุกคน ไม่ว่าชายหญิง

⁹⁸ สาโรช บัวศรี อ้างถึงใน ทองหล่อ วงษ์ธรรมมา, **พื้นฐานปรัชญาการศึกษา: ภูมิปัญญาของตะวันออกและตะวันตก**, (กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮาส์. 2555), หน้า 55.

⁹⁹ วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์, **ปฏิรูปการศึกษา แนวคิด และข้อเสนอแนะ**, (กรุงเทพมหานคร: วศิระ, 2553), หน้า 10.

¹⁰⁰ วิชัย ตันศิริ, **โฉมหน้าการศึกษาไทยในอนาคต: แนวคิดและบทวิเคราะห์**, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539), หน้า 123.

ยากดีมีจน โรงเรียนต้องเปิดรับทุกคน เด็กจะต้องได้รับการศึกษาที่เหมาะสมแก่ภาระหน้าที่ของตน โดยมีแนวการสอนดังนี้

- 1) สอนสิ่งที่ผู้เรียนต้องการรู้และมีประโยชน์ในชีวิต
- 2) สอนอย่างตรงไปตรงมา สอนกฎเกณฑ์ก่อนจึงสอนรายละเอียด
- 3) สอนให้ผู้เรียนเกิดความประทับใจ โดยผ่านประสาทสัมผัส
- 4) ครูควรทำแผนการสอนและใช้หลักจิตวิทยาในการสอน¹⁰¹

การนำหลักศีลธรรมมาใช้ในศึกษาการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนค่านิยม ย่อมเป็นการสร้างเสริมให้เกิดทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าค้ำชูสังคม เพราะช่วยให้เกิดคนที่มีความสามารถในทางทฤษฎี วิชาการ และคนที่มิจิตใจที่ผ่องใสช่วยให้สังคมเกิดสันติขึ้น

2.6.3 จุดมุ่งหมายของการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์

สุนน อมรวิวัฒน์ ได้เสนอแนวคิดการจัดการศึกษาไทย โดยเรียกว่า สมบัติทิพย์ 3 ประการ คือ

1. วัฒนธรรม คือ วิถีดำรงชีวิตของคนไทย คุณค่าแท้ของวัฒนธรรมไทย ได้แก่ วิถีชีวิตท่ามกลางธรรมชาติ ซึ่งเป็นแหล่งความรู้อันประมาณมิได้ วัฒนธรรมที่แสดงถึงความสัมพันธ์ในครอบครัว ความคิดและความเชื่อ ตลอดจนประเพณี ศิลปะในท้องถิ่น

2. ปัญญาธรรม คือ ความรู้ ความคิด และความสามารถในวิทยาการต่าง ๆ ทุกสาขา เช่น การแพทย์ งานประดิษฐ์ งานช่าง ดนตรี นาฏศิลป์ วรรณคดี การรบ การเมือง การอบรมเลี้ยงดู ตลอดจนวิธีการสั่งสอนฝึกฝนกุลบุตรธิดา ซึ่งครูไทยได้ฝากผลงานและฝีมือไว้สืบต่อถึงชนรุ่นหลัง นอกจากนี้ การรู้จักนำกระบวนการพัฒนาปัญญา ซึ่งได้มีวิธีการชัดเจนตามหลักของพระพุทธศาสนา มาใช้ ย่อมทำให้การจัดการศึกษาในอนาคต สามารถสืบสายปรีชาญาณจากอดีตและปัจจุบันได้ต่อเนื่อง

3. เมตตาธรรม นั้นเป็นจุดเริ่มของกระบวนการศึกษา แสดงถึงบทบาทและความสัมพันธ์ระหว่างครูกับศิษย์ เมื่อการสอนเริ่มต้นด้วยความเมตตา การเรียนเริ่มต้นด้วยการศรัทธา การศึกษาย่อมเป็นกระบวนการของความรักความเข้าใจ ความร่วมมือ และการเสียสละ ดังนั้น การแสวงหาภูมิปัญญาของไทย จึงเป็นการสำรวจและวิเคราะห์คุณค่าของความเป็นไทยของเราเอง แล้วนำมาผสมผสานกลมกลืนกับหลักการสากลที่ดำรงอยู่ในปัจจุบันอย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน¹⁰²

¹⁰¹ จอร์น เอมอส คอมินิอุส (John Amos Comenius) อ้างถึงใน สมหมาย ปะบุตร, **ตำราหลักการ ศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 2558), หน้า 17.

¹⁰² สุนน อมรวิวัฒน์, **สมบัติทิพย์ของการศึกษาไทย**, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533), หน้า 408-409.

การจัดการศึกษาในสังคมไทย คือ “ความรู้คู่คุณธรรม” หรือ “ความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม” เพราะระบบการจัดการศึกษาในปัจจุบันได้ เน้นตามแนวคิดการศึกษาของต่างประเทศ ซึ่งได้แยกหลักศาสนากับการศึกษาออกจากกันจึงอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดภาวะที่ “ยิ่งเก่งยิ่งโกง” มากขึ้นในสังคมไทย และมีสิ่งที่ท้าทายเกี่ยวกับแนวคิดการศึกษาของไทย คือ แนวคิดการจัดการศึกษาปัจจุบันอันเป็นระบบการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ว่าจะสามารถบูรณาการจัดการระบบการศึกษาตามแนวคิดนี้ได้หรือไม่ เพราะแนวคิดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 นั้นจะเน้นสาระสำคัญ คือ ทักษะชีวิต ทักษะการคิด สังเคราะห์ และการรับรู้ข่าวสารในเครือข่ายออนไลน์ที่มีมากขึ้นทุกวัน สถานที่ศึกษาเรียนรู้จึงไม่จำเป็นจะต้องอยู่ในโรงเรียนหรือในห้องแคบ ๆ อีกต่อไป เพราะเป็นการศึกษาเรียนรู้ผ่านเครือข่ายออนไลน์ จึงสามารถจะทำการเรียนการสอนหรือการจัดการศึกษาได้ที่บ้านได้มากขึ้น

2.6.4 หลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาอาชีวศึกษาวิถิพุทธ

อาชีวศึกษาตามแนววิถิพุทธ ประกอบด้วยหลักธรรม คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ศรัทธา สติ สมาธิ ปัญญา ทั้ง 8 องค์ประกอบเหมาะสมที่จะใช้เป็นกรอบเพื่อพัฒนามาตรวัดการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคตามแนววิถิพุทธของนักเรียนอาชีวศึกษามีพัฒนาที่ดีขึ้น โดยยึดขั้นตอนในการแก้ไขปัญหาตามแนวคิดอริยสัจ 4 เป็นหลัก คือ 1) ทุกข์ 2) สมุทัย 3) นิโรธ และ 4) มรรค เพื่อพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างความสามารถในการเผชิญอุปสรรคโดยองค์ประกอบด้านนิโรธ ในหลักธรรมอริยสัจ 4 มีความสอดคล้องกับองค์ประกอบด้านวิมังสา ที่เป็นหนทางในการแก้ไขปัญหาจัดการเรียนการสอนโดยนำองค์ธรรมนิโรธ มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน จะทำให้ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียนสูงขึ้น นั้นย่อมแสดงให้เห็นว่าองค์ธรรมนิโรธมีผลต่อความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของสถานศึกษาอาชีวศึกษาวิถิพุทธ¹⁰³

2.7.งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สาโรจน์ ขอจวนเตียว ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา ประเภทช่างอุตสาหกรรม ภายใต้นโยบายประเทศไทย 4.0” ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบที่สามารถนำไปบริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา ประเภทช่างอุตสาหกรรม ภายใต้นโยบายประเทศไทย 4.0 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสม (Mixed Method) โดยศึกษาวิเคราะห์เอกสารและใช้แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา ประเภทช่างอุตสาหกรรม จำนวน 350 คน ในวิทยาลัยเทคนิค วิทยาลัยสารพัดช่าง และวิทยาลัยการอาชีพ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จำนวน 325 แห่ง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

¹⁰³ ปาริชาติ ดอนเมือง และคณะ, “การสร้างมาตรวัดการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคตามแนววิถิพุทธของนักเรียนอาชีวศึกษา” วารสาร "ศึกษาศาสตร์ มมร., (นครปฐม: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2561), หน้า 220-221.

ข้อมูลครั้งนี้คือ ค่าความถึ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและ วิเคราะห์เส้นทางหรือวิเคราะห์สาเหตุแบบ PAL (Path Analysis with LISREL) ของต่อองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ โดยใช้โปรแกรม LISREL 8.80 ยกวางรูปแบบ โดยการสัมภาษณ์ ตรวจสอบรูปแบบโดยการจัดสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและประเมินรูปแบบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ ผลการศึกษาวิจัยพบว่า

สภาพการบริหารสถานศึกษาและปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา ประเภทช่างอุตสาหกรรม ภายใต้นโยบายประเทศไทย 4.0 ตามกรอบการประเมินแบบซีป (CIPP Model) มี 4 ด้าน คือ 1) ด้านบริบทการอาชีวศึกษาช่างอุตสาหกรรม 4.0 ด้านที่ 2) ด้านปัจจัยป้อนคุณลักษณะผู้บริหาร 3) ด้านกระบวนการ และ 4) ด้านผลิตผลความสำเร็จของการบริหาร

รูปแบบการบริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา ประเภทช่างอุตสาหกรรม ภายใต้ นโยบายประเทศไทย 4.0 ที่ได้พัฒนาขึ้นมี 9 รูปแบบดังนี้ 1) การพัฒนาบริบทการอาชีวศึกษาช่างอุตสาหกรรม 4.0 2) การพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหาร 3) การกำหนดเป้าหมายและกลยุทธ์ สู่ 10 อุตสาหกรรมเป้าหมาย 4) บริหารจัดการด้วยระบบเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพ 5) การออกแบบงานโครงการ ตอบสนองนโยบายประเทศไทย 6) ปรับปรุงโครงสร้างให้รองรับการเปลี่ยนแปลง 7) การพัฒนากระบวนการบริหารภายในสถานศึกษา 8) การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้เป็นผู้นำ 4.0 และ 9) มุ่งสู่ความสำเร็จในการบริหาร

การบริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษานับว่ามีความสำคัญต่อการส่งเสริมคุณภาพของผู้เรียน ดังเช่น การบริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา ประเภทช่างอุตสาหกรรม เนื่องจากในสภาวะการณ์ปัจจุบัน ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี อันเป็นยุทธศาสตร์ของประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 รวมทั้งนโยบายของรัฐบาลในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ 10 อุตสาหกรรมโดยมีเป้าหมายด้านการศึกษา ที่มุ่งให้ผู้เรียนมีศักยภาพเพื่อรองรับพลวัตของโลกในศตวรรษที่ 21 นั้น บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกลไกที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนนโยบายประเทศไทย 4.0 ลงสู่การปฏิบัติ ในด้านการอาชีวศึกษาช่างอุตสาหกรรม ในช่วงประเทศไทย 4.0 การขับเคลื่อนครูและบุคลากรทางการศึกษา การจัดการเรียนการสอน หลักสูตร คุณลักษณะของผู้บริหารด้านความรู้ ความสามารถ ด้านภาวะผู้นำ วิสัยทัศน์และคุณธรรม และอีกหลายประการ ซึ่งการพัฒนา รูปแบบการบริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา ประเภทช่างอุตสาหกรรม ภายใต้ นโยบายประเทศไทย 4.0 ให้มีรูปแบบที่เหมาะสม สามารถจัดการศึกษา ได้สอดคล้องและตอบสนองนโยบายของประเทศได้ต่อไป¹⁰⁴

แนวทางการขับเคลื่อนการยกระดับวิชาชีพอาชีวศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ การขับเคลื่อนระยะแรก (Quick Win) ดังนี้

1) Re-Branding คือการสร้างแรงจูงใจผ่านภาพลักษณ์ที่ดีให้กับนักเรียนและอาจารย์ในสายอาชีวศึกษา โดยสื่อสารให้เห็นถึงโอกาสความก้าวหน้าในวิชาชีพรวมทั้งผลตอบแทนที่ดี

¹⁰⁴ สาโรจน์ ขจรจันต์เตียว, การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา ประเภทช่างอุตสาหกรรม ภายใต้ นโยบายประเทศไทย 4.0, หน้า 5.

ตามระดับทักษะความสามารถที่ได้รับการประเมินตามมาตรฐาน อีกทั้งต้องสร้างความภาคภูมิใจให้บุคลากรสายอาชีพศึกษาภาคภูมิใจ ที่เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ

2) การสร้าง Excellence Model Schools ซึ่งจะพิจารณาคัดเลือกสถานศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญ มีรูปแบบ (Model) การเรียนการสอนที่เหมาะสม และสามารถเป็นพี่เลี้ยงสถานศึกษาอาชีพศึกษาได้ รวมทั้งปรับปรุงหลักสูตรการเรียน การสอนให้ภาคเอกชนเข้าไปมีส่วนร่วม รวมถึงสนับสนุนให้นักเรียนนำความรู้ ความสามารถในการเรียนมาทำประโยชน์ แก่ชุมชนและสังคมผ่านโครงการจิตอาสาต่าง ๆ

3) ร่วมกันพัฒนาฐานข้อมูล (Database) ทั้งในส่วนอุปสงค์ของความต้องการแรงงานวิชาชีพ (Demand) และอุปทานของแรงงานวิชาชีพที่เรียนจบมา (Supply) ของภาพรวมทั้งประเทศเพื่อรองรับการขยายตัวทางธุรกิจโดยมุ่งเน้นความเร่งด่วน ใน 10 กลุ่มอุตสาหกรรมใหม่

การขับเคลื่อนระยะที่สอง (Medium & Long Term) มีแผนงานดังนี้ 1) กำหนดมาตรฐานทักษะวิชาชีพการเรียนการสอนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความรู้ ความสามารถ และทักษะฝีมือ 2) แก้ไขกฎหมายเพื่อให้ประโยชน์ต่อภาพรวมการยกระดับคุณภาพวิชาชีพอาชีวศึกษา 3) ส่งเสริมการยกระดับคุณภาพวิชาชีพอาชีวศึกษาให้ยั่งยืน 4) ผลักดันให้มีหน่วยงานที่รวบรวม Database ของวิชาชีพอาชีวศึกษาให้เป็นรูปธรรม 5) พัฒนาหลักสูตรและครูผู้สอนโดยให้มีสถาบันพัฒนาครูระดับอาชีวศึกษา

ผลการประเมินรูปแบบที่พัฒนาขึ้น โดยภาพรวมพบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า รูปแบบการบริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา ประเภทช่างอุตสาหกรรม ภายใต้นโยบายประเทศไทย 4.0 มีความเป็นไปได้มากที่สุด รองลงมาคือ ความเหมาะสม ความสอดคล้อง และความเป็นประโยชน์ ตามลำดับ

ข้อเสนอแนวนโยบายเพื่อขับเคลื่อนการอาชีวศึกษา ประเภทช่างอุตสาหกรรม ภายใต้ นโยบายประเทศไทย 4.0 ประกอบด้วย 1) ข้อเสนอแนวนโยบายสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา 2) ข้อเสนอแนวนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา 3) ข้อเสนอแนวนโยบายของรัฐบาล และกระทรวงศึกษาธิการ¹⁰⁵

สรุปชาติ อินแปลง ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาสภาพการดำเนินงานสถานศึกษาวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1: กรณีศึกษาสถานศึกษาบ้านดัวน้อย” ผลการวิจัยพบว่า สถานศึกษาบ้านดัวน้อยได้ดำเนินการตามแนวทางการดำเนินงานสถานศึกษาวิถีพุทธของ กระทรวงศึกษาธิการดังนี้

1. ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษาวิถีพุทธ ได้มีการเตรียมการศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ มีการเตรียมบุคลากรทั้งครูนักเรียน ผู้ปกครอง อาคารสถานที่ มีการเตรียมกิจกรรม มีการดูแลสนับสนุนอย่างใกล้ชิด มีการพัฒนาปรับปรุง ประเมินผล และเผยแพร่

¹⁰⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 56-57.

2. ด้านการจัดวิธีพุทธสู่การเรียนรู้มีการบูรณาการหลักธรรมสอดแทรกทุกกลุ่มสาระ เน้นกระบวนการไตรสิกขา ผ่านกระบวนการ กิณอยู่ ดู ฟัง เป็น ครูผู้สอนปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างสอนให้รู้อยู่ให้เห็น พัฒนาผู้เรียนให้สมดุลทุกด้าน นำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

3. ด้านกิจกรรมเสนอแนะและพัฒนา เน้นกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กิจกรรมที่หลากหลาย กิจกรรมเสริมหลักสูตร กิจกรรมประจำวัน กิจกรรมประจำสัปดาห์ กิจกรรมประจำเดือน กิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

4. ด้านการพัฒนาบุคลากร และคุณลักษณะบุคลากร ให้เข้ารับการอบรมศึกษาดูงาน ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีทำให้อยู่ให้เห็น เป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อกัน

5. ด้านการเกื้อกูลสัมพันธ์สถานศึกษาวิถีพุทธและชุมชน ได้ร่วมมือกับวัดและชุมชน เข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ระดมทรัพยากรเพื่อพัฒนาสถานศึกษา เปิดโอกาสให้ชุมชนมาใช้บริการในสถานศึกษา มีการประชาสัมพันธ์สถานศึกษา¹⁰⁶

บำรุง แสณณรงค์ ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาการมีส่วนร่วมของครูในการดำเนินงานสถานศึกษาวิถีพุทธในสถานศึกษาประถมศึกษา สำนักงานเขตคลองสาน สังกัดกรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า

1. การมีส่วนร่วมของครูต่อการดำเนินงานสถานศึกษาวิถีพุทธในสถานศึกษาประถมศึกษา สำนักงานเขตคลองสาน สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาในเป็นด้าน คือ ด้านกายภาพ ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ และด้านการบริหารจัดการ อยู่ในระดับมากทุกด้าน

2. การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของครูต่อการดำเนินงานสถานศึกษาวิถีพุทธในสถานศึกษาประถมศึกษา สำนักงานเขตคลองสาน สังกัดกรุงเทพมหานคร ที่จำแนกตามการอบรมแนวทางการดำเนินงานสถานศึกษาวิถีพุทธ เจตคติต่อการดำเนินงานสถานศึกษาวิถีพุทธและขนาดสถานศึกษาเป็นดังนี้

1) ครูที่ผ่านการอบรมและไม่ผ่านการอบรมแนวทางการดำเนินงานสถานศึกษาวิถีพุทธ มีส่วนร่วมในการดำเนินงานสถานศึกษาวิถีพุทธ โดยรวมแตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาในรายด้าน คือด้านกายภาพและด้านการบริหารจัดการโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนในด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ด้านการจัดการเรียนการสอนและด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยครูที่ผ่านการอบรมมีส่วนร่วมมากกว่าครูที่ไม่ผ่านการอบรม

2) ครูที่มีเจตคติต่อการดำเนินงานสถานศึกษาวิถีพุทธต่างกัน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานสถานศึกษาวิถีพุทธโดยรวมแตกต่างกัน และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยครูที่เจตคติดีมีส่วนร่วมมากกว่าครูที่เจตคติไม่ดี

¹⁰⁶ สุรชาติ อินแสง, การศึกษาสภาพการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1: กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านดัวน้อย, (คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2550), หน้า บทคัดย่อ.

3) ครูที่ปฏิบัติงานสอนในสถานศึกษาขนาดต่างกัน มีส่วนรวมในการดำเนินงานสถานศึกษาวิถีพุทธโดยรวมแตกต่างกันและเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยครูที่ปฏิบัติงานสอนอยู่ในสถานศึกษาขนาดเล็กมีส่วนร่วมมากกว่าครูที่ปฏิบัติงานสอนอยู่ในสถานศึกษาขนาดใหญ่¹⁰⁷

ณัฐวุฒิ อรุณพานิช ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาการดำเนินงานของสถานศึกษาวิถีพุทธสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 1” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของสถานศึกษาวิถีพุทธ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า การดำเนินงานของสถานศึกษาวิถีพุทธ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านการบริหารจัดการสถานศึกษาวิถีพุทธมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านอื่นนอกนั้นมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการพัฒนาบุคลากรและคุณลักษณะบุคลากรสถานศึกษาวิถีพุทธ ด้านจิตวิทยาผู้เรียน ด้านกิจกรรมเสนอแนะและพัฒนา และด้านการแก้ปัญหาคัดค้านสถานศึกษาวิถีพุทธและชุมชน

1. ด้านบริหารจัดการสถานศึกษาวิถีพุทธ 5 อันดับแรก ได้แก่

- 1) ระดมความคิดจากทุกฝ่าย สำรวจ วิเคราะห์ภารกิจ สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก เพื่อกำหนดทิศทางในการพัฒนาการศึกษาตามแนวทางของสถานศึกษาวิถีพุทธ
- 2) ผู้บริหาร ครู บุคลากร และคณะกรรมการสถานศึกษาร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ แนวทางการดำเนินการ พันธกิจ และเป้าหมายของสถานศึกษา ตามแนวทางการดำเนินงานของสถานศึกษาวิถีพุทธอย่างชัดเจนตามสภาพและความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น
- 3) จัดทำแผนปฏิบัติการ โครงการ เพื่อเป็นเครื่องมือในการบริหารงานตามแนวทางการดำเนินงานของสถานศึกษาวิถีพุทธ ทั้งแผนระยะสั้นและระยะยาว
- 4) แต่งตั้งผู้รับผิดชอบการดำเนินงานตามปฏิทินปฏิบัติการที่เน้นวิถีพุทธ โดยพิจารณาจากความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ในการปฏิบัติการ
- 5) กำหนดแนวทางพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน เติบโตตามศักยภาพ ตามหลักการพระพุทธศาสนาด้วยวิธีการที่หลากหลาย

2. ด้านการพัฒนาบุคลากรและคุณลักษณะบุคลากรสถานศึกษาวิถีพุทธ 5 อันดับแรก ได้แก่

- 1) เป็นแบบอย่างที่ดีของผู้บริหาร ครูและบุคลากรในสถานศึกษาตามแนวทางวิถีพุทธ
- 2) วางแผนพัฒนาบุคลากรโดยการสร้างศรัทธา สร้างความเข้าใจด้วยวิธีที่เหมาะสมกับลักษณะของบุคลากร

¹⁰⁷ บำรุง แสงณรงค์, การส่งเสริมการดำเนินงานจัดการศึกษาโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตธนบุรี สังกัดกรุงเทพมหานคร, (คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2550), หน้าบทคัดย่อ.

3) พัฒนาบุคลากรให้เข้าใจหลักแนวทางการดำเนินงานของสถานศึกษาวิสุทธิ
ตลอดจนการปฏิบัติตนเป็นกัลยาณมิตรกับทุกคน

4) ให้การยกย่อง ชมเชยแก่บุคลากรที่พัฒนาจนเป็นแบบอย่างที่ดี

5) จัดฟังเทศน์ ปฏิบัติธรรมในโอกาสวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

3. ด้านการจัดวิสุทธิสู่การเรียนรู้ 5 อันดับแรก ได้แก่

1) กำหนดหลักสูตรสถานศึกษาตามแนวทางสถานศึกษาวิสุทธิ โดยเน้นหลัก
ไตรสิกขา ให้สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ และหลักสูตรแกนกลาง

2) พัฒนาบุคลากรให้เข้าใจหลักการและแนวทางการดำเนินงานตามแนว
ทางการดำเนินงานสถานศึกษาวิสุทธิ ตลอดจนปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน

3) จัดการเรียนการสอนและกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา โดยนิมนต์พระสงฆ์
หรือเชิญผู้มีความรู้ทางพระพุทธศาสนาในท้องถิ่นมาเป็นวิทยากร

4) จัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณลักษณะในการแสวงหาความรู้ด้วย
ตนเอง ทั้งในและนอกสถานศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย

5) บูรณาการการเรียนรู้ตามแนววิสุทธิลงในแผนการจัดการเรียนรู้ทุกกลุ่ม
สาระการเรียนรู้

4. ด้านกิจกรรมเสนอแนะและพัฒนา 5 อันดับแรก ได้แก่

1) จัดกิจกรรมประจำวันอย่างหลากหลาย ต่อเนื่องเป็นวิถีชีวิต เน้นให้ผู้เรียน
รู้จักคิด ฝึกปฏิบัติจนเป็นนิสัย ทั้งด้านความประพฤติ สมาธิ และปัญญา ให้เกิดการพัฒนาทั้งสามด้าน
ไปพร้อม ๆ กัน

2) จัดกิจกรรมส่งเสริมการระลึกและศรัทธาในพระรัตนตรัยเป็นประจำ

3) จัดกิจกรรมเนื่องในโอกาสวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาทั้งในสถานศึกษาและ
ชุมชน

4) นำนักเรียนเข้าวัดฟังธรรมทุกวันพระหรือวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

5) ครูและนักเรียนร่วมกันจัดนิทรรศการผลงานทางพระพุทธศาสนา

5. ด้านการเกื้อกูลสัมพันธ์สถานศึกษาวิสุทธิและชุมชน 5 อันดับแรก ได้แก่

1) เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษาตามแนวทางวิสุทธิ
ในทุกด้านโดยเฉพาะการพัฒนานักเรียน

2) จัดประชุมเพื่อสร้างความตระหนักและความเข้าใจแนวทางการดำเนินงาน
ของสถานศึกษาวิสุทธิ ให้เกิดกับผู้ปกครอง ผู้นำชุมชนและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ให้ทราบวัตถุประสงค์
และแนวทางปฏิบัติที่มีผลต่อพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของนักเรียน

3) สถานศึกษา บ้าน วัด ชุมชน ดำเนินกิจกรรมร่วมกันในวันสำคัญทาง
พระพุทธศาสนาและวันตามประเพณี

4) เชิญผู้ทรงภูมิปัญญาทางพระพุทธศาสนา ภูมิปัญญาท้องถิ่น มาช่วย
สถานศึกษาในการจัดการเรียนรู้

5) ประชาสัมพันธ์การดำเนินงานตามแนวทางวิธิพุทธของสถานศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ ให้สาธารณชนทราบ¹⁰⁸

วรเทพ เวียงแก ได้วิจัยเรื่อง “ทัศนคติของครูที่มีต่อการดำเนินงานตามสถานศึกษาวิธิพุทธ: ศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอนองเรือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 5” โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาทัศนคติของครูและผู้บริหารสถานศึกษา ที่มีต่อการดำเนินงานตามสถานศึกษาวิธิพุทธ และเพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการดำเนินงานตามสถานศึกษาวิธิพุทธ ผลการวิจัยพบว่า

1. ทัศนคติของครูและผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการดำเนินงานตามสถานศึกษาวิธิพุทธ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ทั้ง 5 ด้าน มีทัศนคติอยู่ในระดับมากทุกด้าน

2. ครูและผู้บริหาร ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหา ดังนี้

1) ปัญหาการดำเนินงานด้านกายภาพ คือ สถานศึกษาไม่จัดห้องจริยธรรมเป็นสัดส่วน หนังสือและสื่อการสอนเกี่ยวกับพระพุทธศาสนามีน้อย และได้ให้ข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับแนวทางแก้ไขปัญหาคือ ที่ประดิษฐานพระพุทธรูปประจำสถานศึกษาควรโดดเด่นและสง่างาม

2) ปัญหาการดำเนินงานด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต คือ นักเรียนบริโภคปัจจัยสี่อย่างฟุ่มเฟือยไม่ประหยัด และได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางแก้ไขปัญหาคือ การประกาศยกย่องและให้รางวัลคนทำความดีเพื่อให้เป็นแบบอย่าง

3) ปัญหาการดำเนินงานด้านการเรียนการสอน คือ การจัดการเรียนรู้พุทธศาสนาขาดการบูรณาการจากประสบการณ์ที่ใกล้ตัวนักเรียน เช่น พระสงฆ์ วัดในหมู่บ้านและชุมชน และได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางแก้ไขปัญหาคือ แผนการจัดการเรียนรู้ของครูควรเชื่อมโยงกับหลักพุทธธรรม

4) ปัญหาการดำเนินงานด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ คือ การฝึกอบรมบุคลากรและนักเรียนให้มีความอ่อนน้อมถ่อมตน กลุ่มตัวอย่างไม่ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางแก้ไขปัญหในเรื่องนี้

5) ปัญหาการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการ คือ นโยบายระดับสูงไม่มีความชัดเจนและต่อเนื่อง ขาดการสนับสนุน กลุ่มตัวอย่างไม่ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางแก้ไขปัญหในเรื่องนี้¹⁰⁹

ชาติรี นามคุณ ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานสถานศึกษาแกนนำสถานศึกษาวิธิพุทธ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 1” ผลการวิจัยสรุปได้ว่า

1. ด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม โดยภาพรวมและรายข้ออยู่ในระดับมากทุกข้อ สำหรับแนวทางการพัฒนา ได้แก่ ควรจัดสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการคิด โดยมีป้ายคติธรรม

¹⁰⁸ ณัฐภูมิ อรุณพานิช, การศึกษาการดำเนินงานของโรงเรียนวิธิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 1, (คณะครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, 2548), หน้าบทคัดย่อ.

¹⁰⁹ วรเทพ เวียงแก, ทัศนคติของครูที่มีต่อการดำเนินงานตามโรงเรียนวิธิพุทธ: ศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอนองเรือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 5, วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร, (ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2557), หน้า 15.

ป้ายนิเทศในทุกพื้นที่ของสถานศึกษา เพื่อให้นักเรียนเกิดการซึมซับความดีงามในใจ ควรจัดสวนหย่อมในบริเวณสถานศึกษา เพื่อเป็นที่พักผ่อนและทำกิจกรรมของนักเรียน ควรส่งเสริมการปลูกต้นไม้ในสถานศึกษาเพื่อเพิ่มร่มเงาและความร่มรื่นให้สถานศึกษา ที่ประดิษฐานพระพุทธรูปประจำสถานศึกษา ควรอยู่ในที่ที่สามารถเห็นและแสดงความเคารพทั้งเวลามาเรียนและเวลากลับบ้าน

2. ด้านการจัดบรรยากาศและภูมิทัศน์ที่เป็นกัลยาณมิตรภาพ โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมากทุกข้อ สำหรับแนวทางการพัฒนา ได้แก่ ควรจัดกิจกรรมในสถานศึกษาที่สร้างความสัมพันธ์ระหว่างพี่ - น้อง โดยให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม ส่งเสริมให้ครู ผู้ปกครอง ประพฤติตนเป็นแบบอย่างวิถีพุทธ ผ่านการเชิดชู ชื่นชมบุคคลที่ประพฤติดีเป็นแบบอย่าง นำนักเรียนเข้าทำกิจกรรมของวัดและชุมชน เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์และทัศนคติที่ดีต่อกัน และควรมีกิจกรรมที่ครู นักเรียน ผู้ปกครองสามารถทำงานร่วมกันได้และมีปฏิสัมพันธ์อย่างไม่เป็นทางการ

3. ด้านคุณลักษณะที่ดีของบุคลากรในสถานศึกษาวิถีพุทธ โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมากทุกข้อ สำหรับแนวทางการพัฒนา ได้แก่ ผู้บริหารควรมีความเป็นภาวะผู้นำในการปฏิบัติตนในกรอบของศีล 5 และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ครู และนักเรียน

4. ด้านการดำเนินการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบโดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมากทุกข้อ สำหรับแนวทางการพัฒนา ได้แก่ การบริหารงานโดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย

5. ด้านการมีส่วนร่วม บวร โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมากทุกข้อ สำหรับแนวทางการพัฒนาเพื่อให้บ้าน วัด สถานศึกษาได้รับประโยชน์ ได้แก่ ส่งเสริมให้ผู้เกี่ยวข้อง (ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง) เข้าใจในหลักปรัชญาการศึกษาตามแนววิถีพุทธ และสร้างสรรค์ความร่วมมือตามหลัก บ ว ร (บ้าน วัด สถานศึกษา) ส่งเสริมให้บ้าน (ชุมชน) วัด สถานศึกษาทำกิจกรรมร่วมกันในโอกาสต่าง ๆ สอดแทรกวิถีพุทธเข้าไปในชุมชน ให้วัดแสดงธรรมเรื่องสถานศึกษาวิถีพุทธให้ชุมชนเกิดความเข้าใจ

6. ด้านกระบวนการเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต โดยภาพรวมและรายข้ออยู่ในระดับมากทุกข้อ สำหรับแนวทางการพัฒนา ได้แก่ จัดกิจกรรมที่เน้นให้นักเรียนเป็นผู้มีวิจารณญาณในการกิน อยู่ ดู ฟังเป็น และฝึกให้รู้จักการวางแผนชีวิตและมีทักษะชีวิต จัดกิจกรรมให้นักเรียนเห็นคุณค่าของการรักษาศีลเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างเป็นสุข และควรมีการหารูปแบบกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิตที่เป็นรูปธรรมชัดเจนโดยความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

7. ด้านกระบวนการเกี่ยวกับการเรียนการสอนที่บูรณาการไตรสิกขา โดยภาพรวมและรายข้ออยู่ในระดับมากทุกข้อ สำหรับแนวทางการพัฒนา ได้แก่ ควรให้นักเรียนฝึกสมาธิ บริหารจิตก่อนเรียนเป็นประจำ¹¹⁰

อัมพร บำรุงผล ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารสถานศึกษาวิถีพุทธของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3” ผลการวิจัยพบว่า การบริหารสถานศึกษาวิถีพุทธดีเด่นและวิถีพุทธทั่วไปของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3 ด้านกายภาพ ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ด้านการเรียนการสอน ด้านบรรยากาศและภูมิทัศน์ และด้าน

¹¹⁰ ชาตรี นามคุณ, การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนแกนนำโรงเรียนวิถีพุทธ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 1, (คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2552), หน้า บทคัดย่อ.

การบริหารจัดการอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ เมื่อเปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาวิถียุทธคดีเด่นกับสถานศึกษาวิถียุทธทั่วไปของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3 ทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05¹¹¹

นางเยาว์ อุทุมพร ได้วิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานสถานศึกษาวิถียุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร เขต 3” ผลการวิจัยสรุปได้ว่า

1. สถานศึกษามีการดำเนินการในขั้นตอนต่าง ๆ คือ
 - 1) การเตรียมการ ซึ่งส่วนใหญ่มีการสร้างความรู้ความเข้าใจ ประชาสัมพันธ์ กำหนดเป้าหมายไว้ชัดเจนในแผนของสถานศึกษา
 - 2) การดำเนินการจัดสภาพและองค์ประกอบ พบว่ามีการกำหนดหลักธรรมาภิบาลสอนแทรกในทุกองค์ประกอบของหลักสูตร มีการจัดสถานที่และสภาพแวดล้อม มีการจัดเตรียมกิจกรรมหลากหลาย
 - 3) การดำเนินการพัฒนาตามระบบไตรสิกขา พบว่ามีการบูรณาการระบบไตรสิกขาในกิจกรรมการสอนและพัฒนาบุคลากร
 - 4) การดูแลสนับสนุนใกล้ชิด พบว่ามีการสนับสนุนในลักษณะของความเป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อกัน มีการนิเทศติดตามการดำเนินงานและรวบรวมข้อมูล ประเมินผลระหว่างการทำงาน
 - 5) การปรับปรุงและพัฒนาต่อเนื่อง พบว่ามีการปรับปรุงพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง
 - 6) การประเมินผลและเผยแพร่ผลการดำเนินงาน พบว่ามีการประเมินผลโดยเน้นข้อมูลเชิงประจักษ์ ชัดเจน เชื่อถือได้ มีการเผยแพร่ให้ผู้เกี่ยวข้องทราบและนำไปใช้ในการวางแผนอื่นต่อไป
2. ปัจจัยที่ส่งเสริมการดำเนินงานสถานศึกษาวิถียุทธ พบว่า ปัจจัยภายในที่ส่งเสริมในระดับมากคือ ด้านบุคลากร ด้านสภาพทางกายภาพ ด้านโครงสร้างองค์กร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านวัฒนธรรมองค์กร และด้านภาวะผู้นำ ในระดับปานกลางคือ ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ ส่วนปัจจัยภายนอกที่ส่งเสริมในระดับมากคือ ด้านการเมือง ในระดับปานกลางคือ ด้านสังคมและด้านเศรษฐกิจ
3. ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานสถานศึกษาวิถียุทธพบว่า ปัจจัยภายในที่เป็นอุปสรรคระดับปานกลางคือ ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ ในระดับน้อยคือ ด้านบุคลากร ด้านสภาพทางกายภาพ ด้านโครงสร้างองค์กร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านวัฒนธรรมองค์กร และด้านภาวะผู้นำ ส่วนปัจจัยภายนอกที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานในระดับปานกลางคือ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจและด้านการเมือง

¹¹¹ อัมพร บำรุงผล, การบริหารโรงเรียนวิถียุทธของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3, (คณะครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์, 2549), หน้าบทคัดย่อ.

4. โดยเฉพาะปัจจัยที่ส่งเสริมการดำเนินงาน ปัจจัยภายในด้านภาวะผู้นำ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยทุกข้อมีค่าเฉลี่ยมากเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ผู้บริหารให้การสนับสนุนและเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิต มีความมุ่งมั่นในการดำเนินการสถานศึกษาวิถีพุทธ ทำหน้าที่ประสานสร้างความสัมพันธ์กับบุคลากรทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา มีความสามารถในการกระตุ้น จูงใจให้บุคลากรปฏิบัติงานเต็มตามศักยภาพ มีทักษะในการวางแผน กำกับ ติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และวางระบบโดยใช้รูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมในการจัดการดำเนินงานสถานศึกษาวิถีพุทธ

ส่วนปัจจัยในด้านการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยทุกข้อมีค่าเฉลี่ยมากเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ มีการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนบริหารจัดการเจริญปัญญาในชีวิตประจำวัน รองลงมาคือ สถานศึกษามีการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการใฝ่รู้และแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง มีการกำหนดเนื้อหาหลักสูตรมาตรฐานบูรณาการไว้ในหลักสูตรสถานศึกษา มีกิจกรรมการเรียนการสอนที่พัฒนาผู้เรียนให้นำหลักสูตรเป็นฐานในการวิเคราะห์และแก้ปัญหา และมีการบูรณาการพุทธธรรมในการจัดการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน¹¹²

ดวงธิดา พุทธะกุล ได้วิจัยเรื่อง กระบวนการดำเนินงานสถานศึกษาวิถีพุทธที่ส่งผลต่อคุณลักษณะของนักเรียนสถานศึกษาวิถีพุทธ ในอำเภอปากพลี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก ผลการวิจัยพบว่า

1. กระบวนการดำเนินงานสถานศึกษาวิถีพุทธในอำเภอปากพลี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก โดยภาพรวม มีระดับการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ขั้นตอนการจัดสภาพและองค์ประกอบ ขั้นตอนการพัฒนาตามระบบไตรสิกขา ขั้นประเมินผลและเผยแพร่ผลการดำเนินการ มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากที่สุด 3 ด้านเรียงตามลำดับ ส่วนขั้นที่มีระดับการปฏิบัติน้อยที่สุด คือ ขั้นปรับปรุงและพัฒนาต่อเนื่อง พบว่า มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง

2. คุณลักษณะของนักเรียนสถานศึกษาวิถีพุทธในอำเภอปากพลี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก โดยภาพรวมพบว่า มีระดับคุณลักษณะของนักเรียนสถานศึกษาวิถีพุทธอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า คุณลักษณะของนักเรียนมีระดับการปฏิบัติการอยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านจิต (จิตใจ อารมณ์) ด้านศีล (สังคม) ด้านกาย (กายภาพ) และด้านปัญญา มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากเรียงตามลำดับ

3. กระบวนการดำเนินงานสถานศึกษาวิถีพุทธในอำเภอปากพลี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กับคุณลักษณะของนักเรียนสถานศึกษาวิถีพุทธทางบวกในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

4. กระบวนการดำเนินงานสถานศึกษาวิถีพุทธในอำเภอปากพลี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก ส่งผลต่อคุณลักษณะนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ

¹¹² นางเยาว์ อุทุมพร, ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากทม นคร เขต 3, (คณะครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, 2550), หน้า 46-47.

0.05 เมื่อได้ดำเนินการตรวจสอบความเป็นอิสระต่อกันระหว่างตัวแปรที่เป็นกระบวนการดำเนินงานสถานศึกษาวิถิพุทธกับคุณลักษณะของนักเรียนเรียบร้อยแล้ว พบว่า กระบวนการดำเนินงานสถานศึกษาวิถิพุทธขึ้นดำเนินการพัฒนาตามระบบไตรสิกขา ชั้นประเมินและเผยแพร่ผลการดำเนินการชั้นดูแลสนับสนุนใกล้ชิด ส่งผลต่อคุณลักษณะของนักเรียนสถานศึกษาวิถิพุทธ คิดเป็นร้อยละ 40.00¹¹³

¹¹³ ดวงจิตา พุทธะกุล, กระบวนการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธที่ส่งผลต่อคุณลักษณะของนักเรียนโรงเรียนวิถิพุทธ ในอำเภอปากพลี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก, (คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, 2554), หน้าบทคัดย่อ.

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “กลไกการพัฒนาและยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิทย์ุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่” เพื่อให้ได้ข้อมูลในประเด็นที่ต้องการศึกษาผู้วิจัยจึงได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

- 3.1 รูปแบบการวิจัย
- 3.2 พื้นที่การศึกษาวิจัย
- 3.3 ประชากร กลุ่มตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- 3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.6 สรุปกระบวนการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาค้นคว้าโดยใช้รูปแบบการวิจัยที่ผสมผสานการวิจัย 4 ประเภท ประกอบด้วย การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ซึ่งสามารถอธิบายขั้นตอนการทำงานในแต่ละรูปแบบได้ดังนี้

1. การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) เป็นการค้นคว้าเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลสำหรับงานวิจัย ผ่านการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงหนังสือ รายงานวิจัย รายงานการประชุม เอกสารแสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึงประเด็นสำคัญสำหรับการทำวิจัย

2. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เป็นการศึกษาค้นคว้าและเก็บรวบรวมข้อมูลประชากรศาสตร์ ทั้งนี้เป็นไปเพื่อมุ่งเน้นการสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิรูปการจัดการศึกษาอาชีววิทย์ุทธให้เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่

3. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการศึกษาค้นคว้าและเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านกระบวนการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลภาคสนาม ซึ่งมีทั้งการสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์เชิงลึกกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง และการพูดคุยกับชุมชน

4. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) โดยการลงภาคสนามเพื่อทำเวทีประชาพิจารณ์สำหรับศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลจากการทำประชาพิจารณ์เพื่อนำไปสู่ KPI และการสร้างนวัตกรรมรวมถึงการต่อยอดขยายผลในวงกว้าง

รูปแบบการวิจัยข้างต้น นับเป็นกระบวนการในการดำเนินงานวิจัยเพื่อวัตถุประสงค์สำคัญ คือ 1) ทบทวนและสร้างกลไกการพัฒนาและยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ 2) ปฏิรูปการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธให้เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ และ 3) สร้างเวทีประชาพิจารณ์ในการยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ โดยมีขั้นตอนการปฏิบัติ ดังนี้

3.1.1 ขั้นตอนเตรียมการ มีการดำเนินงาน ดังนี้

1) ผู้วิจัยดำเนินการสำรวจพื้นที่ร่วมกับโครงการวิจัยย่อยที่ 1 เรื่องการสังเคราะห์และถอดบทเรียนวิทยาลัยอาชีววิถีพุทธต้นแบบในประเทศไทย ลงพื้นที่จริงร่วมกับเพื่อเก็บข้อมูลในเชิงลึกถึงบริบทต่าง ๆ อย่างครบถ้วน เป็นจำนวน 2 ครั้ง โดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ สังเคราะห์เพื่อให้ได้แนวทางในเบื้องต้น

2) ผู้วิจัยดำเนินการสนทนากลุ่มเฉพาะ โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้อง เพื่อหาแนวทางเพิ่มเติมจากการเก็บข้อมูลอันเป็นแนวทางในเบื้องต้นสำหรับการทำประชาพิจารณ์

3) ผู้วิจัยจัดกิจกรรมประชาพิจารณ์ในกลุ่มอาชีวศึกษา โดยเชิญแกนนำพหุภาคีในมาให้ความรู้พร้อมทั้งชี้แจงสิ่งที่ต้องการ โดยร่วมกันระดมความคิดเห็น และเปลี่ยนกำหนดทิศทางปรับสมดุลเชิงทัศน์

4) ผู้วิจัยจัดกิจกรรมถอดบทเรียนประชาพิจารณ์การยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ เมื่อเสร็จแล้วผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์เพื่อให้ได้ต้นแบบอาชีวศึกษาวิถีพุทธ

5) ผู้วิจัยจัดทำแนวทางการขยายผลใช้ประโยชน์จากการศึกษาอาชีววิถีพุทธ สู่ระบบอาชีวทั่วประเทศ

6) ผู้วิจัยจัดทำกิจกรรมเวทีเผยแพร่สาธารณะ ชี้แจง ประชาสัมพันธ์ให้ได้รับทราบโดยทั่วถึง ตลอดจนรณรงค์ให้ทุกภาคส่วนได้เห็นความสำคัญของโครงการวิจัย

7) ผู้วิจัยจัดทำกิจกรรมสรุปปฏิบัติการวิจัย

3.1.2 ขั้นตอนลงมือทำ มีการดำเนินงาน ดังนี้

ในกระบวนการดำเนินการวิจัยหรือระหว่างการจัดกิจกรรมของขั้นตอนนี้มีการดำเนินการใน 4 องค์ประกอบ คือ

1) การเตรียมการ ทั้งการประสานงานกลุ่มคน การจัดเตรียมทีมงาน วัสดุอุปกรณ์ วางแผนขั้นตอนต่าง ๆ และการแบ่งหน้าที่ของทีมนักวิจัย ส่วนนี้จะมีความสำคัญในแง่ของความพร้อมในการจัดการกิจกรรม ซึ่งจะส่งผลต่อการดำเนินกิจกรรมว่าจะได้ผลตามที่คาดหวังหรือตามเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่

2) การปฏิบัติการ เป็นการดำเนินงานตามแผนงานที่วางไว้ และการปรับเปลี่ยนกิจกรรมดำเนินงานตามเงื่อนไขที่พบในขณะปฏิบัติการซึ่งอาจมีกิจกรรมที่หลากหลายมีรายละเอียดและขั้นตอนมาก

3) การบันทึกกระบวนการ เป็นขั้นตอนที่สำคัญอย่างยิ่งของการวิจัยเพราะต้องมีการบันทึกข้อมูลที่ได้พบเห็น ทั้งในการเขียนรายงาน การวิเคราะห์ และสรุปผลของกิจกรรมและของการ

วิจัย รวมทั้งข้อมูลการสรุปกิจกรรม การสังเกตการณ์ การบันทึกเทป การบันทึกภาพ และการสรุปกระบวนการทั้งหมด

4) การสรุปบทเรียน เพื่อจัดทำฐานข้อมูลและนำเสนอข้อมูลสู่ชุมชนและหน่วยงาน เพื่อให้เกิดการประยุกต์ใช้ข้อมูลเบื้องต้นของชุมชนหน่วยงาน และแลกเปลี่ยนข้อมูลเชิงบูรณาการแก่กัน

3.1.3 การศึกษาเอกสาร

การศึกษาในเชิงเอกสาร ผู้วิจัยทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องทั้งพระราชบัญญัติการศึกษา หนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม เอกสารแสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิด หลักการ รูปแบบ ความสัมพันธ์ การพัฒนา รูปแบบการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาวิชาชีพที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ มีดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง ทั้ง หนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม และเอกสารอื่น ๆ โดยอาศัยแนวคิดที่เกี่ยวกับการสังเคราะห์และถอดบทเรียนวิทยาลัยอาชีวศึกษาวิชาชีพ เพื่อมุ่งหวังในการสร้างกลไกการพัฒนาและยกระดับการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาวิชาชีพที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่

2. วิเคราะห์รูปแบบ กระบวนการ ในการสร้างรูปแบบการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาวิชาชีพที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่

3. ศึกษาการสังเคราะห์และถอดบทเรียนวิทยาลัยอาชีวศึกษาวิชาชีพต้นแบบในประเทศไทยโดยสร้างพื้นที่กระบวนการเรียนการสอนและการเรียนรู้วิชาชีพ เศรษฐศาสตร์วิชาชีพ การฝึกสติภาวนาวิชาชีพ วัฒนธรรม/มารยาทชาวพุทธ เพื่อสร้างกลไกการพัฒนาและยกระดับการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาวิชาชีพที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่

4. สรุปผลการศึกษาที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิด หลักการ ในการสร้างกลไกการพัฒนาและยกระดับการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาวิชาชีพที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่

3.2 พื้นที่การศึกษาวิจัย

สำหรับการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม เวทีแสดงความคิดเห็นและเวทีชุมชนผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พื้นที่การจัดการศึกษาอาชีวศึกษาวิชาชีพที่กระจายตัวอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย มีประเด็นดังนี้

1. ทำการศึกษารูปแบบพื้นที่การจัดการศึกษาอาชีวศึกษาวิชาชีพที่เป็นเลิศ

2. ศึกษาข้อมูลโดยการสัมภาษณ์และการประชุมกลุ่มย่อยกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key-informant) ประกอบด้วยกลุ่มประชากร กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ กลุ่มผู้บริหาร คณาจารย์ นักศึกษาอาชีวศึกษาวิชาชีพ และผู้เกี่ยวข้องกับพื้นที่การจัดการศึกษาอาชีวศึกษาวิชาชีพที่เป็นเลิศ (กลุ่ม บวร)

3. ดำเนินการศึกษาวิเคราะห์ โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของตัวแทนจากกลุ่มผู้บริหาร คณาจารย์ นักศึกษาอาชีวศึกษาวิชาชีพ และผู้เกี่ยวข้องกับพื้นที่การจัดการศึกษาอาชีวศึกษาวิชาชีพที่เป็นเลิศ (กลุ่ม บวร)

4. สรุปและนำเสนอผลการศึกษาที่ได้ทั้งจากการศึกษาในเชิงเอกสารและภาคสนาม โดยนำมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่สำคัญ คือ กระบวนการเรียนการสอนและการเรียนรู้วิชาชีพ

เศรษฐศาสตร์วิถีพุทธ การฝึกสติภาวนาวิถีพุทธ วัฒนธรรม/มารยาทชาวพุทธ นวัตกรรมครุฑศรีนคร ศาสตร์ และการเรียนรู้ในมิติต่าง ๆ ทั้งนี้ เน้นการนำผลการศึกษาวิจัยมาเผยแพร่ให้ภาครัฐ ชุมชนและ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้รับทราบ

3.3 ประชากร กลุ่มตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหาร คณาจารย์ นักศึกษาอาชีววิถีพุทธ และผู้เกี่ยวข้องกับการ พัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาวิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ โดยใช้ วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้ที่จะสามารถสื่อสารข้อมูลที่สำคัญ โดยกำหนดเกณฑ์ คือเป็นผู้ที่ มีความรู้ความเชี่ยวชาญในประเด็นที่ศึกษาและเป็นผู้ที่ยินดีจะให้ข้อมูลเชิงลึกถึงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ตามบริบทของพื้นที่ กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ พื้นที่การจัดการศึกษาอาชีวศึกษาวิถีพุทธที่กระจายตัว อยู่ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย สถานศึกษาอาชีวศึกษาวิถีพุทธพระราชทาน รวมทั้งสิ้น 10 แห่ง

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การดำเนินการตามโครงการวิจัยดังกล่าว เน้นการศึกษาการมีส่วนร่วมในการเก็บรวบรวม ข้อมูลในพื้นที่ มีการสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) เพื่อให้เกิดกลไกการพัฒนาและ ยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ โดยมีเครื่องมือที่ สำคัญดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์ เพื่อศึกษาการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาวิถีพุทธ ที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบนวัตกรรมจัดการ การศึกษาอาชีวศึกษาวิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ และผู้ให้ข้อมูลสำคัญใน ประเด็นต่าง ๆ ซึ่งการเข้าไปมีส่วนร่วมในพื้นที่และดำเนินการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างนี้ จะทำให้ ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่เป็นความจริงเพิ่มมากขึ้นโดยผู้วิจัยจะเตรียมแนวคำถามอย่างกว้าง ๆ มาล่วงหน้า

2. การอภิปรายกลุ่มย่อย โดยนำกิจกรรมพื้นที่นวัตกรรมจัดการการศึกษา อาชีวศึกษาวิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ที่พบในการสัมภาษณ์มาทำการสนทนา กลุ่มเพื่อสร้างชุดกิจกรรม เป็นการสนทนาที่เกิดขึ้นได้โดยทั่ว ๆ ไป

3. ชุดกิจกรรมพื้นที่รูปแบบนวัตกรรมจัดการศึกษาอาชีวศึกษาวิถีพุทธที่เป็นเลิศ สำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ ณ พื้นที่การจัดการศึกษาอาชีวศึกษาวิถีพุทธที่กระจายตัวอยู่ทั่วทุก ภูมิภาคของประเทศไทย ซึ่งชุดกิจกรรมประกอบด้วย

3.1 การสนทนากลุ่มผู้บริหาร คณาจารย์ นักศึกษาอาชีววิถีพุทธ และผู้เกี่ยวข้อง กับพื้นที่รูปแบบนวัตกรรมจัดการศึกษาอาชีวศึกษาวิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถี ใหม่(กลุ่ม บวร) ได้แก่ 1) กลุ่มผู้บริหาร 2) กลุ่มคณาจารย์ 3) กลุ่มตัวแทนชุมชน/ปราชญ์ชาวบ้าน/ นักวิชาการ 4) กลุ่มนักศึกษาอาชีวศึกษาวิถีพุทธ

3.2 การจัดเวทีแสดงความคิดเห็นร่วมกันของกลุ่มผู้บริหาร คณาจารย์ อา ชิววิถีพุทธ และผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับพื้นที่นวัตกรรมจัดการศึกษาอาชีวศึกษาวิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการ

เรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ (กลุ่ม บวร) เพื่อสร้างกลไกการพัฒนาและยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่

3.3 สร้างกลไกการพัฒนาและยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่จากนั้นทำการสรุปผลผ่านเวทีแสดงความคิดเห็น

3.4 สร้างข้อตกลงร่วมกันผ่านเวทีแสดงความคิดเห็น เพื่อสร้างกลไกการพัฒนาและยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่

4. การใช้เครื่องมือการถ่ายภาพ โดยการใช้ภาพถ่ายเป็นภาพนิ่งเพื่อศึกษาเป็นแนวทางในการศึกษา

5. เทปบันทึกเสียง ใช้สัมภาษณ์ผู้นำชุมชนและผู้เกี่ยวข้องเพื่อช่วยบันทึกการสนทนาที่เป็นประเด็นสำคัญๆ ตามวัตถุประสงค์ที่ได้อย่างครบถ้วน

ขั้นตอนการสร้างและการตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

1. การกำหนดเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยการศึกษาข้อมูลจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์
2. ร่างเครื่องมือการวิจัยตามประเด็นที่กำหนดให้ครบถ้วนทุกตอน
3. นำเครื่องมือมาตรวจสอบ
4. แก้ไขเครื่องมือการวิจัยตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ
5. ปรับปรุงเครื่องมือการวิจัยและจัดทำเครื่องมือการวิจัยฉบับสมบูรณ์

3.4.1 กระบวนการสร้างเครื่องมือวิจัย

เพื่อให้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเกิดมาตรฐานสำหรับนำไปใช้เพื่อพัฒนาให้เกิดประโยชน์คณะวิจัยจึงได้ส่งเครื่องมือให้กับผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความสามารถ และความเชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือก่อนนำไปใช้จริง ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงเพื่อพัฒนามีประเด็นดังนี้

เครื่องมือชุดที่ 1 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ให้ข้อเสนอแนะโดยภาพรวม ดังนี้

1. ศึกษาวัตถุประสงค์การวิจัย ปรับให้สอดคล้องตามเป้าหมายโดยต้องการปฏิรูปการศึกษา หรือการสำรวจว่าปฏิรูปแล้วผลเป็นอย่างไร เพราะมันขัดแย้งกัน ดังนี้

ถ้าดูแบบนี้เข้าใจได้ว่า ข้อ 1 สำรวจแล้วนำไปปฏิรูปในข้อ 2 ผลที่ได้เกิดการยกระดับ ในข้อ 3 แต่ข้อความที่ส่งมาอ่านแล้วเข้าใจได้ว่า ได้มีการปฏิรูปแล้ว แต่ศึกษาวิจัยเพื่อดูผลการปฏิรูป ดังนั้น อาจต้องปรับอย่างใดอย่างหนึ่งใหม่ เช่น ปรับวัตถุประสงค์ หรือปรับแบบสอบถามในเครื่องมือชุดที่ 1

2. ศึกษาถึงข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ควรให้มีส่วนร่วมมากขึ้น เนื่องจากเห็นว่า Stakeholders (กลุ่มประชากร กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ กลุ่มผู้บริหาร คณาจารย์ นักศึกษาอาชีววิถีพุทธ และผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาวิถีพุทธที่เป็นเลิศ (กลุ่ม บวร)) หรือผู้มีส่วนได้เสียกับผลการวิจัย หรือได้รับผล ของผลกระทบ อาจจะยังไม่ครบถ้วนชัดเจน ควรเน้นแบ่งกลุ่มข้อมูลการรับเข้าเป็นกลุ่ม ๆ อย่างชัดเจน

3. เสริม Root cause และ มีวิถีในการสร้างสรรค์โน้มน้าว สร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ในกลุ่มที่ต้องการวิจัยเช่นการประกอบเสริมงานวิถีใหม่ในกลุ่ม ทั้งในการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เช่น

- ประเด็น เรื่องราวภาวะการณ์ที่บ่งบอกถึงความอ่อนด้อยในการจัดการเรียนการสอนของครูที่ไม่ได้มุ่งเน้นให้นักเรียนได้เรียนรู้โดยการปฏิบัติ (Active Learning) โดยเฉพาะการได้ฝึกปฏิบัติเรื่องราวที่สัมพันธ์กับชีวิตจริง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้เพื่อนำไปใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาอาชีพจนเกิดเป็นการเรียนรู้เพื่อชีวิต (Authentic learning) ซึ่งเป็นทางหลักในการจัดการเรียนการสอนของกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี

เป้าหมายให้เกิดข้อคิดได้ ในการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมทักษะการปฏิบัติงานประดิษฐ์อย่างสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียน โดยครอบคลุมในด้านการวางแผน (Planning) การจัดองค์กร (Organizing) การจัดตัวบุคคล (Staffing) การร่วมมือประสานงาน (Coordinating) การควบคุมสั่งการ (Directing) การจัดงบประมาณ (Budgeting) และการประเมินผล (Evaluating) และให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีพ ทำเอง พัฒนาเองในผู้เรียน อย่างตลอดชีพได้อย่างไร อะไร เป็นสิ่งสนับสนุนเป็นปัจจัยสำคัญ ๆ

ผู้พิจารณาให้ความเห็นนี้ เพราะ อาจจะไม่มีเวลาอ่านอย่างละเอียดถึงขั้นเจียรนัยงานวิจัยทุกขบวนการ อย่างสมบูรณ์ จะอาจจะไม่เห็นรูปธรรมที่ได้ประเด็นรวบรวมไว้แล้ว แต่ประสงค์ที่จะบอกกล่าวถึง ความพยายามที่จะนำไปสู่การสรุปงานวิจัยที่มีผล impact และจะทำข้อสรุปได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล มากขึ้น แม้อาจจะมีข้อแตกต่างเช่น วิสัยทัศน์ ของแต่ละสถานการศึกษา เป็นต้น โดยเฉพาะในภาคเอกชน ด้วย ที่น่าจะเป็นความเป็นอิสระในการจัดการฯ และไม่มีเป้าหมายที่แตกต่าง ในระดับต่างกันทางสังคมและเศรษฐศาสตร์นิยม ฯ นั้น ๆ แต่เพื่อให้เกิด การร่วมกับแบบปฏิกูญา ให้ พิจารณา เสริมกำลังขับเคลื่อน ให้ได้ตามกฎกระทรวงเป็นต้นและให้มีรูปธรรมร่วม

1. ด้านการกำหนดยุทธศาสตร์ นโยบาย แผนงาน เป้าหมายของการบริหารจัดการ การศึกษาสำหรับการเรียนรู้ยุควิถีใหม่ (Plan) ข้อคิดเห็นคือ หากสิ่งที่กำหนดไม่ชัดเจนจะตอบอย่างไร เช่น นโยบายชัดแต่เป้าหมายไม่ชัด เป็นต้น

2. ระดับความสอดคล้องของนโยบาย แผนงานและเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการศึกษาสำหรับการเรียนรู้ยุควิถีใหม่ทั้งระยะสั้นและระยะยาว ข้อคิดเห็นคือ หากบางข้อสอดคล้องแต่บางข้อไม่สอดคล้องจะตอบว่าอย่างไร

ปรับสาระตอนที่ 3 ส่วนของคำชี้แจงใช้คำว่า โปรดพิจารณาแล้วระบุความต้องการ ปัญหาหรือข้อเสนอแนะที่จะส่งผลต่อการปฏิรูปการจัดการศึกษาและยกระดับการจัดการศึกษาชีวิตวิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ตามความเห็นของท่านในประเด็นต่อไปนี้

1. โดยหลักการของการสัมภาษณ์เชิงลึก นั้น เป็นการได้มาซึ่งข้อมูลในเชิงคุณภาพ ดังนั้น จำเป็นต้องกำหนดประเด็นและรายการข้อมูลที่ต้องการให้ชัดก่อน ซึ่งจะต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ผลลัพธ์หรือผลที่จะได้รับ รวมทั้งตัวชี้วัดความสำเร็จของวัตถุประสงค์ในแต่ละข้อเสียก่อน

ดังนั้น ในการกำหนดข้อคำถามในแต่ละด้านและข้อคำถามย่อยของแต่ละด้าน ควรกำหนดให้ชัดเจนหรือกำหนดตัววัด ว่า ข้อมูลที่ต้องการในแต่ละด้านและข้อคำถามย่อยของแต่ละด้าน ควรเป็นอย่างไร ? หรือต้องการข้อมูลละเอียดขนาดไหน ? ทั้งนี้ ควรกำหนดประเด็นคำถามนำ (Main Question) คำถามตาม (Follow up Question) และคำถามสรุป (Prob) ในแต่ละข้อคำถาม ซึ่งจะให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนและเพียงพอ ที่จะนำไปประกอบการวิเคราะห์ในลำดับต่อไปได้ เช่น

เครื่องมือชุดที่ 2 แบบสนทนากลุ่ม ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ให้ข้อเสนอแนะ โดยภาพรวม ดังนี้

1. ปรับสาระโดยจับประเด็นในการสนทนาเข้าตามหัวข้อหรือประเด็นการวิจัยแต่ละเรื่อง ทั้งนี้ให้พิจารณาการจัดทำอนุกรมการทำงาน ตารางประเด็น เรียงร้อยจากข้อปัญหา อุปสรรค ความจริงปรากฏ ฯลฯ รวบรวมขึ้นมา และนำมาเป็นประเด็นสรุปทุกครั้งที่มีจัดการสนทนา ในการจัดกลุ่ม เพื่อหาข้อรายละเอียดให้สอดคล้องและก้าวหน้าตาม แผนในการทำงานวิจัย ที่สามารถส่งเสริม และทำ รายงาน ได้ ใน แบบ Design thinking methodology สู่เป้าหมาย จากแต่ละกลุ่ม น่าจะ สร้างความต่อเนื่องเข้าสู่ประเด็นขบวนการวิจัย และ ผลที่คาดหวัง เพื่อการหาตัวอย่างทดสอบต่อไป

2. ปรับสาระข้อคำถามในตอนที 3 ส่วนของคำชี้แจงใช้คำว่า โปรดพิจารณาแล้วระบุความต้องการปัญหาหรือข้อเสนอแนะที่จะส่งผลต่อการปฏิรูปการจัดการศึกษาและยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ตามความเห็นของท่านในประเด็นต่อไปนี้

เครื่องมือชุดที่ 3 ชุดกิจกรรมภายใต้แผนกลไกการพัฒนาและสร้างเครือข่ายการยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ให้ข้อเสนอแนะโดยภาพรวม ดังนี้

1. มีรายละเอียดพอเพียงในการเริ่มดำเนินการวิจัยและแสดงผลให้เกิดอย่างต่อเนื่องและพิจารณาการให้จัดทำเครือข่าย ครอบคลุมทุกภาคการมีส่วนร่วม รัฐ ท้องถิ่น เอกชน

2. ผู้ทำวิจัยวิชาการ ในแต่ละภาคพื้นที่และวิถีอาชีพที่เกี่ยวข้องกัน โดยอาจใช้กิจกรรมทางอินเทอร์เน็ต และ Application mobile และ Multimedia ในการแสวงหามุมมอง มุมกว้าง การทำกรเรียนรู้เชิงสถิติ เช่น การพิจารณาถึง อายุคนเรียนรู้ การทำงาน การศึกษาต่อเนื่อง ผสมผสาน นอกห้องเรียน และในห้อง การถ่ายทอดประสบการณ์ แม้นอกสถาบันการเรียนรู้ การเรียนรู้นอกระบบ และในทุก ๆ วิถี ตลอดจนชีพการใชงานอาชีพต่าง ๆ อาจต้องยก มาเป็นประเด็น เช่น การทำงานในวิชาชีพที่เกี่ยวข้องความปลอดภัย ในโรงงาน ในที่สาธารณะ จิตสำนึก พลังขับเคลื่อน คุณธรรม วินัย ฯลฯ และที่สำคัญการสื่อสารให้สื่อความต้งาน ในการยกระดับ คุณธรรมความดี ให้ปรากฏต่อสังคมอย่างกว้างขวาง สม่าเสมออย่างเป็นกัลยาณมิตรและเป็นหลักของกระบวนการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ 4 และหลักโยนิโสมนสิการและไตรสิกขา เป็นต้น รวมถึง เศรษฐศาสตร์วิถีพุทธ หรือคุณธรรมทางสังคมวิถีใหม่

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

จากการศึกษาทั้งในเชิงเอกสาร (Documentary Research) และข้อมูลเชิงประจักษ์ จากการสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อย เป็นกระบวนการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์ที่ได้จากการสรุปตามสาระสำคัญด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้ โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ตามประเด็นหัวข้อดังนี้

1. ดำเนินการศึกษาบริบทพื้นที่โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการวิจัย

2. สรุปและนำเสนอผลการศึกษาที่ได้จากการศึกษาในเชิงเอกสารและภาคสนามจากการ สัมภาษณ์ กลุ่มผู้บริหาร คณาจารย์ นักศึกษาอาชีวศึกษาวิเทศ และผู้เกี่ยวข้องกับพื้นที่นวัตกรรมการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาวิเทศที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ สนทนากลุ่มในแต่ละพื้นที่จัดเวทีแสดงความคิดเห็น ในพื้นที่การจัดการศึกษาอาชีวศึกษาวิเทศที่กระจายตัวอยู่ทั่วทุกภูมิภาค นำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามประเด็นสำคัญ กล่าวคือ องค์ความรู้พื้นที่นวัตกรรมการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาวิเทศที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ กิจกรรมการสร้างพื้นที่นวัตกรรมการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาวิเทศที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ สร้างเครือข่าย ขับเคลื่อน และบูรณาการพื้นที่นวัตกรรมการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาวิเทศที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ที่เน้นการนำผลการวิเคราะห์มาเผยแพร่สู่สังคม ทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในระดับต่าง ๆ

3. วิเคราะห์รูปแบบนวัตกรรมการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาวิเทศที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ ใช้หลักทฤษฎีที่เกี่ยวข้องนำไปสู่การสร้างกลไกการพัฒนาและยกระดับการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาวิเทศที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่

4. สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

3.6 สรุปกระบวนการวิจัย

การนำเสนอข้อมูลจะอยู่ในลักษณะการพรรณนาความ (Descriptive Presentation) ประกอบภาพถ่ายและการพรรณนาความประกอบการบรรยายเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการกลไกการพัฒนาและยกระดับการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาวิเทศที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ รวมไปถึงการสร้างเกณฑ์ปฏิบัติให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อให้เห็นรูปแบบ กระบวนการ การสร้างเครือข่าย การขับเคลื่อน และการบูรณาการให้เกิดการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาวิเทศที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่อย่างยั่งยืนต่อไป

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “กลไกการพัฒนาและยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่” โครงการนี้มีเป้าหมายหลักคือ สร้างกลไกการพัฒนาต่อการปฏิรูปการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธสู่การเป็นอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ซึ่งกระจายตัวครอบคลุมอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย โดยการศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้

4.1 การทบทวนและสร้างกลไกการพัฒนาและยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่

4.2 การปฏิรูปการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธให้เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่

4.3 การยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่

4.1 การทบทวนและสร้างกลไกการพัฒนาและยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยการเข้าไปมีส่วนร่วมในพื้นที่ของนักวิจัยพร้อมทัศนศึกษาดูงานและฟังการบรรยายพิเศษ ณ วิทยาลัยอาชีวศึกษาจุลฉัตรสระเกษ จังหวัดศรีสะเกษ ระหว่างวันที่ 4-6 มกราคม พ.ศ. 2565 โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาให้การต้อนรับ ประกอบด้วยผู้รับใบอนุญาต ผู้อำนวยการสถานศึกษา คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ นักเรียน นักศึกษาและผู้เกี่ยวข้องให้ข้อมูลพร้อมกับเอกสารที่ประกอบด้วยสาระสำคัญอันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยโครงการวิจัยย่อยที่ 1 เรื่อง “การสังเคราะห์และถอดบทเรียนวิทยาลัยอาชีววิถีพุทธต้นแบบในประเทศไทย” โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อศึกษากระบวนการสร้างและพัฒนาวิทยาลัยอาชีววิถีพุทธต้นแบบในประเทศ นอกจากนี้ นักวิจัยยังดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบไม่มีโครงสร้างผ่านระบบออนไลน์ระหว่างวันที่ 12 – 21 เมษายน พ.ศ. 2565 สำหรับผู้ให้ข้อมูลสำคัญในประเด็นต่าง ๆ ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาวิถีพุทธพระราชทาน ข้อมูลที่ได้จัดว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่าและมีความสำคัญยิ่งต่อการศึกษาวิจัยที่สมบูรณ์ในอนาคต โดยข้อมูลทั้งหมดจะถูกเก็บเป็นความลับ และจะใช้ประโยชน์เฉพาะการศึกษาวิจัยนี้เท่านั้น การสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 3 ตอน มีดังนี้

4.1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

4.1.2 สภาพการบริหารจัดการกลไกการพัฒนาต่อการปฏิรูปการจัดการศึกษาและยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่

4.1.3 ความต้องการ ปัญหา ข้อเสนอแนะต่อการปฏิรูปการจัดการศึกษาและยกระดับการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาเพื่อเป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่

4.1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาวิเทศราชธานีพระราชทานรุ่นแรก ซึ่งเข้ารับพระราชทานรางวัลเมื่อปี พ.ศ. 2562 โดยสำนักงานพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 7 คน เพศหญิง จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น 12 คน มีอายุระหว่าง 49-56 ปี ทุกคนต่างสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาโท สาขาบริหารการศึกษา สถานภาพการทำงานส่วนหนึ่งเป็นข้าราชการและพนักงานประจำ (อาชีวศึกษาเอกชน) โดยดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารงาน รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ หัวหน้ากลุ่มงานบริหารวิชาการ ตำแหน่งทางวิชาการที่ระดับครูชำนาญการ ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน (ประสบการณ์) มากกว่า 10 ปี การพัฒนาตนเอง มีการสมัครเพื่อเข้าร่วมฝึกอบรม จำนวนมากกว่า 3 ครั้ง ได้แก่ หลักสูตรการประกันคุณภาพการศึกษา การจัดการการเงินด้วยเศรษฐศาสตร์พฤติกรรมและหลักสูตรการเป็นผู้ประเมินสถานศึกษา (18 ชั่วโมง) ฝึกอบรมโดยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสถานที่ตั้ง (ภูมิภาค) ของสถานศึกษาอาชีวศึกษา มีดังนี้

ตารางที่ 4.1 รายชื่อสถานศึกษาผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์

ลำดับ	ชื่อสถานศึกษา	ที่ตั้ง (จังหวัด)	ภูมิภาค
1.	วิทยาลัยอาชีวศึกษารัตนโกสินทร์ (อาชีวศึกษาเอกชน)	กรุงเทพมหานคร	กลาง
2.	วิทยาลัยเทคโนโลยีตั้งตรงจิตรพณิชยการ (อาชีวศึกษาเอกชน)	กรุงเทพมหานคร	กลาง
3.	วิทยาลัยเทคโนโลยีบริหารธุรกิจนครปฐม (อาชีวศึกษาเอกชน)	นครปฐม	กลาง
4.	วิทยาลัยเทคโนโลยีชัยบาดาล (อาชีวศึกษาเอกชน)	ลพบุรี	กลาง
5.	วิทยาลัยเทคโนโลยีศรีเทพพณิชยการ (อาชีวศึกษาเอกชน)	เพชรบูรณ์	กลาง
6.	วิทยาลัยอาชีวศึกษาจุลมนิศรีสะเกษ (อาชีวศึกษาเอกชน)	ศรีสะเกษ	ตะวันออกเฉียงเหนือ
7.	วิทยาลัยเทคโนโลยีวรนวิลาส (อาชีวศึกษาเอกชน)	สกลนคร	ตะวันออกเฉียงเหนือ
8.	วิทยาลัยเทคนิคคูเมือง (รัฐบาล)	บุรีรัมย์	ตะวันออกเฉียงเหนือ
9.	วิทยาลัยอาชีวศึกษาตงหลวง (อาชีวศึกษาเอกชน)	มุกดาหาร	ตะวันออกเฉียงเหนือ
10.	วิทยาลัยเทคโนโลยีธีรภาค (อาชีวศึกษาเอกชน)	ร้อยเอ็ด	ตะวันออกเฉียงเหนือ

*ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก ไม่มีสถานศึกษาใดในภูมิภาคได้รับรางวัลสถานศึกษาอาชีวศึกษาวิเทศราชธานี ในปี พ.ศ. 2562

4.1.2 สภาพการบริหารจัดการกลไกการพัฒนาต่อการปฏิรูปการจัดการศึกษาและ ยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่

1. การกำหนดยุทธศาสตร์ นโยบาย แผนงาน เป้าหมายของการบริหารจัดการ การศึกษาสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ (Plan)

1.1 ความชัดเจนของการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายเชิงกลยุทธ์ สนับสนุนการบริหารจัดการศึกษาสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ โดยให้เหตุผลพร้อมอธิบายไว้ ดังนี้

วิทยาลัยเทคโนโลยีตั้งตรงจิตรพณิชยการ¹¹⁴ ให้ข้อมูลดังนี้ มีความชัดเจนทางด้านแผนยุทธศาสตร์ ซึ่งอยู่ในยุทธศาสตร์ที่ 5 ว่าด้วยการส่งเสริมวินัย คุณธรรม จริยธรรมและ กิจกรรมนักศึกษา และในพันธกิจที่ 4 ได้กล่าวไว้ว่า มีการทำนุบำรุงสืบสานศิลปวัฒนธรรมและรักษา สิ่งแวดล้อม วิทยาลัยเทคนิคคูเมือง¹¹⁵ ให้ข้อมูลดังนี้ มีความชัดเจนโดยชี้แจงว่าเป็นนโยบายของ สอ ศ. เป็นการจัดการ กำหนดวิสัยทัศน์ เป็นธุรกิจซึ่งตอบสนองแนวทางในยุคชีวิตวิถีใหม่ กำหนดพันธกิจ ให้สอดคล้อง ประชุมกำหนดกรอบ พันธกิจให้มีความสอดคล้อง วิทยาลัยเทคโนโลยีชัยบาดาล¹¹⁶ ให้ ข้อมูลดังนี้ มีความชัดเจนโดยมีการกำหนดปรัชญา ความรู้ คุณธรรมเกี่ยวข้องกับวิถีพุทธ วิทยาลัย เทคโนโลยีวานรนิวาส¹¹⁷ ให้ข้อมูลเสริม เพิ่มความชัดเจนดังนี้ ทางวิทยาลัยฯ มีการกำหนดในวิสัยทัศน์ ปฏิญญาการบริหารจัดการ/การทำให้เป็นคุณธรรม ปฏิบัติธรรม สวดมนต์ อย่างต่อเนื่อง วิทยาลัย อาชีวศึกษาดงหลวง¹¹⁸ ให้ข้อมูลดังนี้ ทางวิทยาลัยฯ เริ่มเข้าสู่โครงการในปี พ.ศ. 2559 มีปรัชญาที่ สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายในความเป็นวิถีพุทธวิถีคุณธรรม โดยในปี พ.ศ. 2560 เริ่มกำหนดนโยบาย เพื่อสร้างทิศทางการดำเนินงานที่มีความชัดเจนและแข็งแกร่งมากยิ่งขึ้น วิทยาลัยเทคโนโลยีธีรภาค ¹¹⁹ ให้ข้อมูลดังนี้ ทางวิทยาลัยได้เพิ่มทักษะเสริมคุณธรรม โดยตั้งเป็นเป้าหมายสำหรับดำเนินการคือ สร้างเอกลักษณ์คือคุณธรรมและอัตลักษณ์คือความร่วมมือ วิทยาลัยอาชีวศึกษาจลมนิศรีสะเกษ¹²⁰ ให้ข้อมูลดังนี้ ทางวิทยาลัยฯ มีความชัดเจนสูงมากโดยการสร้างวิสัยทัศน์ สร้างพันธกิจ สร้างเป้าหมาย รวมถึงการสนับสนุนการจัดการศึกษาภายใต้การจัดการเรียนรู้ยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลัน

¹¹⁴ สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคโนโลยีตั้งตรงจิตรพณิชยการ กรุงเทพมหานคร, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

¹¹⁵ สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิคคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

¹¹⁶ สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคโนโลยีชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

¹¹⁷ สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคโนโลยีวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

¹¹⁸ สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยอาชีวศึกษาดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

¹¹⁹ สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคโนโลยีธีรภาค จังหวัดร้อยเอ็ด, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

¹²⁰ สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยอาชีวศึกษาจลมนิศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

สรุปได้ว่า สถานศึกษาต่าง ๆ มีความชัดเจนในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายเชิงกลยุทธ์สนับสนุนการบริหารจัดการศึกษา การพัฒนาด้านแผนยุทธศาสตร์ ซึ่งอยู่ในยุทธศาสตร์ที่ 5 ว่าด้วยการส่งเสริมวินัย คุณธรรม จริยธรรมและกิจกรมนักศึกษา และในพันธกิจที่ 4 มีการทำนุบำรุงสืบสานศิลปวัฒนธรรมและรักษาสีงแวดล้อม ทางสถานศึกษาได้เพิ่มทักษะด้านคุณธรรม โดยตั้งเป็นเป้าหมายสำหรับดำเนินการคือ สร้างเอกลักษณ์คือคุณธรรมและอัตลักษณ์คือความร่วมมือสร้างเป้าหมายรวมถึงการสนับสนุนการจัดการศึกษาภายใต้การจัดการเรียนรู้ยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลัน

1.2 การมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ในการวางแผนพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ โดยให้เหตุผลพร้อมอธิบายไว้ ดังนี้

วิทยาลัยเทคโนโลยีตั้งตรงจิตรพณิชยการ¹²¹ บุคลากรส่วนใหญ่มีส่วนร่วม โดยให้ข้อมูลดังนี้ ในแนวทางเกี่ยวกับการปฏิบัติกิจกรรม พบว่า โครงการที่จัดทั้งภายในและภายนอกจะเน้นให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมทั้งหมด โดยในพันธกิจที่ 4 จะมีกลยุทธ์ให้ผู้บริหาร ครู บุคลากรเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ สำหรับในส่วนของการพัฒนาผู้เรียนมีการกำหนดกลยุทธ์เช่นเดียวกัน นอกจากนี้ ยังมีการทำงานร่วมกับชุมชนและผู้ปกครอง ส่วนวิทยาลัยเทคนิคคูเมือง¹²² บุคลากรส่วนใหญ่มีส่วนร่วม โดยให้ข้อมูลดังนี้ มีส่วนร่วมในการเรียนการสอนโดยร่วมกันกำหนดทิศทางและวิสัยทัศน์ ดังจะเห็นได้จากปีการศึกษาที่ผ่านมา พ.ศ. 2564 บุคลากรได้ร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์โดยสร้างการมีส่วนร่วมจากคณะครูและกำหนดภาพรวมร่วมกัน สอดคล้อง สอศ. ที่จะตอบโจทย์วิถีพุทธนำเข้าสู่กรอบและร่วมกันสร้างวิสัยทัศน์

สรุปได้ว่า สถานศึกษาต่าง ๆ มีความคิดเห็นที่สอดคล้องกัน ดังนั้น ตั้งแต่ปีการศึกษา 2564 บุคลากรได้ร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์โดยสร้างการมีส่วนร่วมจากคณะครูและกำหนดภาพรวมร่วมกันที่สอดคล้อง สอศ. ที่จะตอบโจทย์วิถีพุทธนำเข้าสู่กรอบและร่วมกันสร้างวิสัยทัศน์สถานศึกษาส่วนใหญ่มีการดำเนินการภายใต้โครงการที่จัดขึ้นทั้งภายในและภายนอกจะเน้นให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมทั้งหมดครบพันธกิจที่ 4 กลยุทธ์ให้ผู้บริหาร ครู บุคลากรเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน วางแผนงานทำงานร่วมกับชุมชนและเครือข่ายผู้ปกครอง

1.3 ความสอดคล้องของนโยบาย แผนงานและเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการศึกษาสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ทั้งระยะสั้นและระยะยาว โดยให้เหตุผลพร้อมอธิบายไว้ ดังนี้

¹²¹ สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคโนโลยีตั้งตรงจิตรพณิชยการ กรุงเทพมหานคร, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

¹²² สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิคคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

วิทยาลัยเทคโนโลยีตั้งตรงจิตรพณิชยการ¹²³ ให้ข้อมูลดังนี้ เพราะวิทยาลัยโดยฝ่ายวิชาการทำการปฏิบัติที่สอดคล้องนโยบาย แผนงานและเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการศึกษาสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ทั้งระยะสั้นและระยะยาว และความยั่งยืนทุกอย่างต้องคงคู่แผนปฏิบัติการ โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอนต้องบูรณาการสอดแทรกไว้ทุกรายวิชา วิทยาลัยเทคนิคคูเมือง¹²⁴ และวิทยาลัยเทคโนโลยีชัยบาดาล ให้ข้อมูลที่สอดคล้องกัน คือ ผู้บริหารมีความมุ่งมั่น ต่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมอันดีงาม วิทยาลัยเทคโนโลยีธีรภาดา¹²⁵ ให้ข้อมูลด้านความสอดคล้องของนโยบาย แผนงานและเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการศึกษาสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ทั้งระยะสั้นและระยะยาวว่าต้องปรับให้ทันสถานการณ์ วิทยาลัยเทคโนโลยีวานรนิวาส¹²⁶ ให้ข้อมูลค่อนข้างสอดคล้อง ซึ่งมีความสอดคล้องน้อยกว่าวิทยาลัยฯ อื่นที่ให้ข้อมูล

สรุปได้ว่า สถานศึกษาต่าง ๆ มีความคิดเห็นที่สอดคล้องกัน ดังนั้น ด้านนโยบาย แผนงานและเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการศึกษาสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ทั้งระยะสั้นและระยะยาวควรปรับให้มีความทันสมัยโดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอนต้องบูรณาการสอดแทรกไว้ทุกรายวิชา

1.4 ความสอดคล้องของการกำหนดเป้าหมายกับมาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้คุณภาพของการบริหารจัดการศึกษาสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ โดยให้เหตุผลพร้อมอธิบายไว้ ดังนี้ สถานศึกษาปฏิบัติงานที่สอดคล้องนโยบาย แผนงานและเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการศึกษาสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ทั้งระยะสั้นและระยะยาว และความยั่งยืนทุกอย่างต้องคงคู่แผนปฏิบัติการ โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอนต้องบูรณาการสอดแทรกไว้ทุกรายวิชา ระยะสั้นและระยะยาวว่าต้องปรับให้ทันสถานการณ์ และผู้บริหารมีความมุ่งมั่นต่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมอันดีงาม

วิทยาลัยเทคโนโลยีตั้งตรงจิตรพณิชยการ¹²⁷ ให้ข้อมูลดังนี้ มีการกำหนดวัตถุประสงค์ในแต่ละเนื้อหาวิชาที่มีการบูรณาการ มีการปฏิบัติ ติดตามและประเมินผลอยู่ในตัวเนื้อหาวิชา วิทยาลัยเทคนิคคูเมือง¹²⁸ ให้ข้อมูลดังนี้ กำหนดต้องมาตรฐาน ตัวบ่งชี้และการประกันคุณภาพให้สอดคล้องเพื่อเป้าหมายทักษะและความรู้ด้านวิชาชีพ วิทยาลัยอาชีวศึกษาดง

¹²³ สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคโนโลยีตั้งตรงจิตรพณิชยการ กรุงเทพมหานคร, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

¹²⁴ สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิคคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

¹²⁵ สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคโนโลยีธีรภาดา จังหวัดร้อยเอ็ด, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

¹²⁶ สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคโนโลยีวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

¹²⁷ สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคโนโลยีตั้งตรงจิตรพณิชยการ กรุงเทพมหานคร, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

¹²⁸ สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิคคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

หลวง¹²⁹ ให้ข้อมูลดังนี้ ตัวบ่งชี้บางตัว ต้องมีการปรับปรุงให้มากขึ้นกว่าที่ดำเนินการอยู่ในขณะนี้ วิทยาลัยเทคโนโลยีธีรภาดา¹³⁰ ให้ข้อมูลว่าเป็นไปตามตัวบ่งชี้ของสถานศึกษา วิทยาลัยเทคโนโลยีชัยบาดาล¹³¹ มีความสอดคล้องของการกำหนดเป้าหมายกับมาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้คุณภาพของการบริหารจัดการศึกษาสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ วิทยาลัยอาชีวศึกษาจุลฉัตรสะเกษ¹³² มีความสอดคล้องของการกำหนดเป้าหมายกับมาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้คุณภาพของการบริหารจัดการศึกษาสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ วิทยาลัยเทคโนโลยีวานรนิวาส¹³³ มีความสอดคล้องของการกำหนดเป้าหมายกับมาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้คุณภาพของการบริหารจัดการศึกษาสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ในระดับปานกลาง

สรุปได้ว่า สถานศึกษาต่าง ๆ มีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันดังนี้ สถานศึกษามีการกำหนดวัตถุประสงค์ในแต่ละเนื้อหาวิชาที่มีการบูรณาการ มีการปฏิบัติ ติดตามและประเมินผลอยู่ในตัวเนื้อหาวิชาโดยศึกษาจากมาตรฐาน ตัวบ่งชี้และการประกันคุณภาพให้สอดคล้องเพื่อเป้าหมายทักษะและความรู้ด้านวิชาชีพ โดยเสนอให้มีการปรับตัวบ่งชี้บางตัว ต้องมีการปรับปรุงให้มากขึ้นกว่าที่ดำเนินการอยู่ในขณะนี้เพื่อให้เป้าหมายเชิงผลลัพธ์ออกมามีประสิทธิภาพ

2. การปฏิบัติตามยุทธศาสตร์ นโยบาย แผนงาน เป้าหมาย ของการบริหารจัดการศึกษาสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่

การปฏิบัติตามยุทธศาสตร์ นโยบาย แผนงาน เป้าหมาย ของการบริหารจัดการศึกษาสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ มีประเด็นดังต่อไปนี้ 1) การประชาสัมพันธ์วิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายเชิงกลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาให้รับทราบ 2) การกระตุ้นให้บุคลากรทุกคนดำเนินการตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายเชิงกลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาที่กำหนดไว้ 3) การจัดสรรงบประมาณและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อให้การดำเนินการบริหารจัดการศึกษาบรรลุผลตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมาย เชิงกลยุทธ์ 4) การกระจายอำนาจและความรับผิดชอบในการบริหารจัดการศึกษาแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง 5) การจัดทำระบบ กฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับในการบริหารจัดการศึกษา 6) การเปิดโอกาสให้คณาจารย์ได้พัฒนาตนเองด้านการวิจัยและงานสร้างสรรค์ 7) การจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาศักยภาพ ความรู้ให้ผู้วิจัย เช่น การอบรม สัมมนา การศึกษาดูงาน 8) การจัดกิจกรรมวิชาการส่งเสริมการจัดการศึกษา เช่น จัดประชุมวิชาการ จัดนิทรรศการ 9) การประกาศ

¹²⁹ สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยอาชีวศึกษาดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

¹³⁰ สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคโนโลยีธีรภาดา จังหวัดร้อยเอ็ด, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

¹³¹ สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคโนโลยีชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

¹³² สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยอาชีวศึกษาจุลฉัตรสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

¹³³ สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคโนโลยีวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

เกียรติคุณ ยกย่อง/ชมเชย บุคลากรที่มีผลงานทางวิชาการยอดเยี่ยม 10) การส่งเสริมและควบคุม จรรยาบรรณของบุคลากร โดยให้เหตุผลพร้อมอธิบายไว้ ดังนี้

วิทยาลัยอาชีวศึกษาจุลฉัตรสะเกษ¹³⁴ ให้ข้อมูลดังนี้ มีการสนับสนุนส่งเสริมให้ บุคลากรไปอบรมประจำปีและพัฒนาครู อาจารย์ เป็นประจำทุกปีอย่างต่อเนื่อง วิทยาลัยเทคโนโลยี ตั้งตรงจิตรพณิชยการ¹³⁵ ปฏิบัติตามสถานการณ์อย่างเหมาะสม และมีความชัดเจน วิทยาลัย เทคโนโลยีชัยบาดาล¹³⁶ ให้ข้อมูลดังนี้ ครอบคลุมทั้ง 10 ข้อ ผู้บริหารประชุม แนวการปฏิบัติ วิถีพุทธ เน้นครูปฏิบัติธรรม Up skill โดยทางวิทยาลัยเน้นครูสายปฏิบัติธรรม วิทยาลัยเทคโนโลยีวานร นิवास¹³⁷ ให้ข้อมูลดังนี้ บุคลากรเดินทางไปอบรมที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (ทุกปี) ในเนื้อหาทางด้านคุณธรรม จริยธรรม วิทยาลัยเทคนิคคูเมือง¹³⁸ ให้ข้อมูลดังนี้ ครอบคลุมทุกด้าน โดย มีกิจกรรมไปร่วมกับทางวัด มีการแบ่งแผนกวิชา มีความสัมพันธ์กับชมรมวิชาชีพ กระตุ้นให้เด็กเข้า ร่วมกิจกรรม ส่งเสริมบุคลากรให้มีคุณธรรม โดยส่งไปเข้าร่วมปฏิบัติกับทางวัด นอกจากนี้ พระ อาจารย์ได้ให้ทุนนักเรียนพร้อมทั้งติดตามผลอย่างต่อเนื่อง วิทยาลัยอาชีวศึกษาดงหลวง¹³⁹ ให้ข้อมูล ดังนี้ ดำเนินการครบตามที่กล่าวมา เน้นการทำความดีการมีวินัย เน้นการสร้างวัฒนธรรมองค์กรและ ด้านจิตอาสา วิทยาลัยเทคโนโลยีธีรภาค¹⁴⁰ ให้ข้อมูลดังนี้ เน้นเรื่องมาตรฐานคุณภาพเป็นตัวที่กำกับให้ คุณธรรมขับเคลื่อน

สรุปได้ว่า ด้านการปฏิบัติตามยุทธศาสตร์ นโยบาย แผนงาน เป้าหมาย ของการบริหาร จัดการศึกษาสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่มีแนวปฏิบัติอย่างมีคุณภาพ แนวทางปฏิบัติมีการ สนับสนุนส่งเสริมให้บุคลากรพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารมีการประชุมกำหนดแนวทางการ ปฏิบัติเชิงวิถีพุทธ ส่งครูผู้สอนปฏิบัติธรรม ที่ทางมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยจัดขึ้นทุก ปี โดยพัฒนาทางด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านการออกแบบกิจกรรมร่วมมือกับทางวัดใกล้สถานศึกษา เน้นการทำความดีการมีวินัย การสร้างวัฒนธรรมองค์กรและด้านจิตอาสากระตุ้นให้เด็กเข้าร่วม กิจกรรม ส่วนใหญ่ดำเนินการครบตามที่กล่าวมา สอดคล้องกับการปฏิบัติตามยุทธศาสตร์ นโยบาย แผนงาน เป้าหมาย ของการบริหารจัดการศึกษาสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ทั้ง 10 ประเด็น

¹³⁴ สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยอาชีวศึกษาจุลฉัตรสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

¹³⁵ สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคโนโลยีตั้งตรงจิตรพณิชยการ กรุงเทพมหานคร, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

¹³⁶ สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคโนโลยีชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

¹³⁷ สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคโนโลยีวานรนิवास จังหวัดสกลนคร, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

¹³⁸ สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิคคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

¹³⁹ สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยอาชีวศึกษาดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

¹⁴⁰ สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคโนโลยีธีรภาค จังหวัดร้อยเอ็ด, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

3. การติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงานของการจัดการศึกษาสำหรับการเรียนรู้ ยุคชีวิตวิถีใหม่

การติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงานของการจัดการศึกษาสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ มีประเด็นดังต่อไปนี้ 1) การดำเนินการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแผนปฏิบัติงานประจำปี 2) การดำเนินการประเมินตนเอง (SAR) ให้เป็นไปตามมาตรฐาน ตัวบ่งชี้ประกันคุณภาพด้านการบริหารงานการจัดการศึกษา 3) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกเพื่อระบุจุดเด่น จุดด้อย โอกาสและสิ่งที่เป็นอุปสรรคมาปรับปรุงกลยุทธ์ในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ โดยให้เหตุผลพร้อมอธิบายไว้ ดังนี้

วิทยาลัยเทคโนโลยีตั้งตรงจิตรพณิชยการ¹⁴¹ ให้ข้อมูลดังนี้ ทางวิทยาลัยมีแผนปฏิบัติการประจำปีเป็นแนวทางในการปฏิบัติ กำกับ ติดตาม การปฏิบัติงานมาโดยตลอด มีการนำผลงานกิจกรรม โครงการมาวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย เพื่อวางแผนพัฒนาต่อไป วิทยาลัยเทคโนโลยีชัยบาดาล¹⁴² ให้ข้อมูลดังนี้ วิทยาลัยมีการเก็บงานครอบคลุมงานนำมาดูว่า PDCA ในการเสนองานในการวางแผนต่อไป ผ่านการประเมิน สมศ. (SAR) ทุกปี วิทยาลัยอาชีวศึกษาจุลฉวีศรีสะเกษ¹⁴³ ให้ข้อมูลดังนี้ วิทยาลัยมีการประชุมอย่างต่อเนื่องและทำตามมาตรฐานของอาชีวและพัฒนาแผนให้สอดคล้องกับนโยบาย วิทยาลัยเทคโนโลยีวานรนิวาส¹⁴⁴ ให้ข้อมูลดังนี้ วิทยาลัยเทคโนโลยีวานรนิวาสเป็นสถานศึกษาที่เน้นด้านคุณธรรม จิตอาสาเป็นหลักคิดใช้คุณธรรมนำปัญญา วิทยาลัยเทคนิคคูเมือง¹⁴⁵ ให้ข้อมูลดังนี้ วิทยาลัยเน้นการนำนักเรียนเข้าสู่วิถีพุทธ ปลูกฝังให้มีความอ่อนน้อมถ่อมตน โดยผู้ปกครองส่วนใหญ่จะได้เข้ามามีส่วนร่วม ทั้งนี้ เพื่อความร่วมมือและองค์กรทางศาสนาทำให้ความรู้โดยมีโรงเรียนสอนศาสนา ซึ่งจะให้นักเรียนชั้นปีที่ 1 ทำประจำทุกปี โดยใน 1 สัปดาห์จะปฏิบัติ 2 ชม. สำหรับในชั้นปีที่ 3 จะมีการสอบและมอบ process ให้แต่ละฝ่ายดำเนินแผนงานประจำปีให้ทำรูปเดิมสรุปรายงานตามวิเคราะห์ให้รายงานถึงคณะกรรมการสถานศึกษา SAR ให้ได้ตามเป้าหมาย วิทยาลัยอาชีวศึกษาดงหลวง¹⁴⁶ ให้ข้อมูลดังนี้ วิทยาลัยดำเนินการสิ้นปีการศึกษาเน้นข้อบังคับ SAR เพื่อรับการประกันคุณภาพภายในและภายนอกและนำผลมาใช้วิเคราะห์ในแต่ละปี

¹⁴¹ สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคโนโลยีตั้งตรงจิตรพณิชยการ กรุงเทพมหานคร, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

¹⁴² สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคโนโลยีชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

¹⁴³ สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยอาชีวศึกษาจุลฉวีศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

¹⁴⁴ สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคโนโลยีวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

¹⁴⁵ สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิคคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

¹⁴⁶ สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยอาชีวศึกษาดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

วิทยาลัยเทคโนโลยีธีรภาดา¹⁴⁷ ให้ข้อมูลดังนี้ เน้นการตามแผน SWOT จุดเด่น จุดด้อย กลยุทธ์อยู่ตลอดเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์

สรุปได้ว่า ด้านการติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงานของการจัดการศึกษาสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ มีแนวปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ มีดังนี้ ทางสถานศึกษามีแผนปฏิบัติการประจำปีเป็นแนวทางในการปฏิบัติ กำกับ ติดตาม การปฏิบัติงานมาโดยตลอด มีการนำผลงานกิจกรรม โครงการมาวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย เพื่อวางแผนพัฒนาระบบ มีการเก็บงานครอบคลุมงานนำมาดูว่า PDCA ในการเสนองานในการวางแผนต่อไป ผ่านการการประเมิน สมศ. (SAR) ทุกปี มีการประชุมอย่างต่อเนื่องและทำตามมาตรฐานของอาชีวะและพัฒนาแผนให้สอดคล้องกับนโยบาย สร้างจิตอาสาเป็นหลักคิดโดยใช้ฐานคุณธรรมนำปัญญานักเรียนเข้าสู่วิถีพุทธ ปลูกฝังให้มีความอ่อนน้อม ถ่อมตน โดยผู้ปกครองส่วนใหญ่จะได้เข้ามามีส่วนร่วม มีรายงานถึงคณะกรรมการสถานศึกษา SAR เพื่อรับการประกันคุณภาพภายในและภายนอกและนำมาใช้วิเคราะห์ในแต่ละปี มีแผน SWOT จุดเด่น จุดด้อย กลยุทธ์อยู่ตลอดเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์อย่างต่อเนื่อง

4. การปรับปรุงแก้ไขจัดการศึกษาสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่

การปรับปรุงแก้ไขจัดการศึกษาสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ มีประเด็นดังต่อไปนี้
1) การนำผลการประเมินไปพัฒนาปรับปรุงการบริหารจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น 2) การนำผลการประเมินตนเองมาพัฒนา ปรับปรุงแผนบริหารจัดการศึกษา (Improvement Plan) 3) การนำผลการประเมินไปพัฒนาแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการประจำปีในรอบปีต่อไป โดยให้เหตุผลพร้อมอธิบายไว้ ดังนี้

วิทยาลัยเทคโนโลยีตั้งตรงจิตรพณิชยการ¹⁴⁸ ให้ข้อมูลดังนี้ มีการปฏิบัติทุกข้อบรรจุในแผน ส่วนในการพัฒนา ปรับปรุง ส่วนใหญ่เป็นการพัฒนา อยู่ระหว่างการปรับยุทธศาสตร์ ซึ่งกำลังสิ้นสุดในปี 2565 นี้ วิทยาลัยเทคโนโลยีชัยบาดาล¹⁴⁹ ให้ข้อมูลดังนี้ ในการพัฒนาหรือปรับปรุงแก้ไขทุกกิจกรรม สอดคล้องหรือไม่ เกิดผลเช่นใด โดยก่อนเปิดเรียนมีระเบียบปฏิบัติงาน งบประมาณ หรือวิชาการ ครอบคลุมทั้งหมดสอดคล้อง 3 มาตรา 9 ข้อประเมิน (ภายใน/ภายนอก) วิทยาลัยเทคโนโลยีวานรนิวาส¹⁵⁰ ให้ข้อมูลดังนี้ สรุปประเมินผลประเมินทุกปีและปรับไปใช้ในสถานศึกษาทุกปี และสามารถนำไปปรับใช้ให้เหมาะสม วิทยาลัยเทคนิคคูเมือง¹⁵¹ ให้ข้อมูลดังนี้ ไปพัฒนาในการ SAR

¹⁴⁷ สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคโนโลยีธีรภาดา จังหวัดร้อยเอ็ด, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

¹⁴⁸ สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคโนโลยีตั้งตรงจิตรพณิชยการ กรุงเทพมหานคร, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

¹⁴⁹ สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคโนโลยีชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

¹⁵⁰ สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคโนโลยีวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

¹⁵¹ สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิคคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

ประเมินจากแต่ละปีในส่วนของผู้เรียนที่สำเร็จให้ประเมินจริยธรรม คุณธรรม ด้านวิชาการลดปัญหา ติด 0, มส., ขร. ว่ามีจำนวนกี่คน ติดตามผู้ปกครอง เพื่อลดจำนวน Drop final สำหรับในปีนี้ดูแลระบบผู้อำนวยการโดยใช้ Software เพื่อลดการติด 0 มส. โดยทำเป็น Software ติดตามผล วิทยาลัยอาชีวศึกษาดงหลวง¹⁵² ให้ข้อมูลดังนี้ ในระบบนโยบายการดำเนินงานมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยปรับเปลี่ยนแผนในการนำแผนเก่ามาปรับใช้ในปัดไป มีการใช้ PDCA และหลัก ไตรสิกขา วิทยาลัยเทคโนโลยีธรรมา¹⁵³ ให้ข้อมูลดังนี้ ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพ PDCA จุดด้อย มาพัฒนาต่อ จุดเด่นส่งเสริมพัฒนา

สรุปได้ว่า ด้านการปรับปรุงแก้ไขการจัดการศึกษาสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ มีการ นำผลที่ได้ไปปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง มีดังนี้ มีการปฏิบัติทุกข้อ บรรจุ ในแผน ส่วนในการพัฒนา ปรับปรุงแก้ไขทุกกิจกรรม สอดคล้องกับระเบียบปฏิบัติงาน งบประมาณ หรือวิชาการ ครอบคลุมทั้งหมดสอดคล้อง 3 มาตรา 9 ข้อ ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพ PDCA จุด ด้อยมาพัฒนาต่อ จุดเด่นส่งเสริมพัฒนา มีรายงานสรุปประเมินผลประเมินทุกปีและปรับไปใช้ใน สถานศึกษาทุกปีและสามารถนำไปปรับใช้ให้เหมาะสม

4.1.3 ความต้องการ ปัญหา ข้อเสนอแนะต่อการปฏิรูปการจัดการศึกษาและยกระดับ การจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่

ความต้องการ ปัญหา ข้อเสนอแนะต่อการปฏิรูปการจัดการศึกษาและยกระดับการจัด การศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ มีประเด็นดังต่อไปนี้

1. การกำหนดยุทธศาสตร์ นโยบาย แผนงาน เป้าหมายของการบริหารจัดการ การศึกษาสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่

การกำหนดยุทธศาสตร์ นโยบาย แผนงาน เป้าหมายของการบริหารจัดการการศึกษา สำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ มีประเด็นดังต่อไปนี้

วิทยาลัยเทคโนโลยีตั้งตรงจิตรพณิชยการ¹⁵⁴ ให้ข้อมูลดังนี้ ในด้านการกำหนด ยุทธศาสตร์ นโยบาย แผนงาน เป้าหมายนั้น ผู้บริหารต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ที่ยอมรับรับการเปลี่ยนแปลง ที่รวดเร็วและไม่คาดฝัน ดังนั้น การกำหนดยุทธศาสตร์ต้องเป็นกลาง ๆ สามารถปฏิบัติได้จริงในทุก สถานการณ์ วิทยาลัยเทคโนโลยีชัยบาดาล¹⁵⁵ ให้ข้อมูลดังนี้ วิถีใหม่(New normal) รูปแบบ Onsite

¹⁵² สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยอาชีวศึกษาดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

¹⁵³ สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคโนโลยีธรรมา จังหวัดร้อยเอ็ด, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

¹⁵⁴ สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคโนโลยีตั้งตรงจิตรพณิชยการ กรุงเทพมหานคร, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

¹⁵⁵ สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคโนโลยีชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

Online เตรียมเทคโนโลยี(เพิ่มสัญญาณ)ให้การสนับสนุนครูในด้านสื่อ IT วิทยาลัยเทคโนโลยีวานรนิวาส¹⁵⁶ ให้ข้อมูลดังนี้ มีข้อตกลงแนวทางการมีส่วนร่วมของอาจารย์และนิสิต กำหนดเอาแนวทางที่เหมาะสมและเพิ่มจำนวนความถี่ให้มากขึ้นและกำหนดลงในแนวการศึกษา วิทยาลัยอาชีวศึกษาดงหลวง¹⁵⁷ ให้ข้อมูลดังนี้ นำแนวทางในกลยุทธ์ใหม่ ๆ มีการปรับเรื่องการเรียนการสอน วิถีพุทธยุคใหม่ มีแผนที่จะอบรมครูอย่างต่อเนื่อง วิทยาลัยเทคโนโลยีธีรภาค¹⁵⁸ ให้ข้อมูลดังนี้ นำปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนำมาปรับและเปลี่ยนรูปแบบเพื่อให้สอดคล้องกับการเรียนรู้วิถีชีวิตวิถีใหม่ โดยสร้างให้เป็นผู้นำและคัดเลือกผู้นำเป็นเจ้าภาพในการจัดทำกิจกรรมนั้น ๆ มีการประสานงานที่ทุกอย่างเกี่ยวกับพระสงฆ์ เช่น มีส่วนร่วมในการพิธีทางสงฆ์ ซึ่งนักเรียนในระดับชั้น ปวช. และ ปวส. ที่เข้ามาใหม่ต้องเข้าร่วมปฏิบัติธรรมเป็นหลักสูตร 3 วัน 2 คืน โดยจะเข้าค่ายในวัด และมีพระทำหน้าที่เป็นวิทยากรอบรมคุณธรรม จริยธรรม ให้กับนิสิตใหม่เหล่านี้

สรุปได้ว่า มีการกำหนดยุทธศาสตร์ นโยบาย แผนงาน เป้าหมายของการบริหารจัดการ การศึกษาสำหรับการเรียนรู้วิถีชีวิตวิถีใหม่ทุกสถานศึกษา มีดังนี้ มีการกำหนดยุทธศาสตร์ นโยบาย แผนงาน เป้าหมายนั้น ผู้บริหารต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ที่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและไม่คาดฝัน ดังนั้น การกำหนดยุทธศาสตร์ต้องเป็นกลาง ๆ สามารถปฏิบัติได้จริงในทุกสถานการณ์ จัดการเรียนรู้แบบวิถีใหม่ New normal รูปแบบ Onsite , Online พัฒนาเทคโนโลยี(เพิ่มสัญญาณ)ให้การสนับสนุนสื่อการสอนและเทคโนโลยีการศึกษา มีข้อตกลงแนวทางการมีส่วนร่วมของอาจารย์และนิสิต กำหนดเอาแนวทางที่เหมาะสมและเพิ่มจำนวนความถี่ให้มากขึ้นและกำหนดลงในแนวการศึกษา ได้นำแนวทางเชิงกลยุทธ์เรื่องการเรียนการสอนมาพัฒนาการเรียนรู้ วิถีพุทธยุคใหม่มีแผนที่จะอบรมครูอย่างต่อเนื่อง มีพระภิกษุสงฆ์มาสอน มีส่วนร่วมในการพิธีทางสงฆ์ ซึ่งนักเรียนในระดับชั้น ปวช. และ ปวส. ที่เข้ามาใหม่ต้องเข้าร่วมปฏิบัติธรรมเป็นหลักสูตร 3 วัน 2 คืน โดยจะเข้าค่ายในวัด และมีพระอาจารย์ทำหน้าที่เป็นวิทยากรอบรมคุณธรรม จริยธรรม ให้กับนิสิตใหม่ทุกปีการศึกษา

2. การปฏิบัติตามยุทธศาสตร์ นโยบาย แผนงาน เป้าหมาย ของการบริหารจัดการ การศึกษาสำหรับการเรียนรู้วิถีชีวิตวิถีใหม่ การปฏิบัติตามยุทธศาสตร์ นโยบาย แผนงาน เป้าหมาย ของการบริหารจัดการการศึกษาสำหรับการเรียนรู้วิถีชีวิตวิถีใหม่

การปฏิบัติตามยุทธศาสตร์ นโยบาย แผนงาน เป้าหมาย ของการบริหารจัดการ การศึกษาสำหรับการเรียนรู้วิถีชีวิตวิถีใหม่ มีประเด็นดังต่อไปนี้ 1) การประชาสัมพันธ์วิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายเชิงกลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาให้รับทราบ 2) การกระตุ้นให้บุคลากรทุกคนดำเนินการตามวิสัยทัศน์พันธกิจ และเป้าหมายเชิงกลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาที่กำหนดไว้ 3) การ

¹⁵⁶ สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคโนโลยีวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

¹⁵⁷ สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยอาชีวศึกษาดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

¹⁵⁸ สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคโนโลยีธีรภาค จังหวัดร้อยเอ็ด, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

จัดสรรงบประมาณและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อให้การดำเนินการบริหารจัดการศึกษาบรรลุผลตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมาย เชิงกลยุทธ์ 4) การกระจายอำนาจและความรับผิดชอบในการบริหารจัดการศึกษาแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง 5) การจัดทาระบบ กฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับในการบริหารจัดการศึกษา 6) การเปิดโอกาสให้คณาจารย์ได้พัฒนาตนเองด้านการวิจัยและงานสร้างสรรค์ 7) การจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาศักยภาพ ความรู้ให้ผู้วิจัย เช่น การอบรม สัมมนา การศึกษาดูงาน 8) การจัดกิจกรรมวิชาการส่งเสริมการจัดการศึกษา เช่น จัดประชุมวิชาการ จัดนิทรรศการ 9) การประกาศเกียรติคุณ ยกย่อง/ชมเชย บุคลากรที่มีผลงานทางวิชาการยอดเยี่ยม 10) การส่งเสริมและควบคุมจรรยาบรรณของบุคลากร โดยให้เหตุผลพร้อมอธิบายไว้ ดังนี้

วิทยาลัยเทคโนโลยีตั้งตรงจิตรพณิชยการ¹⁵⁹ ให้ข้อมูลดังนี้ ควรมีการกำหนดพันธกิจและกลยุทธ์รวมทั้งงาน โครงการ กิจกรรม ที่สอดคล้องกับการปฏิบัติที่ครอบคลุม เรียกว่าทำน้อยแต่ได้มาก วิทยาลัยเทคโนโลยีชัยบาดาล¹⁶⁰ ให้ข้อมูลดังนี้ การพัฒนาบุคลากร กำหนดให้ครูอบรมอย่างน้อย 12 ชม. /1 ปี ให้ขวัญและกำลังใจ ให้รางวัลให้ครูดีเด่น ปีละ 2 คน ครูจริยธรรม/ครูที่สอนดี วิชาการ จัดวิชาการรายชม. มีการเชิญวิทยากรมาอบรม วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม¹⁶¹ ให้ข้อมูลดังนี้ ร่วมมือโดยการมีส่วนร่วมกับชุมชน/ผู้ประกอบการให้มาปฏิบัติธรรม โดยมีการมอบรางวัลให้แก่ผู้เข้าร่วมอบรม และมีการจัดห้องพุทธศาสนาและห้องให้คุณธรรมได้มีการเข้าร่วมด้านวิถีพุทธ วิทยาลัยเทคนิคคูเมือง¹⁶² ให้ข้อมูลดังนี้ มีครูที่ PR แต่ละแผนกดูแลคุณธรรม/ศาสนาวิถีพุทธมีคนรับผิดชอบแต่ละฝ่ายกิจกรรม ฝ่ายแผนงานดูแลตามพันธกิจ ความร่วมมือทางองค์กรท้องถิ่น เชิญบุคคลที่เกี่ยวข้องมาดูแลปฏิบัติตาม วิทยาลัยอาชีวศึกษาดงหลวง¹⁶³ ให้ข้อมูลดังนี้ ทำการกระตุ้นให้บุคลากรทำตามพันธกิจที่มี และการประชาสัมพันธ์ การกระจายอำนาจ ปัญหาที่มี คือ อยากให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาช่วยทำสื่อสร้างสรรค์โดยเฉพาะวิถีพุทธ ซึ่งทางวิทยาลัยยังไม่มีสื่อที่สนองความต้องการวัยรุ่น จึงต้องการแนวทางและการสนับสนุนในการทำสื่อ เพราะทางวิทยาลัยยังหาแนวทางในการทำสื่อประชาสัมพันธ์ให้โดนใจช่วงวัยอาชีวะไม่ได้ วิทยาลัยเทคโนโลยีธีรภาค¹⁶⁴ ให้ข้อมูลดังนี้ ครอบคลุม โดยล่าสุดมีการประชุมพุทธศาสนา ให้ทุกคนมีส่วนร่วมกลยุทธ์ต่าง ๆ ปรับตามสถานการณ์สอดคล้องกับสถานการณ์

¹⁵⁹ สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคโนโลยีตั้งตรงจิตรพณิชยการ กรุงเทพมหานคร, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

¹⁶⁰ สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคโนโลยีชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

¹⁶¹ สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม จังหวัดสกลนคร, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

¹⁶² สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิคคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

¹⁶³ สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยอาชีวศึกษาดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

¹⁶⁴ สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคโนโลยีธีรภาค จังหวัดร้อยเอ็ด, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

สรุปได้ว่า มีการปฏิบัติตามยุทธศาสตร์ นโยบาย แผนงาน เป้าหมาย ของการบริหารจัดการศึกษาสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ทุกสถานศึกษา มีดังนี้ มีการกำหนดพันธกิจ และกลยุทธ์ รวมทั้งงาน โครงการ กิจกรรม ที่สอดคล้องกับการปฏิบัติที่ครอบคลุม เรียกว่าทำน้อยแต่ได้มาก มีการพัฒนาบุคลากร กำหนดให้ครูอบรมอย่างน้อย 12 ชม./1 ปี ให้ขวัญและกำลังใจ ให้รางวัลให้ครูดีเด่น ปีละ 2 คน ครูจริยธรรม/ครูที่สอนดี วิชาการ จัดวิชาการรายชม. มีการเชิญวิทยากรมาอบรม มีความร่วมมือโดยการมีส่วนร่วมกับชุมชน/ผู้ประกอบการให้มาปฏิบัติธรรม โดยมีการมอบรางวัลให้แก่ผู้เข้าร่วมอบรม และมีการจัดห้องพุทธศาสนาและห้องให้คุณธรรมได้มีการเข้าร่วมด้านวิถีพุทธ มีการกระตุ้นให้บุคลากรทำตามพันธกิจที่มี และการประชาสัมพันธ์ การกระจายอำนาจ ปัญหาที่มี คือ อยากรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาช่วยทำสื่อสร้างสรรค์โดยเฉพาะวิถีพุทธ ซึ่งทางวิทยาลัยยังไม่มีสื่อที่สนองความต้องการวัยรุ่น จึงต้องการแนวทางและการสนับสนุนในการทำสื่อ เพราะทางวิทยาลัยยังหาแนวทางในการทำสื่อประชาสัมพันธ์ให้โดนใจช่วงวัยอาชีวะไม่ได้ โดยให้ทุกคนมีส่วนร่วมกลยุทธ์ต่าง ๆ ปรับตามสถานการณ์สอดคล้องกับสถานการณ์

3. การติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงานของการจัดการศึกษาสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่

การติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงานของการจัดการศึกษาสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ มีประเด็นดังต่อไปนี้ 1) การดำเนินการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแผนปฏิบัติงานประจำปี 2) การดำเนินการประเมินตนเอง (SAR) ให้เป็นไปตามมาตรฐานตัวบ่งชี้ประกันคุณภาพด้านการบริหารงานการจัดการศึกษา 3) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกเพื่อระบุจุดเด่น จุดด้อย โอกาสและสิ่งที่เป็นอุปสรรคมาปรับปรุงกลยุทธ์ในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ โดยให้เหตุผลพร้อมอธิบายไว้ ดังนี้

วิทยาลัยเทคโนโลยีตั้งตรงจิตรพณิชยการ¹⁶⁵ ให้ข้อมูลดังนี้ ในแต่ละกิจกรรม โครงการ งาน ต้องมีการกำกับ ติดตาม ประเมินผลเป็นประจำ ซึ่งได้นำจุดเด่น จุดด้อย โอกาส ว่าควรดำเนินการกิจกรรม หรืองานนี้ต่อไปหรือไม่ อย่างไร มีผลสะท้อนกับส่วนใดบ้าง วิทยาลัยเทคโนโลยีชัยบาดาล¹⁶⁶ ให้ข้อมูลดังนี้ การติดตาม (plan) ทุกคนจะได้รับกิจกรรมแผนที่แตกต่างกันทุกปีจะมีการปฏิบัติทำ SAR ส่งประเมิน 3 มาตรการ 9 ตัววิชา มีผู้รับผิดชอบภายใน 25 ตัวชี้วัดภายใน 3.3 จัดสภาพวิทยาลัยให้สอดคล้องกับมาตรฐาน 44 ข้อ onsite / จัดโต๊ะเก้าอี้เว้นระยะห่างเตรียมความพร้อมเรื่อง COVID- 19 จัดสภาพห้องเรียนเหมาะสมกับจำนวนนักศึกษาของวิทยาลัยเพื่อให้ครูได้ทำความรู้จักนักเรียนอย่างทั่วถึง ยกตัวอย่างการจัดกิจกรรมที่เป็นรูปธรรม เช่น ใส่บาตร ทุกกิจกรรม

¹⁶⁵ สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคโนโลยีตั้งตรงจิตรพณิชยการ กรุงเทพมหานคร, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

¹⁶⁶ สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคโนโลยีชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

ออนไลน์ / onsite โดยจะเน้นเรื่องคุณธรรมเป็นหลักยึดที่สำคัญ วิทยาลัยเทคโนโลยีวานรนิวาส¹⁶⁷ ให้ข้อมูลดังนี้ ปัญหาเอกชน ความต่อเนื่องไม่เหมือนรัฐบาลการปฏิบัติธรรม (ปี1-ปี2 เน้นเรื่องปฏิบัติธรรม ปี3-ปี4 เน้นงานทำวิชาชีพ เข้าได้เฉพาะน้อย / สรุป SAR ในแต่ละปี วิทยาลัยอาชีวศึกษาดงหลวง¹⁶⁸ ให้ข้อมูลดังนี้ จัดทำเป็นประจำต้องมาปรับเรียนรู้วิถีใหม่ นำ SAR จากปีที่แล้วมาวิเคราะห์และระดมความคิดเห็น อยากได้แนวคิด/ผู้เชี่ยวชาญหรือแนวคิดเพื่อกำหนด focus group การเรียนรู้วิถีใหม่เพื่อนำผลมาปรับและนำไปใช้เพื่อมุ่งมั่นในอาชีววิถีพุทธ วิทยาลัยเทคโนโลยีธีรภาค¹⁶⁹ เป็นไปตามมาตรฐาน มีความสอดคล้องใกล้เคียงตอนสอน เน้นคุณภาพเหมาะกับยุควิถีชีวิตใหม่เปลี่ยนตามสถานการณ์แต่มีคุณภาพเช่นสื่อการเรียนการสอน

สรุปได้ว่า มีการติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงานของการจัดการศึกษาสำหรับการเรียนรู้วิถีชีวิตใหม่ทุกสถานศึกษา มีดังนี้ โครงการมีการกำกับ ติดตาม ประเมินผลเป็นประจำ ซึ่งได้นำจุดเด่น จุดด้อย โอกาส การดำเนินการบนกิจกรรมมีผลสะท้อนความสำเร็จ โดยบุคลากรจะได้รับกิจกรรมแผนทีทุกปีจะมีการปฏิบัติการทำ SAR สร้างแนวทางการจัดการเรียนวิถีใหม่ ในสถานการณ์ COVID- 19 จัดสภาพห้องเรียนเหมาะสมกับจำนวนนักศึกษา จัดกิจกรรมที่เป็นรูปธรรม เช่น ใส่บาตร ทุกกิจกรรม Online, Onsite โดยจะเน้นเรื่องคุณธรรมเป็นหลักยึดที่สำคัญคุณภาพผู้เรียนเหมาะกับยุควิถีชีวิตใหม่เปลี่ยนตามสถานการณ์แต่มีคุณภาพ เช่น สื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย

4. การปรับปรุงแก้ไขจัดการศึกษาสำหรับการเรียนรู้วิถีชีวิตใหม่ มีประเด็นดังต่อไปนี้

การปรับปรุงแก้ไขจัดการศึกษาสำหรับการเรียนรู้วิถีชีวิตใหม่ มีประเด็นดังต่อไปนี้

- 1) การนำผลการประเมินไปพัฒนาปรับปรุงการบริหารจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น
- 2) การนำผลการประเมินตนเองมาพัฒนา ปรับปรุงแผนบริหารจัดการศึกษา (Improvement Plan)
- 3) การนำผลการประเมินไปพัฒนาแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการประจำปีในรอบปีต่อไป โดยให้เหตุผลพร้อมอธิบายไว้ ดังนี้

วิทยาลัยเทคโนโลยีตั้งตรงจิตรพณิชยการ¹⁷⁰ ให้ข้อมูลดังนี้ หน่วยงานต้องมีการจัดทำแผนพัฒนางานในแต่ละปีเพื่อพัฒนาในปีต่อ ๆ ไป มีการจัดทำ SAR เป็นปกติ แต่ในช่วงแรก ๆ ที่ผ่านมานั้นยังขาดตัวบ่งชี้ที่ชัดเจน แต่ปัจจุบันนี้มีชัดเจนและความสมบูรณ์ขึ้นมาก ส่งผลให้เกิดระบบ

¹⁶⁷ สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคโนโลยีวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

¹⁶⁸ สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยอาชีวศึกษาดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

¹⁶⁹ สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคโนโลยีธีรภาค จังหวัดร้อยเอ็ด, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

¹⁷⁰ สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคโนโลยีตั้งตรงจิตรพณิชยการ กรุงเทพมหานคร, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

การทำงานที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น วิทยาลัยเทคโนโลยีชัยบาดาล¹⁷¹ ให้ข้อมูลดังนี้ ตรวจจุดที่ด้อย เพื่อนำมาพัฒนาขึ้น ติดตามเด็กที่ติด มส. ซึ่งมีเป็นจำนวนมาก ผลที่ได้คือเกิดการพัฒนา ในส่วนที่ดี ส่งเสริมต่อ ส่วนที่ด้อยนำมาปรับปรุงและนำแผนไปปฏิบัติงานต่อไป วิทยาลัยอาชีวศึกษาจุลฉะเกษ¹⁷² ให้ข้อมูลดังนี้ นำเสนอว่าได้นำผลการประเมินไปพัฒนาปรับปรุงการบริหารจัดการศึกษา ให้เกิดการพัฒนาเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติการให้สูงขึ้น นำผลการประเมินตนเองมาพัฒนา ปรับปรุงแผนบริหารจัดการศึกษา (Improvement Plan) การนำผลการประเมินไปพัฒนาแผน ยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการประจำปีในรอบปีต่อไป

วิทยาลัยเทคโนโลยีวานรนิวาส¹⁷³ ให้ข้อมูลดังนี้ นำผลการทำงานในทุกปี และปรับตลอด ปรับให้เกิดความเหมาะสมสมดุลและปรับเปลี่ยนแนวต่าง ๆ มีการทำแผนตลอดปีและเอามาสรุป และ เตรียมดำเนินการในปีถัดไป วิทยาลัยเทคนิคคูเมือง¹⁷⁴ ให้ข้อมูลดังนี้ ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ปรับปรุง พัฒนา มีคณะกรรมการแต่ละฝ่ายและร่วมวางแผน จุดอ่อน จุดแข็ง คนไหนขาดให้ส่งเสริม/ ใช้ social ส่งเสริม คุณธรรม ประกาศเน้นคุณธรรมมาเข้าเสริมยุทธศาสตร์/ วิชาการเน้นผลการเรียน มาตราฐานวิชาชีพ ส่งเสริมวิชาชีพ up skill และ re skill ให้เด็กที่จะจบ มีระบบนิเทศก์เน้น ฝึก ประสบการณ์ ทักษะได้ ทักษะไหนที่ขาด ฝ่ายบริหารคอยให้การสนับสนุน **วิทยาลัยอาชีวศึกษาดงหลวง**¹⁷⁵ ให้ข้อมูลดังนี้ เนื่องจากวิทยาลัยเราอยู่ในต่างจังหวัดจะคงมีวิถีชีวิตเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทาง ศาสนาซึ่งมีความสอดคล้องกับวิทยาลัย วัฒนธรรมยังคงอยู่ ทางวิทยาลัยเน้นหลักคำสอนการปฏิบัติ ประมาณวันที่ 25 นำแผนมาปรับปรุงแก้ไขให้มีประสิทธิภาพ มีการระดมความคิดเห็นกับบุคลากร กำหนดแผนเพื่อปฏิบัติในปีหน้า เพื่อกำหนดแผนในวิถีพุทธของเราขับเคลื่อนอย่างไรให้เด็กมี พฤติกรรมที่ดีขึ้น เน้นไตรสิกขาและจิตอาสา **วิทยาลัยเทคโนโลยีธีรภาค**¹⁷⁶ ให้ข้อมูลดังนี้ ปรับปรุง แก้ไขให้เป็นไปตามสถานการณ์เน้นในเรื่องออกมามีประสิทธิภาพยุคก่อนจะมาวิถีใหม่ปรับให้สอดคล้อง กับสถานการณ์บำเพ็ญประโยชน์ให้ศาสนา โดยเน้นการทำบุญที่วัดทำบุญตักบาตรพระสงฆ์อบรม นิมนต์พระสงฆ์ครั้งละ 9 รูป วันพุธมีกิจกรรม Online ส่งเสริมโอกาสให้ไปทำบุญ มีการใช้สื่อวิทัศน์ ที่ทางวัดส่งมาให้ทางวิทยาลัยฯ

สรุปได้ว่า มีการปรับปรุงแก้ไขการจัดการศึกษาสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ทุก สถานศึกษา มีดังนี้ มีการจัดทำแผนพัฒนางานในแต่ละปีเพื่อพัฒนาในปีต่อ ๆ ไป มีการจัดทำ SAR

¹⁷¹ สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคโนโลยีชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

¹⁷² สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยอาชีวศึกษาจุลฉะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

¹⁷³ สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคโนโลยีวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

¹⁷⁴ สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิคคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

¹⁷⁵ สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยอาชีวศึกษาดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

¹⁷⁶ สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคโนโลยีธีรภาค จังหวัดร้อยเอ็ด, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

เป็นปกติ แต่ในช่วงแรก ๆ ที่ผ่านมานั้นยังขาดตัวบ่งชี้ที่ชัดเจน แต่ปัจจุบันนี้มีชัดเจนและความสมบูรณ์ขึ้นมาก ส่งผลให้เกิดระบบการทำงานที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น /ตรวจจุดที่ด้อยเพื่อนำมาพัฒนาขึ้น ติดตามเด็กที่ติด มส. ซึ่งมีเป็นจำนวนมาก ผลที่ได้คือเกิดการพัฒนา ในส่วนที่ดีส่งเสริมต่อ ส่วนที่ด้อย นำมาปรับปรุงและนำแผนไปปฏิบัติงานต่อไป /นำผลการประเมินไปพัฒนาปรับปรุงการบริหารจัดการ การศึกษาให้เกิดการพัฒนาเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติการให้สูงขึ้น นำผลการประเมินตนเองมา พัฒนา ปรับปรุงแผนบริหารจัดการศึกษา (Improvement Plan) การนำผลการประเมินไปพัฒนา แผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการประจำปีในรอบปีต่อไป /นำผลการทำงานในทุกปี และปรับ ตลอดปรับให้เกิดความเหมาะสมสมดุลและปรับเปลี่ยนแนวทาง ๆ มีการทำแผนตลอดปีและเอามา สรุป และเตรียมดำเนินการในปีถัดไป / ปรับปรุง พัฒนา มีคณะกรรมการแต่ละฝ่ายและร่วมวางแผน จุดอ่อน จุดแข็ง คนไหนขาดให้ส่งเสริม/ ใช้ social ส่งเสริม คุณธรรม ประกาศเน้นคุณธรรมมาเข้า เสริมยุทธศาสตร์/ วิชาการเน้นผลการเรียน มาตรฐานวิชาชีพ ส่งเสริมวิชาชีพ up skill และ re skill ให้เด็กที่จะจบ มีระบบนิเทศก์เน้น ผูกประสพการณ์ ทักษะได้ ทักษะไหนที่ขาด ฝ่ายบริหารคอยให้การ สนับสนุน / เนื่องจากวิทยาลัยเราอยู่ในต่างจังหวัดจะคงมีวิถีชีวิตเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางศาสนาซึ่งมี ความสอดคล้องกับวิทยาลัย วัฒนธรรมยังคงอยู่ ทางวิทยาลัยเน้นหลักคำสอนการปฏิบัติ ประมาณ วันที่ 25 นำแผนมาปรับปรุงแก้ไขให้มีประสิทธิภาพ มีการระดมความคิดเห็นกับบุคลากร กำหนดแผน เพื่อปฏิบัติในปีหน้า เพื่อกำหนดแผนในวิถีพุทธของเราขับเคลื่อนอย่างไรให้เด็กมีพฤติกรรมที่ดีขึ้น เน้น ไตรสิกขาและจิตอาสา / ปรับปรุงแก้ไขให้เป็นไปตามสถานการณ์เน้นในเรื่องออกมามีประสิทธิภาพยุค ก่อนจะมาวิถีใหม่ปรับให้สอดคล้องกับสถานการณ์บำเพ็ญประโยชน์ให้ศาสนา โดยเน้นการทำบุญที่วัดทำ บุตรต่กับาตรพระสงฆ์อบรม นิมนต์พระสงฆ์ครั้งละ 9 รูป วันพุธมีกิจกรรม Online ส่งเสริมโอกาสให้ ไปทำบุญ มีการใช้สื่อวีดิทัศน์ที่ทางวัดส่งมาให้ทางวิทยาลัยฯ

4.2 การปฏิรูปการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธให้เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถี ใหม่

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม โดยการจัดกิจกรรมการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โครงการวิจัย ย่อยที่ 5 ได้รับความร่วมมือจากผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาวิถี พุทธพระราชทาน จำนวน 10 แห่ง ซึ่งประกอบด้วย 1) วิทยาลัยอาชีวศึกษารัตนโกสินทร์ 2) วิทยาลัย เทคโนโลยีตั้งตรงจิตรพณิชยการ 3) วิทยาลัยเทคโนโลยีบริหารธุรกิจนครปฐม 4) วิทยาลัยเทคโนโลยี ชัยบาดาล 5) วิทยาลัยเทคโนโลยีศรีเทพพณิชยการ 6) วิทยาลัยอาชีวศึกษาจุลฉัตรสระเกษ 7) วิทยาลัยเทคโนโลยีวรนวิवास 8) วิทยาลัยเทคนิคคูเมือง 9) วิทยาลัยอาชีวศึกษาดงหลวง 10) วิทยาลัยเทคโนโลยีธีรภาดา

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565 ตั้งแต่เวลา 13.00 – 15.30 น. ผ่านระบบออนไลน์ การสนทนาพูดคุยเป็นการสืบเสาะข้อมูลในประเด็นต่าง ๆ ซึ่งการสร้าง พื้นที่สนทนาพูดคุยอย่างสร้างสรรค์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยนำกิจกรรมอาชีวศึกษาวิถีพุทธที่เป็นเลิศ สำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ และการสนทนาในครั้งนี้จะส่งผลให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่เป็นความจริง เพิ่มมากขึ้น ซึ่งการดำเนินรายการได้แบ่งออกเป็น 3 ช่วงการสนทนา ดังนี้ การสนทนาช่วงที่ 1 การ

แนะนำตนเองสำหรับผู้เข้าร่วมสนทนา (ข้อมูลทั่วไปของผู้เข้าร่วมสนทนา) การสนทนาช่วงที่ 2 ประเด็นสำคัญ ๆ คือ ทบทวนการบริหารจัดการกลไกการพัฒนาต่อการปฏิรูปการจัดการศึกษาและยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ การสนทนาช่วงที่ 3 การสะท้อนผลต่อการบริหารจัดการการปฏิรูปการจัดการศึกษาเพื่อยกระดับอาชีววิถีพุทธให้เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่

ผู้บริหารสำนักงานพระสอนศีลธรรมโดย พระศรีธรรมภาณี,ดร. ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายบริหาร รักษาการผู้อำนวยการสำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประธานในพิธี กล่าวสัมโมทนียกถามีความดังนี้ เป็นความมั่งคั่งอย่างยิ่งทางการศึกษา โดยได้รับทราบรายละเอียดแผนงานการวิจัยจากหัวหน้าโครงการวิจัย ครั้งนี้ได้รับความร่วมมือจากผู้บริหารสถานศึกษา เป็นการให้ความรู้จากท่านผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านการบริหารจัดการการอาชีวศึกษา ระยะที่ผ่านมานั้นทุกท่านได้มีส่วนร่วมพัฒนาสถานศึกษาวิถีพุทธมาโดยตลอดตั้งแต่ก่อตั้งโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมา วันนี้น่าจะเป็นการใช้ความรู้ความสามารถให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม สาระที่ได้จักมีความสอดคล้องเชื่อมโยงสู่การยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ พร้อมนำองค์ความรู้จากการสกัดข้อมูลแล้วนำไปใช้ในสถานศึกษาวิถีพุทธต่อไป

การรายงานชี้แจงวัตถุประสงค์ของแผนงานวิจัยและโครงการวิจัย โดยผู้อำนวยการแผนงานวิจัย มีดังนี้ ภายใต้แผนงานวิจัย กลไกการพัฒนาและสร้างเครือข่ายการยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ร่วมกับ สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประกอบด้วย 5 โครงการย่อย ดังนั้นกิจกรรมครั้งนี้เพื่อเป็นการขับเคลื่อนกลไกการพัฒนาการมีเครือข่ายจะเป็นต้นทุนที่ดีต่อการส่งต่อความยั่งยืน สิ่งดี ๆ ที่เกิดขึ้นก็จะไม่สูญหายไปไหน วัตถุประสงค์ของแผนงานมี 5 ประการ ดังนี้ 1) เพื่อสังเคราะห์และถอดบทเรียนวิทยาลัยอาชีววิถีพุทธต้นแบบในเขตภาคเหนือตอนบน 2) เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้อาชีพและทักษะอนาคตสำหรับวิทยาลัยอาชีวะ 3) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาวิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ 4) เพื่อสร้างเครือข่ายการยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศ 5) เพื่อสร้างกลไกการพัฒนาและยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ สาระที่ได้จากการสนทนาในครั้งนี้จะเป็นฐานให้ทุก ๆ โครงการย่อยได้นำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

การชี้แจงวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยและชี้แจงรายละเอียดโดย หัวหน้าโครงการวิจัย รายงานชี้แจงดังนี้ การสนทนากลุ่ม (Focus Group) เป็นเครื่องมือในการวิจัยเรื่อง “กลไกการพัฒนาและยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่” สำหรับผู้ให้ข้อมูลสำคัญในประเด็นต่าง ๆ ได้รับความร่วมมือจากผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาวิถีพุทธพระราชทาน 10 สถานศึกษา ซึ่งการสร้างพื้นที่สนทนาพูดคุยอย่างสร้างสรรค์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยนำกิจกรรมอาชีวศึกษาวิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ และการสนทนาในครั้งนี้

จะส่งผลให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่เป็นความจริงเพิ่มมากขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อทบทวนและสร้างกลไกการพัฒนาและยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ 2) เพื่อปฏิรูปการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธให้เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ 3) เพื่อยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ ซึ่งการสนทนากลุ่มได้แบ่งออกเป็น 3 ช่วงการสนทนา ดังนี้

การสนทนาช่วงที่ 1 การแนะนำตนเองสำหรับผู้เข้าร่วมสนทนา (ข้อมูลทั่วไปของผู้เข้าร่วมสนทนา)

การสนทนาช่วงที่ 2 ประเด็นสำคัญ ๆ คือ การทบทวนการบริหารจัดการกลไกการพัฒนาต่อการปฏิรูปการจัดการศึกษาและยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่

การสนทนาช่วงที่ 3 การสะท้อนผลต่อการบริหารจัดการการปฏิรูปการจัดการศึกษาเพื่อยกระดับอาชีววิถีพุทธให้เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่

การสนทนาช่วงที่ 1 การแนะนำตนเองสำหรับผู้เข้าร่วมสนทนา (ข้อมูลทั่วไปของผู้เข้าร่วมสนทนา)

ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 7 คน เพศหญิง 5 คน รวม 12 คน อายุระหว่าง 49-56 ปี การศึกษาระดับปริญญาโท ดำรงตำแหน่งผู้บริหารระดับผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารงาน และ รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ ตำแหน่งทางวิชาการที่ระดับครูชำนาญการ ระยะเวลาในการปฏิบัติงานสอนในสถานศึกษามากกว่า 10 ปี การพัฒนาตนเองในการเข้าฝึกอบรมจำนวน 3 ครั้ง หลักสูตรสำหรับการพัฒนาผู้บริหาร ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่ตั้งของสถานศึกษาในภาคกลาง ประกอบด้วย วิทยาลัยอาชีวศึกษารัตนโกสินทร์ วิทยาลัยเทคโนโลยีตั้งตรงจิตรพณิชยการ กรุงเทพมหานคร วิทยาลัยเทคโนโลยีบริหารธุรกิจนครปฐม จังหวัดนครปฐม วิทยาลัยเทคโนโลยีชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี วิทยาลัยเทคโนโลยีศรีเทพพณิชยการ จังหวัดเพชรบูรณ์ ส่วนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย วิทยาลัยอาชีวศึกษาจุลมนิศรีสะเกษ (อาชีวเอกชน) จังหวัดศรีสะเกษ วิทยาลัยเทคโนโลยีวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร วิทยาลัยเทคนิคคูเมือง(รัฐบาล) จังหวัดบุรีรัมย์ วิทยาลัยอาชีวศึกษาดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร และวิทยาลัยเทคโนโลยีธีรภาค (อาชีวเอกชน) จังหวัดร้อยเอ็ด

การสนทนากลุ่มช่วงที่ 2 ประเด็นสำคัญ ๆ คือ การทบทวนการบริหารจัดการกลไกการพัฒนาต่อการปฏิรูปการจัดการศึกษาและยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่

- วิทยาลัยอาชีวศึกษาจุลมนิศรีสะเกษ¹⁷⁷ กล่าวแสดงความชื่นชมวิทยาลัยวิถีพุทธพระราชทานได้มีส่วนเข้ามารับฟังการวิจัยเรื่องการสร้างกลไกการพัฒนาและยกระดับการจัด

¹⁷⁷ สัมภาษณ์, ผู้รับใบอนุญาต วิทยาลัยวิทยาลัยอาชีวศึกษาจุลมนิศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

การศึกษาอาชีพวิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ บุคลากรที่ได้เข้ามาในวันนี้ถือว่าเป็นผู้มีส่วนต่อการพัฒนาสถานศึกษาพร้อมได้นำนักศึกษาขับเคลื่อนวิถีพุทธมีกำลังใจในการพัฒนาสถานศึกษา องค์กร ให้ดียิ่งขึ้นต่อไป พร้อมให้ความร่วมมือทุก ๆ ด้านตลอดไป อนุโมทนาบุญในครั้งนี้

ประเด็นที่ 1 การทบทวนยุทธศาสตร์ นโยบาย แผนงาน เป้าหมายของการบริหารจัดการ การศึกษา ที่สอดคล้องส่งเสริมการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ (Plan) หรือไม่ อย่างไร โดยใคร ท่านเห็นด้วยหรือไม่ และมีความเหมาะสมหรือไม่

1.1 ระดับความเหมาะสมของการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายเชิงกลยุทธ์ สนับสนุนการบริหารจัดการศึกษาสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ มีการรายงานข้อมูลดังนี้

- ผู้อำนวยการวิทยาลัยอาชีวศึกษาดงหลวง¹⁷⁸

วิทยาลัยอาชีวศึกษาดงหลวงมีการดำเนินงานของวิทยาลัยมีการดำเนินการด้วยกระบวนการของ PDCA มีการประกันคุณภาพภายในและภายนอกที่วิทยาลัยขับเคลื่อนอยู่วิถีชีวิตวิถีพุทธของวิทยาลัยมีการบรรจุเป็นมาตรฐานสถานศึกษาเป็นมาตรฐานที่ 4 ดังนั้นในส่วนของการกำหนดนโยบายแผนงานหรือโครงการต่าง ๆ ค่อนข้างที่จะชัดเจนและสอดคล้อง ส่วนการติดตามประเมินผลทางวิทยาลัยมีการสรุปในรูปแบบของ SAR จากต้นสังกัดซึ่งโดยสรุปมาตรฐานที่ 4 มีการดำเนินการในส่วนนี้อย่างชัดเจน

- ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคโนโลยีวานรนิวาส¹⁷⁹

วิทยาลัยเทคโนโลยีวานรนิวาสต้องปรับค่อนข้างมากเท่าที่ประชุมกับคณะกรรมการดำเนินการ รวมถึงทีมงานในสถานการณ์ไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ด้วยสถานการณ์ปัจจุบันไม่สามารถจัดกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างเต็มรูปแบบทางวิทยาลัยใช้มาตรการในการจัดกิจกรรมกลุ่มย่อย และจัดกิจกรรมทางระบบออนไลน์ โดยผสมผสาน ส่วนเรื่อง การวางมาตรฐานตัวชี้วัดต่าง ๆ ปรากฏว่า ต้องมีการปรับปรุงข้อมูลค่อนข้างมาก จึงอยู่ในระหว่างการดำเนินงานปรับแผนเพิ่มเติมสาระประจำปีงบประมาณ 2565

- ผู้อำนวยการวิทยาลัยอาชีวศึกษารัตนโกสินทร์¹⁸⁰

วิทยาลัยอาชีวศึกษารัตนโกสินทร์มีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายต่าง ๆ โดยให้บุคลากรมีส่วนร่วมที่เข้ามาวางแผนโดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายที่เป็นเชิงกลยุทธ์ในการวางแผนและพัฒนาการบริหารจัดการศึกษา คณะกรรมการเข้ามามีส่วนร่วมเสนอแนวความคิดต่าง ๆ เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายต่าง ๆ

¹⁷⁸ สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยอาชีวศึกษาดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

¹⁷⁹ สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคโนโลยีวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

¹⁸⁰ สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยอาชีวศึกษารัตนโกสินทร์ กรุงเทพมหานคร, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

ตัวอย่างเช่น ตามที่วิทยาลัยได้กำหนดวิสัยทัศน์ไว้คือ เป็นสถานศึกษาแห่งการเรียนรู้คู่คุณธรรม จึงเห็นภาพได้อย่างชัดเจนต่อการกำหนดเป้าหมายตัวนี้เพื่อจะได้ดำเนินการวางแผนปฏิบัติการให้สอดคล้องกับเป้าหมาย มุ่งเน้นเรื่องของคุณธรรม วิทยาลัยยังดำเนินการจัดทำแผนปฏิบัติการโครงการกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งมีความสอดคล้องกับเรื่องของวิสัยทัศน์การกำหนดกิจกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับทางด้านคุณธรรมต่าง ๆ การเข้าค่ายปลูกฝังให้นักศึกษาในเรื่องของอัตลักษณ์ที่ติดตัวไปในเรื่องของมารยาทดี ส่วนทางกายเมื่อนักศึกษาเจอกันก็ยิ้มให้กัน มีการไหว้ทักทาย ส่วนมารยาทดีทางวาจาเมื่อพบปะกันก็มีการพูดจาไพเราะส่วนมารยาทดีทางอารมณ์เป็นคนที่ไม่ห้าวร้อน ไม่เพียงแต่เป็นนักศึกษาเท่านั้นรวมถึงการปลูกฝังบุคลากรทั้งโรงเรียน อัตลักษณ์ที่ 2 หน้าที่ วิทยาลัยเน้นในเรื่องความซื่อสัตย์ ความตรงต่อเวลา มีความสามัคคี ส่วนสุดท้ายความมีวินัย ในหัวข้อย่อยก็คือเป็นคนที่รักษากฎ งดอบาย และแต่งกายงาม ซึ่งประเด็นนี้ได้ตัวอัตลักษณ์ทั้งหมดไปพัฒนาเรื่องของโครงการคุณธรรมโดยให้บุคลากรในโรงเรียนจัดทำโครงการคุณธรรมทั้งหมด

1.2 ระดับการมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ในการวางแผนพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ มีการรายงานข้อมูลดังนี้

- ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคโนโลยีธีรภาค¹⁸¹

วิทยาลัยเทคโนโลยีธีรภาคให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อการกำหนดวิสัยทัศน์พันธกิจตลอดจนเรื่องของกลยุทธ์ต่าง ๆ ปรัชญาของวิทยาลัยมุ่งเน้นเรื่องทักษะเยี่ยมเยี่ยมคุณธรรมล้ำเลิศวิชาการส่วนอัตลักษณ์ใช้คำว่าความร่วมมือ ส่วนเรื่องเอกลักษณ์เราเลือกคำว่าคุณธรรม ตรงนี้มันก็จะจะเป็นสิ่งที่บ่งชี้ถึงแนวทางเป้าหมายที่ทางวิทยาลัยจะนำให้นักเรียนศึกษาตลอดจนบุคลากรภายในองค์กรมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในเรื่องของคุณธรรมในเรื่องของวิชาการร่วมกัน

- รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ วิทยาลัยอาชีวศึกษาจุลมนิศรีสะเกษ¹⁸²

วิทยาลัยอาชีวศึกษาจุลมนิศรีสะเกษ มีความเห็นว่า เป็นสิ่งสำคัญที่บุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจของวิทยาลัย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าทุกคนมีเป้าหมายเดียวกัน ไม่ใช่เพียงผู้บริหารเท่านั้น ทั้งนี้ ผู้ร่วมกระบวนการต้องรับรู้ด้วยเช่นกัน เพราะฉะนั้นสำคัญอย่างยิ่งในการกำหนดวิสัยทัศน์กำหนดแผนพันธกิจต่าง ๆ ให้บรรลุเป้าประสงค์ที่วางไว้

- รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารงานทั่วไป วิทยาลัยเทคโนโลยีชัยบาดาล¹⁸³

การมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรทุกท่าน จะมีการประชุมก่อนเปิดเทอม โดยหารือในระดับผู้บริหารก่อนแล้วจึงขยายไปสู่คณะครูอาจารย์ทุกท่าน เช่นเดียวกับการกำหนดวิสัยทัศน์ที่

¹⁸¹ สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคโนโลยีธีรภาค จังหวัดร้อยเอ็ด, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

¹⁸² สัมภาษณ์, รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ วิทยาลัยอาชีวศึกษาจุลมนิศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

¹⁸³ สัมภาษณ์, รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารงานทั่วไป วิทยาลัยเทคโนโลยีชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

อาศัยการมีส่วนร่วมในแต่ละฝ่ายเพื่อหาจุดอ่อน จุดแข็งของวิทยาลัยในส่วนต่าง ๆ ความจริงนั้นที่ทางวิทยาลัยได้มีโอกาสเข้าร่วมวิถิพุทธและได้รับรางวัลพระราชทานมานี้เพราะ มีการดำเนินงานในส่วนที่เป็นด้านคุณธรรม โดยมีปรัชญา ดังนี้ ความรู้คู่คุณธรรม และมีอัตลักษณ์ยิ้มง่าย ไหว้สวย อ่อนน้อม ถ่อมตน รวมถึงเอกลักษณ์ คือ ทักษะดี มีคุณธรรม โดยบุคลากรทุกท่านรับทราบ ว่า ทางวิทยาลัยเน้นการดำเนินงานในกิจกรรมเกี่ยวเนื่องกับคุณธรรมอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ยังมีคำขวัญของวิทยาลัยที่ว่า คิดได้ ทำได้ ประกอบอาชีพได้ สามัคคี มีวินัย กลัวบาป กลัวจน เพราะฉะนั้นทุกคนที่อยู่ภายในวิทยาลัยก็จะทำได้ปฏิบัติตามและแนวการปฏิบัติมีโครงการกิจกรรมมีส่วนร่วมในการดำเนินการในแต่ละปีสรุปกิจกรรมก็จะทราบว่าจุดใดเป็นจุดแข็ง จุดอ่อนที่ทางวิทยาลัยจะพัฒนาและปรับปรุงเพื่อวางแผนในปีต่อไป

- รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ วิทยาลัยเทคนิคคูเมือง¹⁸⁴

วิทยาลัยเทคนิคคูเมืองมีการดำเนินงานตามแผนและนโยบาย โดยเน้นการประชุมวางแผนเตรียมการสำหรับการดำเนินกิจกรรมของสถานศึกษาวิถิพุทธโดยมีการจัดทำแผนงาน แผนปฏิบัติการประจำปี โดยมีคณะกรรมการบริหารสถานศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดโดยจัดทำแผนงานในปีปฏิทิน จากนั้น มีการประชุมคณะกรรมการทำงานโดยแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการที่ปรึกษาชมรม โดยมีชมรมวิชาชีพเพื่อเป็นตัวขับเคลื่อนเนื่องจากในส่วนนี้ต้องเป็นการขยายผลไปทุกชมรมเพื่อให้ดำเนินการเสร็จแล้วก็จะมีการให้ดำเนินการแต่ละชมรมได้ดำเนินการจัดทำโครงการคุณธรรมที่เกี่ยวข้องกับวิถิพุทธเพื่อที่จะเป็นแบบอย่างในการที่จะนำมาคัดสรร เมื่อเปิดภาคเรียนมีการคัดเลือกโครงการที่จะสามารถเป็นแนวทางดำเนินการเหมือนกันทั้งวิทยาลัย ส่วนโครงการของแต่ละชมรมที่นำเสนอไว้ก็ให้แต่ละชมรมขับเคลื่อนโดยให้สมาชิกชมรมได้ดำเนินการขับเคลื่อนโครงการคุณธรรมของตนเอง ส่วนโครงการที่ถูกคัดเลือกให้เป็นหนึ่งนั้นก็จะมีการขยายผลโดยให้คนที่ดำเนินการเป็นตัวหลักก็คือองค์การวิชาชีพได้ดำเนินการในส่วนนี้ก็ได้ดำเนินการตามแผนปฏิทินปฏิบัติงานในการขับเคลื่อนแต่ละปีการศึกษา

1.3 ระดับความสอดคล้องของนโยบาย แผนงานและเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการศึกษาสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ทั้งระยะสั้นและระยะยาว มีการรายงานข้อมูลดังนี้

- ผู้อำนวยการวิทยาลัยอาชีวศึกษารัตนโกสินทร์¹⁸⁵

วิทยาลัยอาชีวศึกษารัตนโกสินทร์ มีการกำหนดความสอดคล้องของนโยบายทางวิทยาลัย ได้นำเอามาตรฐานในเรื่องของคุณธรรมจริยธรรมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้สำเร็จการศึกษาอาชีวศึกษาที่มีคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพเจตคติและจิตพิสัยที่ตีรวมถึง

¹⁸⁴ สัมภาษณ์, รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ วิทยาลัยเทคนิคคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

¹⁸⁵ สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการ วิทยาลัยอาชีวศึกษารัตนโกสินทร์ กรุงเทพมหานคร, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

ความภูมิใจและรักษาเอกราชของชาติไทยครบกฎหมายเคารพสิทธิผู้อื่น จากนั้น ก็มีความรับผิดชอบ ต่อบทบาทหน้าที่ของตนเองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข นอกจากนี้ ยังเป็นคนที่มิจิตสาธารณะและจิตสำนึกเกี่ยวกับเรื่องของการรักษาสีเสื้อมัดมัด มากำหนดเป็น นโยบายของวิทยาลัยเพื่อนำไปพัฒนาทางด้านคุณธรรมจริยธรรมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของ ผู้สำเร็จการศึกษาอาชีพเพื่อให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ตาม แผนพัฒนาการจัดการศึกษาตามแนวทางการดำเนินงานของสถานศึกษาอาชีพศึกษาวิถีพุทธของ วิทยาลัย

- ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคโนโลยีวานรนิวาส¹⁸⁶

ให้ข้อมูลในเรื่องของความสอดคล้องของนโยบายแผนงานและเป้าหมายการพัฒนา คุณภาพการบริหารจัดการของวิทยาลัยเทคโนโลยีวานรนิวาส โดยมีการตั้งเกณฑ์ก่อนเข้าร่วม สถานศึกษาคุณธรรม ดังนี้ คุณธรรมนำปัญญาสู่อนาคต ซึ่งทางวิทยาลัยยังคงไว้อย่างไม่มีการ เปลี่ยนแปลง โดยมีการปรับใช้ให้เข้ากับสถานการณ์ที่เป็นอยู่ปัจจุบันมากที่สุด ทั้งนี้โดยพื้นฐานของ จังหวัดสกลนครก็มีความสอดคล้องในเรื่องของวิถีพุทธค่อนข้างมาก และมีเกจิอาจารย์ต่าง ๆ จึงนับว่า มีพื้นฐานค่อนข้างดี ทางวิทยาลัยได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์นำมาปรับใช้เพื่อให้ความรู้ที่ดีขึ้น โดยการ จัดสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น เรื่องมารยาท การไหว้ การให้เกียรติซึ่งกันและกันในสังคม โดยวิทยาลัย เทคโนโลยีวานรนิวาสจะเป็นพื้นฐานที่ดีแต่ยังขาดในเรื่องของการกล้าแสดงออก

1.4. ระดับความสอดคล้องของการกำหนดเป้าหมายกับมาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้ คุณภาพของการบริหารจัดการศึกษาสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ มีการรายงานข้อมูลดังนี้

- รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารงานทั่วไป วิทยาลัยเทคโนโลยีชัยบาดาล¹⁸⁷

จากการกำหนดเป้าหมายความสอดคล้องกับมาตรฐานการอาชีวศึกษา ทางวิทยาลัย เทคโนโลยีชัยบาดาลได้ปฏิบัติอยู่ใน 3 มาตรฐาน 9 ประเด็น โดยดำเนินการจัดกิจกรรมโครงการ สอดคล้องกับมาตรฐานทุกกิจกรรม โดยครอบคลุมทั้ง ด้านผู้เรียน ด้านการบริหาร ด้านบุคลากร ให้ สอดคล้องกับมาตรฐานการอาชีวศึกษาเกือบทุกประเด็น เพราะฉะนั้น ในมาตรฐานการศึกษาจึงทำ เป็นหลักใหญ่เพื่อที่จะมาแยกส่วนในการดำเนินงานของวิทยาลัย หากด้านใดที่ยังไม่สามารถ ดำเนินการได้จะดำเนินการเพิ่มเติมในปีต่อไปและส่วนด้านใดที่ได้ดีก็จะส่งเสริม และส่วนที่ด้อยจะ นำมาปรับปรุงแก้ไขปัญหา ในแต่ละปีทุกกิจกรรม ทุกโครงการจะสอดคล้องกับมาตรฐานการ อาชีวศึกษาเกือบทุกด้าน

- ผู้อำนวยการวิทยาลัยอาชีวศึกษาดงหลวง¹⁸⁸

¹⁸⁶ สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคโนโลยีวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

¹⁸⁷ สัมภาษณ์, รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารงานทั่วไป วิทยาลัยเทคโนโลยีชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

¹⁸⁸ สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยอาชีวศึกษาดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

ในระดับความสอดคล้องของการกำหนดเป้าหมายกับมาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้คุณภาพการจัดการศึกษาทางวิทยาลัยได้กำหนดมาตรฐานให้สอดคล้องกับเรื่องการประกันมาตรฐานการศึกษา ทั้งเรื่องของการประกันคุณภาพภายในของมาตรฐานอาชีวศึกษา และเรื่องของการประกันคุณภาพภายนอกของ สมศ. และสถานศึกษาได้ดำเนินการในเรื่องของการกำหนดมาตรฐานสถานศึกษาเอาไว้โดยนำเรื่องของจุดมุ่งหมายทางการศึกษาแผนพัฒนาชาติด้านการศึกษา มาเป็นตัวกำหนดให้สอดคล้องในส่วนต่าง ๆ แล้วก็ดำเนินการในทุก ๆ ปีโดยนำผลจากปีที่แล้วมาปรับปรุงแล้วก็พัฒนาแก้ปัญหาในเรื่องของการขับเคลื่อนทั้งมาตรฐานที่ 1 มาตรฐานที่ 2 มาตรฐานที่ 3 แล้วมาตรฐานที่ 4 ด้านวิพัตของสถานศึกษา ก็ถือว่าโรงเรียนได้ทำแล้วก็สอดคล้อง ทุกปีแล้วก็จะมีการวิเคราะห์โดยใช้ SWOT ผลการดำเนินงานเพื่อการปรับปรุงในระดับต่อไป

1.5 ระดับความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติของเป้าหมายกับมาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้คุณภาพของการบริหารจัดการศึกษาสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ มีการรายงานข้อมูลดังนี้

- รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ วิทยาลัยเทคนิคคูเมือง¹⁸⁹

คณะกรรมการสถานศึกษาจะพิจารณาวางแผนเกี่ยวกับเรื่องของตัวบ่งชี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของคุณธรรม โดยนักเรียน นักศึกษาที่จะสำเร็จการศึกษาจะต้องมีคุณธรรมจริยธรรม รวมถึงความรับผิดชอบในด้านต่าง ๆ ต่อมาซึ่งเป็นเรื่องของทักษะและวิชาชีพที่เป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของนักศึกษา สถานศึกษาจะมีการวัดมาตรฐานโดยสอบมาตรฐานวิชาชีพที่เป็นไปตามตัวบ่งชี้ตามเป้าหมายที่ทางราชการได้กำหนดไว้ ส่วนการประยุกต์ใช้ในศตวรรษที่ 21 ในเรื่องของภาษาและความจำเป็นในของความพอเพียง จะมีการมอบหมายให้คุณครูผู้รับผิดชอบแต่ละสาขาได้ประเมินในด้านต่าง ๆ เช่น การดำรงตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งมีรายวิชาให้นักเรียนศึกษาในชั้นปีสุดท้ายได้มีการประยุกต์ใช้ ซึ่งจุดนี้จะมีตัวชี้วัดของสถานศึกษา ส่วนด้านองค์ความรู้มีการทดสอบปลายภาคตัวชี้วัดระดับต่าง ๆ รวม 3 ด้าน

- ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคโนโลยีธีรภาค¹⁹⁰

เรื่องของการนำไปใช้เบื้องต้น ทางวิทยาลัยจะคำนึงถึงมาตรฐานต่าง ๆ ซึ่งเป็นกรอบใหญ่ในการควบคุม กำกับ ติดตามการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องของคุณธรรมจริยธรรมที่สอดคล้องกันต่อการดำเนินการในเชิงคุณภาพในทุกรูปแบบ

สรุปข้อมูลในสาระสำคัญโดยวิทยาลัยอาชีวศึกษาจุลฉัตรสระเกษ¹⁹¹ ดังนี้ หลักสูตรแกนกลางระหว่างหลักสูตรอาชีวศึกษา มาตรฐานอาชีวศึกษาที่ได้นำมาบูรณาการใช้ในสถานศึกษาทั้งหมดนี้ จะต้องนำมาวางแผนเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติ โดยเฉพาะการขับเคลื่อนที่ยั่งยืน นอกจากนี้ ยังมี

¹⁸⁹ สัมภาษณ์, รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ วิทยาลัยเทคนิคคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

¹⁹⁰ สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคโนโลยีธีรภาค จังหวัดร้อยเอ็ด, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

¹⁹¹ สัมภาษณ์, ผู้รับใบอนุญาต วิทยาลัยวิทยาลัยอาชีวศึกษาจุลฉัตรสระเกษ จังหวัดศรีสะเกษ, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

ยุทธศาสตร์สำคัญ นั่นคือ การจัดการบริหารในเรื่องของสถานศึกษาเริ่มต้นจากบุคลากร ผู้บริหารรอง ผู้อำนวยการหัวหน้าฝ่าย ครูผู้สอนตลอดจนบุคลากรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง จะต้องได้ทำความเข้าใจอย่างแจ่มแจ้งลึกซึ้ง หลังจากนั้นจึงขยายไปสู่ตัวผู้เรียน ซึ่งเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วจะมีนักศึกษารุ่นใหม่เข้ามาแทน ในส่วนนี้หากบุคลากรทุกคนของทางวิทยาลัยทำความเข้าใจได้อย่างถ่องแท้ย่อม สามารถรักษาระดับหรือเพิ่มศักยภาพให้เกิดความยั่งยืนและก็เป็นปัจจุบันอย่างต่อเนื่องสืบไป อย่างไรก็ตามหากพิจารณาเพียงแค่หนึ่งปี พบว่า วิทยาลัยจุลลณีศรีสะเกษได้รับคำชื่นชมต่าง ๆ ซึ่งทางวิทยาลัยได้วางไว้ว่า หากมีครูหมุนเวียนเปลี่ยนกันเข้ามาย่อมทำให้ความยั่งยืนที่วางไว้ว่าจะต้องให้เกิดความมั่นคงด้วยวิถีพุทธตลอดชีวิตก็จะหายไป สำหรับการวางยุทธศาสตร์จะประกอบไปด้วยมาตรฐานตัวชี้วัดวิสัยทัศน์อัตลักษณ์ต่าง ๆ นี่ต้องมีมาตรฐานมากขึ้น โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เกิดขึ้นจะเพียงแค่นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาบูรณาการแล้วก็ผ่านไปในแต่ละรอบแต่ละปีอย่างเดียวยังไม่ได้ จะต้องสามารถนำหลักธรรมพระพุทธศาสนาไปใช้อย่างเข้าถึงที่เรียกว่า “โยนิโสมนสิการ” การเรียน การสอนของครูก็ต้องเข้าใจและก็เข้าถึงโยนิโสมนสิการเช่นกัน เพื่อให้ครูนั้นเข้าใจและตระหนักอย่างแท้จริงว่า ยุคปัจจุบันซึ่งเป็นยุคออนไลน์ เป็นยุคที่จะต้องเข้าถึงคำว่าออนไลน์ โดยต้องทำให้เด็กมองออกกว่าร้อยละใช้เกี่ยวกับการศึกษาในโลกปัจจุบันนี้มันจะคู่กันอีกนานเท่าใด นอกจากนี้ ยังต้องมีการปรับในเรื่องของทักษะศิลปะการสอนสมัยใหม่โดยนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้าไปใช้ เชื้อน เรื่องของความซื่อสัตย์ ตรงต่อเวลาและความรับผิดชอบ ยกตัวอย่างเช่น กรณีที่เราเรียนออนไลน์และบางคนบางท่านก็หายไปในขณะที่ยังประชุมอยู่ ในส่วนนี้จึงเป็นสิ่งสมควรที่จะนำคุณธรรมมาประยุกต์ใช้ โดยทำให้การเรียนการสอนออนไลน์เข้าถึงคำว่า โยนิโสมนสิการ ให้ชัดเจนแจ่มแจ้งจึงจะได้ชื่อว่ายุทธศาสตร์ในการที่จะบริหารจัดการเข้าถึงตัวบุคคลผู้บริหาคณะครูอาจารย์บุคลากรเจ้าหน้าที่และรวมถึงเด็กเยาวชน ซึ่งควรต้องวางยุทธศาสตร์ให้ชัดเจนด้วยมาตรฐานของอาชีวข้อที่ 1 มาตรฐานที่ 1 เน้นในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมหัวใจจะต้องทำให้เกิดโยนิโสมนสิการ ได้เข้าใจในหลักธรรมคุณธรรมตัวสุดท้ายตัวนี้ให้ดีที่สุด เพื่อการวางแผนในส่วนนี้ให้ชัดเจนแล้วก็สามารถที่จะวางแผนร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ศิลปะการสอนแบบใหม่ในสังคมดิจิทัลด้วยระบบการสอนออนไลน์ ออนไลน์ ออนไลน์ ออนไลน์ ไปเมื่อวานนี้เพื่อที่จะได้ให้ทันโลกทันสมัยใหม่ที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

สรุประดับความเหมาะสมของการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายเชิงกลยุทธ์สนับสนุนการบริหารจัดการศึกษาสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ พบว่า มีความเหมาะสม

การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ในการวางแผนพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ พบว่า บุคลากรส่วนใหญ่มีส่วนร่วม

นโยบาย แผนงานและเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการศึกษาสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ทั้งระยะสั้นและระยะยาว พบว่า มีความสอดคล้อง

การกำหนดเป้าหมายกับมาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้คุณภาพของการบริหารจัดการศึกษาสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ พบว่า มีความสอดคล้อง

มีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติของเป้าหมายกับมาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้คุณภาพของการบริหารจัดการศึกษาสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่

ประเด็นที่ 2 การปฏิบัติตามยุทธศาสตร์ นโยบาย แผนงาน เป้าหมาย ของการบริหารจัดการศึกษาสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่

1) การประชาสัมพันธ์วิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายเชิงกลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาให้รับทราบ

2) การกระตุ้นให้บุคลากรทุกคนดำเนินการตามวิสัยทัศน์พันธกิจ และเป้าหมายเชิงกลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาที่กำหนดไว้

3) การจัดสรรงบประมาณและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อให้การดำเนินการบริหารจัดการศึกษาบรรลุผลตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมาย เชิงกลยุทธ์

4) การกระจายอำนาจและความรับผิดชอบในการบริหารจัดการศึกษาแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง

5) การจัดทำระบบ กฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับในการบริหารจัดการศึกษา

6) การเปิดโอกาสให้คณาจารย์ได้พัฒนาตนเองด้านการวิจัยและงานสร้างสรรค์

7) การจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาศักยภาพ ความรู้ให้ผู้วิจัย เช่น การอบรม สัมมนา การศึกษาดูงาน

8) การจัดกิจกรรมวิชาการส่งเสริมการจัดการศึกษา เช่น จัดประชุมวิชาการ จัดนิทรรศการ

9) การประกาศเกียรติคุณ ยกย่อง/ชมเชย บุคลากรที่มีผลงานทางวิชาการยอดเยี่ยม

10) การส่งเสริมและควบคุมจรรยาบรรณของบุคลากร

ผู้บริหารสถานศึกษาให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

- ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคโนโลยีวานรนิวาส¹⁹²

การปรับเรื่องวิถีแนวทางใหม่ของการเรียนการสอนซึ่งจะหลีกเลี่ยงระบบออนไลน์ให้มากที่สุด โดยวิทยาลัยเทคโนโลยีวานรนิวาสเป็นสถานศึกษาขนาดเล็ก ชุมชนมีความใกล้ชิดกับสถานศึกษา จึงมีการกระจายการเรียนการสอนโดยการพบกลุ่มย่อย ซึ่งจะนำครูเข้าไปยังชุมชนของเด็กและสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมเข้าไปด้วย ในเรื่องของวิชาสามัญเน้นให้ครูสอนการปฏิบัติจริงเต็มรูปแบบเทียบเท่าการเรียนการสอนในสถานศึกษา จากเดิมการสอนในสถานศึกษาสามารถปฏิบัติได้ถึง 70-80 % แต่เมื่อเกิดสถานการณ์โควิด-19 การจัดกิจกรรมค่อนข้างลำบาก

ส่วนในประเด็นการเปิดโอกาสให้คณาจารย์ได้พัฒนาตนเองด้านการวิจัยและงานสร้างสรรค์ ท่านผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคโนโลยีวานรนิวาส กล่าวว่า การงานวิจัยบอกว่ามีน้อยนัก กรรมการโครงการนักเรียนนักศึกษาที่สร้างชิ้นงาน ได้รับรางวัลในระดับจังหวัด การพัฒนาต้องอาศัยงบประมาณ สถานศึกษาเอกชนค่อนข้างเสียเปรียบในเรื่องของศักยภาพผู้เรียนด้วยเรื่องงบประมาณ ประสบการณ์และโอกาสของนักศึกษาค่อนข้างน้อย

¹⁹² สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคโนโลยีวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

หากจะเข้าศึกษาสามารถแนะนำสาขาที่ทางอาจารย์คิดว่าน่าจะแนะนำคือสาขาวิชาใด สาขาที่โดดเด่นเป็นช่วงยนต์ ทางชุมชนต้องการผู้เรียนสนใจส่วนใหญ่มีความประสงค์ที่ต้องการเรียนและก็มีเราการทำข้อตกลงร่วม (MOU) กับศูนย์ยามาฮา (Yamaha) กลุ่มใหญ่มีการร่วมมือในการส่งครูไปเรียนแล้วก็เข้าร่วมกิจกรรมการแข่งขันการศึกษาตามหลักสูตรสถานประกอบรับนักเรียนนักศึกษาไปทำงานได้เลยหรือไม่อย่างไร ปัจจุบันมีการร่วมมือกับหลายบริษัท เมื่อผ่านการฝึกงานทางบริษัทมีความยินดีรับนักศึกษาเข้าทำงานต่อ

- รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ วิทยาลัยอาชีวศึกษาจุลฉวีศรีสะเกษ¹⁹³

ในด้านการปรับยุทธศาสตร์นำมาใช้ตั้งแต่กระบวนการด้านกิจกรรม โดยกำหนดว่าในแต่ละภาคเรียนในแต่ละปีการศึกษาจะมีกิจกรรมอะไรบ้าง เช่น การพัฒนาด้านบุคลากร คืออันดับแรกในด้านวิทย์พุทธจะนำข้อมูลต่าง ๆ ให้กับนักศึกษาตั้งแต่แรกเป็นสิ่งที่ยากมาก ดังนั้น ต้องปรับตั้งแต่พัฒนาบุคลากร โดยระดับนี้ผู้บริหารต้องเห็นพ้องต้องกันแล้วว่าจะมีวิสัยทัศน์วิทย์พุทธพระราชทานชัดเจน จึงค่อยมาปรับให้กับบุคลากรที่หัวข้อที่ผ่านมามีบอกว่า บุคลากรต้องเข้าใจให้เกิดความเข้าใจอย่างไร โดยต้องมีการพัฒนาบุคลากรให้เป็นไปตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ว่า เห็นพ้องไปในทางเดียวกัน ซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญที่จะได้พัฒนาผู้เรียนเป็นอย่างดีเยี่ยมในด้านการอบรมคุณธรรมจริยธรรม ก็คือ การปรารถนาธรรมฐานให้รู้ซึ่ง ซึ่งเด็ก ๆ อาจไม่ได้เปลี่ยนทัศนคติเนื่องจากการอบรมการพัฒนาด้านวิปัสสนากรรมฐานแล้วเราต้องมีการอบรมว่า ทำไปแล้วจะนำมาบูรณาการในการจัดการเรียนการสอนอย่างไร เพื่อให้นักเรียน นักศึกษา ได้รับในสิ่งที่คณะครูได้รับใหม่อีกทีหนึ่งเสมือนได้บ่มเพาะใหม่ เรียกว่า ชาร์จพลังให้กับตนเอง ดังนั้น แบตเตอรี่พลังตัวนี้จะนำมาพัฒนากับนักเรียน นักศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังนั้น กระบวนการจัดทำกิจกรรมให้กับนักเรียนนักศึกษา เริ่มแรกนักเรียน นักศึกษามีการปฐมนิเทศ จะมีผู้ดูแลเองที่เกาะมาจากที่เดิมซึ่งไม่รู้ว่าเขาผ่านอะไรมาบ้างก่อนที่จะมาถึงวิทยาลัย เพราะฉะนั้น กิจกรรมนี้เป็นสิ่งสำคัญในการทำความเข้าใจก่อนตามแนวคิดเช่นนี้ ดังนั้น นักเรียนนักศึกษาที่จะก้าวมาอยู่ร่วมกันจะต้องค่อย ๆ ละลายพฤติกรรมให้เป็นไปในทางเดียวกัน โดยต้องไม่ใช้วิธีการบังคับ เพราะนักเรียนนักศึกษาที่อยู่ในช่วงชั้นวัยรุ่นจะต่อต้าน ดังนั้น จึงต้องค่อย ๆ หลอมพฤติกรรมของเขาให้เข้ามากับวิทยาลัย โดยมีเป้าหมายยุทธศาสตร์ที่เราวางไว้จากหัวข้อที่ผ่านมามีชัดเจนแล้วจึงละลายพฤติกรรม คือการจัดกิจกรรมสู่ผู้เรียน

ในส่วนการกระจายอำนาจและความรับผิดชอบในการบริหารจัดการศึกษาแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ วิทยาลัยอาชีวศึกษาจุลฉวีศรีสะเกษ อธิบายว่า มีการแต่งตั้งคำสั่งอย่างชัดเจนก็คือการกระจายในที่นี้จะมีบุคลากรซึ่งแต่งตั้งตามฝ่ายการมีส่วนร่วม คือ 1) แบ่งออกเป็นกลุ่มคือติดตามลูกนักเรียน 2) ติดตามผู้ปกครอง 3) ติดตามชุมชน ตรงนี้ก็คือการกระจายบริหารคือผู้เรียน มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมในส่วนตรงนี้มีคณะครูที่มอบหมายอย่างชัดเจน คือในด้านติดตามผู้เรียนส่วนผู้ปกครองจะมีการติดตามเช่นเดียวกันก็คือในช่วงปิดภาคเรียนหรือวันหยุดเสาร์หรืออาทิตย์จะติดตามโดยตรงก็คือไปหาผู้ปกครองไปพบผู้ปกครองถึงบ้านถามว่า กระบวนการจัดการเรียนการสอนวิทย์พุทธแบบนี้วิทย์พุทธแบบนี้คุณพ่อคุณแม่คิดความเห็นของท่านเป็นอย่างไรพอ

¹⁹³ สัมภาษณ์, รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ วิทยาลัยอาชีวศึกษาจุลฉวีศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร บางท่านบอกว่าดีแล้วค่ะคุณครูคะดีแล้วลูกจะได้อ่านใจเย็นลูกจะได้มีสมาธิตรงนี้ ทุกท่านมาประชุมร่วมกันคณะผู้บริหารก็จะมาปรับปรุงหลักสูตรมาบูรณาการเราอาจจะทำภาคเรียนนี้ดีแล้วแต่บางท่านผู้ปกครองบางท่านมีความคิดเห็นแตกต่างกันว่าจะอย่างนี้ดีกว่าคุณครูจะให้คุณครูไปถึงบ้านโดยตรงและไปพูดคุยเพื่อที่จะมาปรับปรุงหลักสูตรในแต่ละภาคเรียนในแต่ละปีการศึกษาให้ดีขึ้น

- ผู้อำนวยการวิทยาลัยอาชีวศึกษารัตนโกสินทร์¹⁹⁴

มีความสอดคล้องกันกับวิทยาลัยอาชีวศึกษาจุลฉัตรสะเกษ ตั้งแต่ประเด็นแรกหลังจากที่มีการกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจต่าง ๆ ก็จะต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้รับทราบ และสิ่งที่สำคัญที่สุดที่วิทยาลัยดำเนินการก็คงเป็นเรื่องของการพัฒนาบุคลากร เช่นเดียวกันอาจารย์ผู้สอนเพื่อการลงสู่กับนักเรียนนักศึกษาเพื่อให้ได้รับความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่อาจารย์ได้รับมา ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของทางด้านวิชาการหรือในเรื่องของทางด้านคุณธรรมจริยธรรมต่าง ๆ ก็จะมีให้ครูอาจารย์ทำแผนการสอนโดยสอดแทรกในเรื่องของหลักของคุณธรรมจริยธรรมเข้าไปด้วยในรายวิชาทุกรายวิชา อาจารย์ทุกท่านก็ต้องจัดทำแผนการจัดการเรียนการสอนโดยผ่านกระบวนการคัดกรองต่าง ๆ จากผู้จัดการฝ่ายวิชาการแล้วก็จะพบว่าในแผนที่นำไปสู่การสอนสิ่งที่ได้กลับมา คือ นำไปสู่ตัวผู้เรียน อย่างไรก็ตาม ต้องไม่ลืมพัฒนาบุคลากร ซึ่งทางวิทยาลัยทำในเรื่องของโครงการกิจกรรมค่ายคุณธรรมก็จะเน้นทั้งตัวบุคลากรด้วยตั้งแต่คณะผู้บริหารครูอาจารย์รวมถึงนักเรียนนักศึกษาที่จะมีการนำในช่วงสถานการณ์ไวรัส Covid-19 โดยนิมนต์พระคุณเจ้ามาบรรยายที่วิทยาลัย การอบรมทางออนไลน์บ้างซึ่งที่ผ่านมาก็ได้รับผลตอบรับเป็นอย่างดี

ทางวิทยาลัยมีการดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับเรื่องทางพุทธศาสนาต่าง ๆ ซึ่งเชื่อว่าวิทยาลัยอาชีววิฑูรย์ทุกที่ก็ปฏิบัติแต่สิ่งที่ทำอยู่เกิดผลเนื่องด้วยว่านักเรียนของวิทยาลัยส่วนใหญ่จะเป็นนักเรียนนักศึกษาช่างยนต์ซึ่งเป็นผู้ชายค่อนข้างมาก ดังนั้น วิธีการที่จะทำได้อย่างเช่น วิทยาลัยอาชีวศึกษาจุลฉัตรสะเกษ ว่าถ้าเด็กอาจจะต่อต้าน เราจึงต้องมีกระบวนการ วิธีการในการทำ โดยต้องมีการอบรมครู ว่ามีวิธีการใดที่ทำแล้วประสบผลสำเร็จ เช่น การนั่งสมาธิ การบรรพชาสามเณรเป็นประจำทุกปีการศึกษา แต่เนื่องจากสถานการณ์ไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้ต้องงดไป

นอกจากนี้ ทางสถานศึกษา ยังมีการชูขวัญและกำลังใจครู โดยการยกย่องเชิดชูเกียรติ เช่น ให้รางวัลกับครูที่มีผลงานทางด้านการวิจัยต่าง ๆ เพราะวิทยาลัยอาชีวศึกษารัตนโกสินทร์เน้นที่ความสุขของอาจารย์และเชื่อว่า คนเราเวลามีความสุขแล้วการทำงานย่อมออกมามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล อีกทั้งยังให้ครูได้ออกไปสัมมนานอกสถานที่ และวิทยาลัยอาชีวศึกษารัตนโกสินทร์มองว่าทุกฝ่ายตั้งแต่ผู้บริหารถึงแม่บ้านต่างมีส่วนร่วมกับการกระบวนการศึกษา ทำให้ที่ผ่านมามีได้รับผลจากความร่วมแรงร่วมใจคือ รางวัลวิทยาลัยอาชีวศึกษาพระราชทาน

การกระตุ้นให้บุคลากรทุกคนดำเนินการตามวิสัยทัศน์พันธกิจ และเป้าหมายเชิงกลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาที่กำหนดไว้ ทางวิทยาลัยอาชีวศึกษารัตนโกสินทร์มีแนวทางดำเนินการดังนี้ บุคลากรที่ควบคุมดูแลบริหารจัดการมีจำนวนมาก จึงต้องมีวิธีการที่ไม่ใช่ระดับสั่งการ หากเป็น

¹⁹⁴ สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการ วิทยาลัยอาชีวศึกษารัตนโกสินทร์ กรุงเทพมหานคร, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

การพูดคุยกันในลักษณะขอความร่วมมือ แล้วจึงทำความเข้าใจ ในการกำหนดวิสัยทัศน์พันธกิจตรงนี้ ตั้งแต่แรกไม่ได้กำหนดกันเองในฝ่ายบริหารแต่จะมีตัวแทนตัวแทนครู ตัวแทนผู้ปกครอง ตัวแทนชุมชน นักเรียนต่างเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งวิทยาลัยอาชีวศึกษารัตนโกสินทร์จะต้องกระตุ้นและชี้ให้เห็นว่า สิ่งที่เกิดขึ้นจะส่งผลดีกับทางวิทยาลัย ตลอดจนครูผู้สอน หรือกับตัวนักเรียน ซึ่งที่ผ่านมาต้องยอมรับว่า วิทยาลัยอาชีวศึกษารัตนโกสินทร์ได้ทีมที่ดี ดังนั้น ทำให้การพัฒนาประสบความสำเร็จ และสิ่งสำคัญอีกข้อ คือผู้บริหารไม่ได้ไม่ได้ทิ้งให้เขาเดียวดาย แต่ผู้บริหารลงไปปฏิบัติธรรมกับเขาด้วย

- ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคโนโลยีธรรมา¹⁹⁵

จุดเน้นที่สำคัญ คือเรื่องของกระบวนการของการส่งเสริมสนับสนุนตลอดจนการพัฒนา ประเด็นแรกพันธกิจเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ในการบริหารจัดการศึกษา ซึ่งถือว่าเป็นกรอบในการบริหารจัดการให้การศึกษาที่มีคุณภาพตามยุคชีวิตวิถีใหม่ ซึ่งสถานการณ์ขณะนี้เปลี่ยนแปลงไปเป็นอย่างมาก ดังนั้น การทำความเข้าใจให้กับคนในองค์กร ตั้งแต่บุคลากร ผู้บริหาร ครูอาจารย์ นักเรียน นักศึกษาตลอดจนชุมชนที่อยู่แวดล้อมก็ต้องสร้างความเข้าใจในเรื่องของวิสัยทัศน์พันธกิจเป้าหมายในการจัดการศึกษา ประเด็นที่ 2 หลังจากที่ประชาสัมพันธ์ผ่านแล้วก็มีการกระตุ้นให้บุคลากรทุกคนได้ดำเนินการตามสิ่งที่ประกาศไปหรือแจ้งให้ทราบไปไม่ว่าจะเป็นเรื่องวิสัยทัศน์พันธกิจเป้าหมายให้เกิดการศึกษาที่มีคุณภาพ ในตรงนี้จะใช้วิธีการให้บุคลากรในองค์กรและชุมชนแวดล้อมมีวัฒนธรรมองค์กร ทุกคนเข้ามาในพื้นที่ตรงนี้หรือหน่วยงานตรงนี้แล้วก็จะทราบวัฒนธรรมองค์กรว่า การใช้ชีวิตการทำงานการเรียนรู้อะไรต่าง ๆ เป็นรูปแบบเดียวกันทั้งองค์กรนั่นเอง และการจัดสรรงบประมาณเพื่ออำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมให้เกิดผลสำเร็จ และต้องตระหนักว่าการใช้งบประมาณต้องอยู่บนเงื่อนไขความคุ้มค่า การกำหนดแผนงานโครงการต่าง ๆ จะต้องสอดคล้องสอดคล้องและเกิดประโยชน์สามารถตรวจสอบติดตาม ผลผลิตที่ออกมาจะต้องเป็นในเชิงรูปธรรมสามารถจับต้องได้และประเด็นที่ 3 พัฒนาเรื่องของกิจกรรมต่าง ๆ ก็พยายามส่งเสริมพัฒนาศักยภาพไม่ว่าจะเป็นเรื่องของครูมีการจัดให้มีการไปอบรมสัมมนาไปศึกษาดูงานแล้วตลอดจนจัดสรรงบประมาณบางส่วนให้ครูอาจารย์มีโอกาสได้ทำงานวิจัย และประเด็นสุดท้าย หลังจากที่เข้ากระบวนการส่งเสริมพัฒนาในเรียบร้อยแล้วก็มีการยกย่องชมเชยเป็นการสร้างแรงจูงใจไม่ว่าจะเป็นเรื่องของประกาศเกียรติคุณยกย่องชมเชยในคุณงามความดีที่เกิดขึ้นทั้งหลายทั้งปวง ซึ่งเป็นสิ่งที่ทางวิทยาลัยได้ดำเนินการเลือกมาเป็นหัวข้อประเด็นสำคัญแต่ไม่ได้หมายความว่าประเด็นที่ได้กำหนดไว้ด้านการปฏิบัติตามยุทธศาสตร์แผนงานมีความสำคัญแต่ว่ามันจะมีความสำคัญแตกต่างกัน

การจัดกิจกรรมวิชาการส่งเสริมการจัดการศึกษา เช่น จัดประชุมวิชาการ จัดนิทรรศการ วิทยาลัยเทคโนโลยีธรรมา ได้นำเสนอตั้งนี้ ยกย่องชมเชยเป็นการสร้างแรงจูงใจ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของประกาศเกียรติคุณยกย่องชมเชยในคุณงามความดี นี่คือนี่ที่ทางวิทยาลัยได้ดำเนินการที่เลือกมาเป็นหัวข้อประเด็นสำคัญ แต่ไม่ได้หมายความว่าทั้ง 10 ประเด็นที่ทางอาจารย์ได้กำหนดไว้ด้านการปฏิบัติตามยุทธศาสตร์แผนงานมีความสำคัญแต่ว่ามันจะมีความสำคัญแตกต่างกัน ก็คือเรื่องของกิจกรรมที่ส่งเสริมการ แปลว่าด้วยเรื่องของการจัดประชุมวิชาการการจัดนิทรรศการที่ถือ

¹⁹⁵ สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคโนโลยีธรรมา จังหวัดร้อยเอ็ด, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

ว่าเป็นผลผลิตหลังจากที่เราเข้าสู่กระบวนการเรียนการสอน อย่างน้อยจะต้องมีสิ่งที่เป็นผลผลิตออกมาไปสู่การสร้างเชื่อมั่นให้กับชุมชนสังคมซึ่งจะออกมาในรูปแบบของการจัดประชุมวิชาการ การจัดนิทรรศการ เป็นต้น

- รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ วิทยาลัยเทคนิคคูเมือง¹⁹⁶

ในส่วนของการประชาสัมพันธ์ วิสัยทัศน์ พันธกิจต่าง ๆ ที่เป็นกลยุทธ์จะบริหารจัดการการศึกษา ซึ่งทางวิทยาลัยก็มีการประชุมคณะครูที่จะดำเนินการรวมทั้งใช้กระบวนการเกี่ยวกับชมรมวิชาชีพ ซึ่งสิ่งที่กระตุ้นครูสู่การปฏิบัติ คือ นโยบายเพราะเมื่อทราบนโยบายแล้วจะต้องบมเพาะครูอยู่เสมอ เช่น การจัดเวทีให้คุณครูเข้ามามีส่วนร่วมในการสัมผัสและอยู่ร่วมกับชุมชน อยู่ร่วมกับพระพุทธศาสนา เช่น การตักบาตรในตอนเช้า ซึ่งอาจจะจัดในช่วงวันพระ ดังนั้น เวรประจำวันจะแบ่งโดยมีท่านผู้บริหาร 4 ฝ่ายพร้อมคณะครู ซึ่งการจัดกิจกรรมแต่ละชมรมวิชาชีพได้อานิสงส์จากพระอาจารย์ไมตรี ซึ่งท่านได้ติดตามเรื่องของการปฏิบัติเป็นประจำกับทางวิทยาลัยเทคนิคคูเมือง โดยท่านดูแลเด็กตั้งแต่ปฐมวัย ประถมศึกษา มัธยมศึกษาหรือส่งต่อเด็กที่มาเรียนที่วิทยาลัยเทคนิค อีกทั้งยังเป็นการช่วยประชาสัมพันธ์ให้กับผู้ปกครองอีกด้วย โดยครูที่เป็นโรงเรียนเครือข่ายที่ร่วมทำกิจกรรมในเรื่องของพระพุทธศาสนา การปฏิบัติธรรมกับพระอาจารย์ไมตรี จะพบว่า ท่านได้ทำกิจกรรมโดยรวมทั้งเด็กปฐมวัย มัธยม ขยายโอกาสและอาชีวศึกษา ได้ไปปฏิบัติธรรมร่วมกัน

ส่วนการกระจายอำนาจ ในเรื่องของความรับผิดชอบต่าง ๆ จากการที่มีวัดอยู่รอบ ๆ วิทยาลัยประมาณ 8-9 แห่งจึงมีการแบ่งหน้าที่ให้แต่ละแผนกวิชาได้ไปทำกิจกรรมร่วมกับวัด ถ้ามีกิจกรรมอะไรที่เป็นประโยชน์หรือมีงานอะไรที่ทางวัดขอความร่วมมือมาทางวิทยาลัยก็จะให้คุณครูพา ลูก ๆ นักเรียน นักศึกษาอยากเป็นจิตอาสาไปช่วยในงานต่าง ๆ หรือแม้แต่ที่ทำเป็นปัจจุบัน เช่น งานบุญหรืองานฌาปนกิจต่าง ๆ โดยเฉพาะนักศึกษาวิชาทหารรักษาดินแดนก็จะไปทุกงานที่ทางชุมชนขอเข้ามา อันนี้ก็เป็นส่วนหนึ่งที่เป็นการประชาสัมพันธ์ในตัว ส่วนการกิจกรรมประชุมวิชาชีพวิชาการต่าง ๆ หรือแม้แต่ในเรื่องของคุณธรรม ที่สำคัญต่อโครงการที่วิทยาลัยเทคนิค ก็คือ โครงการของหายได้คืน ลูก ๆ ได้เก็บเงินหรือเก็บสิ่งของที่มีค่ามาส่งที่งานประชาสัมพันธ์ จากนั้นงานประชาสัมพันธ์จะนำภาพถ่ายและสิ่งมีค่าแบบนี้ประชาสัมพันธ์ใน face book เว็บไซต์ของวิทยาลัยเป็นการชมเชยลูกศิษย์ผู้ปกครอง กระบวนการดังกล่าว เปรียบเสมือนการซึมซับความดีต่อเนื่องกัน

การจัดทำระบบ กฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับในการบริหารจัดการศึกษา วิทยาลัยเทคนิคคูเมือง อธิบายว่า คือเรื่องของการจัดทำระบบกฎเกณฑ์ระเบียบ จะดูที่นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการเป็นหลักส่วนใหญ่ในเรื่องของการปรับใช้จะทำให้การมีส่วนร่วมก็คือให้ลูก ๆ โดยเฉพาะตัวแทนนักเรียน นักศึกษา องค์การวิชาชีพได้มีการประชุมชมรมวิชาชีพเป็นตามลำดับขั้นตอน ส่วนการปฏิบัติงานต่าง ๆ หรือกิจกรรมหรือข้อระเบียบบังคับในเรื่องของการมีระเบียบวินัย สามารถยอมรับในกฎกติกาอะไรได้บ้าง ส่วนไหนที่เขาชอบบางคนขอในเรื่องความสวยงาม โดยเฉพาะปัญหาเรื่องเพศที่สามอย่างนี้ เขามีความประสงค์จะเข้ามาเรียนที่นี้เขาก็อยากไฉนยาว ทางวิทยาลัยจึงเสนอผ่านกระบวนการขั้นตอนที่เป็นระบบประชุมกับทางคณะกรรมการการศึกษาหรือฝ่ายปกครองใน

¹⁹⁶ สัมภาษณ์, รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ วิทยาลัยเทคนิคคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

การจัดทำระเบียบกฎเกณฑ์จนเป็นที่ยอมรับของตัวลูก ๆ นักเรียนศึกษาเพราะว่า กฎนี้ทางวิทยาลัยไม่ได้เราไปกดดัน ไม่ได้บอกว่ากฎกติการะเบียบว่าอย่างนี้แต่ขอให้อยู่ในสิ่งที่พองามตามวิถีพุทธ

- ผู้อำนวยการวิทยาลัยอาชีวศึกษาดงหลวง¹⁹⁷

ในส่วนของภาพรวมด้านการปฏิบัติทางวิทยาลัยได้ปฏิบัติใน 10 ประเด็น โดยมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันกับข้อมูลที่น่าเสนอมานี้แล้ว โดยให้ความสำคัญมากที่สุดในส่วนของการกระตุ้นให้บุคลากรทุกคนดำเนินการตามวิสัยทัศน์พันธกิจและเป้าหมาย โดยมีความคิดเห็นเหมือนท่านแม่ชีระเบียบรวมถึงท่านอื่น ๆ เพราะบุคลากรสำคัญที่สุดโดยเฉพาะครูต้องเป็นแม่พิมพ์ เป็นแบบอย่างที่ดี

ในเรื่องของการประชุมจะกระตุ้นให้บุคลากรได้มีเวทีในการแสดงความคิดเห็น ส่งเสริมคุณค่าของการขับเคลื่อนอาชีวศึกษาวิถีพุทธเพื่อจะได้ซาบซึ้งแล้วก็สร้างวัฒนธรรมองค์กรขึ้นมา และถ่ายทอดความรู้สึกนี้เพื่อร่วมกันขับเคลื่อนให้ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน

ในส่วนของทางเปิดโอกาสให้คุณครูได้พัฒนาตนเองหรือทำงานวิจัย วิทยาลัยส่งเสริม โดยให้คุณครูถ่ายทอดในเรื่องของโครงการคุณธรรมของนักเรียน เพราะว่า นักเรียนในแต่ละห้องเรียนจะต้องมีโครงการคุณธรรมอย่างน้อย 1 โครงการเพื่อขับเคลื่อน เช่น โครงการล้างจานล้างใจ หรือโครงการการเป็นแบบอย่างที่ดี หรือกิจกรรมโครงการของปี 3 ซึ่งสอดคล้องกับวิถีใหม่โดยการธรรมะ เติลเลอร์ คือ ทุกวันพระ สมาชิกกลุ่มจะโพสต์ข้อความหรือหรือคลิปวิดีโอเกี่ยวกับธรรมะลงไปในกรุ๊ปไลน์ของวิทยาลัยเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้แล้วก็ทราบว่ามันวันพระ แล้วก็มีการกิจกรรมชวนน้อง ๆ มีสุขภาพดี มีวิถีเกี่ยวกับสุขภาพต่าง ๆ เป็นการส่งเสริมวิถีใหม่ที่ที่กำลังพยายามทำอยู่แล้วก็ในส่วนของการประกาศเกียรติคุณยกย่องชมเชยบุคลากรนอกจากเราจะส่งเสริมในด้านวิชาการยอดเยี่ยมแล้วต้องยังส่งเสริมในเรื่องของการให้รางวัลในเรื่องของการชมเชยของคนดีคนดีโดยเฉพาะเรื่องของความซื่อสัตย์และความมีวินัย

การจัดสรรงบประมาณและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อให้การดำเนินการบริหารจัดการ การศึกษาบรรลุผลตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมาย เชิงกลยุทธ์ ทางวิทยาลัยอาชีวศึกษาดงหลวงได้อธิบายเพิ่มเติมว่า สถานศึกษาขนาดเล็ก การจัดสรรงบประมาณมีค่อนข้างจำกัด เงินอุดหนุนมีเพียงแค่ค่าตอบแทนครู เงินกิจกรรมก็จะเป็นของเรียนฟรี 15 ปี ท่านผู้อำนวยการพากันขับเคลื่อนโดยให้นโยบายเสมอว่าเราจะให้ความสำคัญเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ จะคิดเสมอว่าหนึ่งถ้ามีเงินไม่ต้องคิดอะไรมากใช้ในการซื้อกับจ้างแต่เมื่อไหร่ที่ไม่มีก็ต้องร่วมกันคิดร่วมกันทำแล้วก็สร้างมันขึ้นมา เงินอาจจะจะเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งแต่ถ้าถึงไม่มีเงินเราก็มีแรงมีกำลังแรงใจในการในการขับเคลื่อนร่วมกันอันไหนที่ประหยัดได้ก็ประหยัดให้มากที่สุดใช้งบประมาณที่มีอยู่ให้คุ้มค่าเกิดผลสัมฤทธิ์ให้มากที่สุดเท่าที่ทำได้

- ครูวิทยาลัยเทคโนโลยีวานรนิวาส¹⁹⁸

¹⁹⁷ สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยอาชีวศึกษาดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

¹⁹⁸ สัมภาษณ์, ครู วิทยาลัยเทคโนโลยีวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

กิจกรรมสวดมนต์ไหว้พระให้ธรรมะพัฒนาใจ จะมีการสวดมนต์ไหว้พระทุกวัน เกี่ยวกับพุทธคุณธรรมคุณ สังฆคุณ โดยจะเป็นผู้บรรยายทุกวันและจะมีการสอบถามพร้อมสังเกต พฤติกรรมนักเรียน พบว่า มีความนิ่งขึ้น มีความเป็นระเบียบมากขึ้น หากต่อต้านการทำสมาธิทาง วิทยาลัยจะไม่ใช้ คำว่า ให้ทำสมาธิจะใช้คำว่าให้เรามาดูใจตัวเองประมาณ 2 นาทีแล้วก็นั่งหลับตา วันนี้เขาให้ทำอะไรบ้าง ความดีอะไรบ้าง ก็จะได้เกิดเป็นสมาธิเจ้าของตนเอง จากนั้นโครงการอื่น ๆ จึงจะตามมา คือ โครงการฝึกปฏิบัตินักเรียน อันเป็นกิจกรรมก่อนที่จะได้ฝึกกรรมฐาน ซึ่งจะไม่ใช้คำว่า ฝึกกรรมฐาน แปลว่า อบรมจริยธรรมเสริมสร้างความสามัคคีในกิจกรรม หรือโครงการสำหรับ นักเรียนที่จะจบการศึกษา ได้เริ่มจัดการเรียนการสอนที่บ่งบอกว่าสถานศึกษาเป็นวิถีพุทธ ปัจจุบันได้ ประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนฝึกสอนภาษาอังกฤษ โดยให้นักเรียนปฏิบัติภารกิจที่สอดคล้องกับ ความรู้ในศตวรรษที่ 21 ให้ได้เกิดความรู้คือปัญญา ตลอดจนมีการแก้ปัญหา โดยทำโครงการปรับภูมิ ทัศน์สถานศึกษา

การจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาศักยภาพ ความรู้ให้ผู้วิจัย เช่น การอบรม สัมมนา การศึกษาดูงาน วิทยาลัยเทคโนโลยีวนรนิวาส อธิบายว่า มีการส่งเสริมให้บุคลากรไปพัฒนาเรื่องของ การอบรมสัมมนาและศึกษาดูงาน โดยให้คณะครูเข้าร่วมที่ได้เห็นท่านผู้อำนวยการเข้าร่วมการอบรม การฝึกปฏิบัติธรรมในพื้นที่ในจังหวัด เป็นต้น

ประเด็นที่ 3 การติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงานของการจัดการศึกษาสำหรับการ เรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่

3.1 การดำเนินการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแผนปฏิบัติงาน ประจำปี

3.2 การดำเนินการประเมินตนเอง (SAR) ให้เป็นไปตามมาตรฐาน ตัวบ่งชี้ประกัน คุณภาพด้านการบริหารงานการจัดการศึกษา

3.3 การวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอกเพื่อระบุจุดเด่น จุดด้อย โอกาสและสิ่งที่เป็นอุปสรรคมาปรับปรุงกลยุทธ์ในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

ผู้บริหารสถานศึกษาให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

- ผู้อำนวยการวิทยาลัยอาชีวศึกษาดงหลวง¹⁹⁹ อธิบายถึงการดำเนินการติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแผนปฏิบัติงานประจำปี ดังนี้ การดำเนินการติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแผน ในด้านการดำเนินการติดตามประเมินผลให้เป็นไป ตามแผน เมื่อสิ้นปีการศึกษาประมาณเดือนมีนาคม – เดือนเมษายน หลังสอบเสร็จจะมีเรื่องของการ จัดผ่านในระบบ VE-SAR ของอาชีวศึกษา โดยนำเอาแผนปฏิบัติการประจำปีที่วางแผนไว้มาดูว่า กิจกรรมแผนงานโครงการไหนประสบความสำเร็จ หรือแผนงานไหนที่ไม่สามารถทำได้เนื่องจาก สถานการณ์ Covid เพื่อสรุปและทบทวน แล้วจึงจัดทำรายงานการประเมินตนเอง VE-SAR จากนั้น นำผลจากปีที่แล้วมาเปรียบเทียบกับเมื่อนำมาดำเนินการในปีที่แล้วผลปรากฏว่าประสบความสำเร็จ

¹⁹⁹ สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยอาชีวศึกษาดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

หรือไม่ ถ้าไม่ประสบความสำเร็จจะมีแผนในปีต่อไปอย่างไร เมื่อผ่านในระบบต่อ VE-SAR ก็วิเคราะห์ผลโปรแกรมออกมาให้รู้ว่าสถานศึกษาอยู่ในระดับใด ทั้งนี้ หลักฐานในการดำเนินการในปีนี้มีพัฒนาการด้านไหนสูงขึ้นหรือต่ำลงจากปีที่ผ่านมา แล้วก็มีรายงานของการ SWOT วิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็ง ว่าเป็นอย่างไร จากนั้นจึงนำผลของการวิเคราะห์เข้ามาประชุมเพื่อวางแผนปฏิบัติการประจำปีในเดือนเมษายน แล้วจึงเริ่มการประชุมเพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีเพื่อการศึกษาหน้า

- รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ วิทยาลัยเทคนิคคูเมือง²⁰⁰ อธิบายเสริมในประเด็นเดียวกัน ดังนี้ การทำแผนปฏิบัติการประจำปีเพื่อปีการศึกษาหน้าประเมินผลการปฏิบัติงาน ในส่วนของการดำเนินการตามแผนงาน การติดตามประเมินผลของวิทยาลัยเทคนิคคูเมือง

ในเรื่องการดำเนินงานการปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการประจำปีโดยมอบหมายให้ทำรูปเล่มสรุปรายงานเป็น PDCA โดยการนำสรุปของแต่ละฝ่ายว่าโครงการต่าง ๆ ได้ดำเนินการให้เป็นไปตามแผนและนโยบายหรือไม่ โดยดูวิเคราะห์ไปด้วยกันผ่านการจัดประชุมคณะกรรมการบริหาร ซึ่งทำให้เห็นว่าโครงการใดประสบความสำเร็จ โครงการใดสามารถทำได้ ซึ่งสามารถดูได้จากการทำรายงานในแต่ละโครงการ ส่วนโครงการใดต้องมีการปรับปรุง ก็จะนำไปวิเคราะห์เพื่อพัฒนาต่อไป ในส่วนของเครื่องมือหรืออุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการที่จะพัฒนาไปอยู่ในส่วนขององค์การที่ต้องพัฒนาปรับปรุงต่อ ซึ่งในส่วนของวิทยาลัยเทคนิคคูเมืองแล้วก็มีภาระทำเหมือนกับท่านอาจารย์ที่พูดก่อนหน้านี้ว่า “มันก็ต้องเป็นไปตามมาตรฐานและตัวบ่งชี้ของเรื่องของการประกันคุณภาพการศึกษามีก็เป็นส่วนที่สำคัญบังคับก็กลไกของการติดตาม ก็จะดำเนินการตามแผนปฏิบัติงานประจำปีส่วนโครงการต่าง ๆ ที่เป็นโครงการที่อาจจะต้องเสริมหน่อยครับในปีการศึกษานี้ในส่วนที่จะต้องเร่งด่วนเพื่อให้ตอบโจทย์ในเรื่องนโยบายและเป้าหมายจาก ส.ส. หรือแม้แต่เรื่องของสสารคุณธรรมในสถานศึกษาวิถีพุทธก็ตาม สามารถปรับแก้ให้”

- ผู้อำนวยการวิทยาลัยอาชีวศึกษารัตนโกสินทร์²⁰¹ อธิบายเสริมในประเด็นเดียวกัน ดังนี้ ตลอดเวลาที่สถานการณ์ไวรัสโควิดเข้ามา 2 ปี สิ่งที่เกิดผลกระทบก็คือ ในเรื่องของการจัดกิจกรรมโครงการต่าง ๆ อาจจะไม่ได้เป็นไปตามแผน อย่างไรก็ตาม ทางวิทยาลัยได้พยายามที่จะดำเนินการจัดทำกิจกรรมหรือว่าโครงการที่เป็นแนวทางที่เป็นในเรื่องของยุคสถานการณ์ไวรัสโควิด ซึ่งพบกับข้อจำกัดและความยุ่งยากพอสมควร ส่วนในเรื่องอื่น ๆ เช่น การพัฒนาบุคลากรไม่มีปัญหา แต่จะพบปัญหากับตัวผู้เรียนเนื่องจากไม่สามารถมาเข้าร่วมดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ได้จึงส่งผลกระทบให้กับแผนที่ได้วางไว้ในตอนต้นปี

- ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคโนโลยีวานรนิวาส²⁰² อธิบายถึงการวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอกเพื่อระบุจุดเด่น จุดด้อย โอกาสและสิ่งที่เป็นอุปสรรคมาปรับปรุงกลยุทธ์ในการ

²⁰⁰ สัมภาษณ์, รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ วิทยาลัยเทคนิคคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

²⁰¹ สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการ วิทยาลัยอาชีวศึกษารัตนโกสินทร์ กรุงเทพมหานคร, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

²⁰² สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคโนโลยีวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

พัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ มีดังนี้ ในเรื่องของจุดเด่นจุดด้อยโอกาสและสิ่งที่เป็นอุปสรรคในการปรับปรุงกลยุทธ์ในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา เนื่องจากเป็นวิทยาลัยขนาดเล็ก การจัดการประเมินค่อนข้างเห็นชัดเจน นั่นคือ เด็กอยู่ในกลุ่มเดียวกันและอาศัยอยู่ในพื้นที่เดียวกัน เพราะฉะนั้น ปัญหาอุปสรรคก็จะค่อนข้างคล้ายคลึงกัน การทำแผนผังวิเคราะห์ในปีที่ผ่านมา มีการรวบรวมข้อมูล พบว่า ลักษณะนิสัยของเด็กค่อนข้างขยันแต่ไม่กล้าแสดงออก ซึ่งทางวิทยาลัยจะส่งเสริมให้เกิดความเหมาะสมในการศึกษาต่อไป

- รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ วิทยาลัยอาชีวศึกษาจุลฉัตรสระเกษ²⁰³ อธิบายเสริมในประเด็นเดียวกัน ดังนี้ เรื่องของการนำผลไปพัฒนาตนเองและพัฒนาแผนยุทธศาสตร์ในการประเมินและการปรับปรุงอย่างที่ได้นำเสนอไปแล้วตั้งแต่แรกว่าการที่แต่ละปีบอกว่าทำดีแล้วแต่ทั้งนี้และทั้งนั้นยังไม่ดีที่สุดต้องมีการลงทะเบียนแล้วตั้งไว้ต้องทำให้ได้ทำได้น้อยขนาดไหนก็ไปเช็คใบประเมินกับ 1 ผู้เรียน 2 ผู้ปกครอง และ 3 ชุมชน ซึ่งหากทางวิทยาลัยมีส่วนในการพัฒนามากน้อยแค่ไหนก็จะนำเอาข้อผิดพลาดสิ่งที่ต้องปรับปรุงนี้คำติคำชมการที่จะพัฒนาขึ้นโดยใช้ในส่วนของการมีส่วนร่วมของผู้เรียนและชุมชนตรงนั้นมาประกอบการพัฒนา

4.3 การยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่

จากการสนทนากลุ่มช่วงที่ 3 เพื่อสะท้อนผลต่อการบริหารจัดการการปฏิรูปการจัดการศึกษาเพื่อยกระดับอาชีววิถีพุทธให้เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ มีการระบุประเด็นในการสนทนา ดังนี้

1. การกำหนดยุทธศาสตร์ นโยบาย แผนงาน เป้าหมายของการบริหารจัดการศึกษาสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่

2. การปฏิบัติตามยุทธศาสตร์ นโยบาย แผนงาน เป้าหมาย ของการบริหารจัดการศึกษาสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ มี 10 ประเด็น ดังนี้

2.1 การประชาสัมพันธ์วิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายเชิงกลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาให้รับทราบ

2.2 การกระตุ้นให้บุคลากรทุกคนดำเนินการตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายเชิงกลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาที่กำหนดไว้

2.3 การจัดสรรงบประมาณและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อให้การดำเนินการบริหารจัดการศึกษาบรรลุผลตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมาย เชิงกลยุทธ์

2.4 การกระจายอำนาจและความรับผิดชอบในการบริหารจัดการศึกษาแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง

2.5 การจัดทำระบบ กฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับในการบริหารจัดการศึกษา

²⁰³ สัมภาษณ์, รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ วิทยาลัยวิทยาลัยอาชีวศึกษาจุลฉัตรสระเกษ จังหวัดศรีสะเกษ, เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2565.

- 2.6 การเปิดโอกาสให้บุคลากรได้พัฒนาตนเองด้านการวิจัยและงานสร้างสรรค์
- 2.7 การจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาศักยภาพ ความรู้ให้ผู้วิจัย เช่น การอบรม
สัมมนา การศึกษาดูงาน
- 2.8 การจัดกิจกรรมวิชาการส่งเสริมการจัดการศึกษา เช่น จัดประชุมวิชาการ
จัดนิทรรศการ
- 2.9 การประกาศเกียรติคุณ ยกย่อง/ชมเชย บุคลากรที่มีผลงานทางวิชาการยอดเยี่ยม
- 2.10 การส่งเสริมและควบคุมจรรยาบรรณของบุคลากร
3. แนวทางการติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงานของการจัดการศึกษาสำหรับการ
เรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ มี 6 ประเด็น ดังนี้
- 3.1 การดำเนินการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแผนปฏิบัติงาน
งานประจำปี
- 3.2 การดำเนินการประเมินตนเอง (SAR) ให้เป็นไปตามมาตรฐาน ตัวบ่งชี้
ประกันคุณภาพด้านการบริหารงานการจัดการศึกษา
- 3.3 การวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอกเพื่อระบุจุดเด่น จุดด้อย โอกาสและ
สิ่งที่เป็นอุปสรรคมาปรับปรุงกลยุทธ์ในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ
- 3.4 การนำผลการประเมินไปพัฒนาปรับปรุงการบริหารจัดการศึกษาให้มี
ประสิทธิภาพมากขึ้น
- 3.5 การนำผลการประเมินตนเองมาพัฒนา ปรับปรุงแผนบริหารจัดการศึกษา
(Improvement plan)
- 3.6 การนำผลการประเมินไปพัฒนาแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการ
ประจำปีในรอบปีต่อไป
4. แนวทางการสร้างกลไกการพัฒนาและยกระดับการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาวิถีพุทธที่
เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ มี 6 ประเด็น ดังนี้
- 4.1 องค์ประกอบสำคัญในกระบวนการจัดการศึกษาด้านอาชีวศึกษาวิถีพุทธที่
เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่
- 4.2 ปัจจัยสำคัญที่จะส่งเสริมการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาวิถีพุทธที่เป็นเลิศ
สำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ให้ประสบความสำเร็จ
- 4.3 ผลกระทบที่เกิดขึ้นหลังการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาวิถี
พุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่
- 4.4 หลักการสำคัญของกลไกการพัฒนาและสร้างเครือข่ายการยกระดับการจัด
การศึกษาอาชีวศึกษาวิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่
- 4.5 กลไกการพัฒนาและสร้างเครือข่ายการยกระดับการจัดการศึกษาอาชีวศึกษา
วิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ที่ยั่งยืน

4.6 การเชื่อมโยงการสร้างเครือข่ายการยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธสู่กลไกการพัฒนาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่

4.3.1 ยุทธศาสตร์ นโยบาย แผนงาน เป้าหมายของการบริหารจัดการศึกษาสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่

การนำเสนอข้อมูลโดยสรุป ในส่วนของวิทยาลัยเป็นโรงเรียนอาชีววิถีพุทธรุ่นแรกในเรื่องของการกำหนดนโยบายหรือรูปแบบยังไม่แน่ชัด แต่ยึดของ สพฐ. ปัจจุบันทางวิทยาลัยมีคู่มือของสถานศึกษาวิถีพุทธอาชีวศึกษาวิถีพุทธเกิดขึ้น จากการร่วมคิดร่วมทำแล้วก็ตกผลึกออกมาเป็นคู่มือสถานศึกษาอาชีวศึกษาวิถีพุทธ การกำหนดนโยบายหรือแผนงานโครงการเป้าหมายของวิทยาลัยจะมาทบทวนกิจกรรมด้านวิถีพุทธตามคู่มือสถานศึกษาวิถีพุทธอาชีวศึกษา โดยกิจกรรมที่โดดเด่นสมควรคงไว้ นอกจากนี้ ยังมีการกำหนดนโยบายและแผนงาน รวมถึงกิจกรรมของสถานศึกษา ในส่วนของชีวิตวิถีใหม่ซึ่งไม่รู้ว่าจะอยู่ร่วมกับเรานานแค่ไหน เปิดเทอมนี้จะได้ทำกิจกรรมหรือเด็กจะได้มาเรียนตามปกติหรือไม่ สถานการณ์เหล่านี้ทำให้ต้องคิดแผนไว้ โดยช่วยกันระดมความคิดว่า เราจะทำกิจกรรมหรือทำโครงการอะไรที่สอดคล้องกับวิถีใหม่มีแนวทางไหนที่เราจะทำให้คุณธรรมเข้าไปอยู่ในเด็กโดยสื่อสารผ่านออนไลน์หรือกิจกรรมไหนที่ควรจะต้องส่งเสริมหรือคุณธรรมใดที่เด็กจำเป็นต้องมี เช่น ความซื่อสัตย์ ความมีวินัย จะมีวิธีการส่งเสริมอย่างไร เช่น ให้ความซื่อสัตย์ในการเรียนออนไลน์ มีวินัยในการเข้าเรียน ซึ่งในส่วนนี้กำลังดำเนินการโดยถือเอาคู่มือวิถีพุทธที่ทำสำเร็จมาเป็นแนวทางในการทบทวนแล้วก็ทำกิจกรรมของสถานศึกษาในปีถัดไป

4.3.2 การปฏิบัติตามยุทธศาสตร์ นโยบาย แผนงาน เป้าหมาย ของการบริหารจัดการศึกษาสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่

ประเด็นนี้ก็อยากจะนำเสนอเรียนในที่ประชุมว่า สถานการณ์การแพร่ระบาดในยุคของการใช้ชีวิตวิถีใหม่โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องของการจัดกิจกรรมให้กับผู้เรียนที่ค่อนข้างจะประสบปัญหาจึงขอเสนอแนะว่าน่าจะมีหน่วยงานหรือคณะกรรมการที่รับผิดชอบโดยตรงในส่วนนี้ เพื่อเป็นการสร้างเครือข่ายเป็นรูปแบบของกิจกรรมนำเสนอ อย่างน้อยสมาชิก หน่วยงาน องค์กรหรือสถานศึกษาข้างเคียงน่าจะได้ใช้เป็นแบบอย่าง เพื่อเอาไปปรับปรุงหรือประยุกต์ใช้ในยุคสถานการณ์ปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด

เรื่องของการดำเนินงานวิถีพุทธในสถานการณ์ในแนววิถีใหม่ ในเรื่องของการดำเนินกิจกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมที่เกี่ยวกับผู้เรียน ในเรื่องของการตอบสนองเกี่ยวกับสถานศึกษารางวัลพระราชทานที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องหรือการประกันคุณภาพ โดยจากการสังเกตที่วิทยาลัยเทคนิคคูเมือง ได้มีโอกาสส่งชื่อพิจารณาสถานศึกษารางวัลพระราชทาน จากกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวิถีพุทธ กิจกรรมทางด้านวิชาชีพ หรือการส่งเสริมคุณธรรม ซึ่งบางกิจกรรมไม่สามารถจัดได้จึงต้องเปลี่ยนมาใช้รูปแบบซึ่งทุกโครงการที่วิจัยดำเนินการโดยยึดตามแผนปฏิบัติการประจำปี อย่างไรก็ตาม หากไม่สามารถจัดในรูปแบบออนไลน์ได้ก็จะตัวแทนของแผนก

หรือกลุ่มผู้เรียน เพื่อลดปริมาณหรือจำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม ส่งผลให้กิจกรรมของวิทยาลัยเป็นไปตามแผนปฏิบัติการหรือปฏิทินที่วางไว้

จากวิถีพุทธเข้าใจในหลักธรรมทางพุทธศาสนาบูรณาการในบทเรียนในทุกกิจกรรมนวัตกรรมต่าง ๆ ที่มันจะเกิดขึ้นทั้งนวัตกรรมทางเทคโนโลยีการเรียนการสอนนวัตกรรมของผู้เรียนในเรื่องทางกาย วาจา และใจ หากสามารถบูรณาการหลักธรรมทางพุทธศาสนาเข้าสู่สถานศึกษา มาถึงตัวผู้เรียนและบุคลากรในสถานศึกษา เมื่อเข้าใจในบทนี้แล้วจะกลายเป็นนวัตกรรมทางปัญญาไตรสิกขา ที่สามารถสร้างนวัตกรรมทางปัญญาให้มีความเป็นเลิศแล้วก็ส่งผลออกมาสู่เรื่องของความเป็นวัฒนธรรมในองค์กร

ยุคโลกาภิวัตน์ใหม่ สมัยใหม่ยุคดิจิทัลหรือวิถีใหม่ที่มีกำลังจะเกิดขึ้นเหล่านี้นี้จะไม่มีไม่เป็นอุปสรรคในการที่จะเราจะใช้ความเป็นผู้ดำรงชีวิตและก็สามารถยกระดับของตัวเองในการที่จะกลายเป็นความรู้บุคคลที่จะทำให้คนอื่นมาเรียนรู้ได้ก็คือการดำเนินชีวิตแบบปกติจะเกิดขึ้นก็ตามความเป็นจริงเป็นปกติ

4.3.3 แนวทางการติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงานของการจัดการศึกษา สำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่

สรุปความสำคัญของกลไกการพัฒนาและยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ ผู้บริหารสถานศึกษาให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

ยกตัวอย่างวิธีการเริ่มต้นตั้งแต่เข้าสู่การปฏิบัติธรรมเพื่อให้เข้าใจเข้าใจในกระบวนการที่ 1 ตัวนี้จะขับเคลื่อนไปสู่กิจกรรมการเรียนการสอนที่มีการบูรณาการด้วยวิธีการหลังจากนั้น การเรียนการสอนการประเมินผลเหล่านี้ ก็จะสามารถทำให้อาชีวะดำเนินการไปอย่างปกติ ดังนั้น จะนำไปสู่วิธีการที่จะทำให้ที่ชัดเจน เรียบร้อย กลายเป็นปณิธานในการเอาหลักการไปสู่การประพฤติปฏิบัติ

กลไก หมายถึง สิ่งที่ทำให้ระบบมันขับเคลื่อนไปได้ ในส่วนของของอาชีววิถีพุทธ คงต้องใช้หลักไตรสิกขาในการฝึกอบรมเพื่อพัฒนากาย พัฒนาจิตของนักเรียน ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ยึดหลักกิน อยู่ ดู ฟังเป็น

กลไก น่าจะเป็นเรื่องของวิธีการ เริ่มจากกระบวนการ หลักการ และนำไปสู่การปฏิบัติ สุดท้ายที่สำคัญที่สุดก็คือ เรื่องของการประเมินผล จะต้องครบตามกระบวนการ เพื่อจะได้ตรวจสอบในเรื่องของความเป็นมาตรฐานด้วยหลักการ PDCA

กลไก คือ ตัวขับเคลื่อนในสถานศึกษาทั้งของอาชีวะเอกชนหรือภาครัฐบาล ซึ่งเป็นแนวทางการปฏิบัติโดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของผู้บริหาร เพราะว่าการโยกย้ายหรือการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารในรอบ 4 ปี ดังนั้น หากผู้บริหารยังเป็นคนเดิมก็ยังสามารถที่จะถ่ายทอดหรือมีความต่อเนื่องพอที่จะสามารถขับเคลื่อนได้ โดยผู้ที่มาใหม่ก็อาจซึมซับนโยบายเดิมไว้

เครื่องยนต์กลไกหรือยานยนต์ขับเคลื่อนได้ด้วยตัวแมคคาไนค แต่ในสถานศึกษาต่างออกไป ซึ่งอาจสรุปได้ว่าเป็น Learning Organization ตัวที่สองก็คือ Km หรือ knowledge management และตัวที่ 3 ก็คือ PLC Professional Learning community ในวันนี้ ซึ่งสามารถไป

ตอบประกันคุณภาพการศึกษาได้ว่ามี Community โดยมี PLC เรื่องการจัดการความรู้มาร่วมคิด
ร่วมกันพัฒนาในเชิงระบบต่อไป

ตารางที่ 4.2 การวิเคราะห์ SWOT การจัดการศึกษาสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่

จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weaknesses)	โอกาส (Opportunities)	อุปสรรค (Threats)
1. กระบวนการเรียนการสอนและหลักสูตรมีความหลากหลายเป็นที่ ยอมรับของตลาดแรงงาน 2. มีหลักสูตรที่ได้มาตรฐานและพัฒนาให้ทันสมัยอยู่เสมอ 3. มีหลักสูตรวิชาชีพที่หลากหลาย 4. การมีส่วนร่วม	1. จำนวนการออกกลางคันของนักเรียน นักศึกษามีอยู่สูง 2. จำนวนนักศึกษารับเข้าไม่เป็นไปตามแผนรับนักศึกษา 3. สื่อ วัสดุ อุปกรณ์และครุภัณฑ์การเรียนการสอนยังไม่เพียงพอและไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี 4. ยังไม่มี หลักสูตรในระดับอุดมศึกษาด้านวิชาชีพ 5. นักศึกษาขาดการส่งเสริมในด้านการแข่งขันวิชาการและวิชาชีพ 6. ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศยังมีประสิทธิภาพต่ำ 7. บุคลากร 8. ระบบการจัดการศึกษา	1. นโยบายภาครัฐและความ ต้องการของตลาดแรงงานในสายวิชาชีพส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนด้านอาชีวศึกษา 2. หาดูเด็กอาชีวะในท้องถิ่นมามากยิ่งขึ้น	1. ขาดเครือข่ายการส่งเสริมและพัฒนาด้านวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง 2. ค่านิยมของผู้ปกครองไม่สนับสนุนการศึกษาอาชีวศึกษาเท่าที่ควร 3. โรงเรียนมัธยมศึกษาสนับสนุนให้นักเรียนเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเพื่อศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา 4. ผู้ปกครองที่มีรายได้น้อย จึงนิยมส่งบุตรหลานเข้าไปทำงานขายแรงงานในเมืองใหญ่ 5. วิกฤติโควิด - 19 6. เด็กมีจำนวนน้อยลง

4.3.4 แนวทางการสร้างกลไกการพัฒนาและยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่

การสัมมนาวิจัยถึงแนวทางเพื่อสร้างกลไกการพัฒนาและยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ ในประเด็นเกี่ยวกับ “การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาวิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่” มีรายละเอียดในการศึกษาดังนี้

1. องค์ประกอบสำคัญในกระบวนการจัดการศึกษาด้านอาชีวศึกษาวิถีพุทธที่เป็นเลิศ สำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่

ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ²⁰⁴ กล่าวแสดงความคิดเห็นว่า เรื่องของการพัฒนาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาด้านอาชีวศึกษาวิถีพุทธเป็นเรื่องที่สำคัญมากซึ่งกระบวนการนี้รวมกับความเป็นแนวใหม่หรือ New Normal ซึ่งจำเป็นต้องปรับแนวทางให้เห็นเป็นรูปธรรมโดยมีอยู่ 2-3 ประเด็นหลัก ๆ

อาชีวศึกษาเป็นภารกิจสำคัญยิ่งในการสร้างชาติ เพราะต้องการพลังคนที่มีทักษะระดับกลางจนถึงสูง เพื่อเป็นฐานหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ โดยปัจจุบันประชากรในประเทศไทยลักษณะเป็นรูปทรงกระบอก หมายความว่า คุณภาพของประชากรวัยทำงานมีความสำคัญสูงมากขึ้นเรื่อย ๆ ผนวกกับสถานการณ์โควิด-19 ที่ผ่านมา ส่งผลต่อการจัดการศึกษาสำคัญยิ่งทั้งในประเทศไทยและทั่วโลก คือ Learning Loss กระบวนการที่ไม่ได้เรียนรู้สิ่งที่ถูกหรือการเรียนรู้สิ่งที่ผิดเกิดขึ้นได้อย่างมากมายในห้วงเวลาที่ผ่านมา ซึ่งก่อให้เกิดความไม่สมดุลต่อการจัดกระบวนการ และพัฒนามนุษย์ให้เป็นการหลัก

การนำวิถีพุทธมาผนวกกับการจัดการศึกษาด้านอาชีวศึกษาจึงจำเป็นและเร่งด่วน โดยต้องจัดกระบวนการให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตใหม่ หมายถึง ในวันนี้ทุกคนยังคงเผชิญกับสถานการณ์โควิด - 19 แม้ในภูมิภาคยุโรปจะเปิดเสรีโดยไม่ต้องสวมหน้ากากอนามัย แต่ต้องไม่ลืมว่ายังมีความเสี่ยงต่อสถานการณ์โควิด ซึ่งหากประเมินแล้วนับว่า ผลกระทบดังกล่าวส่งผลในระยะยาวต่อระบบการศึกษาและฐานเศรษฐกิจของประเทศไทยอย่างแน่นอน นั่นเป็นเพราะ คุณภาพของประชากรในกลุ่มหนึ่งติดเชื่อโควิด- 19 และไม่ได้รับการดูแลรักษาอย่างดี ก่อให้เกิดโควิดทั้งต่อปอดและร่างกาย จนไม่สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเหมือนเดิม ซึ่งส่งผลกระทบต่อกระบวนการขับเคลื่อนต่อสภาพเศรษฐกิจให้ถดถอยลงตามไปด้วย ซึ่งคาดว่าจะคงอยู่กับสังคมไทยไม่ต่ำกว่า 5 – 10 ปี ดังนั้น การสร้างทีมอาชีวศึกษาใหม่ที่มีความเป็นวิถีพุทธและเรียนรู้สภาพชีวิตวิถีใหม่จึงจำเป็นอย่างยิ่ง

องค์ประกอบสำคัญที่ทำให้เกิดกระบวนการจัดการศึกษา ดังนี้

องค์ประกอบแรก คือ ผู้อำนวยการสถานศึกษาต้องเร่งทำความเข้าใจและตระหนักถึงปัญหาในกระบวนการทั้งหมดที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะภาวะโรคระบาดใหม่รวมถึงโรคฝีดาษลิง ดังนั้น ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์กว้างไกล สามารถประเมินสถานการณ์รอบด้านโดยเฉพาะในกลุ่มพื้นที่รับผิดชอบ โดยต้องทราบถึงบริบทแวดล้อมเพื่อค้นหาหนทางในการแก้ไขปรับปรุงได้อย่างสอดคล้องกับปัญหาที่เกิดขึ้น รวมถึงการสร้างเครือข่ายการทำงาน โดยต้องทราบ Contact ซึ่งจะเป็น Cooperative และเป็นการ Collaboration ประสานความร่วมมือกันอย่างเหนียวแน่น

องค์ประกอบที่สอง คือ ครู ต้องเข้าใจสถานการณ์นี้โดยเร่งด่วน ซึ่งอาจต้องเผชิญกับสถานการณ์เช่นนี้อีกไม่น้อยกว่า 3 เดือน บนพื้นฐานของครูที่ส่วนหนึ่งไม่ได้เตรียมพร้อมเพื่อรับมือกับสถานการณ์ Learning Loss ของเด็ก ๆ ซึ่งอาจจะเกิดความรุนแรงดังเช่นที่เห็นในปัจจุบัน พบว่า เกิดสถานการณ์ที่ควบคุมไม่ได้ เช่น เด็ก ๆ มีความเปราะบางสูง ไม่สามารถทนต่อแรงกดดันต่าง ๆ ได้ ดังนั้น หากมีการนำวิถีพุทธมาช่วยจะสามารถปรับแนวทางให้เด็กมีความสามารถในการรับมือกับแรง

²⁰⁴ สัมภาษณ์, ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ, เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2565.

กดดันได้มากยิ่งขึ้น เพราะสถานการณ์จะยิ่งกดดันมากกว่าเดิมในอนาคต ซึ่งแนวทางวิฤตพุทธจะช่วยให้เด็กมีสติ มีสมาธิ มีความเข้าใจงาน มีการมองงานอย่างลุ่มลึก โดยนำหลักโยนิโสมนสิการอันเป็นกระบวนการที่ทำให้เด็กมีความอดทนและสามารถก้าวข้ามสถานการณ์นี้ไปได้ เป็นปัจจัยพื้นฐานที่บริษัท ห้างร้าน หรือองค์กรต่าง ๆ จำเป็นต้องใช้ อันดับแรกสุด คือ งานวิจัย คือ Royalty หรือความภาคีต่อองค์กร ซึ่งคุณสมบัติเหล่านี้ ต้องสร้างโดยวิธีการวิฤตพุทธเพื่อให้เกิดความเป็นเลิศ เป็นบุคคลที่ทำงานได้จริงและพัฒนางานองค์กรได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ เพื่อให้ฐานทางเศรษฐกิจฟื้นกลับขึ้นมาได้อย่างรวดเร็ว อันนี้เป็นเรื่องจำเป็น นอกจากนี้วิธีการปรับการเรียนการสอนก็ต้องเปลี่ยนวิธีการคิดตามไปด้วย

ผู้อำนวยการวิทยาลัยอาชีวศึกษาดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร²⁰⁵ กล่าวว่า ในส่วนของการพัฒนารูปแบบ คิดว่าปัจจัยหลักคือต้องสร้างภูมิคุ้มกันของชีวิตให้กับนักเรียนหรือคนในองค์กรของเรา ใช้สติในการแก้ปัญหาอย่างสันติที่สุด เรื่องของกระบวนการในการจัดการศึกษาก็เห็นด้วย สิ่งที่เราต้องมี คือ คน เริ่มตั้งแต่ผู้บริหาร ครู นักเรียน บุคลากรทุกภาคส่วน

ผู้อำนวยการวิทยาลัยอาชีวศึกษาขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น²⁰⁶ กล่าวว่า องค์กรประกอบสำคัญของการจัดศึกษาอาชีวศึกษาวิฤตพุทธที่เป็นเลิศ ในมุมมองที่เกี่ยวข้องเป็นความร่วมมือจาก 3 ภาคส่วน ได้แก่ สถานศึกษา ครอบครัว และหน่วยงานทางด้านพระพุทธศาสนา หรือที่เรียกว่า “บวร” นั่นคือ บ้าน วัด โรงเรียน ในส่วนของสถานศึกษาต้องอาศัยหลักการบริหารจัดการในการพัฒนาสิ่งแวดล้อม อาคารสถานที่ สร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ รวมถึงบูรณาการหลักธรรมคำสอนหรือหลักไตรสิกขาลงไปในการจัดการเรียนการสอน กิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อปลูกฝัง Soft Skill คุณลักษณะอันพึงประสงค์แก่ผู้เรียนโดยผ่านกระบวนการดังกล่าว ซึ่งอยู่บนพื้นฐานความร่วมมือของผู้ปกครอง ครอบครัวตลอดจนสถานศึกษาที่จะร่วมปลูกฝังแนวคิดทัศนคติที่ดีแก่ผู้เรียน ภายใต้การสนับสนุนของ “บวร” ซึ่งทั้งสามส่วนนี้ถือว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญในการจัดการอาชีวศึกษาวิฤตพุทธสู่ความเป็นเลิศ

2. ปัจจัยสำคัญที่จะส่งเสริมการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาวิฤตพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ชีวิตวิถีใหม่ให้ประสบความสำเร็จ

ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ²⁰⁷ กล่าวว่า ให้ใช้การสอนแบบ Backward Design โดยการนำปฏิบัติแล้วจึงค่อยบอกกล่าวถึงข้อธรรมะ โดยให้ PLC หมายถึง การรวมตัว ร่วมใจ ร่วมพลัง ร่วมทำ และร่วมเรียนรู้ร่วมกันของครู ผู้บริหาร และนักการศึกษา บนพื้นฐานวัฒนธรรมความสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตร มีวิสัยทัศน์ คุณค่า เป้าหมาย และภารกิจร่วมกัน มีการทำงานร่วมกันเป็นทีม ครูเรียนรู้การเป็นผู้นำร่วมกัน และผู้บริหารเป็นผู้ดูแลสนับสนุน สู่การเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพเพื่อเปลี่ยนแปลงคุณภาพตนเอง สู่คุณภาพการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความสำเร็จหรือประสิทธิผล

²⁰⁵ สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยอาชีวศึกษาดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร, เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2565.

²⁰⁶ สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยอาชีวศึกษาขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น, เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2565.

²⁰⁷ สัมภาษณ์, ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ, เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2565.

ของผู้เรียนเป็นสำคัญ และความสุขของการทำงานร่วมกันของสมาชิกในชุมชนการเรียนรู้ ในกลุ่มของครูและบุคลากรทางการศึกษา มีการจัดตั้งแกนนำนักเรียนที่เข้าใจเรื่องธรรมะหรืออธิบายได้อย่างลึกซึ้งหรือเรียนรู้วิธีการเหล่านี้เพื่อให้เด็กได้คุยกับเด็กด้วยกัน

ผู้อำนวยการวิทยาลัยอาชีวศึกษาดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร²⁰⁸ กล่าวว่า ส่วนที่สองก็คือเรื่องของเครื่องมือ เครื่องมือที่จะใช้ในการขับเคลื่อนวิธีการที่ใช้ ระบบการบริหารจัดการ เราจะต้องมีระบบการจัดการที่เข้มแข็ง ท้ายที่สุด คือ เรื่องของเครือข่ายในการพัฒนาให้เกิดความยั่งยืนที่สุด ในส่วนของปัจจัย การสร้างการตระหนักรู้ให้ทุกภาคส่วนเห็นความสำคัญแล้วก็มุ่งที่จะพัฒนาร่วมกัน ก่อให้เกิดวัฒนธรรมขององค์กรที่ยั่งยืน จะทำให้การขับเคลื่อนสู่ความเป็นเลิศเป็นไปได้ที่สุด

ผู้อำนวยการวิทยาลัยอาชีวศึกษาขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น²⁰⁹ กล่าวว่า ต้องมีการปรับ mindset หรือแนวความคิด ความเข้าใจแล้วก็การมีเป้าหมายเดียวกันทั้งองค์การพหุ นั่นคือของผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง รวมถึงผู้เรียนที่จะต้องร่วมกันสร้าง และปลูกฝัง Soft skill คุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้วยวิถีและหลักธรรมของพระพุทธศาสนา เมื่อทุกฝ่ายมีความเข้าใจแล้วก็มีเป้าหมายตรงกันแล้ว การดำเนินการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาก็จะประสบความสำเร็จอย่างแน่นอน

3. ผลกระทบที่เกิดขึ้นหลังการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาวิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่

ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ²¹⁰ กล่าวว่า ผลกระทบที่เกิดขึ้นหลังการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาวิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ เชื่อว่าเมื่อทำแล้วจะเกิดผลกระทบในทางบวกอย่างแน่นอน ดังนี้

1. กลไกในการดูแลเด็กละเอียดมากขึ้น เป็นรายบุคคลมากขึ้น
2. กลไกในการบริหารดีขึ้น ทีมทำงานเข้าใจทีมบริหาร และทีมบริหารเข้าใจทีมงานมากขึ้น ร่วมงานกันได้ดีมากขึ้น
3. การผลิตเด็กออกมาจะมีคุณภาพทั้งในแง่ขององค์ความรู้และพฤติกรรม ซึ่งจะได้ผลลัพธ์และผลกระทบใหญ่ที่สุด คือ รัฐและองค์กรของรัฐจะได้คนดี มีฝีมือจริง ๆ ซึ่งผลที่ตามมา คือ ถ้าเด็กมีหลักธรรมบางข้อให้ยึดเหนี่ยว ท้ายที่สุดจะขยายไปได้ด้วยตนเอง ส่งผลให้สังคมได้คนมีคุณภาพไปโดยอัตโนมัติ

ผู้อำนวยการวิทยาลัยอาชีวศึกษาดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร²¹¹ กล่าวว่า ผลกระทบที่เกิดขึ้นหลังจากการพัฒนารูปแบบในการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาวิถีพุทธที่เป็นเลิศแล้ว คือ คลื่นของ

²⁰⁸ สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยอาชีวศึกษาดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร, เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2565.

²⁰⁹ สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยอาชีวศึกษาขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น, เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2565.

²¹⁰ สัมภาษณ์, ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ, เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2565.

²¹¹ สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยอาชีวศึกษาดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร, เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2565.

การเปลี่ยนแปลงที่ดีของสังคมและวัฒนธรรมของไทย รวมถึงนักเรียนไทยมีพฤติกรรมตลอดจนวิธีการคิด มีภูมิคุ้มกันตนเองในรูปแบบของการคิด การตัดสินใจในการดำเนินชีวิตที่ดีขึ้น

ผู้อำนวยการวิทยาลัยอาชีวศึกษาขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น²¹² กล่าวว่า อาจมีผลกระทบกับสถานศึกษาที่มีความเป็นพหุวัฒนธรรมสูง ได้แก่ สถานศึกษาที่มีผู้เรียนหรือผู้ปกครองหรือสภาพแวดล้อมที่มีผู้นับถือศาสนาอื่น ๆ เป็นจำนวนมาก ความแตกต่างนี้ ย่อมส่งผลกระทบต่อการดำเนินการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาวิเทศได้ ดังนั้น ในการดำเนินการขยายผลรูปแบบการจัดการอาชีวศึกษาวิเทศ ต้องคำนึงถึงปัจจัยทางด้านบริบทสิ่งแวดล้อม ความหลากหลายด้านพหุวัฒนธรรมของสถานศึกษา โดยสถานศึกษาจะต้องให้ความสำคัญกับทุกศาสนา โดยต้องแตกต่างแต่ไม่แตกแยก เพราะว่าทุกศาสนาสอนให้ทุกคนเป็นคนดีนั่นเอง

4. หลักการสำคัญของกลไกการพัฒนาและสร้างเครือข่ายการยกระดับการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาวิเทศที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ชีวิตวิถีใหม่

ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ²¹³ ต้องสร้างเครือข่ายทั้งแนวนราบและแนวดิ่ง เพราะหากทำเพียงแนวใดแนวหนึ่งย่อมไม่สำเร็จ ในระดับเทคนิค ในจังหวัดต้องมีแนวนราบของตนเองหรือมีกลไกในการตอบสนอง

1. มีกลไกให้เสริมแรง มีแรงจูงใจให้ทีมบริหารทำงานได้ ยกตัวอย่างเช่น ประธานอาชีวระดับจังหวัดต้องมีอำนาจในการให้คุณให้โทษ เช่น เลื่อนขั้น เกิดการตัดสินใจข้างล่างได้มากขึ้นด้วย ไม่เช่นนั้นไม่มีทางที่ข้างบนจะเห็นการทำงานของข้างล่างและให้รางวัลได้ทันที ต้องเป็นแรงจูงใจให้ทีมบริหารทำงานได้

2. ความยั่งยืนและต่อเนื่องของนโยบาย ทำให้เป็น Corporate Culture ขององค์กรให้ได้ และหัวใจสำคัญอีกประการหนึ่งคือ ผลประโยชน์สูงสุดของเด็ก ต้องยึดถือเรื่องนี้เป็นเรื่องหลัก ถ้าทำเช่นนั้นเรื่องนี้เคลื่อนไหวจะชนะแน่นอน ชนะทุกระดับ ทุกส่วนและระดับประเทศ

ผู้อำนวยการวิทยาลัยอาชีวศึกษาขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น²¹⁴ กล่าวว่า การสร้างความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ได้แก่ บ้าน วัด และโรงเรียน ต้องทำด้วยความต่อเนื่อง จริงจังภายใต้บริบทของสิ่งแวดล้อมและสังคมที่เหมาะสม มีการปลูกฝังค่านิยมและทัศนคติ รวมถึงคุณลักษณะอันพึงประสงค์บูรณาการหลักสูตรตามวิเทศ เป็นสิ่งที่ต้องใช้เวลา เพราะฉะนั้น กลไกในการพัฒนาจะต้องอยู่ในทุกบริบทสังคมของผู้เรียน ด้วยความร่วมมือของบ้านวัดและโรงเรียน แล้วต้องค่อย ๆ ปลูกฝังอย่างต่อเนื่องและจริงจัง ถึงจะเห็นผลและประสบความสำเร็จต่อตัวผู้เรียนอย่างแท้จริง

5. กลไกการพัฒนาและสร้างเครือข่ายการยกระดับการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาวิเทศที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ชีวิตวิถีใหม่ที่ยั่งยืน

²¹² สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยอาชีวศึกษาขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น, เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2565.

²¹³ สัมภาษณ์, ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ, เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2565.

²¹⁴ สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยอาชีวศึกษาขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น, เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2565.

ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ²¹⁵ ควรจะมีกลไกที่ต่อเนื่อง เช่น ไม่ควรย้ายผู้อำนวยการบ่อยนัก ควรให้มีการปักหลักนโยบายให้หนึ่งประมาณ 2-3 ปี การขอตำแหน่งรวมถึงการประเมินผลงาน ให้กลไกนี้เป็นส่วนหนึ่งของความก้าวหน้าของคนทุกคนที่ทำงานอย่างจริงจัง

ผู้อำนวยการวิทยาลัยอาชีวศึกษาดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร²¹⁶ กล่าวว่า หลักสำคัญของกลไก เป็นเรื่องของการสื่อสารแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน การทำกิจกรรมที่เอื้อแล้วก็มีน้ำใจช่วยเหลือกันเพื่อที่จะขับเคลื่อนกิจกรรมของเราให้ประสบความสำเร็จ

รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ วิทยาลัยเทคนิคคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์²¹⁷ กล่าวว่า ในส่วนของแนวทางที่จะเป็นกลไกของการขับเคลื่อนอาชีวศึกษา สิ่งที่สำคัญ คือ เรื่องของคนที่จะกล่าวถึง นโยบายต่าง ๆ ซึ่งจะนำไปสู่เรื่องของการปฏิบัติ ดังนั้น ผู้บริหาร จึงเป็นกลไกหนึ่งที่จะขับเคลื่อนสถานศึกษาอาชีวศึกษาตามแนวทางหลักไตรสิกขา เนื่องจาก ผู้บริหารมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการนำนโยบายของการดำเนินงานเกี่ยวกับอาชีวศึกษา นโยบายของการพัฒนานักเรียน นักศึกษาให้เป็นไปตามหลักในเรื่องของคุณธรรม จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้นำของสถานศึกษาต้องขับเคลื่อน โดยมีครูทำหน้าที่ถ่ายทอด ดูแล กำกับติดตามอย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการเป็นครูที่ปรึกษาในทุก ๆ เรื่อง ยิ่งในภาวะปัจจุบันนับว่า ครูต้องเข้าใจถึงการดำเนินชีวิต กิจกรรม และวิถีชีวิตใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของเทคโนโลยีดิจิทัล ดังนั้น เมื่อผู้สอนได้รับนโยบายจากทางฝ่ายบริหารแล้ว ก็จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องนำไปเพื่อใช้พัฒนาและดูแลลูกศิษย์

ส่วนอีกหนึ่งกลไกที่สำคัญ คือ กลไกการจัดการศึกษา เมื่อผู้บริหารทำความเข้าใจแล้ว สิ่งที่สำคัญก็คือเรื่องของการดำเนินการ กิจกรรมต่าง ๆ การใช้ระบบควบคุมให้วิถีของการดำเนินชีวิตของลูกศิษย์เป็นไปตามระบบไตรสิกขา สร้างระบบสังคมในการขับเคลื่อน ตั้งคณะกรรมการบริหารการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ที่จะขับเคลื่อนระบบต่าง ๆ แนวทางการปฏิบัติเน้นไปสู่ลูกศิษย์เพื่อที่จะก้าวไปสู่การเป็นเยาวชนที่ดี

ผู้อำนวยการวิทยาลัยอาชีวศึกษาขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น²¹⁸ กล่าวว่า เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย เราต้องอาศัยเวลาในการจัดการศึกษาอาชีวศึกษา ซึ่งหากต้องการให้เกิดความยั่งยืนจะต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในสังคมที่ผู้เรียนต้องสัมผัส โดยมีบ้าน วัด โรงเรียน ต้องอาศัยความเข้าใจและการมีเป้าหมายเดียวกัน คือ การผลิตกำลังคนที่ไม่นอกจากจะมีทักษะวิชาชีพแล้วยังต้องมีทักษะชีวิต มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ดีจากผู้บริหาร ครู ตลอดจนบุคลากรทางการศึกษารวมถึงผู้ปกครอง ครอบครัวจึงจะทำให้การจัดการอาชีวศึกษาอาชีวศึกษาจะเกิดความยั่งยืนอย่างแท้จริง

²¹⁵ สัมภาษณ์, ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ, เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2565.

²¹⁶ สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยอาชีวศึกษาดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร, เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2565.

²¹⁷ สัมภาษณ์, รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ วิทยาลัยเทคนิคคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2565.

²¹⁸ สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยอาชีวศึกษาขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น, เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2565.

6. การเชื่อมโยงการสร้างเครือข่ายการยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธสู่กลไกการพัฒนาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่

ผู้อำนวยการวิทยาลัยอาชีวศึกษาขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น²¹⁹ กล่าวว่า การทำวิจัยในเรื่องกลไกการพัฒนาและสร้างเครือข่ายการยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ นับเป็นแนวทางต้นแบบที่จะทำให้ค้นพบปัญหา ข้อเสนอแนะ แล้วก็แนวทางในการแก้ไขปัญหา รวมถึงแนวทางการพัฒนาสู่ความเป็นเลิศ ซึ่งจะต้องเชื่อมโยงไปสู่การสร้างเครือข่ายแล้วก็ยกระดับการศึกษาอาชีวศึกษาวิถีพุทธซึ่งทำให้เราทราบถึงปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น รวมถึงข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหา และข้อเสนอแนะในการพัฒนาสู่ความเป็นเลิศต่อไป

ผู้อำนวยการกลุ่มประกันคุณภาพการอาชีวศึกษา²²⁰ กล่าวว่า องค์ประกอบการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย หลักสูตร ครู สื่อ สภาพแวดล้อมทางกายภาพ และผู้เรียน โดยสิ่งที่คาดหวัง ตัวแปรจะมีอยู่ 2 ตัว คือเป็นเลิศ กับชีวิตวิถีใหม่ ถ้าทำออกมา ผลผลิตจะเป็นนวัตกรรม ส่วนการจัดการศึกษา มีจุดมุ่งหมายทางการศึกษา การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และการประเมินผลการเรียน ประเด็นที่ทำ จุดมุ่งหมายทางการศึกษา เกี่ยวเนื่องกับการบูรณาการการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ต้องเป็นเลิศแบบชีวิตใหม่ ชีวิตใหม่เป็นอย่างไร ต้องเปรียบเทียบระหว่างเก่าใหม่ที่เกิดขึ้น เช่น

หลักสูตรเก่า --- หลักสูตรใหม่

ครูเก่า --- ครูใหม่ ครูอยู่แบบอยู่ ไม่มี Mindset, ไม่ Open mind

ในเรื่องของความเป็นเลิศ ต้องอยู่ได้ในยุควิถีใหม่ นำหลักไตรสิกขา Soft Skill มาผนวกกับทักษะ อยู่ได้ ทำได้ อยู่ในใจ

รูปแบบการสอนของครู เป็นแบบ Active learning มี Message สั้น ๆ ทักษะชีวิตการทำงาน ทักษะสารสนเทศ

นอกจากนี้ ผู้อำนวยการกลุ่มประกันคุณภาพการอาชีวศึกษา²²¹ ได้ตอบข้อคำถามที่สอง ท่านคิดว่าปัจจัยสำคัญที่จะส่งเสริมการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาวิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ให้ประสบความสำเร็จคืออะไรบ้าง หัวข้อที่สาม ท่านคิดว่าผลกระทบที่เกิดขึ้นหลังการการพัฒนาแบบการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาวิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ เป็นอย่างไร หัวข้อที่ 4 ท่านคิดว่าหลักการสำคัญของกลไกการพัฒนาและสร้างเครือข่ายการยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ คืออะไร และประกอบด้วยอะไรบ้าง และหัวข้อที่ห้า ท่านคิดว่า กลไกการพัฒนาและสร้างเครือข่ายการยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ที่ยั่งยืน เพื่อบรรลุเป้าหมายควรมีแนวทางการพัฒนาด้านใด และอย่างไรบ้าง ผ่านภาพการทำงาน ดังนี้

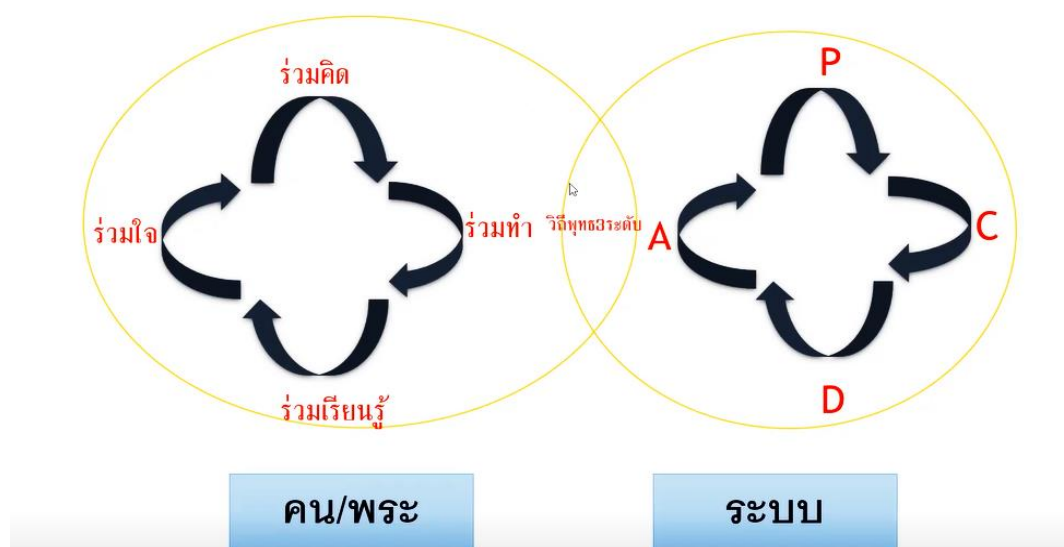
²¹⁹ สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยอาชีวศึกษาขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น, เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2565.

²²⁰ สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการกลุ่มประกันคุณภาพการอาชีวศึกษา, เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2565.

²²¹ สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการกลุ่มประกันคุณภาพการอาชีวศึกษา, เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2565.

ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับกลไกในการขับเคลื่อนอาชีพวิถีพุทธ

ภาพที่ 4.1 กลไกการขับเคลื่อนอาชีพวิถีพุทธ

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

การพัฒนา รูปแบบการจัดการศึกษาวิถีพุทธสู่ความเป็นเลิศสำหรับผู้เรียนในยุควิถีชีวิตใหม่ จะต้องบูรณาการเทคโนโลยีหรือแพลตฟอร์มต่าง ๆ ให้ผู้เรียนมีความสนใจ อย่างเช่น การมีเครือข่ายสังคมออนไลน์ เกมส์ หรือการเข้าไปสู่โลกเสมือนจริงของ อย่างเช่น Metaverse เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและเข้าถึงกระบวนการและกิจกรรมของโครงการได้ง่าย สนุก และเหมาะสมกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงและช่วงวัยของผู้เรียนอีกด้วย

อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์²²² กล่าวว่า กลไกในการขับเคลื่อนอาชีพะวิถีพุทธ จากข้อคำถามทั้ง 6 ต้องขอชื่นชมกับวิทยาลัยอาชีวศึกษาทุกแห่งที่มาร่วมโครงการนี้

การศึกษาเป็นเรื่องของแสงสว่างทางปัญญา เพื่อเก็บเกี่ยวความรู้และประสบการณ์ สำหรับนำไปประกอบอาชีพหลังสำเร็จการศึกษา ซึ่งในยุค New Normal นอกจากการเรียนแล้วสิ่งสำคัญ คือ การเอาชีวิตรอด ดังนั้น การเสริมเรื่องจริยธรรมหรือความประพฤติเพื่อนำไปใช้ในการดำรงชีวิตเพื่อประกอบอาชีพแล้ว ย่อมทำให้มีความประพฤติชอบจากการถูกฝึกอบรมมาจากสถานศึกษา ทำให้เมื่อเข้าไปสู่วงการวิชาชีพแล้วเป็นคนดีขององค์กร สอดคล้องกับคำสอนทางศาสนา มีความพอเพียง เป็นระบบการพึ่งพากัน ที่ผ่านมารวมมุ่งเน้นการศึกษาแต่ขาดเรื่องจริยธรรม รู้ว่าอะไรดีชั่ว เป็นคุณ เป็นโทษ ควรและไม่ควร ต้องดูความเหมาะสม กาลเทศะ จึงเห็นด้วยอย่างยิ่งในการนำวิถีพุทธเข้ามา เห็นด้วยที่ต้องมี วิชา และ जरณะ ควบคู่กันไป

ผู้อำนวยการวิทยาลัยการอาชีพพุทธรักษา จังหวัดนครปฐม²²³ กล่าวว่า ไม่มีอะไรที่เป็นหลักตายตัว นอกจากหลักของการเป็นธรรมชาติ ตัวอย่างที่ดีมากที่สุด คือ สิ่งที่เราได้เห็นการทำงานของ ผู้ประสบความสำเร็จ แล้วนำมาปรับใช้ในการเรียนการสอน ในการจัดการศึกษาวิถีพุทธ จะดึงในเรื่องของ ศิล สมาธิ ปัญญา เข้ามาใช้ในการจัดการศึกษา และพัฒนากลไก รวมถึงการยกระดับการศึกษา ทำอย่างไรผู้เรียนจะมีงานทำ ทำอย่างไรสถานประกอบการจะรับนักเรียนของเราไปซึ่งเป็นนักเรียนนักศึกษาไปทำงานได้เหมือนกับนักเรียนนักศึกษาปกติ

²²² สัมภาษณ์, อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2565.

²²³ สัมภาษณ์, ผู้อำนวยการวิทยาลัยการอาชีพพุทธรักษา จังหวัดนครปฐม, เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2565.

4.4 องค์ความรู้จากการวิจัย

กลไกการพัฒนาและยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิทย์พุทที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ สรุปได้ดังนี้

ภาพที่ 4.2 กลไกการพัฒนาและยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิทย์พุท

กลไกการพัฒนาและยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนสำคัญ คือ

ขั้นตอนที่ 1 การจัดทำยุทธศาสตร์ นโยบาย แผนงาน เป้าหมายร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 2 การปฏิบัติการตามแผนยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย 10 แผนปฏิบัติการ ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ การกระตุ้นบุคลากร การจัดสรรงบประมาณ การกระจายอำนาจ การจัดทำระบบกฎเกณฑ์ การวิจัยและงานสร้างสรรค์ การส่งเสริมพัฒนาศักยภาพ การจัดกิจกรรมวิชาการ การประกาศเกียรติคุณ และการควบคุมจรรยาบรรณ

ขั้นตอนที่ 3 การติดตามและประเมินผล ประกอบด้วย 6 แผนปฏิบัติการ ได้แก่ การติดตามประเมิน การประเมินตนเอง (SAR) การวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอก การนำผลการประเมินไปพัฒนาปรับปรุง แผนบริหารจัดการศึกษา (Improvement plan) และการนำผลการประเมินไปพัฒนาแผนยุทธศาสตร์

ขั้นตอนที่ 4 แนวทางการสร้างกลไกการพัฒนาและยกระดับการจัดการศึกษา ประกอบด้วย 6 แผนปฏิบัติการ ได้แก่

1. องค์ประกอบ ได้แก่ คน คือ ผู้นำ,ครู,นักเรียน และองค์กร คือ สถานศึกษา, ครอบครัว, หน่วยงานทางพระพุทธศาสนา)

2. ปัจจัย ได้แก่ การบริหารจัดการ คือ การเรียนการสอน, ระบบการบริหารจัดการ, การปรับ mindset หรือแนวความคิด

3. ผลกระทบ ได้แก่ ทิศทาง คือ ทางบวก, ทางลบ และการเปลี่ยนแปลง คือ สังคม, พหุวัฒนธรรม, เทคโนโลยี

4. หลักการ ได้แก่ การสร้างความร่วมมือร่วมกับเครือข่าย (แนวราบและแนวตั้ง), กลไกการเสริมแรง, ความยั่งยืนและต่อเนื่องของนโยบาย

5. กลไกการพัฒนาและสร้างเครือข่าย ได้แก่ การทำงานต่อเนื่องของผู้บริหาร, การสื่อสารแลกเปลี่ยนเรียนรู้, ความร่วมมือจากทุกภาคส่วน (บวร)

6. การเชื่อมโยงกลไกการพัฒนาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศ ได้แก่ การศึกษาวิจัย, หลักสูตร (หลักไตรสิกขา, Soft Skill, Active learning), ครู, ผู้เรียน, สื่อการเรียนรู้และเทคโนโลยี, สภาพแวดล้อมทางกายภาพ

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

งานวิจัยย่อยที่ 5 เรื่องกลไกการพัฒนาและยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ ภายใต้แผนวิจัยเรื่อง กลไกการพัฒนาและสร้างเครือข่ายการยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ ได้รวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสนทนากลุ่มและ ชุดกิจกรรมภายใต้แผนกลไกการพัฒนาและสร้างเครือข่ายการยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ โดยจะศึกษาพื้นที่การจัดการศึกษาอาชีวศึกษาวิถีพุทธที่กระจายตัวอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย เพื่อพัฒนากลไกและยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ ให้มีรูปแบบที่เหมาะสมสามารถจัดการศึกษาได้ เพื่อให้เกิดความสอดคล้องและตอบสนองนโยบายของประเทศ และแนวทางในการเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสถาบันการศึกษาอาชีวที่เป็นเลิศในยุคชีวิตวิถีใหม่เพื่อตอบโจทย์การพัฒนาประเทศไทยในยุคประเทศไทย 4.0

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 การทบทวนกลไกการพัฒนาและยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่

ผลการศึกษาเพื่อทบทวนบทบาทของแต่ละวิทยาลัยสำหรับหาแนวทางการสร้างกลไกการพัฒนาและยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ พบว่า วิทยาลัยต่าง ๆ มีความชัดเจนในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายเชิงกลยุทธ์สนับสนุนการบริหารจัดการศึกษาสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ โดยต่างมีความเห็นว่าการมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ในการวางแผนพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ มีส่วนร่วมสำคัญจากบุคลากรและความสอดคล้องของนโยบาย แผนงานและเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการศึกษาสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ทั้งระยะสั้นและระยะยาว ต่อจากนั้นจึงเป็นการปฏิบัติตามยุทธศาสตร์ นโยบาย แผนงาน เป้าหมาย ของการบริหารจัดการศึกษาสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่มีแนวปฏิบัติอย่างมีคุณภาพต่อไป

การสร้างกลไกการพัฒนาและยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่นั้น มีกลไกสำคัญอยู่ในองค์ประกอบ ดังนี้

- 1) ผู้อำนวยการสถานศึกษาทุกแห่งต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกลพร้อมเร่งทำความเข้าใจและตระหนักถึงปัญหาทั้งหมดที่เกิดขึ้นแก่กระบวนการศึกษาในยุคชีวิตวิถีใหม่ ตลอดจนมีความสามารถในการประเมินสถานการณ์รอบด้านโดยเฉพาะในพื้นที่รับผิดชอบ นำหลักธรรมไตรสิกขาเข้าไปขับเคลื่อนแนวทางการดำเนินการเรียนการสอน

2) ครู ต้องมีความเข้าใจและเตรียมพร้อมเผชิญกับปัญหา เพื่อรับมือกับสถานการณ์ Learning Loss ของนักเรียน นักศึกษา และมีรูปแบบการสอนเป็นแบบ Active learning มี Message สั้น ๆ ทักทายชีวิตการทำงาน ทักทายสารสนเทศ

3) มีการสร้างเครือข่ายทำงานร่วมกันระหว่าง บ้าน วัด โรงเรียน หรือ “บวร” สื่อสารแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน การทำกิจกรรมที่เอื้อแล้วก็มีน้ำใจช่วยเหลือกันเพื่อที่จะขับเคลื่อนกิจกรรมของเราให้ประสบความสำเร็จ

4) บูรณาการหลักสูตรการสอนหรือหลักไตรสิกขาลงไปในการจัดการเรียนการสอน กิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อปลูกฝัง Soft Skill คุณลักษณะอันพึงประสงค์แก่ผู้เรียน

5) ใช้การสอนแบบ Backward Design โดยการนำปฏิบัติแล้วจึงค่อยบอกกล่าวถึง ข้อธรรมะ โดยให้ PLC หมายถึง การรวมตัว ร่วมใจ ร่วมพลัง ร่วมทำ และร่วมเรียนรู้ร่วมกันของครู ผู้บริหาร และนักการศึกษา บนพื้นฐานวัฒนธรรมความสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตร

6) องค์ประกอบการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย หลักสูตร ครู สื่อ สภาพแวดล้อม ทางกายภาพ และผู้เรียน โดยสิ่งที่คาดหวัง ตัวแปรจะมีอยู่ 2 ตัว คือเป็นเลิศ กับชีวิตวิถีใหม่ ถ้าทำออกมา ผลผลิตจะเป็นนวัตกรรม ส่วนการจัดการศึกษา มีจุดมุ่งหมายทางการศึกษา การจัดการ ประสิทธิภาพการเรียนรู้ และการประเมินผลการเรียน ประเด็นที่ทำ จุดมุ่งหมายทางการศึกษา เกี่ยวเนื่องกับการบูรณาการการจัดการประสิทธิภาพการเรียนรู้ต้องเป็นเลิศแบบชีวิตใหม่ ชีวิตใหม่เป็น อย่างไร ต้องเปรียบเทียบระหว่างเก่าใหม่ที่เกิดขึ้น เช่น หลักสูตรเก่า หลักสูตรใหม่ Mindset ของครู ในรูปแบบเก่าและครูในรูปแบบใหม่

5.1.2 การปฏิรูปการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธให้เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่

ผลจากการศึกษาหากเกิดการนำหลักสูตรการสอนมาแทรกไว้เพื่อพัฒนาจิตใจของ นักเรียน นักศึกษาอาชีววิถีพุทธ จะเกิดการปฏิรูปการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธให้เป็นเลิศสำหรับการ เรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ ดังนี้

1) ระบบการบริหารจัดการที่เข้มแข็ง มีเครือข่ายในการพัฒนาที่ยั่งยืน รวมถึงสร้าง การตระหนักรู้ให้ทุกภาคส่วนเห็นความสำคัญแล้วมุ่งพัฒนาร่วมกันก่อให้เกิดวัฒนธรรมขององค์กรที่ ยั่งยืน จะทำให้การขับเคลื่อนสู่ความเป็นเลิศเป็นไปได้ที่สุด

2) เกิดกลไกการดูแลนักเรียน นักศึกษาอย่างละเอียดเป็นรายบุคคล ช่วยให้เกิด ทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพให้แก่ประเทศ ทั้งในด้านองค์ความรู้และพฤติกรรม

3) สังคมเกิดการขับเคลื่อนไปในทิศทางที่ดี เยาวชนมีศีลธรรมประจำตน สังคมสงบ สุข

อย่างไรก็ตาม สามารถสรุปได้ว่า กลไกในการขับเคลื่อนอาชีววิถีพุทธ ที่จะส่งผลต่อการ ปฏิรูปการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธให้เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ ประกอบด้วยแกน หลักสำคัญ 3 ส่วน ได้แก่

1) คน ซึ่งนับเป็นส่วนสำคัญในการดำเนินงานขับเคลื่อน จึงจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำ (Leadership) มีทัศนคติและทักษะของครูในการสอนศีลธรรม และทีมงานต้องมีความสมัครสมานสามัคคีกลมเกลียว

2) ระบบ มีการสร้างคู่มือระบบของการขับเคลื่อน (manual) รวมถึงระบบคุณภาพวิถีพุทธ (ไตรสิกขา) (IQA system) และขอบข่ายความรับผิดชอบ (responsibility)

3) การจัดการ จำเป็นต้องมีการสื่อสารทั้งภายในและภายนอก (communication) ตลอดจนการกำกับ ติดตาม สนับสนุน ส่งเสริม (controlling) และความร่วมมือจากทุกภาคส่วน (cooperative)

5.1.3 กลไกการพัฒนาและการยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่

ผลจากการสร้างเวทีประชาพิจารณ์ในการยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ พบว่า

กลไกการพัฒนาและยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนสำคัญ คือ

ขั้นตอนที่ 1 การจัดทำยุทธศาสตร์ นโยบาย แผนงาน เป้าหมายร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 2 การปฏิบัติการตามแผนยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย 10 แผนปฏิบัติการ ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ การกระตุ้นบุคลากร การจัดสรรงบประมาณ การกระจายอำนาจ การจัดทำระบบกฎเกณฑ์ การวิจัยและงานสร้างสรรค์ การส่งเสริมพัฒนาศักยภาพ การจัดกิจกรรมวิชาการ การประกาศเกียรติคุณ และการควบคุมจรรยาบรรณ

ขั้นตอนที่ 3 การติดตามและประเมินผล ประกอบด้วย 6 แผนปฏิบัติการ ได้แก่ การติดตามประเมิน การประเมินตนเอง (SAR) การวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอก การนำผลการประเมินไปพัฒนาปรับปรุง แผนบริหารจัดการศึกษา (Improvement plan) และการนำผลการประเมินไปพัฒนาแผนยุทธศาสตร์

ขั้นตอนที่ 4 แนวทางการสร้างกลไกการพัฒนาและยกระดับการจัดการศึกษา ประกอบด้วย 6 แผนปฏิบัติการ ได้แก่

1. องค์ประกอบ ได้แก่ คน คือ ผู้นำ,ครู,นักเรียน และองค์กร คือ สถานศึกษา, ครอบครัว, หน่วยงานทางพระพุทธศาสนา)

2. ปัจจัย ได้แก่ การบริหารจัดการ คือ การเรียนการสอน, ระบบการบริหารจัดการ, การปรับ mindset หรือแนวความคิด

3. ผลกระทบ ได้แก่ ทิศทาง คือ ทางบวก, ทางลบ และการเปลี่ยนแปลง คือ สังคม, พหุวัฒนธรรม, เทคโนโลยี

4. หลักการ ได้แก่ การสร้างความร่วมมือร่วมกับเครือข่าย (แนวราบและแนวตั้ง), กลไกการเสริมแรง, ความยั่งยืนและต่อเนื่องของนโยบาย

5. กลไกการพัฒนาและสร้างเครือข่าย ได้แก่ การทำงานต่อเนื่องของผู้บริหาร, การสื่อสารแลกเปลี่ยนเรียนรู้, ความร่วมมือจากทุกภาคส่วน (บวร)

6. การเชื่อมโยงกลไกการพัฒนาอาชีพวิถีพุทธที่เป็นเลิศ ได้แก่ การศึกษาวิจัย, หลักสูตร (หลักไตรสิกขา, Soft Skill, Active learning), ครู, ผู้เรียน, สื่อการเรียนรู้และเทคโนโลยี, สภาพแวดล้อมทางกายภาพ

5.2 อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่องกลไกการพัฒนาและยกระดับการจัดการศึกษาอาชีพวิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ ส่งผลให้ทีมงานผู้วิจัยพบข้อมูลที่ควรนำมาอภิปรายผลในหลายประเด็นด้วยกัน แต่มีประเด็นที่น่าสนใจ ได้แก่

การทบทวนกลไกการพัฒนาและยกระดับการจัดการศึกษาอาชีพวิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ มีกลไกสำคัญอยู่ในองค์ประกอบ ดังนี้

1) ผู้อำนวยการสถานศึกษาเป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล สอดคล้องกับ साโรจน์ ขจรจนวนเตียว พบว่า รูปแบบการบริหารสถานศึกษาอาชีพศึกษา ประเภทช่างอุตสาหกรรม ภายใต้นโยบายประเทศไทย 4.0 ที่ได้พัฒนาขึ้นมี 9 รูปแบบดังนี้ 1) การพัฒนารับจัดการอาชีพศึกษาช่างอุตสาหกรรม 4.0 2) การพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหาร 3) การกำหนดเป้าหมายและกลยุทธ์ สู่ 10 อุตสาหกรรมเป้าหมาย 4) บริหารจัดการด้วยระบบเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพ 5) การออกแบบงาน โครงการตอบสนองนโยบายประเทศไทย 6) ปรับปรุงโครงสร้างให้รองรับการเปลี่ยนแปลง 7) การพัฒนากระบวนการบริหารภายในสถานศึกษา 8) การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้เป็นผู้นำ 4.0 และ 9) มุ่งสู่ความสำเร็จในการบริหาร ภายใต้ นโยบายประเทศไทย 4.0 ให้มีรูปแบบที่เหมาะสม สามารถจัดการศึกษา ได้สอดคล้องและตอบสนองนโยบายของประเทศได้ต่อไป²²⁴

2) ครู ต้องมีความเข้าใจและเตรียมพร้อมเผชิญกับปัญหา Learning Loss และใช้รูปแบบการสอนเป็นแบบ Active learning สอดคล้องกับ साโรจน์ ขจรจนวนเตียว พบว่า แนวทางการขับเคลื่อนการยกระดับวิชาชีพอาชีวศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ

การขับเคลื่อนระยะแรก (Quick Win) ดังนี้ 1) Re-Branding คือการสร้างแรงจูงใจผ่านภาพลักษณ์ที่ดีให้กับนักเรียนและอาจารย์ในสายอาชีวศึกษา โดยสื่อสารให้เห็นถึงโอกาสความก้าวหน้าในวิชาชีพรวมทั้งผลตอบแทนที่ดีตามระดับทักษะความสามารถที่ได้รับการประเมินตามมาตรฐาน อีกทั้งต้องสร้างความภาคภูมิใจให้บุคลากรสายอาชีวศึกษาภาคภูมิใจ ที่เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ 2) การสร้าง Excellence Model Schools ซึ่งจะพิจารณาคัดเลือกสถานศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญ มีรูปแบบ (Model) การเรียนการสอนที่เหมาะสม และสามารถเป็นพี่เลี้ยงสถานศึกษาอาชีวศึกษาได้ รวมทั้งปรับปรุงหลักสูตรการเรียน การสอนให้ภาคเอกชนเข้าไปมีส่วนร่วม รวมถึงสนับสนุนให้นักเรียนนำความรู้ ความสามารถ ในการเรียนมาทำประโยชน์ แก่ชุมชนและสังคม

²²⁴ อ่างแล้ว, สาโรจน์ ขจรจนวนเตียว, การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาอาชีพศึกษา ประเภทช่างอุตสาหกรรม ภายใต้ นโยบายประเทศไทย 4.0, หน้า 5

ผ่านโครงการจิตอาสาต่าง ๆ 3) ร่วมกันพัฒนาฐานข้อมูล (Database) ทั้งในส่วนอุปสงค์ของความ ต้องการแรงงานวิชาชีพ (Demand) และอุปทานของแรงงานวิชาชีพที่เรียนจบมา (Supply) ของ ภาพรวมทั้งประเทศเพื่อรองรับการขยายตัวทางธุรกิจโดยมุ่งเน้นความเร่งด่วน ใน 10 กลุ่ม อุตสาหกรรมใหม่

การขับเคลื่อนระยะที่สอง (Medium & Long Term) มีแผนงานดังนี้ 1) กำหนด มาตรฐานทักษะวิชาชีพการเรียนการสอนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความรู้ ความสามารถ และ ทักษะฝีมือ 2) แก้ไขกฎหมายเพื่อให้ประโยชน์ต่อภาพรวมการยกระดับคุณภาพวิชาชีพอาชีวศึกษา 3) ส่งเสริมการยกระดับคุณภาพวิชาชีพอาชีวศึกษาให้ยั่งยืน 4) ผลักดันให้มีหน่วยงานที่รวบรวม Database ของวิชาชีพอาชีวศึกษาให้เป็นรูปธรรม 5) พัฒนาหลักสูตรและครูผู้สอนโดยให้มีสถาบัน พัฒนาครูระดับอาชีวศึกษา²²⁵

3) การสร้างเครือข่ายทำงานร่วมกันระหว่าง บ้าน วัด โรงเรียน หรือ “บวร” สอดคล้องกับ สุรชาติ อินแถลง พบว่า สถานศึกษานับว่าได้นำมาดำเนินการตามแนวทางการ ดำเนินงานสถานศึกษาวิถีพุทธของกระทรวงศึกษาธิการดังนี้

1. ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษาวิถีพุทธ ได้มีการเตรียมการศึกษาจาก เอกสารต่าง ๆ มีการเตรียมบุคลากรทั้งครูนักเรียน ผู้ปกครอง อาคารสถานที่ มีการเตรียมกิจกรรม มี การดูแลสนับสนุนอย่างใกล้ชิด มีการพัฒนาปรับปรุง ประเมินผล และเผยแพร่

2. ด้านการจัดวิถีพุทธสู่การเรียนรู้มีการบูรณาการหลักธรรมสอดแทรกทุกกลุ่ม สาระนั้นกระบวนการไตรสิกขา ผ่านกระบวนการ กิณอยู่ ดู ฟัง เป็น ครูผู้สอนปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง สอนให้รู้อยู่ให้เห็น พัฒนาผู้เรียนให้สมดุลทุกด้าน นำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

3. ด้านกิจกรรมเสนอแนะและพัฒนา เน้นกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กิจกรรมที่ หลากหลาย กิจกรรมเสริมหลักสูตร กิจกรรมประจำวัน กิจกรรมประจำสัปดาห์ กิจกรรมประจำเดือน กิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

4. ด้านการพัฒนาบุคลากร และคุณลักษณะบุคลากร ให้เข้ารับการอบรมศึกษา ดูงานปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีทำให้ดู อยู่ให้เห็น เป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อกัน

5. ด้านการเกื้อกูลสัมพันธ์สถานศึกษาวิถีพุทธและชุมชน ได้ร่วมมือกับวัดและ ชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ระดมทรัพยากรเพื่อพัฒนาสถานศึกษา เปิด โอกาสให้ชุมชนมาใช้บริการในสถานศึกษา มีการประชาสัมพันธ์สถานศึกษา²²⁶

4) บูรณาการหลักธรรมคำสอนหรือหลักไตรสิกขาลงไปในการจัดการเรียนการสอน กิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อปลูกฝัง Soft Skill คุณลักษณะอันพึงประสงค์แก่ผู้เรียน ดังเช่นงานศึกษา ของ ดวงจิตา พุทธะกุล พบว่า คุณลักษณะของนักเรียนสถานศึกษาวิถีพุทธในอำเภอปากพลี สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก โดยภาพรวมพบว่า มีระดับคุณลักษณะของ

²²⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 56-57.

²²⁶ สุรชาติ อินแถลง, การศึกษาสภาพการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาเลย เขต 1: กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านตัวน้อย, (คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2550), หน้า บทคัดย่อ.

นักเรียนสถานศึกษาวิสุทธิพรอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า คุณลักษณะของนักเรียนมีระดับการปฏิบัติการอยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านจิต (จิตใจ อารมณ์) ด้านศีล (สังคม) ด้านกาย (กายภาพ) และด้านปัญญา มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากเรียงตามลำดับ กระบวนการดำเนินงานสถานศึกษาวิสุทธิพรในอำเภอปากพลี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก ส่งผลต่อคุณลักษณะนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อได้ดำเนินการตรวจสอบความเป็นอิสระต่อกันระหว่างตัวแปรที่เป็นกระบวนการดำเนินงานสถานศึกษาวิสุทธิพรกับคุณลักษณะของนักเรียนเรียบร้อยแล้ว พบว่า กระบวนการดำเนินงานสถานศึกษาวิสุทธิพรขึ้นดำเนินการพัฒนาตามระบบไตรสิกขาขั้นประเมินและเผยแพร่ผลการดำเนินการขึ้นดูแลสนับสนุนใกล้ชิด ส่งผลต่อคุณลักษณะของนักเรียนสถานศึกษาวิสุทธิพร คิดเป็นร้อยละ 40.00²²⁷

5) การสอนแบบ Backward Design โดยการนำปฏิบัติแล้วจึงค่อยบอกกล่าวถึงข้อธรรมะ โดยให้ PLC ยกตัวอย่างเช่น วรเทพ เวียงแก พบว่า ปัญหาการดำเนินงานด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต คือ นักเรียนบริโภคปัจจัยสี่อย่างพุ่มพวยไม่ประหยัด และได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางแก้ไขปัญหาคือ การประกาศยกย่องและให้รางวัลคนทำความดีเพื่อให้เป็นแบบอย่าง 3) ปัญหาการดำเนินงานด้านการเรียนการสอน คือ การจัดการเรียนรู้พุทธศาสนาขาดการบูรณาการจากประสบการณ์ที่ใกล้ตัวนักเรียน เช่น พระสงฆ์ วัดในหมู่บ้านและชุมชน และได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางแก้ไขปัญหาคือ แผนการจัดการเรียนรู้ของครูควรเชื่อมโยงกับหลักพุทธธรรม 4) ปัญหาการดำเนินงานด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ คือ การฝึกอบรม บุคลากรและนักเรียนให้มีความอ่อนน้อม ถ่อมตน กลุ่มตัวอย่างไม่ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางแก้ไขปัญหาในเรื่องนี้ 5) ปัญหาการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการ คือ นโยบายระดับสูงไม่มีความชัดเจนและต่อเนื่อง ขาดการสนับสนุน กลุ่มตัวอย่างไม่ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางแก้ไขปัญหาในเรื่องนี้²²⁸

6) องค์ประกอบการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย หลักสูตร ครู สื่อ สภาพแวดล้อมทางกายภาพ และผู้เรียน โดยสิ่งที่คาดหวัง ตัวแปรจะมีอยู่ 2 ตัว คือ เป็นเลิศ กับชีวิตวิถีใหม่ ดังที่บำรุง แสณณรงค์ พบว่า การมีส่วนร่วมของครูต่อการดำเนินงานสถานศึกษาวิสุทธิพรในสถานศึกษาประถมศึกษา สำนักงานเขตคลองสาน สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาในเป็นด้าน คือ ด้านกายภาพ ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ และด้านการบริหารจัดการ อยู่ในระดับมากทุกด้าน²²⁹

²²⁷ ดวงจิตา พุตระกูล, กระบวนการดำเนินงานโรงเรียนวิสุทธิพรที่ส่งผลต่อคุณลักษณะของนักเรียนโรงเรียนวิสุทธิพร ในอำเภอปากพลี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก, (คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, 2554), หน้าบทคัดย่อ.

²²⁸ วรเทพ เวียงแก, ทศนคติของครูที่มีต่อการดำเนินงานตามโรงเรียนวิสุทธิพร: ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอหนองเรือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 5, (วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2557), หน้า 15.

²²⁹ บำรุง แสณณรงค์, การส่งเสริมการดำเนินงานจัดการศึกษาโรงเรียนวิสุทธิพรโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตธนบุรี สังกัดกรุงเทพมหานคร, (คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2550), หน้าบทคัดย่อ.

การปฏิรูปการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาให้เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่
ประกอบด้วยแกนหลักสำคัญ 3 ส่วน ได้แก่

- 1) คน การมีภาวะผู้นำ (Leadership) มีทัศนคติและทักษะของครูในการสอน ศีลธรรม และทีมงานต้องมีความสมัครสมานสามัคคีกลมเกลียว
- 2) ระบบ มีการสร้างคู่มือระบบของการขับเคลื่อน (manual) รวมถึงระบบคุณภาพ วิถีพุทธ (ไตรสิกขา) (IQA system) และขอบข่ายความรับผิดชอบ (responsibility)
- 3) การจัดการ จำเป็นต้องมีการสื่อสารทั้งภายในและภายนอก (communication) ตลอดจนการกำกับ ติดตาม สนับสนุน ส่งเสริม (controlling) และความร่วมมือจากทุกภาคส่วน (cooperative)

เช่นเดียวกับงานศึกษาของ นางเยาว์ อุทุมพร พบว่า สถานศึกษามีการดำเนินการในขั้นตอนต่าง ๆ คือ 1) การเตรียมการ ซึ่งส่วนใหญ่มีการสร้างความรู้ความเข้าใจ ประชาสัมพันธ์ กำหนดเป้าหมายไว้ชัดเจนในแผนของสถานศึกษา 2) การดำเนินการจัดสภาพและองค์ประกอบ พบว่ามีการกำหนดหลักธรรมาภิบาลในทุกองค์ประกอบของหลักสูตร มีการจัดสถานที่และสภาพแวดล้อม มีการจัดเตรียมกิจกรรมหลากหลาย 3) การดำเนินการพัฒนาตามระบบไตรสิกขา พบว่ามีการบูรณาการระบบไตรสิกขาในกิจกรรมการสอนและพัฒนาบุคลากร 4) การดูแลสนับสนุนใกล้ชิด พบว่ามีการสนับสนุนในลักษณะของความเป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อกัน มีการนิเทศติดตามการดำเนินงานและรวบรวมข้อมูล ประเมินผลระหว่างการดำเนินงาน 5) การปรับปรุงและพัฒนาต่อเนื่อง พบว่ามีการปรับปรุงพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง 6) การประเมินผลและเผยแพร่ผลการดำเนินงาน พบว่ามีการประเมินผลโดยเน้นข้อมูลเชิงประจักษ์ ชัดเจน เชื่อถือได้ มีการเผยแพร่ให้ผู้เกี่ยวข้องทราบและนำไปใช้ในการวางแผนต่อไป

ปัจจัยที่ส่งเสริมการดำเนินงานสถานศึกษาวิถีพุทธ พบว่า ปัจจัยภายในที่ส่งเสริมในระดับมากคือ ด้านบุคลากร ด้านสภาพทางกายภาพ ด้านโครงสร้างองค์กร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านวัฒนธรรมองค์กร และด้านภาวะผู้นำ ในระดับปานกลางคือ ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ ส่วนปัจจัยภายนอกที่ส่งเสริมในระดับมากคือ ด้านการเมือง ในระดับปานกลางคือ ด้านสังคมและด้านเศรษฐกิจ ส่วนปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานสถานศึกษาวิถีพุทธ พบว่า ปัจจัยภายในที่เป็นอุปสรรคระดับปานกลางคือ ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ ในระดับน้อยคือ ด้านบุคลากร ด้านสภาพทางกายภาพ ด้านโครงสร้างองค์กร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านวัฒนธรรมองค์กร และด้านภาวะผู้นำ ส่วนปัจจัยภายนอกที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานในระดับปานกลางคือ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจและด้านการเมือง โดยเฉพาะปัจจัยที่ส่งเสริมการดำเนินงาน ปัจจัยภายในด้านภาวะผู้นำ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยทุกข้อมีค่าเฉลี่ยมากเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ผู้บริหารให้การสนับสนุนและเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิต มีความมุ่งมั่นในการดำเนินการสถานศึกษาวิถีพุทธ ทำหน้าที่ประสานสร้างความสัมพันธ์กับบุคลากรทั้งภายในและภายนอก

สถานศึกษา มีความสามารถในการกระตุ้น จูงใจให้บุคลากรปฏิบัติงานเต็มตามศักยภาพ มีทักษะในการวางแผน กำกับ ติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และวางระบบโดยใช้รูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมในการจัดการดำเนินงานสถานศึกษาวิถีพุทธ

ส่วนปัจจัยในด้านการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยทุกข้อมีค่าเฉลี่ยมากเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ มีการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนบริหารจัดการจิตเจริญปัญญาในชีวิตประจำวัน รองลงมาคือ สถานศึกษามีการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการใฝ่รู้และแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง มีการกำหนดเนื้อหาหลักสูตรการสอนบูรณาการไว้ในหลักสูตรสถานศึกษา มีกิจกรรมการเรียนการสอนที่พัฒนาผู้เรียนให้นำหลักธรรมเป็นฐานในการวิเคราะห์และแก้ปัญหา และมีการบูรณาการพุทธธรรมในการจัดการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน²³⁰

กลไกการพัฒนาและการยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนสำคัญ คือ

ขั้นตอนที่ 1 การจัดทำยุทธศาสตร์ นโยบาย แผนงาน เป้าหมายร่วมกัน ตามแนวในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ปีพุทธศักราช 2542 หมวดที่ 1 กล่าวถึงความมุ่งหมาย และหลักการสำคัญของการจัดการศึกษาให้เป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขล่าสุดแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (2555-2559) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการพัฒนาคนไว้ว่า “ยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะผู้สูงส่งแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน มุ่งเตรียมคนให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพคนไทยทุกช่วงวัยให้มีภูมิคุ้มกันเพื่อเข้าสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเสริมสร้างศักยภาพของคนในทุกมิติให้มีความพร้อมทั้งด้านร่างกายที่สมบูรณ์ แข็งแรง มีสติปัญญาที่รอบรู้และมีจิตใจที่สำนึกในคุณธรรม จริยธรรม มีความเพียร และรู้คุณค่าความเป็นไทยมีโอกาส และสามารถเรียนรู้ตลอดชีวิต ควบคู่กับการเสริมสร้างสภาพแวดล้อมในสังคม และสถาบันทางสังคมให้เข้มแข็ง และเอื้อต่อการพัฒนาคน รวมทั้งส่งเสริมการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้เข้มแข็งและสามารถสร้างภูมิคุ้มกันให้คนในชุมชน และเป็นพลังทางสังคมในการพัฒนาประเทศ”²³¹

ขั้นตอนที่ 2 การปฏิบัติการตามแผนยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย 10 แผนปฏิบัติการ ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ การกระตุ้นบุคลากร การจัดสรรงบประมาณ การกระจายอำนาจ การจัดทำระบบกฎเกณฑ์ การวิจัยและงานสร้างสรรค์ การส่งเสริมพัฒนาศักยภาพ การจัดกิจกรรมวิชาการ การประกาศเกียรติคุณ และการควบคุมจรรยาบรรณ สอดคล้องกับ ธรรมนูญ อรุณพานิช พบว่า การ

²³⁰ นางเยาว์ อุทุมพร, ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 3, (คณะครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, 2550), หน้า 46-47.

²³¹ กระทรวงศึกษาธิการ, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 พร้อมกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้อง, (กรุงเทพมหานคร: องค์การขนส่งสินค้า และพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), 2546), หน้า 13.

ดำเนินงานของสถานศึกษาวิสุทธิ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า

1. ด้านบริหารจัดการสถานศึกษาวิสุทธิ 5 อันดับแรก ได้แก่ 1) ระดมความคิดจากทุกฝ่าย สำรวจ วิเคราะห์ภารกิจ สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก เพื่อกำหนดทิศทางในการพัฒนาการศึกษาตามแนวทางของสถานศึกษาวิสุทธิ 2) ผู้บริหาร ครู บุคลากร และคณะกรรมการสถานศึกษาร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ แนวทางการดำเนินการ พันธกิจ และเป้าหมายของสถานศึกษาตามแนวทางการดำเนินงานของสถานศึกษาวิสุทธิอย่างชัดเจนตามสภาพและความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น 3) จัดทำแผนปฏิบัติการ โครงการ เพื่อเป็นเครื่องมือในการบริหารงานตามแนวทางการดำเนินงานของสถานศึกษาวิสุทธิ ทั้งแผนระยะสั้นและระยะยาว 4) แต่งตั้งผู้รับผิดชอบการดำเนินงานตามปฏิทินปฏิบัติการที่เน้นวิสุทธิ โดยพิจารณาจากความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ในการปฏิบัติการ 5) กำหนดแนวทางพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน เติบโตตามศักยภาพ ตามหลักการพระพุทธศาสนาด้วยวิธีการที่หลากหลาย

2. ด้านการพัฒนาบุคลากรและคุณลักษณะบุคลากรสถานศึกษาวิสุทธิ 5 อันดับแรก ได้แก่ 1) เป็นแบบอย่างที่ดีของผู้บริหาร ครูและบุคลากรในสถานศึกษาตามแนวทางวิสุทธิ 2) วางแผนพัฒนาบุคลากรโดยการสร้างศรัทธา สร้างความเข้าใจด้วยวิธีที่เหมาะสมกับลักษณะของบุคลากร 3) พัฒนาบุคลากรให้เข้าใจหลักแนวทางการดำเนินงานของสถานศึกษาวิสุทธิ ตลอดจนการปฏิบัติตนเป็นกัลยาณมิตรกับทุกคน 4) ให้การยกย่อง ชมเชยแก่บุคลากรที่พัฒนาจนเป็นแบบอย่างที่ดี 5) จัดฟังเทศน์ ปฏิบัติธรรมในโอกาสวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

3. ด้านการจัดวิสุทธิสู่การเรียนรู้ 5 อันดับแรก ได้แก่ 1) กำหนดหลักสูตรสถานศึกษาตามแนวทางสถานศึกษาวิสุทธิ โดยเน้นหลักไตรสิกขา ให้สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ และหลักสูตรแกนกลาง 2) พัฒนาบุคลากรให้เข้าใจหลักการและแนวทางการดำเนินงานตามแนวทางการดำเนินงานสถานศึกษาวิสุทธิ ตลอดจนปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน 3) จัดการเรียนการสอนและกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา โดยนิมนต์พระสงฆ์หรือเชิญผู้มีความรู้ทางพระพุทธศาสนาในท้องถิ่นมาเป็นวิทยากร 4) จัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณลักษณะในการแสดงหาความรู้ด้วยตนเอง ทั้งในและนอกสถานศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย 5) บูรณาการการเรียนรู้ตามแนววิสุทธิลงในแผนการจัดการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

4. ด้านกิจกรรมเสนอแนะและพัฒนา 5 อันดับแรก ได้แก่ 1) จัดกิจกรรมประจำวันอย่างหลากหลาย ต่อเนื่องเป็นวิถีชีวิต เน้นให้ผู้เรียนรู้จักคิด ฝึกปฏิบัติจนเป็นนิสัย ทั้งด้านความประพฤติ สมาธิ และปัญญา ให้เกิดการพัฒนาทั้งสามด้านไปพร้อม ๆ กัน 2) จัดกิจกรรมส่งเสริมการระลึกและศรัทธาในพระรัตนตรัยเป็นประจำ 3) จัดกิจกรรมเนื่องในโอกาสวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาทั้งในสถานศึกษาและชุมชน 4) นำนักเรียนเข้าวัดฟังธรรมทุกวันพระหรือวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา 5) ครูและนักเรียนร่วมกันจัดนิทรรศการผลงานทางพระพุทธศาสนา

5. ด้านการเกื้อกูลสัมพันธ์สถานศึกษาวิสุทธิและชุมชน 5 อันดับแรก ได้แก่ 1) เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษาตามแนวทางวิสุทธิในทุกด้านโดยเฉพาะการพัฒนาเด็ก 2) จัดประชุมเพื่อสร้างความตระหนักและความเข้าใจแนวทางการดำเนินงานของ

สถานศึกษาวิสุทธิให้เกิดขึ้นกับผู้ปกครอง ผู้นำชุมชนและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ให้ทราบวัตถุประสงค์และแนวทางปฏิบัติที่มีผลต่อพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของนักเรียน 3) สถานศึกษา บ้าน วัด ชุมชน ดำเนินกิจกรรมร่วมกันในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและวันตามประเพณี 4) เชิญผู้ทรงภูมิปัญญาทางพระพุทธศาสนา ภูมิปัญญาท้องถิ่น มาช่วยสถานศึกษาในการจัดการเรียนรู้ 5) ประชาสัมพันธ์การดำเนินงานตามแนวทางวิสุทธิของสถานศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ ให้สาธารณชนทราบ²³²

ขั้นตอนที่ 3 การติดตามและประเมินผล ประกอบด้วย 6 แผนปฏิบัติการ ได้แก่ การติดตามประเมิน การประเมินตนเอง (SAR) การวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอก การนำผลการประเมินไปพัฒนาปรับปรุง แผนบริหารจัดการศึกษา (Improvement plan) และการนำผลการประเมินไปพัฒนาแผนยุทธศาสตร์

ขั้นตอนที่ 4 แนวทางการสร้างกลไกการพัฒนาและยกระดับการจัดการศึกษา ประกอบด้วย 7 แผนปฏิบัติการ ได้แก่

1. องค์ประกอบ ได้แก่ คน คือ ผู้นำ,ครู,นักเรียน และองค์กร คือ สถานศึกษา, ครอบครัว, หน่วยงานทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะองค์ประกอบหลัก คือ บุคลากร องค์ประกอบย่อยที่ 1 ผู้บริหาร มีคุณสมบัติสำคัญ คือ 1. มีวิถีชีวิตสอดคล้องหลักพุทธธรรม(มีศีล5) 2. มีพรหมวิหารธรรมประจำใจ 3. มีความซื่อสัตย์ จริงใจในการทำงาน 4. มีความเข้าใจพระรัตนตรัย นับถือศรัทธาพระพุทธศาสนา และ องค์ประกอบย่อยที่ 2 ครู มีคุณสมบัติสำคัญ คือ 1. มีวิถีชีวิตสอดคล้องหลักพุทธธรรม(เป็นแบบอย่างที่ดี) 2. มีพรหมวิหารธรรม มีความเป็นกัลยาณมิตร 3. พัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขา²³³

2. ปัจจัย ได้แก่ การบริหารจัดการ คือ การเรียนการสอน, ระบบการบริหารจัดการ, การปรับ mindset หรือแนวความคิด เช่นเดียวกับ อัมพร บำรุงผล พบว่า การบริหารสถานศึกษาวิสุทธิดีเด่น และวิสุทธิทั่วไปของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3 ด้านกายภาพ ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ด้านการเรียนการสอน ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ และด้านการบริหารจัดการอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ เมื่อเปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาวิสุทธิดีเด่นกับสถานศึกษาวิสุทธิทั่วไปของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3 ทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05²³⁴

3. ผลกระทบ ได้แก่ ทิศทาง คือ ทางบวก, ทางลบ และการเปลี่ยนแปลง คือ สังคม, พหุวัฒนธรรม, เทคโนโลยี ดังที่ พระเทพโสภณ (ประยูร ธมมจิตโต) กล่าวว่า ปัจจัยผลกระทบ (Outcome/ Impact) เป็นผลที่ตามมาของโรงเรียนวิสุทธิที่สามารถดำเนินการจนประสบ

²³² ญัฐฉิ อรุณพานิช, การศึกษาการดำเนินงานของโรงเรียนวิสุทธิ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 1, (คณะครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, 2548), หน้าบทคัดย่อ.

²³³ ส่วนวางแผน และพัฒนาการอบรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, คู่มือการดำเนินงานโรงเรียนวิสุทธิ, (พระนครศรีอยุธยา: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2560), หน้า 41 – 43.

²³⁴ อัมพร บำรุงผล, การบริหารโรงเรียนวิสุทธิของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3, (คณะครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์, 2549), หน้า บทคัดย่อ.

ความสำเร็จ คือ บ้าน วัด โรงเรียนได้รับประโยชน์จากการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธและเกิดความสมานฉันท์ร่วมมือกันพัฒนาโรงเรียน และสังคมตามวิถีพุทธอย่างต่อเนื่อง เชื่อมั่นได้ว่าโรงเรียนวิถีพุทธจะช่วยแก้ปัญหาศีลธรรม ในเด็ก และเยาวชนไทย ได้แก่ ปัญหายาเสพติด ปัญหาทางเพศ ปัญหาอบายมุข ซึ่งทำให้สังคมอ่อนแอลงเพราะปัญหาเหล่านี้ ที่ระบาดหนักในเด็กและเยาวชน ซึ่งขยายไปในวงกว้างไปในทุกสังคม จึงจำเป็นที่ทุกฝ่ายทั้งบ้าน วัด โรงเรียน จะต้องร่วมมือกันแก้ปัญหาโดยโรงเรียนวิถีพุทธเป็นหลักสำคัญ และเป็นความหวังในการช่วยแก้ปัญหาด้วยการแปลพุทธปรัชญาการศึกษาสู่ภาคปฏิบัติในสังคมไทยจากเดิมอยู่ในชั้นทดลองมาสู่การปฏิบัติในวงกว้างกับโรงเรียนวิถีพุทธ ซึ่งเป็นพลวัตที่สำคัญในการขับเคลื่อนกระบวนการปฏิรูปการศึกษาของไทยกระทรวงศึกษาธิการจึงควรถือเป็นโอกาสที่จะส่งเสริมอย่างจริงจัง แก่โรงเรียนวิถีพุทธ ซึ่งจะทำให้ผู้บริหาร และครูอาจารย์ในโรงเรียนวิถีพุทธตื่นตัว และบุคคลเหล่านี้ จะพร้อมเข้าร่วมโครงการและผลักดันเรื่องอื่นๆ ต่อไป²³⁵

4. หลักการ ได้แก่ การสร้างความร่วมมือร่วมกับเครือข่าย (แนวราบและแนวตั้ง), กลไกการเสริมแรง, ความยั่งยืนและต่อเนื่องของนโยบาย ดังที่ พระมหาวิชาญ สุวิชาโน (บัวบาน) เสนอว่า การพัฒนารูปแบบการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ 3 ประเด็น 1) ระบบเครือข่ายโรงเรียนวิถีพุทธ 2) การสร้างแกนนำเยาวชนวิถีพุทธ 3) การพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ โดยมีการพัฒนารูปแบบ 6 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ศึกษาข้อมูล 2) กำหนดองค์ประกอบที่ใช้ 3) การออกแบบ 4) การนำไปใช้ 5) การประเมินผล 6) พัฒนาปรับปรุง โดยผลที่คาดว่าจะได้รับ ประเด็นที่ 1 ระบบเครือข่ายโรงเรียนวิถีพุทธ คือ มีเครือข่ายกัลยาณมิตรวิถีพุทธทั่วประเทศ มีกิจกรรมเชิงคุณภาพที่เครือข่ายดำเนินงานด้วยกัน ประเด็นที่ 2 การสร้างแกนนำเยาวชนวิถีพุทธ คือ มีเยาวชนที่สามารถนำด้านศาสนพิธีและการปฏิบัติธรรม 2.2 มีเครือข่ายเยาวชนวิถีพุทธทั่วประเทศ ประเด็นที่ 3 การพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ คือ มีชุมชน บวร ที่เอื้อการพัฒนาวิถีพุทธ มีกิจกรรมวิถีพุทธระหว่างโรงเรียนกับชุมชนอย่างต่อเนื่อง²³⁶

5. กลไกการพัฒนาและสร้างเครือข่าย ได้แก่ การทำงานต่อเนื่องของผู้บริหาร, การสื่อสารแลกเปลี่ยนเรียนรู้, ความร่วมมือจากทุกภาคส่วน (บวร) สอดคล้องกับงานศึกษาของ ชาตรี นามคุณ พบว่า ด้านการมีส่วนร่วม บวร โดยรวมและรายชื่ออยู่ในระดับมากทุกข้อ สำหรับแนวทางการพัฒนาเพื่อให้บ้าน วัด สถานศึกษาได้รับประโยชน์ ได้แก่ ส่งเสริมให้ผู้เกี่ยวข้อง (ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง) เข้าใจในหลักปรัชญาการศึกษาตามแนววิถีพุทธ และสร้างสรรค์ความร่วมมือตามหลัก บ ว ร (บ้าน วัด สถานศึกษา) ส่งเสริมให้บ้าน (ชุมชน) วัด สถานศึกษาทำกิจกรรมร่วมกันในโอกาสต่าง ๆ สอดแทรกวิถีพุทธเข้าไปในชุมชน ให้วัดแสดงธรรมเรื่องสถานศึกษาวิถีพุทธให้ชุมชนเกิดความเข้าใจ การจัดกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต โดยภาพรวมและรายชื่ออยู่ในระดับมากทุกข้อ สำหรับแนวทางการพัฒนา ได้แก่ จัดกิจกรรมที่เน้นให้นักเรียนเป็นผู้มีวิจาร์ณญาณในการกิน อยู่ ดู ฟังเป็น และฝึกให้รู้จักการวางแผนชีวิตและมีทักษะชีวิต จัดกิจกรรมให้นักเรียนเห็นคุณค่าของการรักษาศีล

²³⁵ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, *โรงเรียนวิถีพุทธ*, พิมพ์ครั้งที่ 3, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2547), หน้า 45 – 53.

²³⁶ พระมหาวิชาญ สุวิชาโน (บัวบาน), *การพัฒนารูปแบบการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ*, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2563), หน้า ก.

เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างเป็นสุข และควรมีการหารูปแบบกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิตที่เป็นรูปธรรมชัดเจนโดยความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย กระบวนการเกี่ยวกับการเรียนการสอนที่บูรณาการไตรสิกขา โดยภาพรวมและรายข้ออยู่ในระดับมากทุกข้อ สำหรับแนวทางการพัฒนา ได้แก่ ควรให้นักเรียนฝึกสมาธิ บริหารจิตก่อนเรียนเป็นประจำ²³⁷

6. การเชื่อมโยงกลไกการพัฒนาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศ ได้แก่ การศึกษาวิจัย, หลักสูตร (หลักไตรสิกขา, Soft Skill, Active learning), ครู, ผู้เรียน, สื่อการเรียนรู้และเทคโนโลยี, สภาพแวดล้อมทางกายภาพ เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายความสำเร็จของโครงการพัฒนาสถานศึกษาอาชีวศึกษาวิถีพุทธ แบ่งเป็น 5 ลำดับชั้น คือ 1. วิถีพุทธ 2. วิถีพุทธดีเด่น 3. วิถีพุทธชั้นนำ 4. วิถีพุทธชั้นนำยอดเยี่ยม 5. วิถีพุทธพระราชทาน ตามลำดับ โดยมีแนวคิดพัฒนาบุคลากร พัฒนานักศึกษา พัฒนาระบบการศึกษาให้เหมาะสมกับสถานศึกษาอาชีวศึกษาโดยมีธรรมะเป็นเครื่องชี้นำ โดยเน้นการนำหลักไตรสิกขาหรือหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาใช้ในการบริหารและพัฒนาการเรียน อย่าง บูรณาการในวิถีชีวิตประจำวัน เพื่อพัฒนาการกิน อยู่ ดู ฟังเป็น โดยผ่านกระบวนการทางวัฒนธรรมแสวงปัญญาและ วิถีวัฒนธรรม เป็นการศึกษาพัฒนา 3 ด้าน อย่างบูรณาการ คือ

1) ด้านศีลจะพัฒนาพฤติกรรมให้ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ตลอดจนสิ่งแวดล้อม

2) ด้านสมาธิจะพัฒนาให้มีจิตใจที่เข้มแข็งและมีสุขภาพดีมีความสุขสงบ

3) ด้านปัญญาเป็นการพัฒนาความรู้ที่เข้าใจ และเท่าทันโลกและชีวิต

ซึ่งหลักไตรสิกขาจะส่งผลให้ผู้ได้รับการศึกษาพัฒนาสู่การมีชีวิตที่ดีงาม มีความสุข และดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสมทำให้มีชีวิตที่สันติสุขได้ อันเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้เกิดสันติภาพในสังคม และการศึกษาแนววิถีพุทธนี้มีความเหมาะสมกับสังคมไทยอย่างยิ่ง ดังนั้น การจัดศึกษาแนววิถีพุทธ จึงมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกับคนไทยมาก หน่วยงานภาครัฐ คณะสงฆ์ไทยประชาชนไทยคาดหวังว่าจะเป็นโอกาสและหนทางหลักของการพัฒนาระบบการศึกษาไทยให้มีเครื่องมือสำคัญที่จะพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ตามพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2551ตามวัตถุประสงค์ของโครงการ คือ เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมตามแนววิถีพุทธให้แก่บุคลากรในสถานศึกษาอาชีวศึกษา ส่งเสริมให้สถานศึกษาอาชีวศึกษามีการประยุกต์ใช้ไตรสิกขาในการบริหารและการจัดการเรียนการสอน และเพื่อให้นักศึกษาได้รับการพัฒนาด้านกาย ศีล จิตใจและปัญญา ตลอดจนทักษะชีวิตด้านคุณธรรม จริยธรรมตามแนวทางของศาสนาพุทธที่สอดคล้องกับสภาพสังคม

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

วิสัยทัศน์ของชาติ เน้นหลักของความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยเฉพาะยุทธศาสตร์ที่ 3 นั่นคือ ยุทธศาสตร์การ

²³⁷ ชาตรี นามคุณ, การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนแกนนำโรงเรียนวิถีพุทธ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 1, (คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2552), หน้า บทคัดย่อ.

พัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ เพื่อยกระดับผลิตภาพแรงงานส่งเสริมขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ดังนั้น วิทยาลัยอาชีวศึกษาได้รับการพัฒนาและก้าวไปสู่การเป็นอาชีววิถีพุทธย้อมนำพาประเทศให้เกิดสันติสุข และบรรลุเป้าหมายในการยกระดับคุณภาพชีวิตของเยาวชนไทย ดังนั้น ผลการศึกษานี้ภาครัฐ ตลอดจนหน่วยงานทางการศึกษา และภาคส่วนที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปเป็นกรอบในการวางแผนเชิงนโยบายเพื่อสร้างกลไกการพัฒนาการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธ ตามมิติต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยเรื่อง “กลไกการพัฒนาและยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่” โครงการนี้มีเป้าหมายหลักคือ สร้างกลไกการพัฒนาต่อการปฏิรูปการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธสู่การเป็นอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ซึ่งกระจายตัวครอบคลุมอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย โดยการศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. การศึกษาทบทวนต่อการสร้างกลไกการพัฒนาการศึกษาและยกระดับการจัดการศึกษาในมิติอื่น ๆ สำหรับการเรียนรู้สามารถสร้างและพัฒนาการจัดการอาชีวะสู่อนาคตใหม่
2. การศึกษาแนวทางการปฏิรูปจัดการศึกษาตามแนวพุทธศาสตร์ อาทิ อาชีววิถีธรรมวิถีชีวิตปกติที่สามารถดำรงอยู่ในปัจจุบันอย่างมีความสุข
3. การวิจัยที่ออกแบบเชิงพัฒนาระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธตามมาตรฐานคุณวุฒิที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่

บรรณานุกรม

1. ภาษาไทย

(1) หนังสือ:

- กระทรวงศึกษาธิการ. **แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), 2546.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. **คลื่นลูกที่ 5 ประชาณัฐสังคม : สังคมไทยที่ไม่พึงประสงคในศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพมหานคร: ชัคเชสมิเดีย, 2541.
- ช.ช. (ไทย) 27/242/532.
- ช.ช. (ไทย) 25/30/51.
- คณะกรรมการและศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการแห่งชาติ. **ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกระทรวงกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543.
- คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พุทธปรัชญาการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2556.
- จินตนา สุขจิตต์. **การศึกษาตลอดชีวิตและการพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พริ้นติ้งเฮ้าส์, 2554.
- จินตนา สุขจิตต์. **การศึกษาและการพัฒนาชุมชนในศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พริ้นติ้งเฮ้าส์, 2556.
- ถวัลย์รัฐ วรเทพพิพิพัช. **การกำหนดและวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ: ทฤษฎีและการประยุกต์ใช้**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เสมาธรรม, 2540.
- ทองหล่อ วงษ์ธรรมมา. **พื้นฐานปรัชญาการศึกษา: ภูมิปัญญาของตะวันออกและตะวันตก**. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พริ้นติ้งเฮ้าส์, 2555.
- ประเวศ วะสี. **ยุทธศาสตร์ทางปัญญาแห่งชาติ**. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิภูมิปัญญา ร่วมกับสมาคมนักข่าวแห่งประเทศไทย, 2537.
- _____. **ระบบการศึกษาที่แก้ความทุกข์ยากของคนทั้งแผ่นดิน**. พิมพ์ครั้งที่ 2. นครปฐม: ฟิสิกส์เซ็นเตอร์, 2554.
- ปาริชาติ ดอนเมือง และคณะ. “การสร้างมาตรฐานวัดการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคตามแนววิถีพุทธของนักเรียนอาชีวศึกษา” **วารสาร "ศึกษาศาสตร์ มจร**. นครปฐม: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2561.
- พรพิมล พรพิระชนม์. **การจัดกระบวนการเรียนรู้**. สงขลา: เทมการพิมพ์สงขลา, 2550.
- พระเทพโสภณ (ประยูร ธมมจิตโต). **ทิศทางการศึกษาไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2547.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอส.อาร์. พริ้นติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, 2548.

พระราชวรมณี (ป.อ. ปยุตต์ ปยุตโต). **ทางสายกลางของการศึกษาไทย**. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์
พรินต์ติ้งกรุ๊ป, 2530.

พระราชวรมณี (ประยูร ฐมจีตโต). **ขอบฟ้าแห่งความรู้**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก,
2540.

พฤทธิ ศรีบริวรรณพิทักษ์. **การจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน : พื้นฐานการศึกษาด้านเศรษฐกิจ
สังคม และสิ่งแวดล้อม**. กรุงเทพมหานคร: ไทยสัมพันธ์, 2555.

พุทธทาสภิกขุ. **คู่มือการศึกษาพระพุทธศาสนา**. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, 2544.

ไพฑูรย์ สินดารัตน์. **ปรัชญาการศึกษาเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: วี.พรินท์, 2555.

รังสรรค์ บุษยะมา. **การจัดการการเรียนรู้**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, 2550.

ราชกิจจานุเบกษา. **รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550**. 2550.

ราชกิจจานุเบกษา. **พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551**. 2551.

ราชบัณฑิตสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตสถาน พ.ศ. 2554**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท นาน
มีบุ๊คส์พับลิเคชั่น จำกัด, 2554.

วิจารณ์ พานิช. **การศึกษาคุณภาพสูงระดับโลก**. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสยามกัมมาจล, 2563.

วิชัย ต้นศิริ. **โฉมหน้าการศึกษาไทยในอนาคต : แนวคิดและบทวิเคราะห์**. กรุงเทพมหานคร:
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

_____. **อุดมการณ์ทางการศึกษา : ทฤษฎีและภาคปฏิบัติ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร:
สามลดา, 2550.

วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์. **ปฏิรูปการศึกษา แนวคิด และข้อเสนอแนะ**. กรุงเทพมหานคร: วศิระ, 2553.

ศรีเรือน แก้วกังวาน. **จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540.

ศิริบุรณ์ สายโกสุม.รศ.ดร. **จิตวิทยาการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2547.

ศิริบุรณ์ สายโกสุม. **จิตวิทยาการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย
รามคำแหง, 2542.

สนิท ศรีสำแดง. **พระพุทธศาสนากับหลักการการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: นิสนารการพิมพ์, 2534.

สถาบันพระปกเกล้า. **รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550**. กรุงเทพมหานคร :
สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา, 2551.

สมเด็จพระญาณสังวร สุวฑฒโน. **ลักษณะพุทธศาสนา**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏ
ราชวิทยาลัย, 2540.

สมหมาย ปะบุตร. **ตำราหลักการการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวน
สุนันทา, 2558.

ส่วนวางแผนและพัฒนาการอบรม สำนักงานพระสอนศีลธรรมและหลักสูตรพุทธบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **โรงเรียนวิถีพุทธ**. พระนครศรีอยุธยา: โรง
พิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2562.

สาโรช บัวศรี. “ปรัชญาการศึกษาตามแนวพุทธศาสตร์” ใน การศึกษาตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อ
สันติภาพและการพัฒนา เล่ม 1. รวบรวมโดย ชม ภูมิภาค. กรุงเทพมหานคร: ศิลป
 สมองการพิมพ์, 2531.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และ
 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545.

สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
 แห่งชาติฉบับที่สิบสอง พ.ศ.2560-2564.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. การพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนยุคใหม่เพื่อการรองรับการปฏิรูป
 การศึกษาในศตวรรษที่สอง ด้วยการบูรณาการไอซีที ในการจัดการเรียนรู้ด้วย
 โครงการ. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค, 2555.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ.2552-
 2561). กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค, 2552.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579. กรุงเทพมหานคร:
 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. ราชกิจจานุเบกษาเล่ม 135 ตอนที่ 82 ก.
 ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561- 2580.

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ. แผนพัฒนาการศึกษาของ
 กระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564), 2559.

สิปปนนท์ เกตุทัต. การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์ : เสริมสร้างสมรรถนะไทยในประชาคมโลกก้าว
 มั่นทนโลก. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

สุเทพ บุญเติม. การพัฒนารูปแบบการกำกับติดตามสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. ขอนแก่น:
 มหาวิทยาลัย ขอนแก่น, 2549.

สุนทร โคตรบรรเทา. ปรัชญาการศึกษาสำหรับผู้บริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ปัญญาชน,
 2553.

สุนน อมรวิวัฒน์. สมบัติทิพย์ของการศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533.

สุนน อมรวิวัฒน์. หลักบูรณาการทางการศึกษาตามนัยแห่งพุทธธรรม. นนทบุรี: โรงพิมพ์
 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2544.

องค์การสหประชาชาติ อ้างใน พงษ์สิทธิ์ บรรณพิทักษ์. การจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน :
พื้นฐานการศึกษาด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม. พิมพ์ครั้งที่ 3.
 กรุงเทพมหานคร: ไทยสัมพันธ์, 2555.

อาภรณ์ ใจเที่ยง. หลักการสอน ฉบับปรับปรุง. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พรินติ้งเฮาส์,
 2546.

อุทัย บุญประเสริฐ. หลักการบริหารแบบใช้โรงเรียนเป็นฐาน. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์
 มหาวิทยาลัย, 2544.

(2) งานวิจัย:

ชาตรี นามคุณ. “การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนแกนนำโรงเรียนวิถีพุทธ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 1”. คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2552.

ณัฐภูมิ อรุณพานิช. “การศึกษาการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กำแพงเพชร เขต 1”. คณะครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, 2548.

ดวงธิดา พุทธะกุล. “กระบวนการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธที่ส่งผลต่อคุณลักษณะของนักเรียนโรงเรียนวิถีพุทธ ในอำเภอปากพลี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก”. คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, 2554.

นงเยาว์ อุทุมพร. “ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 3”. รายงานการวิจัย. คณะครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, 2550.

บำรุง แสนณรงค์. “การส่งเสริมการดำเนินงานจัดการศึกษาโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตธนบุรี สังกัดกรุงเทพมหานคร”. คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ, 2550.

วรเทพ เวียงแก. “ทัศนคติของครูที่มีต่อการดำเนินงานตามโรงเรียนวิถีพุทธ: ศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอหนองเรือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 5”. วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2557.

สุรชาติ อินแปลง. “การศึกษาสภาพการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1: กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านติ้วน้อย”. คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2550.

อัมพร บำรุงผล. “การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3”. คณะครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์, 2549.

(3) สื่ออิเล็กทรอนิกส์:

กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. ชีวิตวิถีใหม่ New Normal.

<https://www.tosh.or.th/covid-19/index.php/new-normal>. [ออนไลน์วันที่ 20 ส.ค. 64].

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ชีวิตวิถีใหม่และความฉลาดทางดิจิทัล. <https://learningdq-dc.ku.ac.th/> [ออนไลน์วันที่ 10 ตุลาคม 2564].

สำนักงานโครงการวิทยาลัยอาชีวศึกษาวิถีพุทธ.

<https://www.vitheeбуддha.com/ajiva/index.php?url=about>. [ออนไลน์วันที่ 10 ตุลาคม 2564].

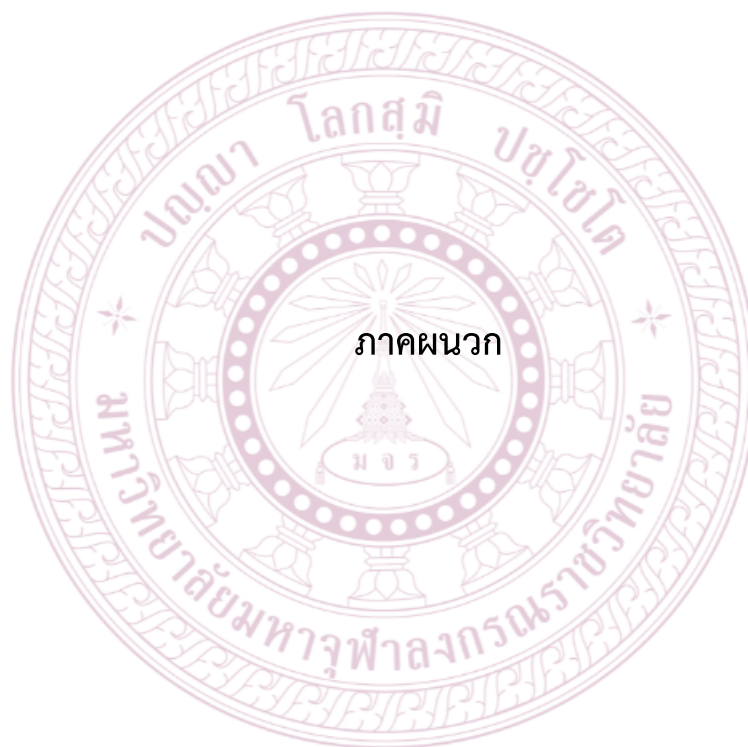
2. ภาษาอังกฤษ

Bardo. and Hartman. **Principles of Urban Sociology: A Systematic Introduction**. New York : F.E. Peacock, 1982.

Good. **Dictionary of Education 5th ed..** New York: McGraw – Hill, 2005.

Tosi. and Carroll. **Management 2nd ed..** New York: John Wiley & Sons. 1982.

ภาคผนวก

ชุดที่ 1 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก
โครงการย่อยที่ 5 เรื่องกลไกการพัฒนาและยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศ
สำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่
ภายใต้แผนงานวิจัย กลไกการพัฒนาและสร้างเครือข่ายการยกระดับการจัดการศึกษา
อาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่
ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

คำชี้แจง

เอกสารการสัมภาษณ์เชิงลึกฉบับนี้เป็นเครื่องมือในการวิจัยเรื่อง “กลไกการพัฒนาและยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่” สำหรับผู้ให้ข้อมูลสำคัญในประเด็นต่าง ๆ ซึ่งการเข้าไปมีส่วนร่วมในพื้นที่และดำเนินการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างนี้จะส่งผลให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่เป็นความจริงเพิ่มมากขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

- 1) เพื่อทบทวนและสร้างกลไกการพัฒนาและยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่
- 2) เพื่อปฏิรูปการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธให้เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่
- 3) เพื่อยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ ซึ่งแบบ

สัมภาษณ์เชิงลึกได้แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 สภาพการบริหารจัดการกลไกการพัฒนาต่อการปฏิรูปการจัดการศึกษาและยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่

ตอนที่ 3 ความต้องการ ปัญหา ข้อเสนอแนะต่อการปฏิรูปการจัดการศึกษาและยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่

ข้อมูลที่ได้จักเป็นสิ่งที่มีความสำคัญยิ่งต่อการศึกษาวิจัย จึงขอความกรุณาท่านให้ข้อมูลตามความคิดเห็นของท่านเพื่อความสมบูรณ์ในงานวิจัย ทางคณะผู้วิจัยขอขอบคุณในความร่วมมือที่ดีของท่าน โดยข้อมูลทั้งหมดจะถูกเก็บเป็นความลับ และจะใช้ประโยชน์เฉพาะการศึกษาวิจัยนี้เท่านั้น

ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้
รศ.ดร.วรวิทย์ นิเทศศิลป์ และ คณะ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ☒ ลงใน ☐ ตามความเป็นจริง

1. เพศ

☐ ชาย ☐ หญิง

2. อายุ

☐ 25-32 ปี ☐ 33-40 ปี ☐ 41-48 ปี ☐ 49-56 ปี ☐ มากกว่า 56 ปี

3. ระดับการศึกษา

☐ ต่ำกว่าปริญญาตรี ☐ ปริญญาตรี ☐ ปริญญาโท ☐ ปริญญาเอก
☐ อื่น ๆ (ระบุ).....

4. สถานภาพการทำงาน

☐ ข้าราชการ ☐ พนักงานประจำ
☐ พนักงานชั่วคราว ☐ อื่น ๆ (ระบุ).....

5. ตำแหน่งทางวิชาการ (วิทยฐานะ)

☐ ครูช่วยสอน ☐ ครูชำนาญการ ☐ ครูเชี่ยวชาญ
☐ อื่น ๆ (ระบุ).....

6. ระยะเวลาในการปฏิบัติงานสอนในสถานศึกษา

☐ ปีแรก ☐ 2-4 ปี ☐ 5-7 ปี ☐ 8-10 ปี ☐ มากกว่า 10 ปี

7. ภายในระยะ 5 ปี ที่ผ่านมา ท่านได้ดำรงตำแหน่งใด

☐ ผู้อำนวยการสถานศึกษา
☐ รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ฝ่าย (ระบุ).....
☐ หัวหน้ากลุ่มงาน ฝ่าย (ระบุ).....
☐ อื่น ๆ (ระบุ).....

8. การพัฒนาตนเองในการเข้าฝึกอบรม จำนวน.....ครั้ง หลักสูตร.....

9. ภูมิภาคที่ตั้งของสถานศึกษา

☐ ภาคเหนือ	จังหวัด (ระบุ).....
☐ ภาคกลาง	จังหวัด (ระบุ).....
☐ ภาคตะวันออก	จังหวัด (ระบุ).....
☐ ภาคตะวันตก	จังหวัด (ระบุ).....
☐ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	จังหวัด (ระบุ).....
☐ ภาคใต้	จังหวัด (ระบุ).....

ตอนที่ 2 สภาพการบริหารจัดการกลไกการพัฒนาต่อการปฏิรูปการจัดการศึกษาและยกระดับการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่

คำชี้แจง : โปรดพิจารณาข้อคำถามต่อไปนี้แล้วทำเครื่องหมาย ☒ ลงใน ☐ ที่ท่านเห็นว่า
สถานศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ของท่านมีการปฏิบัติในแต่ละราย
ประเด็น ดังนี้

1. ด้านการกำหนดยุทธศาสตร์ นโยบาย แผนงาน เป้าหมายของการบริหารจัดการศึกษาสำหรับการ การเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ (Plan)

1.1 ระดับความชัดเจนของการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายเชิงกลยุทธ์สนับสนุนการ
บริหารจัดการศึกษาสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่

☐ ชัดเจน ☐ ค่อนข้างชัดเจน ☐ ปานกลาง ☐ ชัดเจนน้อย ☐ ไม่ชัดเจน

เหตุผล / อธิบาย

1.2 ระดับการมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ในการ
วางแผนพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่

☐ มีส่วนร่วม ☐ ค่อนข้างมีส่วนร่วม ☐ ปานกลาง ☐ มีส่วนร่วมน้อย ☐ ไม่มี
ส่วนร่วม

เหตุผล / อธิบาย

1.3 ระดับความสอดคล้องของนโยบาย แผนงานและเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพการบริหาร
จัดการศึกษาสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ทั้งระยะสั้นและระยะยาว

☐ สอดคล้อง ☐ ค่อนข้างสอดคล้อง ☐ ปานกลาง ☐ สอดคล้องน้อย ☐ ไม่
สอดคล้อง

เหตุผล / อธิบาย

1.4. ระดับความสอดคล้องของการกำหนดเป้าหมายกับมาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้
คุณภาพของการบริหารจัดการศึกษาสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่

☐ สอดคล้อง ☐ ค่อนข้างสอดคล้อง ☐ ปานกลาง ☐ สอดคล้องน้อย ☐ ไม่
สอดคล้อง

เหตุผล / อธิบาย

2. ด้านการปฏิบัติตามยุทธศาสตร์ นโยบาย แผนงาน เป้าหมาย ของการบริหารจัดการศึกษา สำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่

2.1 การประชาสัมพันธ์วิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายเชิงกลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาให้
รับทราบ

2.2 การกระตุ้นให้บุคลากรทุกคนดำเนินการตามวิสัยทัศน์พันธกิจ และเป้าหมายเชิงกลยุทธ์
การบริหารจัดการศึกษาที่กำหนดไว้

2.3 การจัดสรรงบประมาณและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อให้การดำเนินการบริหารจัดการ
การศึกษาบรรลุผลตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมาย เชิงกลยุทธ์

2.4 การกระจายอำนาจและความรับผิดชอบในการบริหารจัดการศึกษาแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง

2.5 การจัดทำระบบ กฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับในการบริหารจัดการศึกษา

2.6 การเปิดโอกาสให้คณาจารย์ได้พัฒนาตนเองด้านการวิจัยและงานสร้างสรรค์

2.7 การจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาศักยภาพ ความรู้ให้ผู้วิจัย เช่น การอบรม สัมมนา
การศึกษาดูงาน

2.8 การจัดกิจกรรมวิชาการส่งเสริมการจัดการศึกษา เช่น จัดประชุมวิชาการ จัดนิทรรศการ

2.9 การประกาศเกียรติคุณ ยกย่อง/ชมเชย บุคลากรที่มีผลงานทางวิชาการยอดเยี่ยม

2.10 การส่งเสริมและควบคุมจรรยาบรรณของบุคลากร

เหตุผล / อธิบาย

3. ด้านการติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงานของการจัดการศึกษาสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่

3.1 การดำเนินการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแผนปฏิบัติงานประจำปี

3.2 การดำเนินการประเมินตนเอง (SAR) ให้เป็นไปตามมาตรฐาน ตัวบ่งชี้ประกันคุณภาพ

ด้านการบริหารงานการจัดการศึกษา

3.3 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกเพื่อระบุจุดเด่น จุดด้อย โอกาสและสิ่ง
ที่เป็นอุปสรรคมาปรับปรุงกลยุทธ์ในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

เหตุผล / อธิบาย

4. ด้านการปรับปรุงแก้ไขจัดการศึกษาสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ (Act)

4.1 การนำผลการประเมินไปพัฒนาปรับปรุงการบริหารจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพมาก
ขึ้น

4.2 การนำผลการประเมินตนเองมาพัฒนา ปรับปรุงแผนบริหารจัดการศึกษา
(Improvement plan)

4.3 การนำผลการประเมินไปพัฒนาแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการประจำปีในรอบ
ปีต่อไป

เหตุผล / อธิบาย

**ตอนที่ 3 ความต้องการ ปัญหา ข้อเสนอแนะต่อการปฏิรูปการจัดการศึกษาและยกระดับการจัด
การศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่**

คำชี้แจง : โปรดให้ข้อมูลจากคำถามต่อไปนี้ ที่ท่านเห็นว่าสถานศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับ
การเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ของท่านมีการปฏิบัติในแต่ละรายประเด็น ดังนี้

1. ด้านการกำหนดยุทธศาสตร์ นโยบาย แผนงาน เป้าหมายของการบริหารจัดการศึกษาสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ (Plan)

เหตุผล / อธิบาย

2. ด้านการปฏิบัติตามยุทธศาสตร์ นโยบาย แผนงาน เป้าหมาย ของการบริหารจัดการศึกษาสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่

2.1 การประชาสัมพันธ์วิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายเชิงกลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาให้รับทราบ

2.2 การกระตุ้นให้บุคลากรทุกคนดำเนินการตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายเชิงกลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาที่กำหนดไว้

2.3 การจัดสรรงบประมาณและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อให้การดำเนินการบริหารจัดการศึกษาบรรลุผลตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมาย เชิงกลยุทธ์

2.4 การกระจายอำนาจและความรับผิดชอบในการบริหารจัดการศึกษาแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง

2.5 การจัดทำระบบ กฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับในการบริหารจัดการศึกษา

2.6 การเปิดโอกาสให้บุคลากรได้พัฒนาตนเองด้านการวิจัยและงานสร้างสรรค์

2.7 การจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาศักยภาพ ความรู้ให้ผู้เกี่ยวข้อง เช่น การอบรม สัมมนา การศึกษาดูงาน

2.8 การจัดกิจกรรมวิชาการส่งเสริมการจัดการศึกษา เช่น จัดประชุมวิชาการ จัดนิทรรศการ

2.9 การประกาศเกียรติคุณ ยกย่อง/ชมเชย บุคลากรที่มีผลงานทางวิชาการยอดเยี่ยม

2.10 การส่งเสริมและควบคุมจรรยาบรรณของบุคลากร

เหตุผล / อธิบาย

3. ด้านการติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงานของการจัดการศึกษาสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่

3.1 การดำเนินการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแผนปฏิบัติงานประจำปี

3.2 การดำเนินการประเมินตนเอง (SAR) ให้เป็นไปตามมาตรฐาน ตัวบ่งชี้ประกันคุณภาพด้านการบริหารงานการจัดการศึกษา

3.3 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกเพื่อระบุจุดเด่น จุดด้อย โอกาสและสิ่งที่เป็นอุปสรรคมาปรับปรุงกลยุทธ์ในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

เหตุผล / อธิบาย

4. ด้านการปรับปรุงแก้ไขจัดการศึกษาสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ (Act)

4.1 การนำผลการประเมินไปพัฒนาปรับปรุงการบริหารจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

4.2 การนำผลการประเมินตนเองมาพัฒนา ปรับปรุงแผนบริหารจัดการศึกษา
(Improvement Plan)

4.3 การนำผลการประเมินไปพัฒนาแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการประจำปีในรอบ
ปีต่อไป

เหตุผล / อธิบาย

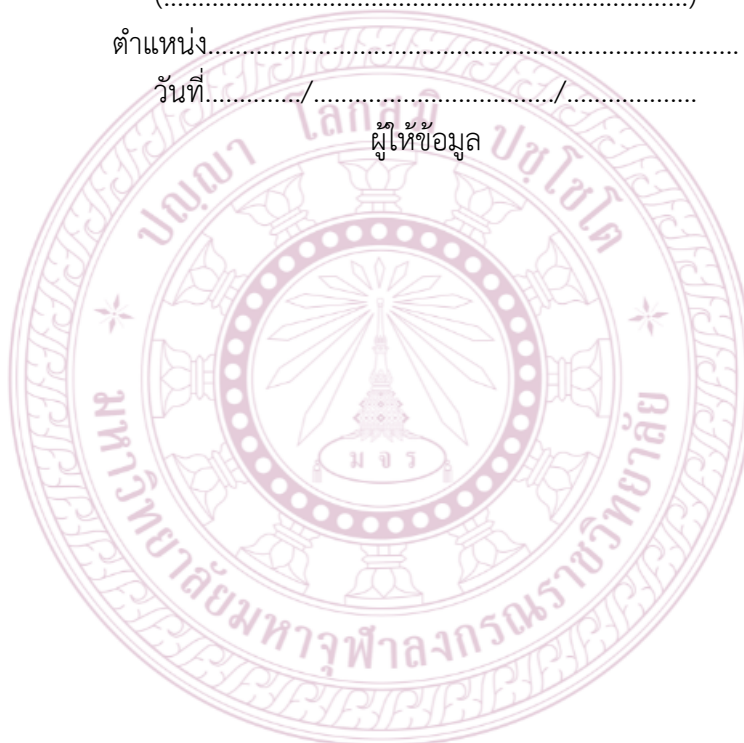
ลงชื่อ.....

(.....)

ตำแหน่ง.....

วันที่...../...../.....

ผู้ให้ข้อมูล

ชุดที่ 2. แบบสนทนากลุ่ม

โครงการย่อยที่ 5 เรื่องกลไกการพัฒนาและยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศ
สำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่

ภายใต้แผนงานวิจัย กลไกการพัฒนาและสร้างเครือข่ายการยกระดับการจัดการศึกษา
อาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่
ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

คำชี้แจง

เอกสารการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ฉบับนี้เป็นเครื่องมือในการวิจัยเรื่อง “กลไกการพัฒนาและยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่” สำหรับผู้ให้ข้อมูลสำคัญในประเด็นต่าง ๆ ซึ่งการสร้างพื้นที่สนทนาพูดคุยอย่างสร้างสรรค์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยนำกิจกรรมอาชีวศึกษาวิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ และการสนทนาในครั้งนี้จะส่งผลให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่เป็นความจริงเพิ่มมากขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

- 1) เพื่อทบทวนและสร้างกลไกการพัฒนาและยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่
- 2) เพื่อปฏิรูปการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธให้เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่
- 3) เพื่อยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ ซึ่งแบบ

สนทนากลุ่มได้แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม

ตอนที่ 2 การทบทวนการบริหารจัดการกลไกการพัฒนาต่อการปฏิรูปการจัดการศึกษาและยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่

ตอนที่ 3 การสะท้อนต่อการบริหารจัดการการปฏิรูปการจัดการศึกษาเพื่อยกระดับอาชีววิถีพุทธให้เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่

ข้อมูลที่ได้จักเป็นสิ่งที่มีความสำคัญยิ่งต่อการศึกษาวิจัย จึงขอความกรุณาท่านให้ข้อมูลตามความคิดเห็นของท่านเพื่อความสมบูรณ์ในงานวิจัย ทางคณะผู้วิจัยขอขอบคุณในความร่วมมือที่ดีของท่าน โดยข้อมูลทั้งหมดจะถูกเก็บเป็นความลับ และจะใช้ประโยชน์เฉพาะการศึกษาวิจัยนี้เท่านั้น

ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้
รศ.ดร.วรวิทย์ นิเทศศิลป์ และ คณะ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ☒ ลงใน ☐ ที่ตรงกับความเป็นจริง

1. เพศ

☐ ชาย ☐ หญิง

2. อายุ _____ ปี

3. ระดับการศึกษา

☐ ต่ำกว่าปริญญาตรี ☐ ปริญญาตรี ☐ ปริญญาโท ☐ ปริญญาเอก
☐ อื่น ๆ (ระบุ).....

4. สถานภาพการทำงาน

☐ ผู้บริหาร ☐ คณาจารย์
☐ นักศึกษาอาชีววิทย์ ☐ อื่น ๆ (ระบุ).....

5. ตำแหน่งทางวิชาการ (วิทยฐานะ)

☐ ครูช่วยสอน ☐ ครูชำนาญการ ☐ ครูเชี่ยวชาญ ☐ นักศึกษา
☐ อื่น ๆ (ระบุ).....

6. ระยะเวลาในการปฏิบัติงานสอนในสถานศึกษา _____ ปี

7. ภายในระยะ 5 ปี ที่ผ่านมา ท่านได้ดำรงตำแหน่งใด

☐ ผู้อำนวยการสถานศึกษา
☐ รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ฝ่าย (ระบุ).....
☐ หัวหน้ากลุ่มงาน ฝ่าย (ระบุ).....
☐ นักศึกษา ระดับชั้น.....
☐ อื่น ๆ (ระบุ).....

8. การพัฒนาตนเองในการเข้าฝึกอบรม จำนวน.....ครั้ง หลักสูตร.....

9. ภูมิภาคที่ตั้งของสถานศึกษา

☐ ภาคเหนือ	จังหวัด (ระบุ).....
☐ ภาคกลาง	จังหวัด (ระบุ).....
☐ ภาคตะวันออก	จังหวัด (ระบุ).....
☐ ภาคตะวันตก	จังหวัด (ระบุ).....
☐ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	จังหวัด (ระบุ).....
☐ ภาคใต้	จังหวัด (ระบุ).....

ตอนที่ 2 การทบทวนการบริหารจัดการกลไกการพัฒนาต่อการปฏิรูปการจัดการศึกษาและยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิทย์ที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่

คำชี้แจง : โปรดพิจารณาข้อคำถามต่อไปนี้แล้วทำเครื่องหมาย ☒ ลงใน ☐ ที่ท่านเห็นว่าสถานศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ของท่านมีการปฏิบัติในแต่ละรายประเด็น ดังนี้

1. มีการทบทวนยุทธศาสตร์ นโยบาย แผนงาน เป้าหมายของการบริหารจัดการศึกษา ที่สอดคล้องส่งเสริมการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ (Plan) หรือไม่ อย่างไร โดยใด ท่านเห็นด้วยหรือไม่ และมีความเหมาะสมหรือไม่

1.1 ระดับความเหมาะสมของการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายเชิงกลยุทธ์สนับสนุนการ

บริหารจัดการศึกษาสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่

☐ เหมาะสม ☐ ค่อนข้างเหมาะสม ☐ ปานกลาง ☐ เหมาะสมน้อย ☐ ไม่เหมาะสม

เหตุผล / อธิบาย

1.2 ระดับการมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ในการวางแผนพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่

☐ มีส่วนร่วม ☐ ค่อนข้างมีส่วนร่วม ☐ ปานกลาง ☐ มีส่วนร่วมน้อย ☐ ไม่มีส่วนร่วม

เหตุผล / อธิบาย

1.3 ระดับความสอดคล้องของนโยบาย แผนงานและเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการศึกษาสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ทั้งระยะสั้นและระยะยาว

☐ สอดคล้อง ☐ ค่อนข้างสอดคล้อง ☐ ปานกลาง ☐ สอดคล้องน้อย ☐ ไม่สอดคล้อง

เหตุผล / อธิบาย

1.4. ระดับความสอดคล้องของการกำหนดเป้าหมายกับมาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้คุณภาพของการบริหารจัดการศึกษาสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่

☐ สอดคล้อง ☐ ค่อนข้างสอดคล้อง ☐ ปานกลาง ☐ สอดคล้องน้อย ☐ ไม่สอดคล้อง

เหตุผล / อธิบาย

1.5 ระดับความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติของเป้าหมายกับมาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้คุณภาพของการบริหารจัดการศึกษาสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่

เหตุผล / อธิบาย

2. ด้านการปฏิบัติตามยุทธศาสตร์ นโยบาย แผนงาน เป้าหมาย ของการบริหารจัดการศึกษา สำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่

- 2.1 การประชาสัมพันธ์วิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายเชิงกลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาให้
รับทราบ
- 2.2 การกระตุ้นให้บุคลากรทุกคนดำเนินการตามวิสัยทัศน์พันธกิจ และเป้าหมายเชิงกลยุทธ์
การบริหารจัดการศึกษาที่กำหนดไว้
- 2.3 การจัดสรรงบประมาณและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อให้การดำเนินการบริหารจัดการ
การศึกษาบรรลุผลตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมาย เชิงกลยุทธ์
- 2.4 การกระจายอำนาจและความรับผิดชอบในการบริหารจัดการศึกษาแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง
- 2.5 การจัดทำระบบ กฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับในการบริหารจัดการศึกษา
- 2.6 การเปิดโอกาสให้คณาจารย์ได้พัฒนาตนเองด้านการวิจัยและงานสร้างสรรค์
- 2.7 การจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาศักยภาพ ความรู้ให้ผู้วิจัย เช่น การอบรม สัมมนา
การศึกษาดูงาน
- 2.8 การจัดกิจกรรมวิชาการส่งเสริมการจัดการศึกษา เช่น จัดประชุมวิชาการ จัดนิทรรศการ
- 2.9 การประกาศเกียรติคุณ ยกย่อง/ชมเชย บุคลากรที่มีผลงานทางวิชาการยอดเยี่ยม
- 2.10 การส่งเสริมและควบคุมจรรยาบรรณของบุคลากร

เหตุผล / อธิบาย

3. ด้านการติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงานของการจัดการศึกษาสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถี ใหม่

- 3.1 การดำเนินการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแผนปฏิบัติงานประจำปี
- 3.2 การดำเนินการประเมินตนเอง (SAR) ให้เป็นไปตามมาตรฐาน ตัวบ่งชี้ประกันคุณภาพ
ด้านการบริหารงานการจัดการศึกษา
- 3.3 การวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอกเพื่อระบุจุดเด่น จุดด้อย โอกาสและสิ่งที่เป็น
อุปสรรคมาปรับปรุงกลยุทธ์ในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

เหตุผล / อธิบาย

4. ด้านการปรับปรุงแก้ไขจัดการศึกษาสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ (Act)

- 4.1 การนำผลการประเมินไปพัฒนาปรับปรุงการบริหารจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพมาก
ขึ้น

4.2 การนำผลการประเมินตนเองมาพัฒนา ปรับปรุงแผนบริหารจัดการศึกษา
(Improvement plan)

4.3 การนำผลการประเมินไปพัฒนาแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการประจำปีในรอบ
ปีต่อไป

เหตุผล / อธิบาย

ตอนที่ 3 การสะท้อนต่อแนวทางในการปฏิรูปการจัดการศึกษาเพื่อยกระดับอาชีววิถีพุทธให้เป็น
เลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่

คำชี้แจง : โปรดให้ข้อมูลจากคำถามต่อไปนี้ ที่ท่านเห็นว่าสถานศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับ
การเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ของท่านมีการปฏิบัติในแต่ละรายประเด็น ดังนี้

1. ท่านคิดว่าการกำหนดยุทธศาสตร์ นโยบาย แผนงาน เป้าหมายของการบริหารจัดการศึกษา
สำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ (Plan) ควรมุ่งเน้นในด้านใด อย่างไร

เหตุผล / อธิบาย

2. ท่านคิดว่าการปฏิบัติตามยุทธศาสตร์ นโยบาย แผนงาน เป้าหมาย ของการบริหารจัด
การศึกษาสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ จาก 10 แนวทางเหล่านี้ ท่านเลือกข้อที่ท่านคิดว่าควร
ดำเนินการ โดยเรียงลำดับก่อน - หลัง เพื่อเสนอผู้วิจัย

2.1 การประชาสัมพันธ์วิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายเชิงกลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาให้
รับทราบ

2.2 การกระตุ้นให้บุคลากรทุกคนดำเนินการตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายเชิงกลยุทธ์
การบริหารจัดการศึกษาที่กำหนดไว้

2.3 การจัดสรรงบประมาณและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อให้การดำเนินการบริหารจัดการ
การศึกษามุ่งบรรลุตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมาย เชิงกลยุทธ์

2.4 การกระจายอำนาจและความรับผิดชอบในการบริหารจัดการศึกษาแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง

2.5 การจัดทำระบบ กฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับในการบริหารจัดการศึกษา

2.6 การเปิดโอกาสให้บุคลากรได้พัฒนาตนเองด้านการวิจัยและงานสร้างสรรค์

2.7 การจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาศักยภาพ ความรู้ให้ผู้วิจัย เช่น การอบรม สัมมนา

การศึกษาดูงาน

2.8 การจัดกิจกรรมวิชาการส่งเสริมการจัดการศึกษา เช่น จัดประชุมวิชาการ จัดนิทรรศการ

2.9 การประกาศเกียรติคุณ ยกย่อง/ชมเชย บุคลากรที่มีผลงานทางวิชาการยอดเยี่ยม

2.10 การส่งเสริมและควบคุมจรรยาบรรณของบุคลากร

เหตุผล / อธิบาย

3. ท่านคิดว่าแนวทางที่เหมาะสมในการติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงานของการจัดการศึกษา
สำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ เป็นรายชื่อตามหัวข้อ ดังต่อไปนี้

3.1 การดำเนินการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแผนปฏิบัติงานประจำปี

3.2 การดำเนินการประเมินตนเอง (SAR) ให้เป็นไปตามมาตรฐาน ตัวบ่งชี้ประกันคุณภาพ
ด้านการบริหารงานจัดการศึกษา

3.3 การวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอกเพื่อระบุจุดเด่น จุดด้อย โอกาสและสิ่งที่เป็น
อุปสรรคมาปรับปรุงกลยุทธ์ในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

เหตุผล / อธิบาย

4. ท่านคิดว่าแนวทางที่เหมาะสมในการปรับปรุงแก้ไขจัดการศึกษาสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถี
ใหม่ (Act) เป็นรายชื่อตามหัวข้อ ดังต่อไปนี้

4.1 การนำผลการประเมินไปพัฒนาปรับปรุงการบริหารจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพมาก
ขึ้น

4.2 การนำผลการประเมินตนเองมาพัฒนา ปรับปรุงแผนบริหารจัดการศึกษา
(Improvement plan)

4.3 การนำผลการประเมินไปพัฒนาแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการประจำปีในรอบ
ปีต่อไป

เหตุผล / อธิบาย

ลงชื่อ.....
(.....)

ตำแหน่ง.....

วันที่...../...../.....

ผู้ให้ข้อมูล

ชุดกิจกรรม

ภายใต้แผนกลไกการพัฒนาและสร้างเครือข่าย

การยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่

คำชี้แจง

เอกสารชุดกิจกรรมฉบับนี้เป็นเครื่องมือในการวิจัยภายใต้แผนกลไกการพัฒนาและสร้างเครือข่ายการยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ สำหรับสร้างชุดกิจกรรม โดยมีวัตถุประสงค์

1. เพื่อการสังเคราะห์และถอดบทเรียนวิทยาลัยอาชีววิถีพุทธต้นแบบในประเทศไทย
2. เพื่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้อาชีพและทักษะอนาคตสำหรับวิทยาลัยอาชีวและเทคนิคยุคชีวิตวิถีใหม่
3. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาวิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่
4. เพื่อสร้างเครือข่ายการยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่
5. เพื่อสร้างกลไกการพัฒนาและยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1.1 ความเป็นมา

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าไปทุกด้านทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรม เพราะการพัฒนาประเทศนั้นต้องอาศัยคนซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญ หน่วยงานที่ทำหน้าที่หลักในการจัดการศึกษาให้คนในชาติคือ กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีหน้าที่จัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ให้มีความเจริญก้าวหน้าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในด้านการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 8 และมาตรา 9 ได้กำหนดให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การจัดระบบและกระบวนการจัดการศึกษาให้มีเอกภาพด้านนโยบาย และความหลากหลายในการปฏิบัติมีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษาสถานศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการระดมทรัพยากรจาก มีความมุ่งหมายที่จะจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เป็นคนดีมีความสามารถและอยู่ร่วมกับสังคมอย่างมีความสุข การดำเนินงานตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องยึดเงื่อนไขและหลักการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการคือให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางในการตัดสินใจ โดยยึดประโยชน์ที่จะเกิดกับ

ผู้เรียนเป็นสำคัญการให้ความร่วมมือ กำหนดให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นหรือร่วมกำกับดูแลใช้การกระจายอำนาจ ในการบริหารจัดการงานด้านวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาได้จัดทำแผนพัฒนาการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2560-2579 ที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 และ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2579 มีสาระสำคัญประกอบด้วย แนวคิดการจัดการอาชีวศึกษา ค่านิยมอาชีวศึกษา วิสัยทัศน์ พันธกิจ โดยการจัดการอาชีวศึกษาเป็นการจัดการศึกษาในสายวิชาชีพ เพื่อผลิตและพัฒนาคนในระดับฝีมือ (ปวช.) ระดับเทคนิค (ปวส.) ระดับเทคโนโลยี (ปริญญาตรีสายเทคโนโลยี หรือสายปฏิบัติการ) และการฝึกอบรมวิชาชีพ ซึ่งเป็นการเพิ่มพูนความรู้ และทักษะอาชีพระยะสั้น และระยะยาวที่มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับปรัชญาการอาชีวศึกษา กรอบมาตรฐานคุณวุฒิอาชีวศึกษาแห่งชาติ และมาตรฐานอาชีวศึกษาในแต่ละระดับ การจัดการอาชีวศึกษามีค่านิยมที่เป็นเป้าหมายหลักในการปลูกฝังที่สำคัญ 4 ประการคือ คุณธรรม (Merit) คุณภาพ (Quality) ความร่วมมือ (Collaboration) ความเป็นมืออาชีพ (Professional) โดยกำหนดวิสัยทัศน์ที่เป็นความคาดหวังตามเจตนารมณ์ของการจัดการอาชีวศึกษา คือ ผู้สำเร็จการอาชีวศึกษา และฝึกอบรมวิชาชีพ มีคุณธรรม คุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของการพัฒนาประเทศ โดยมีพันธกิจเพื่อให้การจัดการอาชีวศึกษาให้บรรลุผลตามวิสัยทัศน์ที่กำหนด มีภาระกิจที่ต้องดำเนินการคือยกระดับคุณภาพ และมาตรฐานการผลิตและพัฒนากำลังคนด้านวิชาชีพ ให้สอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการ และการประกอบอาชีพอิสระให้มีคุณภาพได้มาตรฐานระดับสากล²³⁸

การจัดการศึกษาของไทย เป็นหน้าที่ของรัฐตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2542 ได้กำหนดจุดมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษาว่าต้องเป็นไปเพื่อพัฒนา คนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 80 ที่กล่าวว่า...รัฐต้องดำเนินการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับและทุกรูปแบบให้สอดคล้องกับความต้องการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม จัดให้มีแผนการศึกษาแห่งชาติ ภูมหายเพื่อพัฒนาการศึกษาของชาติ จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพของครู และบุคลากรทางการศึกษาให้ก้าวหน้าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก รวมทั้งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกในความเป็นไทย มีระเบียบวินัย คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม และยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข²³⁹ สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2579) ที่เน้นการพัฒนาคนโดยมุ่งให้มีคุณธรรมและรอบรู้อย่างเท่าทันเกิดภูมิคุ้มกัน นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศนโยบายและทิศทางหลักในการปฏิรูปการศึกษาที่ยึด “คุณธรรมนำความรู้” ในการจัดการศึกษา โดยมีทิศทางและเป้าหมายสำคัญ

²³⁸ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, แผนพัฒนาการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2560-2579.

²³⁹ สถาบันพระปกเกล้า, รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา, 2551), หน้า 29 และ 49.

ของการจัดการศึกษาที่เสริมสร้างคุณธรรมในระบบการศึกษาไทย ซึ่งจะร่วมมือกัน 3 สถาบัน คือ บ้าน วัด/สถาบันศาสนา และโรงเรียน เพื่อให้เกิดพลังในการขับเคลื่อนการศึกษา ที่ใช้คุณธรรมนำความรู้²⁴⁰

สภาพของสังคมไทยในในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี การสื่อสารและความหลากหลายทางเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ วัฒนธรรม การหล่อหลอมความคิดและ ความเชื่อของกลุ่มคนหรือบุคคลในสังคม จะต้องมียุทธศาสตร์ใหม่ที่เต็มไปด้วยการเปลี่ยนแปลง เมื่อสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทำให้เด็กและเยาวชนในวัยเรียนได้รับผลกระทบในการดำเนิน ชีวิตท่ามกลางกระแสเทคโนโลยีที่ล้ำสมัย การพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในการดำเนินชีวิต อย่างมีทักษะการแก้ไขปัญหาของชีวิต และทักษะการทำงานให้อยู่ในสังคมอย่างเหมาะสมนั้นเป็น การเตรียมความพร้อมที่จะเผชิญกับอุปสรรคในอนาคต การจัดการเรียนการสอนจึงจำเป็นต้อง ตอบสนองต่อความท้าทายที่ต้องเผชิญอยู่ในศตวรรษที่ 21 สถานศึกษาต้องหาเทคนิค วิธีการหรือ รูปแบบการเรียน การสอนที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ด้านทักษะการทำงานให้กับผู้เรียน ครูผู้สอนต้องปรับ การเรียนเปลี่ยนการสอนจากการสอนแบบเดิม ๆ ที่ล้ำสมัยและเคยใช้กับนักเรียน มาเป็นเวลานาน ให้ นักเรียนได้เรียนรู้ทักษะด้านการดำรงชีวิตไปทุก ๆ ด้าน ดังที่ วิจารณ์ พานิช²⁴¹ ซึ่งกล่าวว่าการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ครูต้องออกแบบการเรียนรู้ให้ศิษย์ “เกิดการเรียนรู้ที่แท้จริง” ครูต้องมี ทักษะในการจุดไฟในใจของศิษย์ให้ศิษย์รักการเรียนรู้มีเรียนรู้ ที่สนุกและกระตุ้นให้อยากเรียนรู้ไปตลอดชีวิตให้ศิษย์ได้เรียนรู้ที่หลากหลายต้อง “ก้าวข้ามและ เชื่อมโยงสาระวิชาอื่นด้วย” จะนำไปสู่ การเรียนรู้ทักษะในการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21” (21st Century Skills) ครูต้องออกแบบการเรียนรู้ และอำนวยความสะดวก (Facilitate) การเรียนรู้ต้อง เป็นการลงมือทำและปฏิบัติจริง การเรียนรู้ก็จะ เกิดภายในใจและสมองของผู้เรียน ดังที่ พิมพ์พันธ์ เตชะคุปต์ และพะเยาว์ ยินดีสุข²⁴² ได้ให้แนวทาง ของการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ไว้ว่า การเรียนการสอนในยุคของการเปลี่ยนแปลงนั้นต้องปรับ การเรียนเปลี่ยนการสอน โดยครูผู้สอนทำ หน้าที่ดูแลให้ผู้เรียนเป็นผู้แสดงหรือแสวงหาความรู้ด้วย ตนเองเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ มีการ แข่งขันทักษะการทำงานและมีมือแรงงานที่มีประสิทธิภาพ อย่างต่อเนื่องและ โชติมาพร ไชยสิทธิ์²⁴³ ได้ให้ความเห็นว่า ผู้เรียนในอนาคตจะต้องมีคุณลักษณะ 4 ประการ ได้แก่ วิถีทางของ การคิด วิถีทางการทำงาน วิถีทางการเรียนรู้เครื่องมือสำหรับการทำงาน และมีทักษะการดำรงชีวิต ในโลกปัจจุบันดังผลการศึกษาของ สำนักงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

²⁴⁰สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, กรอบทิศทางการพัฒนาการศึกษาในช่วง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) ที่สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2545-2549), หน้า 30.

²⁴¹วิจารณ์ พานิช, วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21, กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรีสฤษดิ์วงศ์, 2555. หน้า 26.

²⁴²พิมพ์พันธ์ เตชะคุปต์ และพะเยาว์ ยินดีสุข, การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2557, หน้า 51.

²⁴³โชติมาพร ไชยสิทธิ์, ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 สอนอย่างไรให้เกิดผลกับผู้เรียน, วิทยานิพนธ์ ศึกษาคุณูปกต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม, 2555, หน้า 72.

ในศตวรรษที่ 21 ถือเป็นช่วงเวลาที่ทำลายความสามารถของมนุษย์เพราะเป็นยุคที่โลกต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ประกอบกับข้อมูลข่าวสารทุกอย่างก็ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงเฉพาะรอบตัวเราอีกต่อไป แค่เพียงคลิกที่ปลายนิ้ว เราก็สามารถก้าวข้ามพรมแดนไปได้ทุกซอกทุกมุมโลก ซึ่งแนวทางทางการศึกษาทั่วโลกต่างก้าวพ้นรูปแบบการเรียนการสอนที่ใช้ครูเป็นศูนย์กลาง มาเป็นการเรียนรู้ในแบบกระบวนทัศน์ใหม่ เรียกได้ว่าเป็นการจัดการศึกษายุคฐานแห่งเทคโนโลยี หรือ Technology Based Paradigm ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าในยุคศตวรรษที่ 21 จะเห็นการเปลี่ยนแปลงของโลก ซึ่งส่งผลกระทบต่อที่สำคัญภายในและภายนอกประเทศในด้านเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีที่เข้ามามีบทบาทต่อการดำรงชีวิตของคนในชาติที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ การปรับเปลี่ยนที่รวดเร็วและความซับซ้อนอันจำเป็นต้องสร้างภูมิคุ้มกัน เพื่อเตรียมความพร้อมของคน สังคม และระบบเศรษฐกิจ ให้สามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสม กล่าวคือ ต้องพัฒนาคนไทยให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และต่อเนื่องในเรื่องการศึกษา ทักษะการทำงาน และการดำเนินชีวิต เพื่อเป็นการยกระดับคุณภาพให้คนไทยทุกกลุ่มทุกวัยมีความพร้อม ทั้งกาย ใจ และสติปัญญา ตลอดจนมีระเบียบวินัย มีจิตสำนึกวัฒนธรรมที่ดีงามและรู้ค่าความเป็น ไทยในศตวรรษที่ 21 มีทักษะพื้นฐานการเรียนรู้ซึ่งเป็นทักษะชีวิตที่สำคัญของผู้เรียน ได้แก่ ทักษะการอ่าน ทักษะการเขียน ทักษะการคิดเลข ทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการคิดสร้างสรรค์ ทักษะ การแก้ปัญหา และทักษะการทำงานเป็นทีม ซึ่งทักษะเหล่านี้เป็นทักษะพื้นฐานที่มุ่งเน้น ให้เกิดกับ ผู้เรียน เนื่องจากในศตวรรษที่ 21 การจัดการเรียนการสอนจะไม่ได้มุ่งเป้าหมายสำคัญที่นักเรียน จะต้องได้ความรู้แต่เป้าหมายสำคัญ คือการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อเป็นเส้นทางไปสู่ ความรู้ที่ต้องการและทักษะเหล่านี้เป็นทักษะพื้นฐานของผู้เรียนในการเรียนวิชาการงานอาชีพและ เทคโนโลยีเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการคิดสร้างสรรค์ ทักษะการ แก้ปัญหา และทักษะการทำงานเป็นทีมเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาผู้เรียนในการจัดการเรียนรู้ วิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี

ในส่วนของสถาบันอาชีวศึกษาได้มีการขับเคลื่อนการพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษาสู่ทักษะในศตวรรษที่ 21 พร้อมทั้งมีคุณสมบัติเก๋ไก๋มีสุข ได้มีการบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่นเดียวกับโรงเรียนวิถีพุทธ เพื่อตอบโจทย์การผลิตกำลังคนยุคใหม่ หรือยุค New Normal และสืบเนื่องจากนโยบายรัฐบาล มีเป้าหมายพัฒนาอาชีวศึกษาให้มีคุณภาพด้านวิชาชีพ และพัฒนากำลังคนรองรับอุตสาหกรรม 4.0 เพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขัน จึงสนับสนุนให้สถานศึกษาอาชีวศึกษาผลิตกำลังคนที่มีคุณภาพสู่ความเป็นเลิศในวิชาชีพแต่ละด้าน รวมทั้งให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของประเทศทั้งในปัจจุบันและอนาคต พร้อมทั้งให้มีการจัดการศึกษาให้เป็นไปตามนโยบายเพื่อพัฒนากำลังคนสู่ศตวรรษที่ 21 โดยใช้กลไกการขับเคลื่อนของสถาบันอาชีวศึกษา เพื่อยกระดับความรู้และทักษะไปสู่การประกอบอาชีพที่ดีขึ้น เท่ากับเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมให้เข้มแข็ง²⁴⁴

ในปัจจุบันจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ สะท้อนให้เห็นว่าการจัดกระบวนการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีที่จะส่งเสริมหรือพัฒนาทักษะการปฏิบัติงานประดิษฐ์

²⁴⁴ http://www.vec.go.th/Portals/0/PR/2563/7/%20_%20%202-%203%20%202563.pdf
เข้าถึงเมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2564.

อย่างสร้างสรรค์ยังไม่ประสบความสำเร็จ ตัวชี้วัดสำคัญที่บ่งบอกว่าผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์หรือไม่ นั่นก็คือผลงานที่เป็นความคิดสร้างสรรค์ทางด้านการงานอาชีพและเทคโนโลยีของนักเรียน ทั้งความคิดสร้างสรรค์ที่เป็นกระบวนการคิดหรือวิธีคิดและความคิดสร้างสรรค์ที่เป็นผลผลิตหรือชิ้นงาน ซึ่งมีน้อยมาก สภาพดังกล่าวบ่งบอกถึงความอ่อนด้อยในการจัดการเรียนการสอนของครูที่ จัดกระบวนการเรียนการสอนไม่ได้มุ่งเน้นให้นักเรียนได้เรียนรู้โดยการปฏิบัติ (Active Learning) โดยเฉพาะการได้ฝึกปฏิบัติเรื่องราวที่สัมพันธ์กับชีวิตจริง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้เพื่อการนำไปใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาอาชีพเป็นการเรียนรู้เพื่อชีวิต (Authentic learning) ซึ่งเป็นทางหลักในการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนการงานอาชีพและเทคโนโลยีที่จะส่งเสริมทักษะการปฏิบัติงานประดิษฐ์ อย่างสร้างสรรค์ของผู้เรียนจึงเป็นงานเร่งด่วนที่จะต้องดำเนินการ จากปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึง**สร้างชุดกิจกรรมภายใต้แผนกลไกการพัฒนาและสร้างเครือข่ายการยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่** ซึ่งมีเครือข่ายวิทยาลัยอาชีวะและเทคนิค อันจะเป็นฐานสู่ต้นแบบวิทยาลัยอาชีวะและเทคนิคยุคชีวิตวิถีใหม่ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และคงทนยั่งยืน

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากลไกการยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่
2. เพื่อสร้างเครือข่ายการยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่
3. เพื่อนำเสนอกลไกการพัฒนาและสร้างเครือข่ายการยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่

1.3 ขอบเขตงานวิจัย

การทำงานภายใต้แผน กลไกการพัฒนาและสร้างเครือข่ายการยกระดับการจัดการศึกษาอาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่

1.4 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย สถานประกอบการที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 10 แห่ง กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย มีเกณฑ์ในการคัดเลือกดังนี้

1. อยู่ในพื้นที่ที่มีสถานศึกษาอาชีวศึกษา
2. ให้ความร่วมมือในการพัฒนาระบบและกลไกในการเป็นภาคีเครือข่าย
3. มีส่วนงานที่สอดคล้องกับภาควิชาของอาชีวะศึกษา
4. สนใจเข้าร่วมกิจกรรมตลอดโครงการ

กิจกรรมที่ 1 การพัฒนากรอบระดับสถานศึกษาอาชีวศึกษาจากระดับมาตรฐานสู่ระดับ Expert

1. ครูในสาขาวิชาที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะมีจำนวนที่เพียงพอต่อการจัดการ

อาชีวศึกษาที่มีคุณภาพและได้รับการพัฒนาให้มีทักษะประสบการณ์จริงในสถานประกอบการ

แนวทางกิจกรรม : ฝึกอบรม/สัมมนา ทักษะความชำนาญเชี่ยวชาญให้กับครู

2. สถานศึกษาต้องมีโครงสร้างพื้นฐานและสภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่มีคุณภาพ มีครุภัณฑ์และอุปกรณ์ที่เพียงพอ

แนวทางกิจกรรม : ปรับโครงสร้างตามเกณฑ์มาตรฐานอาชีวศึกษาสู่ความเป็นเลิศ

3. สถานศึกษาได้รับรองคุณภาพจากหน่วยงานต้นสังกัด

แนวทางกิจกรรม : พัฒนาคุณลักษณะสถานศึกษาตามเกณฑ์มาตรฐานอาชีวศึกษาสู่ความเป็นเลิศ

กิจกรรมที่ 2 การพัฒนาเครือข่ายอาชีวศึกษาจากระดับมาตรฐานสู่ระดับ Expert

1. สถานศึกษาร่วมมือกับสถานประกอบการในการจัดการอาชีวศึกษาทวิภาคีในสาขาวิชาที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะ

แนวทางกิจกรรม : ทำ MOU กับสถานประกอบการที่เป็นภาคีเครือข่าย

2. สถานศึกษาจัดการอาชีวศึกษาเพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนเพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชน

แนวทางกิจกรรม : สัมมาแบบมีส่วนร่วมร่วมกับชุมชนให้ชุมชน รู้สึกเป็นเจ้าของอาชีวศึกษา

3. สถานศึกษามีความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาในประเทศ ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาการและวิชาชีพของครูและผู้เรียน

แนวทางกิจกรรม : ทำ MOU กับ สถาบันการศึกษาในประเทศ ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาการและวิชาชีพของครูและผู้เรียน

4. สถานศึกษาต้องพัฒนาหลักสูตรร่วมกับสถานประกอบการอย่างต่อเนื่อง ในสาขาวิชาที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะ

แนวทางกิจกรรม : ทำ MOU สถานประกอบการ

5. สถานศึกษามีบริบททางการศึกษาและบริบทเชิงพื้นที่ที่เอื้อต่อการจัดการอาชีวศึกษาให้มีคุณภาพ

แนวทางกิจกรรม : วิเคราะห์ ถอดบทเรียน บริบทพื้นที่ของสถานศึกษา

กิจกรรมที่ 3 ชุดกิจกรรมเสริมหลักสูตร “ห้องเรียนอาชีพ”

โครงการห้องเรียนอาชีพ เป็นนโยบายของนายณัฏฐพล ทีปสุวรรณ อดีตรมว.ศึกษาธิการ ที่ต้องการเพิ่มผู้เรียนสายอาชีพและต้องการค้นหาความถนัดของผู้เรียนในอนาคตเพราะการศึกษาจะต้องทำให้ผู้เรียนมีอาชีพและมีรายได้ เมื่อสำเร็จการศึกษา โดยห้องเรียนอาชีพนี้

จะมีหลายรูปแบบ เช่น

(1)หลักสูตรอาชีพระยะสั้น เช่น การทำขนมเบเกอรี่การเรียนรู้วิธีทำขนม เป็นต้น

(2) จัดหลักสูตรวิชาชีพในรายวิชากลุ่มสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยจะให้มีการเรียนเก็บหน่วยกิตที่เป็นวิชาชีพสะสมเป็นธนาคารหน่วยกิต

ซึ่งผู้เรียนสามารถนำหน่วยกิตนี้ไปต่อยอดการเรียนต่อสายอาชีพระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช. และประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ได้โดยไม่ต้องไปลงเรียนในรายวิชานั้นเพิ่มเติมอีก ทั้งนี้โครงการห้องเรียนสายอาชีพจะเป็นการจัดหลักสูตรวิชาชีพที่หลากหลายตามบริบทของโรงเรียนโดยเด็กมัธยมศึกษาตอนต้นจะเรียนวิชาชีพเช่น เพื่อแสวงหาความถนัด ขณะที่เด็กมัธยมศึกษาตอนปลาย จะเลือกเรียนวิชาชีพที่ตัวเองอยากเป็นในอนาคตสูตร ซึ่งถือเป็นการเตรียมความพร้อมเด็กสู่เส้นทางอาชีพสูตร โดยมี 3 รูปแบบในการดำเนินการ ประกอบไปด้วย

รูปแบบที่ 1 อบรมวิชาชีพระยะสั้น สถานศึกษา (New Normal) สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น จากมาตรฐานอาชีพระดับ 1 (มัธยมศึกษาต้น) ระดับ 2 (มัธยมศึกษาปลาย) และจัดการเรียนการสอน ตามความสนใจของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โดยใช้วิธีการจัดการเรียนการสอนแบบ Block Course ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

รูปแบบที่ 2 สะสมผลการเรียน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ร่วมกับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน นำรายวิชาในหลักสูตรระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ(ปวช.) และหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ไปจัดการเรียนการสอนล่วงหน้าให้กับนักเรียนมัธยมศึกษาเพื่อสะสมหน่วยการเรียนรู้ (Credit Bank)

รูปแบบที่ 3 ร่วมพัฒนารายวิชาโรงเรียนในสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ร่วมกับ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ภายใต้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับมัธยมศึกษา (โรงเรียนสามารถพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาได้) ในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพเพื่อจัดการเรียนการสอนให้กับนักเรียน โดยมีการบูรณาการการสอนร่วมกันระหว่างครูและห้องเรียน/ปฏิบัติการของทั้งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

กิจกรรมที่ 4 การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะอาชีพ

ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะอาชีพและทักษะชีวิต ประกอบด้วยคุณลักษณะที่สำคัญ 5 ด้าน ได้แก่

- (1) ความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัว (Flexibility and Adaptability)
- (2) การริเริ่มและการกำกับดูแลตนเองได้ (Initiative and Self-Direction)
- (3) ทักษะด้านสังคมและทักษะข้ามวัฒนธรรม (Social and Cross-Cultural Skills)
- (4) การมีผลงานและความรับผิดชอบตรวจสอบได้ (Productivity and Accountability)
- (5) ภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ (Leadership and Responsibility)

โดยทักษะดังกล่าว เป็นหนึ่งในทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่จะทำให้ผู้เรียนมีความสมบูรณ์ในการใช้ชีวิตและการทำงาน ซึ่งถือว่าเป็นทักษะด้านสังคม (Soft Skills) ทักษะหนึ่งที่สำคัญยิ่งกับผู้เรียนทั้งในปัจจุบันและการทำงานในอนาคต

Resta and Patu (2010) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับทักษะอาชีพและทักษะชีวิตไว้ว่า ทักษะอาชีพ เป็นทักษะหรือความสามารถที่มีลักษณะเป็นสมรรถภาพ (competency) ประกอบด้วยความสามารถทางจิตใจ การคิด การตัดสินใจ และการปรับตัว ทักษะชีวิตเกิดขึ้นกับบุคคลได้โดยการฝึกฝนในทุกช่วงชีวิต โดยทักษะชีวิตเริ่มต้นจากฝึกฝนให้บุคคลมีพลังเสริมสร้างให้กับตนเอง (Empowerment) เพื่อใช้ในการพัฒนาสุขภาพ หากบุคคล สามารถรักษาสุขภาพของตนเองได้แล้วจะเป็นผลดีในการพัฒนาด้านสติปัญญา อารมณ์ และสังคม พร้อมการแก้ไข ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ ทักษะชีวิตได้นำมาใช้ในประเทศไทยในด้านการจัดการเรียนการสอนเพื่อการพัฒนา สุขภาพและการพัฒนาตนเองในการศึกษาระดับอุดมศึกษา รวมทั้งการพัฒนาคนในสังคมเพื่อการฝึกฝนทักษะด้านสติปัญญาร่วมกับการพัฒนาทักษะทางสังคม ได้แก่ ความฉลาดทางอารมณ์ และการฝึกฝนความอดทน รวมทั้ง ความรับผิดชอบต่อสังคมโดยรวม

กิจกรรมที่ 5 ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม (Learning and Innovation Skills หรือ 4Cs)

ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม (Learning and Innovation Skills หรือ 4Cs) ประกอบด้วยคุณลักษณะที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่

- (1) การคิดวิจารณ์ (Critical Thinking)
- (2) การสื่อสาร (Communication)
- (3) การทำงานร่วมกัน (Collaboration)
- (4) การสร้างสรรค์ (Creativity)

โดย UTEL ที่มีการออกแบบและการเลือกใช้เครื่องมือและการออกแบบกิจกรรมเน้นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสร้าง ความผูกพันและปฏิสัมพันธ์กันระหว่างผู้เรียน จะเอื้อให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการสื่อสารและการท างานร่วมกันได้ ประกอบกับคุณสมบัติของ UTEL ที่ยืดหยุ่นในเรื่องของการเข้าถึงเนื้อหาหรือสารสนเทศ โดยไม่มีข้อจ ากัดของเวลา สถานที่ และสนับสนุนการท างานของอุปกรณ์ในหลายแพลตฟอร์ม จึงจะเอื้อต่อผู้เรียนในการทำท ายความสามารถ ในการคิดอย่างมี วิจารณ์และการสร้างสรรค์ชิ้นงานได้เป็นอย่างดี ตอบโจทย์แนวคิดของ UTEL ที่เน้น ปัจจัยพื้นฐาน 5 ประการ (5A) ประกอบด้วย (1) ทุกคน (Anyone) (2) ทุกเวลา (Anytime) (3) ทุกแห่ง (Anywhere) (4) ทุกอุปกรณ์ (Any Device) และ (5) ทุกสิ่ง (Anything) ผ่านอุปกรณ์เคลื่อนที่ต่าง ๆ (โน้ตบุ๊ก สมาร์ทโฟน และแท็บเล็ต) และอุปกรณ์เสริมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ตัวอย่างเช่น IoT และ Wearable Devices จะช่วย ให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาทักษะดังกล่าวได้ ในบทนี้จึงจะกล่าวถึง (1) Core Concept ความหมาย แนวคิด และ วิธีการประเมินทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม (Learning and Innovation Skills) (2) Case Studies กรณีตัวอย่างกล่าวถึง การใช้ UTEL เพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม (3) Research Works งานวิจัยที่

เกี่ยวข้องและการประยุกต์ใช้ และ (4) Perspectives มุมมองของผู้เขียน ต่อ UTEL ในการเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม เน้นการนำเสนอ UTEL ใน 3 ระดับ ได้แก่ ระดับที่ 1 การใช้อุปกรณ์เคลื่อนที่กับระบบที่มีอยู่แล้ว ระดับที่ 2 การใช้อุปกรณ์เคลื่อนที่กับระบบที่ได้มีการพัฒนาต่อยอด หรือระบบที่ได้พัฒนาขึ้นใหม่เพื่อให้มีความเหมาะสมกับบริบทนั้น (Customized UTEL) และระดับที่ 3 การใช้ อุปกรณ์เคลื่อนที่ร่วมกับอุปกรณ์เสริมเพื่อให้เกิดการใช้งานที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (UTEL with Smart Tools) มีดังต่อไปนี้ ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม (4Cs) ประกอบด้วย ทักษะการคิดแบบมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) การสื่อสาร (Communication) การทำงานร่วมกัน (Collaboration) และการสร้างความคิดสร้างสรรค์ (Creativity)

ภาพกิจกรรมการลงพื้นที่
ณ วิทยาลัยอาชีวศึกษาจุลฉวีศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ
ระหว่างวันที่ 4-6 มกราคม พ.ศ. 2565

ภาพที่ 1 คณะนักวิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูล ณ วิทยาลัยอาชีวศึกษาจุลฉวีศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ

ภาพที่ 2 แม่ชีระเบียบให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการจัดการอาชีววิถีพุทธ
ณ วิทยาลัยอาชีวศึกษาจุลฉวีศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ

ภาพที่ 3 นักเรียน วิทยาลัยอาชีวศึกษาจุมณีศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ

ภาพที่ 4 คณะนักวิจัยลงพื้นที่ดูสถานศึกษา ณ วิทยาลัยอาชีวศึกษาจุมณีศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ

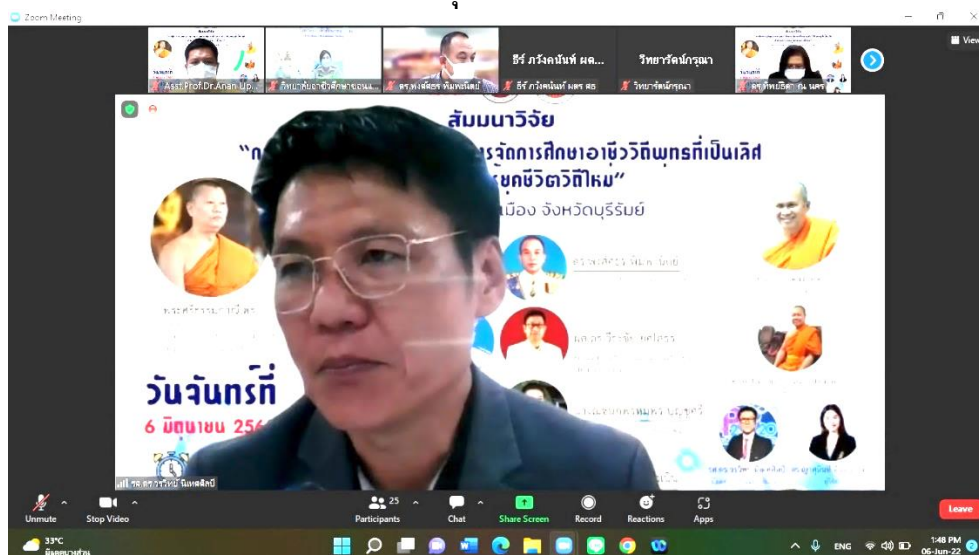

ภาพที่ 4 คณะนักวิจัยลงพื้นที่ดูสถานศึกษา ณ วิทยาลัยอาชีวศึกษาจุลมนศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ

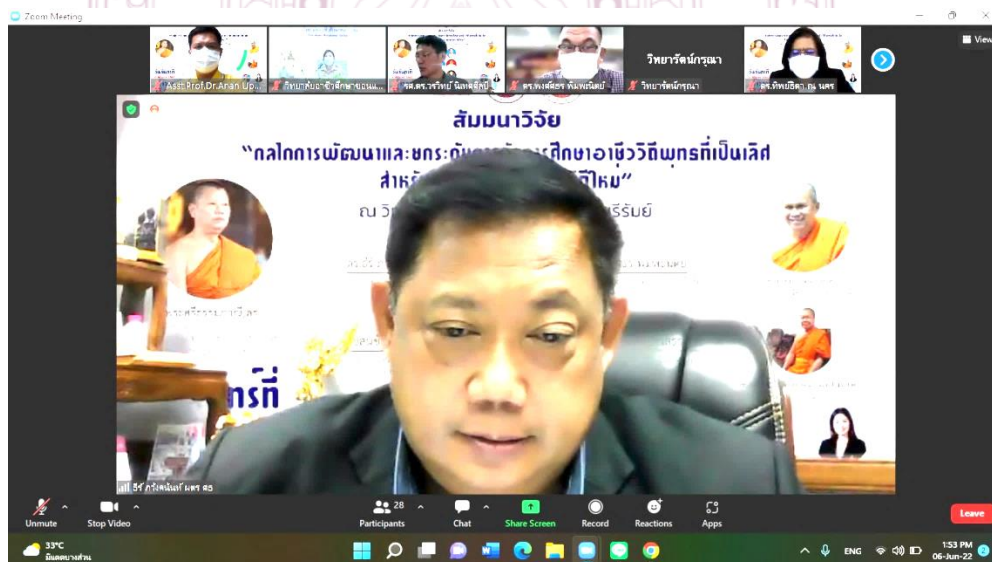

ภาพที่ 5 กิจกรรมการเรียนการสอน ณ วิทยาลัยอาชีวศึกษาจุลมนศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ

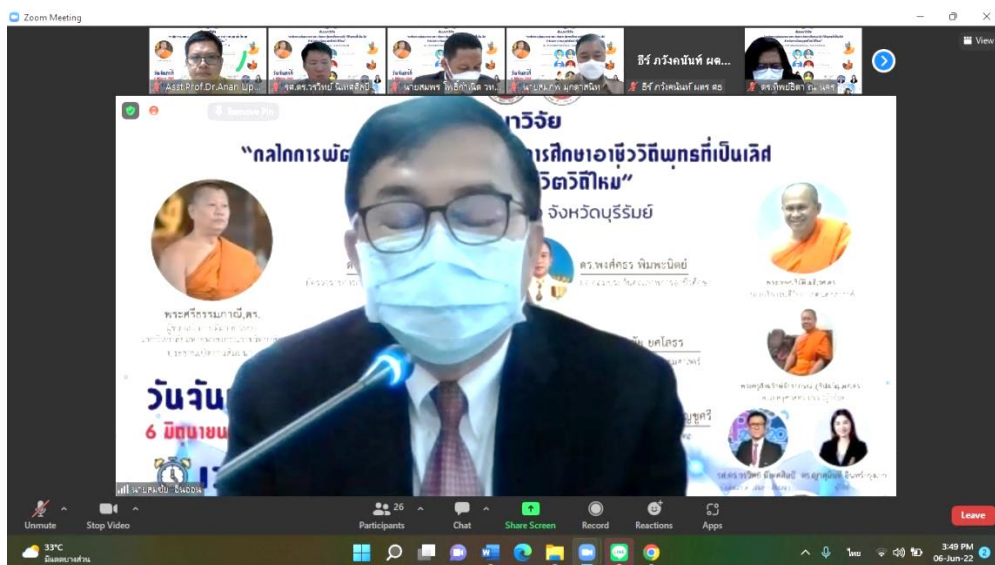
ภาพกิจกรรมการสนทนากลุ่ม
ณ วิทยาลัยเทคนิคคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์
วันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2565

ภาพที่ 6 ดำเนินการสนทนากลุ่ม ณ วิทยาลัยเทคนิคคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

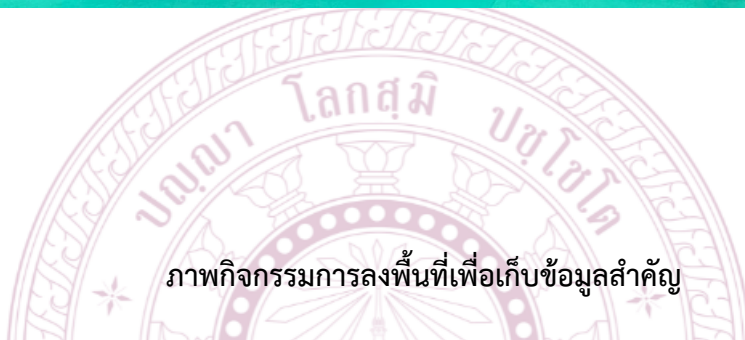
ภาพที่ 7 ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม ณ วิทยาลัยเทคนิคคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

ภาพที่ 8 ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม ณ วิทยาลัยเทคนิคคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

ภาพที่ 9 ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม ณ วิทยาลัยเทคนิคคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

ภาพที่ 10 นักวิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูล

โครงการวิจัยเรื่อง...กลไกการพัฒนาและยกระดับการจัดการศึกษาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่
ภายใต้แผนงานวิจัยกลไกการพัฒนาและสร้างเครือข่ายการยกระดับการจัดการศึกษาชีววิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริม วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม
ร่วมกับ สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ประจำปีงบประมาณ 2565

ที่ปรึกษาแผนงานวิจัย พระสุธีรัตนบัณฑิต,รศ.ดร. ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์
ผู้อำนวยการแผนงานวิจัย พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ภูริปญโญ, ผศ.ดร.
หัวหน้าโครงการวิจัย รศ.ดร.วรวิทย์ นิเทศศิลป์
: 0948288426

สนทนากลุ่ม

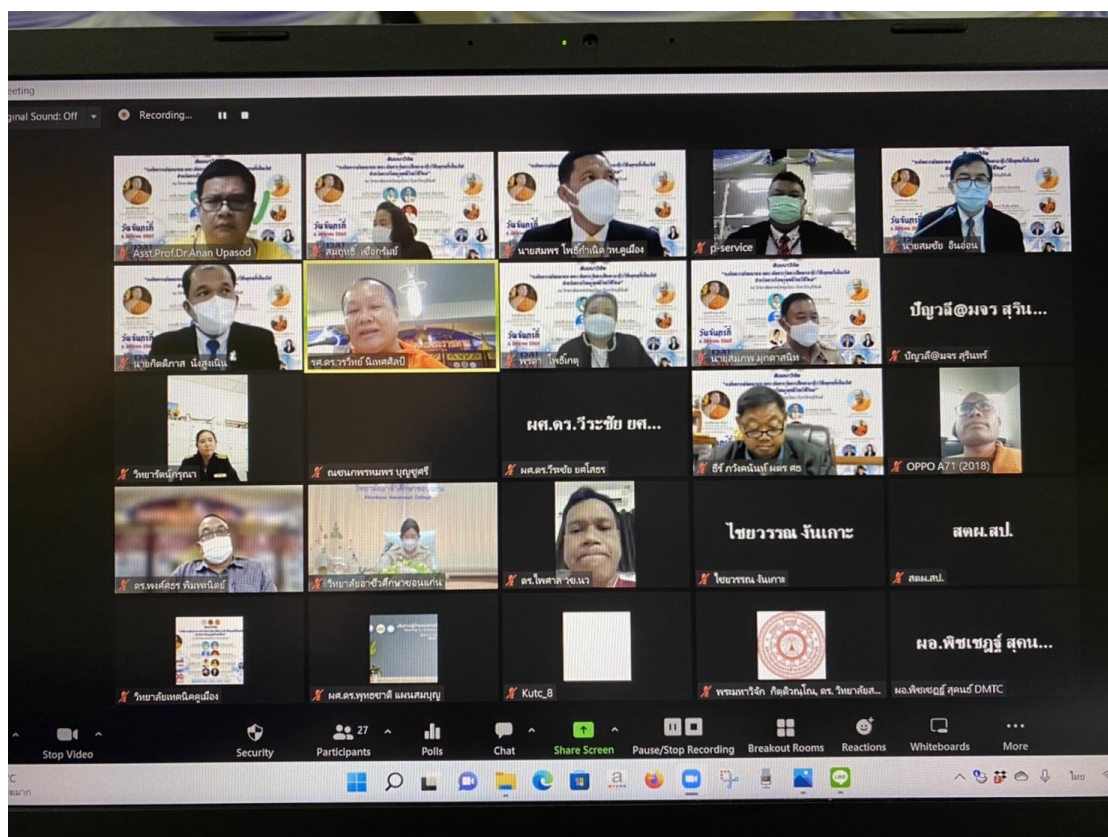
วันศุกร์ ที่ 22 เมษายน 2565

เวลา 13.00 – 15.30 น. ผ่านระบบ Online **zoom**

Join Zoom Meeting <https://zoom.us/j/4602803216>

Meeting ID: 460 280 3216

รายชื่อผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มโครงการวิจัยเรื่องกลไกการพัฒนาและยกระดับการจัดการศึกษาอาชีพวิถีพุทธที่เป็นเลิศสำหรับการเรียนรู้ยุคชีวิตวิถีใหม่ เมื่อวันที่ 22 เมษายน 2565 เวลา 13.00 – 15.30 น. ผ่านระบบออนไลน์

